

monografije

Zorica Mršević

NASILJE I MI

*Mediji o nasilju
nad ženama*

INSTITUT
DRUŠTVENIH NAUKA
BEOGRAD
INSTITUTE
OF SOCIAL SCIENCES
BELGRADE

NASILJE I MI
MEDIJI O NASILJU NAD ŽENAMA

Edicija
Monografije

Urednik edicije
Dr Vladimir Milisavljević

Izdavač
Institut društvenih nauka
Beograd, 2019.

Za izdavača
Dr Goran Bašić

Recenzentkinje
Dr Nevena Petrušić
Dr Dragica Vujadinović
Dr Lilijana Čičkarić

Ova monografija nastala je kao deo projekta Instituta društvenih nauka u Beogradu „Društvene transformacije u procesu evropskih integracija – multidisciplinarni pristup“, koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, br. III 47010. Saradnici: dr Sanja Stojković –Zlatanović, dr Ranko Sovilj i Dragoslava Barzuť.

ISBN 978-86-7093-221-0

Dr Zorica Mršević

NASILJE I MI

- Mediji o nasilju nad ženama

● monografije

Institut društvenih nauka
Beograd, 2019.

Sadržaj

11	Uvod
11	O studiji
	Odgovorno i etičko medijsko izveštavanje
12	o nasilju nad ženama
14	Javni diskurs o nasilju nad ženama - uticaj medija
	Komparativni pogled u 2018. na analize medijskog
17	izveštavanja o nasilju nad ženama iz 2013. i 2015. godine
	Dobro i loše medijsko izveštavanje o nasilju nad
22	ženama u Srbiji
	Napuštanje punitivnog medijskog diskursa
27	- promena nabolje
33	PRIMENJEN METODOLOŠKI POSTUPAK
33	Metoda kvalitativne analize
33	<i>Nivo medijskog proizvoda</i>
34	<i>Nivo usaglašenosti sa kodeksima</i>
34	<i>profesionalnog ponašanja</i>
34	<i>Nivo organizacije medijske produkcije</i>
36	<i>Nivo vanmedijskih uticaja</i>
36	<i>Nivo otvorenih pitanja</i>
	Karakteristike uzorka obrade analize
37	u periodu 2015-19.
39	<i>Analizirane 402 objave u 2015. godini</i>
41	<i>Analizirano 350 objava u 2016. godini</i>
42	<i>Analizirane 34 objave u 2017. godini</i>
42	<i>Analizirano 67 objava u 2018. godini</i>
42	<i>Analizirano 13 objava u 2019. godini</i>
	AKTI KOJIMA JE REGULISANO MEDIJSKO
	IZVEŠTAVANJE O NASILJU NAD ŽENAMA U SRBIJI
43	I REGULATORNA TELA
43	Najvažnija dokumenta
44	<i>Zakoni</i>
44	<i>Podzakonska akta</i>

44	<i>Kodeksi</i>
44	<i>Javne politike</i>
48	Regulatorna tela
NAPADI NA ŽENE EKSPONIRANE U JAVNOSTI I	
50	MEDIJSKO IZVEŠTAVANJE
	Napadi na ministarku Zoranu Mihajlović i medijsko
51	izveštavanje
53	<i>Avgust 2018.</i>
53	<i>Oktobar 2018.</i>
	Napadi na premijerku Anu Brnabić i medijsko
54	izveštavanje
	Napadi na narodnu poslanicu Mariniku Tepić i
55	medijsko izveštavanje
55	<i>Decembar 2017.</i>
56	<i>April 2018.</i>
	Napadi na novinarku Tamaru Skrozdu i medijsko
56	izveštavanje
	Napadi na dramsku spisateljicu Biljanu Srbljanović i
57	medijsko izveštavanje
	Napadi na aktivistkinju Stašu Zajović, organizaciju
58	„Žene u crnom“ i medijsko izveštavanje
	Talas medijske mizoginije iz decembra 2018, napadi
59	na Barbaru i druge
ANALIZA MEDIJSKOG IZVEŠTAVANJA O NASILJU NAD	
63	ŽENAMA PO MEDIJSKIM ŽANROVIMA
63	Interpretativni tekstovi
63	<i>Analiza interpretativnih tekstova</i>
65	<i>Primeri iz 2015. godine</i>
68	<i>Primeri iz 2016. godine</i>
73	Kratke vesti
	<i>Analiza kratkih vesti o porodičnom nasilju – primeri</i>
73	<i>informativnih tekstova</i>
75	Analitički medijski izveštaji
	<i>Analiza najboljih analitičkih medijskih izveštaja o nasilju</i>
75	<i>nad ženama u 2015.</i>

- 80 *Analiza najboljih analitičkih medijskih izveštaja o nasilju nad ženama u 2016.*
- 86 *Analiza najboljih analitičkih medijskih izveštaja o nasilju nad ženama u 2017.*
- 87 *Analiza najboljih analitičkih medijskih izveštaja o nasilju nad ženama u 2018.*

NAJLOŠIJI MEDIJSKI MOMENTI

89 U DVOGODIŠNJEM PERIODU (2015-2016)

- 89 Kviziduhovitosti
- 92 „Blic“ o ženama ubicama
- 93 Mizoginija u „Pečatu“
- 94 Nasilje u rijaliti-programima
- 95 *Lajv nasilje u rijalitetu „Parovi“, 10. mart 2016.*
- 95 *Lajv nasilje u rijalitetu „Farma“, 15. mart 2016.*
- 95 *Lajv nasilje u rijalitetu „Parovi“, 28. mart 2016.*
- 96 Opravdavanje ponašanja ubice
- 97 Skidanje odgovornosti sa institucija

99 SLUČAJ O KOME SE NAJVIŠE PISALO

104 MEDIJSKO IZVEŠTAVANJE O FEMICIDU

- Hegemonistički maskulinitet u medijskom izveštavanju o nasilju nad ženama
- 107
- 108 *Tekstovi koji se odnose na partnerski femicid objavljeni u 2015.*
- 110 *Tekstovi koji se odnose na partnerski femicid objavljeni u 2016.*
- 113 *Tekstovi koji se odnose na partnerski femicid objavljeni u 2017.*
- 117 *Tekstovi koji se odnose na partnerski femicid objavljeni u 2018.*
- 122 *Tekstovi koji se odnose na partnerski femicid objavljeni u 2019.*
- 123 Partnerski femicid praćen samoubistvom ženoubice
- Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice u 2015.*
- 127 *Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice u 2016.*
- 131 *Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice u 2017.*
- 133

137	<i>Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice u 2018.</i>
142	<i>Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice u 2019.</i>
144	Masovna ubistva žena i muškaraca
146	<i>Masovna ubistva žena i muškaraca u 2015.</i>
146	<i>Masovna ubistva žena i muškaraca u 2016.</i>
148	<i>Masovna ubistva žena i muškaraca u 2017.</i>
150	<i>Masovno ubistvo žena i muškaraca u 2019.</i>
150	Medijsko izveštavanje o nepartnerskom femicidu
156	<i>Primeri femicida starica u 2015.</i>
158	<i>Primeri femicida starica u 2016.</i>
159	<i>Primeri femicida starica u 2017.</i>
160	<i>Primeri femicida starica u 2018.</i>
161	<i>Primeri drugih nepartnerskih femicida u 2015, 2016. i 2017.</i>
164	Sinovi ubice
166	<i>Sinovi ubice u 2015.</i>
167	<i>Sinovi ubice u 2016.</i>
168	<i>Sinovi ubice u 2017.</i>
169	<i>Sinovi ubice u 2018.</i>
171	<i>Sinovi ubice u 2019.</i>
173	MEDIJI O SUDSKIM POSTUPCIMA U SLUČAJEVIMA RODNO ZASNOVANOG NASILJA
174	Presude za partnerske femicide
175	Presude za ubistva starica
177	Presude za ubistva majki
178	Presude sa dugotrajnim zatvorskim kaznama
178	Presude u kojima su izrečene niske kazne
181	Presude u slučajevima koji su privlačili medijsku pažnju i pažnju javnosti
182	Presude u slučajevima nasilja nad osobama poznatim u javnosti
183	MEDIJI O SEKSUALNOM NASILJU NAD ŽENAMA
183	Medijsko izveštavanje o seksualnom nasilju nad ženama u 2015.
192	Medijsko izveštavanje o seksualnom nasilju nad ženama u 2016.

197	Presude za silovanja
204	<i>Slučajevi</i>
206	<i>Medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama iz krugova poznatih ličnosti i pozitivan uticaj na javnost</i>
IZJAVE POLITIČARA I FUNKCIONERA	
208	O NASILJU NAD ŽENAMA
209	Izjave/osude nasilja nad ženama
209	<i>Aleksandar Vučić</i>
209	Izjave iz 2015.
210	Izjave iz 2016.
210	<i>Nebojša Stefanović</i>
211	<i>Zorana Mihajlović</i>
211	Izjave iz 2015.
212	Izjave iz 2016.
214	<i>Nikola Selaković</i>
214	<i>Nevena Petrušić</i>
215	<i>Saša Janković</i>
216	Izjave o rodnoj ravnopravnosti
216	<i>Zorana Mihajlović</i>
216	Izjave iz 2015.
217	Izjave iz 2016.
219	ŽENE UBICE
219	Slučajevi žena ubica
IZVEŠTAJI O SLUČAJEVIMA NASILJA	
222	NAD ŽENAMA U INOSTRANSTVU
222	Sa drugih kontinenata
224	Iz islamskih zemalja
ZAKLJUČNE NAPOMENE:	
226	KUDA I KAKO PREPORUKE
231	Preporuke medijima.
233	Preporuke Savetu za štampu i Regulatornom telu za elektronske medije
233	Preporuke međunarodnim organizacijama i domaćim OCD

235	EPILOG
239	CONCLUSIONS IN ENGLISH
239	Summary
242	Recommendations
242	<i>Recommendations to media</i>
	<i>Recommendations to the Press Council/Regulatory Authority for</i>
245	<i>Electronic Media</i>
	<i>Recommendations to international organizations and</i>
246	<i>domestic NVOs</i>
247	BIBLIOGRAFIJA
251	INDEKS POJMOVA

Uvod

O studiji

Studija „Nasilje i mi – mediji o nasilju nad ženama“ treća je u nizu studija iste autorke. *Nasilje i mi – ka društvu bez nasilja* (Mršević, 2014) i *Nasilje i mi – domaće nasilje u Republici Srpskoj* (Mršević, 2014a) objavljene su u izdanju beogradskog Instituta društvenih nauka. Studija se tematski nastavlja na niz autorkinih analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama (Mršević, 2013, 2015, 2017).

Kao i prethodni autorkini radovi, i ova studija sadrži analizu medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama, ali ide i korak dalje, uz sagledavanje celovitije slike prikazivanja žena u medijima i njihove medijske prezentacije, kao i načina društvenog tretmana žena uopšte. Može se, naime, kroz analizirane medijske izveštaje zaključiti da će se žena naći u medijima uglavnom ako je gola i visokoseksualizovana ili ako je pretučena ili mrtva (Gligorijević, 2017).

Ova studija sadrži analizu medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama u Srbiji u (primarno i detaljno) dvogodišnjem periodu (2015- 2016), sa nužnim dodacima iz 2017. 2018. i 2019. godine, koji se odnose na najteže oblike tog nasilja sa smrtnim ishodom. Višegodišnja kontinuirana opredeljenost autorke ka kriminološko-fenomenološkoj analizi rodno zasnovanog nasilja razlog je što i ovaj tekst nužno obuhvata niz konkretnih medijskih izveštaja o slučajevima najbrutalnijeg nasilja nad ženama koje je, kako autorka kaže, bilo nemoguće ne razmatrati. To ovaj tekst po svojoj pripadnosti svrstava ne samo u oblast komunikoloških, već ga jasno profilise za oblast kriminoloških studija.

Definicija nasilja nad ženama koja se koristi u tekstu je po dokumentima Ujedinjenih nacija: nasilje nad ženama je ispoljavanje istorijski nejednakih odnosa društvene moći između muškaraca i žena, koji su doveli do diskriminacije i dominacije nad ženama od strane muškaraca i do sprečavanja potpunog napretka žena. Nasilje nad ženama jedan je od osnovnih društvenih mehanizama kojima se

žene prisiljavaju da budu u podređenoj poziciji u odnosu na muškarce. Nasilje nad ženama je prepreka u postizanju jednakosti, razvoja i mira (rezolucije Generalne skupštine UN 1993, 1995, 1999).

Odgovorno i etičko medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama

Sloboda izražavanja i medija podrazumeva i odgovorno izveštavanje.¹ Odgovornost u novinarstvu gradi se na vrednosnim standardima, poput istine, potpunosti, blagovremenosti i jasnoće i na poštovanju etičkih principa. Profesionalna etika je skup obaveza koji osigurava regulisanje određene prakse i shvata se kao lično primenjivanje određenog skupa vrednosti koji je pojedinac slobodno usvojio kako bi ostvario cilj koji sebi postavlja i smatra ga ispravnim. Mediji su najodgovorniji prema svojim čitaocima, gledaocima ili slušaocima za blagovremenost, istinitost i potpunost neke vesti. U stvari, glavni cilj novinarstva je zadovoljavanje informativnih potreba javnosti kojima se medij obraća i kojima služi. Pored javnosti kojoj se obraća, novinarstvo je odgovorno i prema svojim izvorima i sagovornicima, i prema onima o kojima se izveštava – u profesionalnom, etičkom i zakonskom smislu. Dočarava stvarnost isključivo nepristrasnim i nezapaljivim jezikom, čuva verodostojnost i ugled medija za koji radi, dostojanstvo ljudi i zajednica o kojima izveštava, privatnost pojedinca. Naravno, to ne znači da odgovorno novinarstvo ne može biti neformalno, zabavno i zanimljivo. U stvari, odgovorno novinarstvo uvek pokušava da bude zanimljivo u prezentovanju društveno važnih i korisnih sadržaja (Bogdanović, 2015). Društvena odgovornost nalaže da se ne sme izazivati mržnja ili netolerancija, zloupotrebljavati poverenje, odnos zavisnosti, lakovernost, nedostatak iskustva ili znanja i sujeverje. Zato je na mesto instrumentalizovanih medijskih strategija i praksi potrebno podsticati one koje će u svom fokusu imati dobrobit društvenih subjekata, zasnivanje društva koje će u svom fokusu imati prava i slobode, zatim potrebe i interese i, konačno, dobrobit svih društvenih subjekata (Ratković, 2016: 280).

¹ Evropska unija podseća da sloboda medija podrazumeva i odgovorno izveštavanje.

Mediji su važno sredstvo u konstruisanju, rekonstruisanju i dekonstruisanju mesta žena i muškaraca u modernom društvu. Rodno osetljivi, društveno odgovorni mediji mogu odigrati važnu ulogu za efikasno eliminisanje rodno zasnovane diskriminacije u društvu i rodno zasnovanih stereotipa (Tepšić, 2012). Oni su takođe važan deo demokratije i, kao takvi, imaju posebnu odgovornost da promovišu poštovanje ljudskog dostojanstva, rodnu ravnopravnost i borbu protiv svih oblika diskriminacije (Tepšić, 2012: 147). Pozitivna uloga koju mediji imaju u promovisanju rodne ravnopravnosti podstiče uravnoteženije predstavljanje žena u medijima i nestereotipno prikazivanje žena i muškaraca, čime pomažu u prevazilaženju prepreka ka rodnoj ravnopravnosti. Uporedo sa suzbijanjem rodni i drugih stereotipa, netolerancije i razbijanjem predrasuda, mediji bi trebalo da promovišu univerzalne ljudske vrednosti - prijateljstvo, uzajamno pomaganje, razumevanje, saosećanje, nesebičnost, ljubav, kreativnost (Nikolietić, 2019: 28-30). Ova očekivanja od medija su tim jače izražena u vreme kada je bitno potisnut medijski jezik u funkciji objektivnog, slobodnog i (samo)kritičnog predstavljanja stvarnosti, odnosno jezik informativnog, edukativnog i/ili zabavnog karaktera, koji u svom fokusu ima dobrobit što većeg dela javnosti (Ratković, 2016: 276).

Društveno odgovorni mediji prikazuju pozitivne primere ravnopravnosti položaja, odgovornosti, kao i interes poštovanja doprinosa žena i muškaraca u javnoj i privatnoj sferi života. Vizija društveno odgovornih medija predstavlja izuzetno značajan korak u izgradni zdravog i demokratskog društva, koje će bez stereotipa i diskriminacije pružiti mogućnosti za samoostvarivanje svih žena i muškaraca u oblastima i javnog i privatnog života bez izuzetka i diskriminacije (Ratković, 2016: 154, 155). Može se konstatovati da mediji u Srbiji, u posmatranom dvogodišnjem periodu, uglavnom nisu u potpunosti usaglašeni sa takvim, možda previsoko postavljenim zahtevima za društveno odgovornom medijskom produkcijom kada je u pitanju izveštavanje o nasilju nad ženama. Izuzetke smo uočili u povremenom medijskom izveštavanju nedeljnika Vreme i NIN, dnevnih novina Danas i Politika i lokalnih novina Pančevac.

Javni diskurs o nasilju nad ženama - uticaj medija

Smatra se da mediji imaju veliki, čak presudan uticaj na javno mnjenje i na društvene strukture koje donose odluke (Pokrajinski ombudsman, 2013: 28), imaju takođe i veliku odgovornost u obrazovanju o ljudskim pravima. Većina građana i građanki oslanja se na medije kao izvor informacija o rodnoj ravnopravnosti, stoga je neophodno unapređivati rodno osetljivo medijsko izveštavanje i otklanjati seksizam i diskriminatorni govor u medijskom prostoru (Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2016. do 2020. godine sa akcionim planom za period od 2016. do 2018. godine).²

Kao kohezioni i integracioni faktor društva, javni servisi moraju u potpunosti da budu izvor nepristrasnih i nezavisnih informacija, inovativnog i raznovrsnog sadržaja, koji je u skladu s najvišim etičkim standardima i standardima kvaliteta programa ili programskih sadržaja i tako postanu referentne tačke za informisanje javnosti (Strategija razvoja sistema javnog informisanja u Srbiji do 2016. godine).³

Iako se i dalje smatra da su mediji jedan od najmoćnijih, najuticajnijih sektora na svetu jer imaju moć da kreiraju stavove javnosti ili promovišu promene, njima se u današnje vreme sve manje veruje, što je pojava označena kao „kriza poverenja“. Kako Habermas ističe, uloga medija je u kreiranju „javne sfere“ – sfere javnog mnjenja i javne debate, dok Bodrijar i Mekluan smatraju da mediji popravljaju javnu sferu na način „stvaranja nove stvarnosti“ koja postoji samo u medijima (Gidens, 2007: 464-465). Zato je sasvim izvesno da se danas suočavamo sa medijskom proizvodnjom značenja, a ne pukim medijskim transportom poruka, jer mediji ne odražavaju samo stvarnost, već istovremeno kreiraju i prezentuju jednu vrstu nove, sopstvene medijske metastvarnosti. Kao da prava realnost više ne postoji, kako navodi Gidens (Gidens, 2007: 342), već samo slike stvarnosti koje nam omogućavaju mediji. U ovoj analizi važno je postojanje te svesti o medijskoj metastvarnosti jer procesi medijske informacione produkcije mogu, kada i ako to ocene profitabilnim, da sistematski prikrivaju nepravedne društvene odnose (u konkretnom slučaju, rodnu neravnopravnost, neadekvatnost i neblagovremenost institucionalne

² „Službeni glasnik RS“ broj 4/2016.

³ „Službeni glasnik RS“ broj 75/2011.

reakcije na nasilje nad ženama), prezentujući ih pod fasadom nepristrasnosti, ideološke, klasne i rodne neutralnosti.

Uočen je i problem ogromne ponude medijski plasiranih informacija koje mogu da izazovu samo površnu zabrinutost za probleme društva, npr. rodno zasnovano nasilje, dok u stvari ova površnost prikriva masovnu apatiju (Reljić, 2018: 20). Naime, mogućnost ljudskog bića da se suoči s informacijama pokazuje totalnu zasićenost usled koje može da se javi potreba da se od obilja informacija (pojave koju neki nazivaju i „informatičkom mećavom“ (Radisavljević-Jočić, 2019)) treba sklanjati kao od oluje. Previše informacija, čak i činjenično najtačnije i medijski najkorektnije kreiranih, stvara paradoks da više može da znači manje, u kulturi koja sve češće postaje samo jedan veliki supermarket medijskih poruka. Dramatične poplave informacija uopšte ne dovode do bolje informisanosti javnosti (Reljić, 2018: 38, 39) jer previše medijske buke, puno beskrajnih analiza, sa previše reči, zvuka i raznih slika, nadmašuje potrebu za informacijama, stvarajući posledično lošu informisanost ili, radikalnije posmatrano, dezinformisanost i/ili neinformisanost. U to gluvo i mračno doba buke i lažnog sjaja nalazi se i dodatni okean otrovnih poruka kao rezultat jedne nove paradigme – stanja bez istine, odnosno *postistine*.

Kreiranju nove dimenzije stvarnosti krivljenjem činjenica naročito doprinose mediji tabloidnog tipa, čiji se medijski stil naziva tabloidizacija. Ona se koristi i kao sinonim za senzacionalizam i pretežno ima negativnu konotaciju, jer je povezana sa sadržajem lošeg kvaliteta i tehnikama nemoralnog izveštavanja. Kao specifično „zagađenje“ medijskog prostora, tabloidizacija predstavlja trend pada profesionalnih standarda u novinarstvu uz povećan interes za privatne živote i postepeno uništavanje ozbiljnosti izveštavanja o događajima. Tabloidizacija označava loše, jeftino, agresivno i senzacionalističko novinarstvo, koje se pretežno ne nalazi u službi informisanja čitalaca, već širenja dezinformacija, izrugivanja i vređanja neistomišljenika, promovisanja nekulture, pa čak i širenja govora mržnje. Tabloidizacija promovise tračeve, glasine, afere i skandale kao specifičan „softver banalnosti“, nudeći jednostavne odgovore za sve i svašta. Tabloidi su novine malog formata čiji je sadržaj „lak“, čitaocima razumljiv, brzo se čita, koriste se veliki, u sadržinskom smislu obično senzacionalistički naslovi, velike slike koje su dominantne u odnosu na tekst, a izbor tema je uglavnom zabavnog

karaktera i vezan je za sport, estradu i poznate ličnosti. U svetu su u početku bili zamišljeni kao novine namenjene ženama, a krajem 1930-ih godina profiliraju se kao senzacionalističke, kvazilevičarske novine za radničku klasu. Tabloidno novinarstvo pribegava „neuobičajenim i crnim činjenicama“ radi povećanja čitanosti, gledanosti i slušanosti i ima negativan uticaj na društvenu svest čitalaca, gledalaca i slušalaca. Tabloidi ne zaobilaze složenije teme, ali su one obrađene na pojednostavljen način kao „zaglupljivanje“ čitalaca, s namerom da se od građanske populacije stvori masa bez kritičke svesti, koja će bez pitanja i sumnji slediti popularne i političke trendove. Tabloidi su u Srbiji početkom devedesetih godina prošlog veka bili tržišnocentrična štampa, ali izraženog političkog fokusa. I za razliku od zemalja u kojima su tabloidi uglavnom sinonim za nizak medijski nivo, trivijalizaciju javnog života, glavna uloga ovdašnjih tabloida je saplitanje društva na demokratskom putu (Mršević, 2018: 7).

Direktno negativna uloga medija je ako npr. promovišu nasilje (što se u posmatranom dvogodišnjem periodu uglavnom nije dešavalo). Indirektno negativna uloga je ako se medijski umanjuju posledice nasilja (što se često dešava). Stereotipi o društvenim ulogama, položaju, dužnostima i karakteristikama žene i muškarca šire se i na domen rodno zasnovanog nasilja. Time se ono umanjuje, opravdava, čini gotovo prihvatljivim u formi navodnog dela tradicije i kulture (što se dešava vrlo često). U pogledu nasilja nad ženama mediji mogu da koriste i održavaju onu stereotipnu verziju predstave za koju veruju da je publici prihvatljiva, kakvu ona želi da vidi i čuje. Svaka analiza zato mora da sadrži svest o tome da medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama ima elemente rodne preskriptivnosti (osim deskriptivnog činjeničnog pristupa) i da se uklapa u opšti obrazac reakcije okoline na nasilje kojem su te žene bile izložene, a koji sadrži podsticanje ženske pasivnosti i trpljenja. A ako ne postoji sistemsko delovanje protiv nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima, veliki broj slučajeva nasilja se ponavlja (Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima)⁴, što je jedna od važnih poruka koja najčešće izostaje u medijima.

Da ne bismo postali i zauvek ostali stanovnici sveta nasilja, straha i beznađa, verujemo u Makluanovu aktivnu utopiju, da vreme ispu-

⁴ „Službeni glasnik RS“ broj 27/2011.

njava ljudske nade i da će mediji opet učiniti naš život boljim. Zato se medijima mora vratiti obaveza istinitog, društveno odgovornog izveštavanja, svega onoga što su „zli zmajevi“, kako metaforično navodi Reljić, oteli i sakrili. Samo tako će odgovorni mediji doprineti ostvarenju mogućnosti za dalji razvoj ljudske slobode i demokratije koji su originalno ugrađeni u sam proces komunikacije (Reljić, 2018: 37, 54 i 250).

Različiti segmenti društva, pa tako i žene, kao potrošači, konzumenti medija, imaju pravo (ali ne uvek i adekvatno dostupne mogućnosti) da analizirajući medijske produkte kroz prizmu sopstvenih interesa i stavova ukazuju proizvođačima medija na svoja očekivanja i pravce svog (ne)zadovoljstva, da pozitivno i negativno ocenjuju ponuđene medijske sadržaje i zahtevaju poboljšanja.

Mediji su, između ostalog, i snažan faktor socijalizacije, pa i zaštitnici javnih interesa. Svaka analiza tematskih medijskih sadržaja je stoga nova škola medijske pismenosti, iz koje može da izraste unapređeni medijski stil izveštavanja. Analiza medijskog izveštavanja je takođe i prva linija otpora rodnoj stereotipnoj medijskoj produkciji koja kontinuirano konstruiše rodno stereotipan ženski lik i standardizuje neadekvatno medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama.

Analiza medijskih sadržaja i praksi izveštavanja o nasilju nad ženama može da podstakne inače neiskorišćen potencijal žena kao konzumenata medija, čiji stavovi treba da budu uzeti u obzir. Naime, žena je i inače ključni porodični potrošač, koji ne kupuje samo za sebe nego za celu porodicu, trošeći pri tome između 85 i 90 odsto ukupnog porodičnog budžeta. Nezadovoljstvo konzumenata medija ne mora da se odradi u vidljivo protestno smanjenoj prodaji. Dovoljno je da bude adekvatno artikulirano i kao takvo saopšteno medijskoj i široj javnosti, čemu ova analiza svakako daje osnovu i elemente.

Komparativni pogled u 2018. na analize medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama iz 2013. i 2015. godine

Ostaje potreba da se i dalje nastavi vođenje ovakvih medijskih analiza baziranih na svakodnevnom pres-klippingu, kao stalno, kontinuirano kvalitativno analiziranje medija i izveštavanje javnosti o uočenim dobrim i lošim stranama. Tim analizama se omogućava

percepcijska alternativa medijskog dizajniranja stvarnosti, ignorisanja neadekvatnosti i neblagovremenosti institucionalnih reakcija na nasilje. Analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama, naime, kao što je istaknuto 2013, nije sama sebi svrha, već je prva linija otpora stereotipnoj, mizoginoj medijskoj konstrukciji fenomena nasilja nad ženama u Srbiji. I dalje postoji potreba redovnog analiziranja medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama, pristup poznat kao *na-ming and shaming*, javno ukazivanje na medijske izveštaje o rodno zasnovanom nasilju koji najviše krše odredbe profesionalne etike.

Takođe je i dalje potrebno analizirati i kritički komentarisati medijske izveštaje o rodno zasnovanom nasilju u elektronskim izdanjima, naročito prateće komentare čitalaca (ili „čitalaca“, tzv. botova i trolova) jer se u njima i dalje redovno nalaze komentari koji sadrže uvrede, diskriminatorne i uznemirujuće izjave, pa i otvorene pretnje nasiljem, pohvale nasilnicima, podržavanje nasilja i muške supremacije. Da bude još gore, ta pojava se neretko naziva „stavovima javnog mnjenja“, iza čega se krije kaljuga nečijih botova, anonimnih onlajn komentatora ili redakcijskih trikova da se izbegne sankcionisanje za sopstveni govor mržnje i mizoginiju.

Ostaje potreba da urednici i novinari budu edukovani u pravcu poznavanja i razumevanja ključnih karakteristika nasilja nad ženama. Ali ostaje puno razumevanje da oni stvarno nisu dužni da budu stručnjaci u oblasti teorije roda. Ono što se od njih i dalje može očekivati je činjenično korektno, nestereotipno, nediskriminativno izveštavanje o konkretnim događajima, kao i davanje prostora analitičkim priložima sa stručnim sagovornicama i sagovornicima.

Ženski pokret mnogo godina ponavlja iste zahteve na skupovima o ljudskim pravima, rodnoj ravnopravnosti, potrebi zakonskih promena, pa se i u svim našim dosadašnjim analizama ponavlja zahtev da se javnosti omogući informacija o broju femicida, ubistava žena od strane muškaraca, bez obzira na njihov odnos, odnosno bez obzira na to da li su u porodičnom, partnerskom odnosu ili nisu uopšte ni u kakvim odnosima. Potrebno je da javnost ima pristup podacima o svim femicidima i silovanjima, bez obzira na sistem statističke obrade podataka koji trenutno koristi Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Svaka naša analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama sadrži sagledavanje potrebe da mediji prepoznaju problem nasi-

lja nad višestruko diskriminisanim ženama (Romkinje, starije žene, žene sa invaliditetom, lezbejke, žene sa sela, nezaposlene žene, samohrane majke). To se nastavlja i u pogledu medijskih objava u 2015, 2016, 2017. i 2018. godini.

Tabloidi i dalje neguju stil izveštavanja o nasilju koji je trivijalan i senzacionalistički. Ta pojava započela je prethodnih godina prvim izveštajima o nasilju čiji su akteri poznate ličnosti, bilo u ulozi nasilnika, bilo žrtve nasilja. Osim što se te nasilne situacije smeštaju u rubrike zabava, estrada, hot stories, *showtime* i sl., uklapajući se u takav stil izveštavanja „karnevalskog“ tipa, karakteristika im je minimalizacija ozbiljnosti nasilja. Prateći takve izveštaje ne dobija se poruka da je nasilje opasno po život, već upravo suprotno, da je to deo „normalnog i redovnog“ partnerskog odnosa, neka vrsta lake partnerske igre i obostrane zabave.

Ranije izražena neophodnost eliminacije pristupa nasilju nad ženama sa tri „S“ - seks, skandal, spektakl - donekle je mogla da bude izmenjena. Naime, polarizacija medija na tabloide sa njihovim neizbežno tabloidnim stilom izveštavanja i one medije koji problematici rodno zasnovanog nasilja prilaze stručno i profesionalno etički, navodi na zaključak da je važno da bude i ovih drugih. Promena prvih nije realistična opcija i obraćanje Savetu za štampu i REM-u u drastičnim slučajevima kršenja profesionalne etike može samo da održi njihov minimum korektnosti.

I dalje ostaje potreba medijske dekonstrukcije patrijarhata. Potrebno je prekinuti s medijskom praksom visokopozitivnog vrednovanja patrijarhata kao „najboljeg“ i „pravog“ načina organizovanja „zdravih“ porodičnih odnosa, i objasniti da je patrijarhat nepravedan, diskriminatoran, prevaziđen, u današnje vreme anahron način porodičnog organizovanja, kao i da je nasilje nad ženama jedan od njegovih proizvoda.

Trka sa konkurencijom i za profitom, prepoznata u našoj analizi 2013. kao veoma prisutan motiv medijskih aktivnosti, može da bude prepoznata i kao mogući motiv promene. Naime, kao i svi produkti namenjeni tržištu, i medijski proizvod je osetljiv na raspoložene javnosti. Zato i dalje ostaje aktuelna potreba osmišljavanja efikasnih načina javnog izražavanja protestnih stavova i raznih oblika pokazivanja nezadovoljstva medijskim proizvodom koji se odnosi na nasilje nad ženama, jer to može da utiče na poboljšanje situacije.

Protesti ženske javnosti i stručnjakinja protiv medijskih sadržaja u 2015. i 2016. postali su deo i aktivističke i medijske prakse. Ostaju još uvek po strani „obične čitateljke“ i nezavisne i druge institucije.

U pogledu jezika, i dalje je aktuelna potreba identifikovana 2014. da se za nasilja nad ženama koristi precizna međunarodno prihvaćena definicija iz nekog dokumenta UN, Saveta Evrope ili EU. I dalje postoji potreba da se eliminišu eufemistički izrazi kojima se minimalizuje i trivializuje nasilje kao što su „porodična svađa“, „rasprava“, „dramatični ljubavni život poznate pevačice“, „turbulentna veza“ i sl. U sadržinskom smislu jezik izveštavanja treba da izbegava bilo kakve sugestije da preživeli mogu biti krive ili da su na neki drugi način odgovorne za napad ili akt nasilja nad njima.

Uočeno je prisustvo direktne i nedvosmislene identifikacije žrtava kad se radi o Romkinjama, starijim ženama, ženama sa sela (npr. kada se koriste fotografija, puno ime i prezime, adresa), što je praksa koju treba eliminisati. Ostaje i dalje nepoštovanje profesionalne etičke odgovornosti da se ne objavljuju imena i ne identifikuju mesta koja bi na bilo koji način mogla dodatno da ugroze bezbednost svedoka ili žena koje su preživeli nasilje. To je samo sporadično poštovano, a objavljivanje kompletnih činjenica vezanih za tačno mesto dešavanja i identitet učesnika deo su redovnog načina medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama.

Ranije se epilog u vidu sudske presude objavljivao samo za najbrutalnije slučajeve, koji su skrenuli najviše pažnje javnosti. U analiziranom dvogodišnjem periodu 2015/16.⁵ izveštaji o sudskim epilogima postaju redovni, što je svakako pozitivna promena. Ali nastavlja se negativna praksa, posebno kada se radi o najtežim slučajevima sa smrtnim ishodom, da mediji izveštavaju kao da se radi o iznenadnoj, neobjašnjivoj tragediji, koja se uglavnom nije mogla predvideti. Ubistvo se obično ne predstavlja kao deo dugogodišnje prisutnog fenomena i mediji su fokusirani na trenutni događaj i njegove tragične aspekte, a čitava priča nikada ne bude ispričana.

I dalje je, kao i 2014, retko plasirana informacija o konkretnim podacima o postupcima i procedurama u slučajevima rodno zasnovanog nasilja. Naime, medijski izveštaji o nasilju nad ženama pri-

⁵ U ovom tekstu nisu obrađene medijske objave iz 2017, 2018. i 2019. u pogledu sudskih epiloga.

lika su ne samo da se informiše o konkretnom slučaju nasilja, već i da se plasiraju korisne informacije, kao i informacije edukativnog tipa. Zato je važno uključiti informacije o raspoloživim opcijama podrške i pomoći za osobe koje trpe nasilje u porodici.

Rizici po bezbednost kada su u pitanju starije žene jesu veliki i nikako ne bi smeli da budu izostavljeni, niti da se isključe iz oblasti femicida. Ta tema, kao i u prethodnim periodima, jednostavno nije prisutna u medijima, koncentrisanim na slučajeve nasilja nad ženama od strane njima poznatih nasilnika, uglavnom članova njihovih porodica.

I dalje postoji potreba da se svaki takav slučaj identifikuje kao rodno zasnovano nasilje, kao i da se kontekstualizuje navođenjem domaćih i internacionalnih rezultata istraživanja i statistika, kao uklapanje ili odstupanje od trendova. Ipak, ta praksa polako počinje da zaživljava u analiziranom periodu 2015/16. To se dešava kod drastičnijih slučajeva nasilja, femicida i masovnih femicida, kada se obično navode strane i domaće statistike, analize, izjave stručnjaka, saopštenja i protesti relevantnih aktera, ali su deo i medijskih serijala posvećenih prezentovanju stručnih analiza fenomena rodno zasnovanog nasilja.

Pre posmatranog dvogodišnjeg perioda 2015/16. mediji u Srbiji su retko konsultovali eksperte, a kada su to činili, to su najčešće bili isti „poznati kriminolog“ i „eminentni psihijatar“, koji su po pravilu negirali rodni i patrijarhalno kontekstualni karakter i prirodu nasilja nad ženama i u svemu tome videli situacioni, afektivni, lični i trenutni problem. Međutim, u posmatranom dvogodišnjem periodu njih više nema i sve su ređe analize koje negiraju rodni karakter nasilja nad ženama, što je pozitivna promena.

„Zločin iz strasti“ nije prikladan način da se opiše jedan femicid. Ranijih godina se gotovo redovno koristio kod slučajeva brutalnih femicida, dok se u posmatranom dvogodišnjem periodu retko sreće.

Ostaje otvoreno pitanje sporednih detalja, pokrenuto u svim mojim prethodnim analizama. I dalje treba preporučiti medijima da ne navode detalje o porodici ubice (nasilnika), njegovim srodnicima, kolegama sa posla, deci i unucima, roditeljima i daljim precima, sem ukoliko direktno nisu umešani u slučaj. Oni jednostavno ne bi smeli uopšte da se nalaze ni u jednom medijskom izveštaju. Detalji o žrtvi (privatni život, navike, način oblačenja, fizički izgled) mogu dovesti do okrivljavanja žrtve, ako su dati bez konteksta ili objašnjenja. Ta-

kođe, oni mogu da daju čitaocu lažni osećaj sigurnosti da on/ona neće biti napadnuti ako se ne uklapaju u taj opis.

Ostaje potreba da se nasilje nad ženama i devojkicama medijski sagledava u kontekstu rodne ravnopravnosti, zloupotrebe muške moći i kršenja ljudskih prava, a ne kao „nezgoda“, „loš odnos“ ili kao posledica izgleda i aktivnosti koje žena preduzima (hodala sama po mraku, pije u baru, šeta sama po livadi, itd.).

Mediji sve vreme izveštavaju o uspešnom identifikovanju ženoubica i njihovom hapšenju. Izveštaji o identifikovanim i uhapšenim silovateljima bili su znatno ređi, ali se u posmatranom dvogodišnjem periodu i ti retki izveštaji o sudskim postupcima i presudama sve češće javljaju.

Ostaje opšta primedba da se nasilje nad ženama, pogotovo ono sa smrtnim ishodom, često smešta u kontekst ekonomske krize ili balkanskog mentaliteta, čime se skida deo odgovornosti sa učinioca i smešta se u domen „objektivnih“ ili čak „neizbežnih“ okolnosti.

Muškarci koji počine ubistvo, silovanje ili seksualno nasilje ili zlostavljanje u porodici u tabloidnim medijima se često predstavljaju kao zveri, psihopate, čudovišta, perverzncjaci, bolesnici, monstrumi, manijaci i sl., što sugerise da su oni vidno različiti od drugih, „normalnih“ ljudi. To treba izbegavati, jer se time zamagljuje društvena kontekstualnost rodno zasnovanog nasilja koje se premešta u domen psihopatologije, bolesti i psihijatrije.

Ponovo se dešava, gotovo iz godine u godinu, da javne ličnosti, kao što je voditelj televizije sa nacionalnom frekvencijom, izvrše nasilje nad partnerkom, a potom dobiju javni medijski prostor na toj istoj televiziji da opravdaju, zatraže i dobiju podršku za svoje nasilno ponašanje. Time se pokazuje visok stepen tolerancije na muško nasilje nad ženama i spremnost te televizije da se prekrše etičke i zakonske norme medijskog izveštavanja.

Dobro i loše medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama u Srbiji

Medijske sadržaje još uvek karakterišu seksizam i mizoginija. Mediji i dalje iskazuju i podstiču patrijarhalne kulturne obrasce i stereotipizirane rodne uloge žena i muškaraca. Seksizam je prisutan u medijskom

govoru, posebno ako je reč o prikazivanju žena koje se nalaze na funkcijama i pozicijama odlučivanja u političkoj, javnoj i privrednoj sferi. Slučajevi nasilja u porodici i unutar partnerskih odnosa često se prikazuju na senzacionalistički način, dodatno viktimizirajući žene i devojčice, žrtve nasilja. U komercijalnim medijima preovladava omalovažavajuće i pornografsko prikazivanje žena, kao objekata seksualne želje ili objekata za gledanje. Time se šalje poruka građanima da je to marginalna i sporadična pojava, čime se širi prostor za amnestiranje nasilnika. Jedna od mera za povećanje sigurnosti žena je smanjenje senzacionalističkog izveštavanja o nasilju nad ženama i redovno i rodno osetljivo informisanje javnosti o efektima mera za sprečavanje i otklanjanje nasilja nad ženama, mehanizmima zaštite i izrečenim sankcijama počiniocima, uz obezbeđivanje da informacije, statistika i podaci u ovoj oblasti budu dostupni javnosti (Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2016. do 2020. godine sa akcionim planom za period od 2016. do 2018. godine).⁶ Uklanjanje rodnih stereotipa u sredstvima javnog informisanja i promocija rodne ravnopravnosti i poboljšanje položaja žena uvršteni su u strateške ciljeve ove nacionalne strategije.

Može se uočiti da mediji implicitno afirmišu uverenje da nasilnici „imaju pravo“ kao muškarci da u određenim situacijama reaguju nasilno, npr. u slučaju sumnje u bračnu/partnersku prevaru, odbijanja žene da se vrati „deci i porodici“, a u stvari u nasilnu zajednicu, u slučaju ženske „neposlušnosti“, „dugačkog jezika“ i sl., što može da deluje i kao vid muškog redakcijskog solidarisanja sa nasilnikom, ali i kao vid povlašćivanja pretpostavljenim vladajućim stereotipima medijskih konzumenata.

Neretko mediji kroz situaciono, informativno novinarstvo (što je prvi neophodan korak) predstavljaju nasilne slučajeve isključivo kao pojedinačne, izolovane i privatne probleme konkretne žrtve i konkretnog nasilnika. Dolazi do pojave relativizovane odgovornosti kao neke vrste uzajamne krivice žrtve i nasilnika. Takođe, javlja se i pojava negativnog kontekstuiranja žrtve, kada se već u naslovima tekstova sugerišu stavovi koji imaju iritirajući, mizogini sadržaj. Kao posebno loši izdvajaju se oni medijski izveštaji koji sadrže kvazi-naučnu analizu nasilja, koji se zasnivaju na rodnim stereotipima i poluistinama i plod su kvazistručnosti mizoginih „stručnjaka“.

⁶ „Službeni glasnik RS“ broj 4/2016.

Uočava se nepoštovanje načela medijske etike kada je u pitanju identitet učesnika slučajeva nasilja nad ženama. Kritiku zaslužuju dosta česte medijske prakse koje su neopravdane sa stanovišta medijske etike, kao što su npr. objavljivanje slike žrtve, jasna identifikacija i maloletnih i punoletnih žrtava ili srodnika žrtava, adrese stanovanja, radnih organizacija u kojima su zaposleni, delova grada u kojima žive i škola koje deca pohađaju. A kada su Romi akteri nasilnog događaja, pomenute negativne prakse poprimaju još izraženije razmere, gotovo do potpunog zanemarivanja profesionalne etike.

Neetične medijske prakse u pogledu nasilja nad ženama mogu da se jave u vidu „sučeljavanja mišljenja“. Nikakva polemika koja bi sadržala elemente promocije ili opravdavanja nasilja ne može da se smatra prihvatljivim medijskim sadržajem. Ni naučna, ni bilo kakva druga polemika te vrste ne spada u domen slobode govora. U neetične medijske momente spada i relativiziranje nasilja nad ženama prenaplašavanjem nasilja žena nad muškarcima, davanjem tim temama većeg značaja i prostora u disproporciji sa stvarnim obimom dešavanja, jer se time krše principi istinitog izveštavanja.

Izveštaji o nasilju obojeni su jasnom težnjom ka senzacionalizmu, što u kombinaciji s već poznatim „objašnjenjima“ nasilja uz oslanjanje na rodne stereotipe, okrivljavanje žrtava, nevođenje računa o privatnosti, uz otkrivanje identiteta žrtava, stalno kretanje na ivici neukusa, šunda i kiča, daje negativnu sliku medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama. Neophodno je komparativnom analizom medijskog izveštavanja tabloidni pristup rodno zasnovanom nasilju identifikovati kao jednu negativnu medijsku praksu. Naime, kako je društvo, pogođeno krizom, u priličnoj meri izgubilo vrednosne kompase, može se uočiti manjak etičnosti i novinarskog profesionalizma. Zato je prisutna pojava tzv. *posttruth*, slobodnog falsifikovanja činjenica, uz plasiranje otvorenih neistina, često uvredljivog karaktera. U takvu „medijsku slobodu“ uklapa se tipični tabloidni pristup nasilju nad ženama, kojim se izražavaju stavovi da u svakodnevnom životu mora da postoji neko opravdanje zašto su nasilni muškarci takvi: ljubomora (uz to ide verovanje da je ljubomora produkt ljubavi i strasti i da muškarci imaju pravo na ljubomoru i na nježno nasilno ispoljavanje), neki drugi problemi u životu (nezaposlenost, alkoholizam, siromaštvo), a neretka su i objašnjenja da su žene koje trpe nasilje izazvale to nasilje svojim ponašanjem. Tabloidi su

uveli pojavu romansiranja nasilja nad ženama u medijima i uopšte u javnom mnjenju, često izveštavajući u takvim prilikama o „velikoj ljubavi“, „snažnim strastima“, „tragičnoj vezi“, „šekspirovskom zapletu“. Time se proizvodi uverenje da postoje argumenti kojima nasilje može da se opravda, čime se zapravo nasilje legitimizuje kao prihvatljiv obrazac ponašanja.

Kvalitet medijskog produkta snižavaju kvazianalize, prisustvo rodno zasnovanih stereotipa, kao i često „zdravorazumašenje“ (Jovanović, 2017). Rodna stereotipizacija počinje relativno bezazlenim novinarskim poštapalicama upotrebljavanim da se razbije monotonija ponavljanja istih imenica. Iako poštapalice nisu upotrebljene s lošim namerama, ipak sadrže osnovne stereotipe da su muškarci „jači pol“, „glava porodice“, „oslonac ženi i deci“, a žene „slabiji, nežniji pol“, „lepše polovine, majke, domaćice“. Stoga se lako prelazi na stereotipne „istine“ o tome koji su interesi, sposobnosti i kapaciteti žena, kako se „prava“ žena oblači, izgleda, ponaša, koja je javna, leaderska uloga „pravog“ muškarca. Medijski stil afirmisanja stereotipa dodatno jača *status quo* podele društvene moći između žena i muškaraca i doprinosi afirmisanju stereotipnog shvatanja rodno zasnovanog nasilja kao nečega što muškarci zbog svoje prirode „prirodno“ čine nad ženama, koje opet zbog svoje prirode treba „prirodno i normalno“ da to podnose. Stereotipi se najčešće koriste kao način da se opšteprihvaćenim floskulama prikrije sopstveno nerazumevanje problematike nasilja nad ženama. Iz toga proizilazi diskriminišuće prisustvo negativnog stereotipiziranja, olako okrivljavanje žrtve, relativizacija odgovornosti nasilnika i umanjnje ozbiljnosti samog krivičnog dela nasilja. Nisu retke pojave diskvalifikacije žrtve istorijom ili kvaziistorijom njenog privatnog života, npr. navodi se da pije, menja poslodavce i poslove, radi u inostranstvu, o deci se staraju njeni roditelji i sl. Kalkulacijama o uzrocima nasilja može da dođe i do stigmatizacije žrtve. Kao jedan od mogućih načina umanjivanja nasilja uočen je romansirani način deformisanja stvarnosti u kome se stvara slika da se uopšte i ne radi o nasilju, već pre svega o snažnim, uzajamnim emocijama i strastima, intenzivnoj romansi sa tragičnim završetkom. Time se za nasilje okrivljuju i žrtve, zamagljuje se mehanizmi rodno zasnovanog nasilja i u krajnjoj liniji se ono opravdava.

U periodičnim analizama potrebno je ukazivati na medijske produkte višestrukog odstupanja od pravila novinarske etike. Dok

se u praksi novinarstva nekih zapadnih zemalja najgori primeri kršenja medijske profesionalne etike objavljuju u virtuelnoj „dvorani srama“ (*hall of shame*), takva sistematska praksa kod nas ne postoji. Ali u njenom nedostatku, već i ukazivanje na njihovo postojanje može da bude od koristi, kako „prozvanim“ autorima i uredništvima, tako i publici. Ipak, takve analize ne treba da se zadrže samo na njima, već je neophodno da se istom prilikom uoče i analiziraju i dobre strane medijskog izveštavanja, koje onda treba promovisati kao modele dobre prakse. Medijsko predstavljanje ma kojeg oblika nasilja, pa i nasilja nad ženama, uvek ima određeni akcioni, mobilisajući potencijal. To treba da se ima u vidu i kod kritika i kod pohvala. U stvari, potrebno je uvek kada se u medijskim analizama govori o njihovoj ulozi, da se navedu ti konkretni pozitivni medijski primeri, kao i njihova prateća analiza, ma koliko možda bili retki ili sporadični.

Dobre strane medijskog pristupa rodno zasnovanom nasilju posebno se ogledaju u onome što se naziva ulogom „duvača u pištaljku“, dakle društvenih aktera koji svojim aktivnostima skreću pažnju javnosti na slučajeve negativnih društvenih pojava, u ovom slučaju pojave nasilja nad ženama, posebno onih najtežih oblika višedecenijskog trajanja sa smrtnim ishodom.

Ono što medijskim izveštajima o nasilju nad ženama podiže kvalitet i čini ih analitičkim jeste angažovanje kompetentnih sagovornica/sagovornika koji imaju kapacitet da daju kvalitetne odgovore na pitanja etiologije i fenomenologije nasilja nad ženama. Ponekad su to već postojeće analize preuzete od nevladinih organizacija i stručnjakinja i stručnjaka, ponekad izjave državnih zvaničnika. U medijskoj analizi potrebno je oceniti obim prisustva analitičkih izveštaja u odnosu na informativne, ali i kvalitet angažovanih sagovornica/sagovornika i njihovih poruka u pogledu vršenja mogućeg javnog pritiska za unapređenje rada nadležnih državnih organa i službi. Neophodno je u medijskim izveštajima navoditi i postojeći pravni aspekt krivičnih i prekršajnih dela nasilja nad ženama (što najčešće izostaje) jer se na taj način javnosti prezentuje ozbiljnost tih dela.

Neophodno je pribavljanje informacija od institucija kojima se žrtva obraćala, istraživanje njihovih intervencija i preispitivanje (službene) odgovornosti za nečinjenje ili nedostatak zaštite. U kriminološko-fenomenološkom smislu izjave komšija, svedoka i srodnika pokazale su se kao vredan i ponekad verovatno jedini izvor poda-

taka o postojanju višegodišnjeg nasilja, bezuspešnog žrtvinog obraćanja institucijama, prethodnom nasilnom ponašanju ubice i sl. O tome institucije obično nemaju podatke ili, ako ih i imaju, ne žele da se samookrivljuju javnim izlaganjem. Nasilje nad ženama je, osim u medijima i kriminološkim analizama, potrebno da bude prisutno u službenim i istražnim procedurama.

Napuštanje punitivnog medijskog diskursa - promena nabolje

Medijsko zalaganje za što strože sankcije, tzv. punitivni medijski diskurs, sadrži zahtev za strože kažnjavanje kao specifičan punitivni odgovor na nasilje (Beckett and Godoy, 2008: 139).⁷ Oštra antikriminalna retorika obično svuda u svetu dolazi od onih društvenih slojeva i aktera koji su iskusili gubitak materijalnih ili simboličkih (statusnih) dobara ili se plaše tog gubitka. To je ujedno publika koja će na izborima glasati, podržavati i aplaudirati političkim akterima, medijskim sadržajima i stručnim analizama koje se zalažu za „čvrstu ruku“, odnosno povećanu punitivnost. Na punitivni medijski stil nadovezuje se punitivna predizborna politička retorika, i tako zajedno deluju sinergično povećavajući kod stanovništva osećaj straha od nasilja i spremnost da prihvate „oštre kazne“. Stručnjaci upozoravaju da je istorijski poznato da politički programi koji nastoje da ograniče građanska prava i slobode obično počinju zahtevima da se kaznama obezbedi poštovanje prava i reda (*law and order*). Oni upozoravaju da takve punitivne antikriminalne javne politike ugrožavaju demokratiju, pojačavaju društvene nejednakosti, pri čemu uopšte ne ispunjavaju svoju osnovnu svrhu, da deluju na smanjenje stope izvršenih krivičnih dela, već imaju efekte uglavnom samo na povećanje zatvorske populacije (Beckett and Godoy, 2008: 139, 163).

Promene u medijskom stilu izveštavanja o nasilju nad ženama nigde se ne dešavaju preko noći. Ni društvena scena na kojoj se to nasilje odvija, kao ni reakcija na njega, ne menjaju se ni brzo ni lako. „Represivne mere su jedini efikasan zakon“ kao da je redovni

⁷ Beket i Godoy koriste izraze kao što su „punitive crime talk“, „hyper penal policies“, „mano dura“, „tough anti crime rhetoric“.

medijski komentar, koji kao mantra već godinama odjekuje prateći svaku medijsku diskusiju o nasilju nad ženama. Tome se dodaju i ogorčena pitanja „Kako smo došli do toga da zatvaramo i skrivamo žrtve porodičnog nasilja po sigurnim kućama, dok su nasilnici često slobodni i ne plaše se takoreći ničega? Zar ne bi trebalo da je obrnuto?“ (Miljanović Hrašovec, 2008). Promene se ipak mogu uočiti, pogotovo što se od ranijih dobro poznatih, gotovo horskih aktivističkih, političkih i medijskih zahteva za strogim sankcijama, u posmatranim godinama (2015. i 2016) polako prelazi na umerenije tonove i iznijansiranije, samim tim efikasnije i realističnije zahteve.

Poznato je ne samo u medijskoj analitici, već i u kriminologiji i penologiji, da tabloidni senzacionalizam gotovo po pravilu sadrži stil promovisanja programa sve strožeg kažnjavanja, stil koji npr. kriminolozi Kavardino i Dinjan definišu kao *media-driven punishment* ili kažnjavanje pod uticajem medija (Cavadino, Dignan, 2011: 200). Navodi se npr. da je potrebno obezbediti da izricanje krivičnopravnih sankcija za nasilje u porodici odgovara težini konkretnog dela i da izricanje sankcija ispod granice propisane zakonom bude samo izuzetak koji će biti jasno obrazložen u presudi. Posle ubistva Tijane Jurić, 2014. neki mediji u Srbiji su čak inicirali i sproveli javne ankete za vraćanje smrtne kazne (Fonet, 2014). Mreža „Žene protiv nasilja“ te 2014. traži strože kazne za nasilnike, kao i da tzv. proganjanje bude krivično delo (Vajner, 2014). „Ključ je što strože kažnjavanje nasilnika“, mišljenje je koje se često sretalo te godine u medijima. Mediji takođe prenose da su okupljeni na Trgu republike peticijom zatražili mnogo strože kazne za nasilnike, ukidanje uslovnih osuda, pooštavanje zakona, veći angažman medija i efikasniji rad institucija u zaštiti žena (Glavonjić, 2014), što je odličan primer za pojavu da se kažnjavanje nalazi pod uticajem javnog mnjenja. Ali javno mnjenje je takođe u istom kružnom procesu uslovljeno društvenom kulturom čijem formiranju upravo mediji znatno doprinose sa svoje strane (Cavadino, Dignan, 2011: 198).

Tokom 2015. i 2016. godine zahtevi aktera postaju kompleksniji, pa se samim tim i medijski sadržaji obogaćuju novim nijansama. Ističe se da nasilje u porodici zahteva ne samo izražavanje društvenog neodobravanja i odlučnu društvenu osudu, već i promišljene aktivnosti u smislu prevencije. Doduše pojedinih, sporadičnih izjava i upozorenja bilo je i ranije, ali su objavljivani u lokalnim medijima

bez nacionalne cirkulacije, kao što je bio npr. intervju sa tadašnjom poverenicom za zaštitu ravnopravnosti, koja je poručila da je suština zaštite žena od nasilja dosledna primena zakona, a ne povećanje kazni (Vegel, 2014). Od 2015. se međutim navode čitavi tekstovi u kojima se zahtevaju npr. veća sigurnost za sve potencijalne žrtve, bolja koordinacija svih nadležnih organa i mogućnost hitnog udaljanja iz stana.

Interesantno je da se u pogledu kažnjavanja širi krug, pa tako iz ženskog pokreta dolazi zahtev da se uspostavi sistem za utvrđivanje individualne odgovornosti profesionalaca za nečinjenje zaštite žena žrtava nasilja (J. D., 2016). Kazne nisu više namenjene i ne traže se više samo za učinioce nasilnih dela, već se predviđa da će sva odgovorna lica u državnim i drugim organima, organizacijama i ustanovama biti obavezna da prijave nasilje, a ako to ne učine moraće da plate novčanu kaznu do 150.000 dinara (Baletić, 2016). Osim represivnih mera za nasilnike, Zakon o sprečavanju nasilja u porodici usvojen u novembru 2016. predviđa kao meru i pravljenje individualnog plana zaštite žrtve. On bi trebalo da predstavlja spisak svih mera koje su preporučene i planirane za svaki pojedinačni slučaj. Ovakve individualne planove centri za socijalni rad trebalo je i do sada da sačinjavaju u saradnji sa drugim organima, ali se to u praksi retko dešavalo. Problem je do sada nastajao u trenutku kada bi centar pozivao na sastanke tužioce i policijske službenike, koji se nisu odazivali ili nisu bili pripremljeni za razgovor (Baletić, 2016).

U uticajnim medijima pojavljuju se vrlo zasnovane analize nasilja nad ženama, Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, postupanja institucija i teme vezane za sistem preventivnih mera. Izdvajam, na primer, dobar kritički komentar televizije N1 (Santovac, 2015) da sistem uspeva da prepozna porodično nasilje, ali ne i da spreči nasilnike da počine zločin, kao i da mere zaštite od nasilja u porodici postoje, ali nisu efikasne. Prvi su u kontaktu sa žrtvama policija i domovi zdravlja, potom tužioc, zatim centri za socijalni rad. Kao najvažnija karika u lancu smatra se policija, koja prva komunicira sa žrtvom, pa zato predlažu izmenu zakona o policiji - da nasilniku zabrane pristup žrtvi na 14 dana. Navodi se dalje da bi prevenciji nasilja doprinela i bolja komunikacija policije i tužilaštva, ali i brža suđenja, jer trenutno mere zaštite od nasilnika žena dobija posle procesa koji traje i šest meseci.

Sličnih primera je dosta, pa se postavlja pitanje šta se to promenilo u roku od nekoliko godina, a što je doprinelo promeni punitivnog, takozvanog „oštrog antikriminalnog“ (*tough anti crime talk*) (Dee, 2006: 76) medijskog stila izveštavanja o nasilju nad ženama. Pozitivnim promenama u medijskom izveštavanju o nasilju nad ženama najverovatnije je doprinela živa javna diskusija o novim propisima, jer je u žižu interesovanja javnosti i medija došao Zakon o sprečavanju nasilja u porodici. Taj propis, između ostalog, uvodi i dugo najavljivanu prevenciju kao način borbe protiv ove vrste nasilja. Time se i ispunjavaju obaveze koje je Srbija još 2013. godine preuzela potpisivanjem Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Zajedno sa tim zakonom i diskusijama koje su vođene u javnosti, u medijima se iskristalisao stav da su, u skladu sa međunarodnim standardima, države odgovorne za suzbijanje, sprovođenje istrage i krivično gonjenje svih oblika kršenja ljudskih prava. Ova obaveza odnosi se i na nasilje u porodici, jer ono predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava. Nasilje u porodici takođe sadrži znatnu komponentu rodne diskriminacije, te se stoga u velikoj meri preklapa s pojavom nasilja nad ženama (OSCE, 2011). Dnevni list „Danas“ prenosi izjavu Meha Omerovića, nekadašnjeg poslanika Socijaldemokratske partije Srbije u Narodnoj skupštini i predsednika Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, da je najveći problem primena zakona i da će najveći zadatak parlamenta ubuduće biti upravo njegova kontrola (N. N., 2016), a od lokalnih samouprava se traži da pokažu brigu za sve žene koje trpe nasilje i uključe SOS telefone (Baletić, 2016).

Interesantna je i pojava medijskog fingiranja strogosti u naslovima, podnaslovima i uvodnim rečenicama (lidovima). Naime, uočeno je npr. akcentovanje najave pooštavanja kaznene politike, a da to zapravo uopšte nije bio sadržaj skupa s kog se izveštava i na kome o tome nije bilo ni reči, niti je to bio sadržaj prenetih izjava. Na primer, premijer Vučić je navodno istakao da „država ima nameću da se žestoko obračuna sa nasilnicima“ (J. D., 2016). Ali onda u tekstu posle takve najave nema više ni pomena o strožem kažnjavanju, već premijer detaljno navodi da je potrebno preduzeti sledeće mere za unapređenje trenutnog stanja u zaštiti žena i drugih žrtava nasilja u porodičnom kontekstu: da se pristupi izmenama postoje-

ćih zakona u skladu sa odredbama Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja prema ženama i u porodici, da se uvedu hitne mere zaštite kao policijsko ovlašćenje, da se uvede obaveza procene rizika od ponavljanja nasilja i teškog povređivanja, da se ustanove obavezna saradnja i koordinacija svih institucija kojima rukovodi javni tužilac. Potrebno je izraditi individualni sigurnosni plan u svim slučajevima u kojima postoji visok rizik od ponavljanja nasilja i teškog povređivanja, te da se propiše obavezna specijalizacija profesionalaca koji će biti zaduženi za saradnju i koordinaciju, kao i bazična edukacija o nasilju za sve koji postupaju u zaštiti. A na direktno pitanje da li je potrebno uvesti smrtnu kaznu, odgovara pitanjem koje prenosi „Blic“ (Jasnić, Cvijić, 2016): „Da li mislite da bi kretena iz Vratarnice smrtna kazna sprečila da učini to što je učinio? Ja nisam siguran.... da li hoćemo nešto da uradimo da bismo sprečili nasilje ili da bismo nasiljem uzvračali na nasilje.“ Slično se ponavlja kod izjava direktorke Sigurne kuće u Beogradu Vesne Stanojević (RTS, 2016). Prilog je naslovljen sa „Neophodne oštrije kazne za nasilnike nad ženama“, dok o tome u prilogu nema ni reči. Stanojevićeva doslovce kaže, između ostalog: „...verujem i da će izmene krivičnog i porodičnog zakona doneti adekvatne promene i da će se efikasnije rešavati taj problem; ...samo zajedničkom saradnjom može da se reši problem porodičnog nasilja; ...mora tačno da se zna nadležnost policije i tužilaštva kako bi se hitno delovalo, ako već postoji indicija da se nasilje dešava.“

Nije se naravno sve promenilo, i dalje u medijskom diskursu postoji ono što kriminologija kritički analizira kao *tough anti crime talk* (Deep, 2006: 76), prevedeno opisno kao oštra verbalna osuda kriminaliteta u javnosti. Naime, još uvek ima izjava da su strože kazne najbolje rešenje, ali one su doslovne izjave-citati određenih političkih aktera, a ne stavovi medija, koji ih sa svoje strane samo prenose. Na primer, Boško Obradović, lider Dveri, izjavljuje da se zalaže za rigorozno kažnjavanje nasilnika i silovatelja. A predsednik Gradskog odbora Srpske napredne stranke i gradonačelnik Novog Sada, Miloš Vučević, izjavljuje, a prenosi Tanjug: „Maksimalno rigorozne kazne za sve one koji čine bilo kakvo nasilje nad ženama i kažnjavanje u vrlo kratkom i efikasnom roku je ono za šta se zalažem i lično kao advokat i kao političar.“ (Tanjug, 2015). Taj specifični penološki populizam (Lacey, 2010: 114), pojam za pojavu koja sadrži zahtev

istican u javnosti za strožim kažnjavanjem, u medijima se, osim u izjavama desničarski orijentisanih političara, javlja i u komentarima čitalaca. Tako u komentarima može da se pročita i sledeće: „Obavezno treba da se uvedu veće kazne“; „Pojačati kazne što više za ove užasne zločine“; „Moramo uvesti kazne koje odgovaraju počinjenim delima“; „Najstrože kazne treba uvesti“ (J. D., 2016); „Što rigoroznije i što strože!“; „Nasilnici za svoje nasilničko ponašanje treba da dobiju drakonske najteže kazne“; „Nasilnike u zatvor na dugogodišnje kazne, pa neka svoj život tamo žive, a ne da ugrožavaju druge“; „Puna podrška što oštrijim kaznama za svaki vid nasilja“; „Za svako nasilje treba uvesti maksimalne kazne“; „Podrška pooštrenju kazni za ovakva nedela“; „Pozdravljam povećanje i uvođenje novih kazni i krivičnih dela, tako nešto je odavno trebalo uraditi“ (J. D., 2016).

Primenjen metodološki postupak

Metoda kvalitativne analize

Ova analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama kvalitativnog je tipa, metoda koja danas u društvenim naukama u velikoj meri zamenjuje kvantitativni istraživački postupak, pa je to slučaj i kod analiza medijskih praksi i stilova.

Neophodno je svako istraživanje o medijskom izveštavanju na ma koju temu, samim tim i na temu nasilja nad ženama, bazirati na kontinuiranom, svakodnevno vođenom pres-klippingu tokom minimum dve do tri godine. Potrebno je po mogućstvu proširiti klipping praćenje i na godinu pre i godinu dana posle posmatranog perioda koji je neposredni fokus konkretne medijske analize, jer takav pristup omogućava saznanje epiloga i reakcija na događaje iz prethodne godine, kao i uočavanje medijskih trendova i samim tim produženu medijsku komparativnu analizu, što se sve pokazuje u periodima dužim od godinu dana. Samo se tako dobija jasan uvid u karakteristike sadržine medijske produkcije.

Pres-klipping na dnevnom nivou kroz višegodišnji period praćenja obezbeđuje uvid u načine na koje se, koliko, kad i zašto mediji u Srbiji bave temom nasilja nad ženama. Dobijeni materijal ne samo što daje uvid u objavljene sadržaje, već i u ono čega nema, tj. praznine. Svaka medijska analiza mora da bude hronološki prezentovana, bez obzira na teme/nivoe na koje se posebno fokusira jer se time omogućavaju uvid u trendove, uočavanje promena, kao i povezivanje s drugim istovremenim društvenim zbivanjima (npr. predizborna kampanja, državni i verski praznici) i sl.

Ova analiza medija izvršena je na pet nivoa, mada s različitim obimom pažnje usmerene na pojedine nivoe:

Nivo medijskog proizvoda

Prvi i glavni nivo ove, kao i prethodnih analiza, čine individualna svojstva medijskih proizvoda. Analiza medijskih proizvoda je ujedno i najčešći vid medijske analize ili barem zauzima najviše prostora u takvim

analizama. Taj pristup je bio prisutan u najvećoj meri i u ovoj analizi medijskih proizvoda objavljenih 2015. i 2016. godine. Posebna pažnja usmerena je na tri najprisutnija medijska žanra - informativni, interpretativni i analitički. U sva tri žanra prilozi mogu da budu potpisani ili nepotpisani, mogu da sadrže intervjuje ili kraće izjave svedoka, relevantnih aktera, citate stručnjaka, stavove i argumente iz teorije roda, kriminalističkih, kriminoloških i komunikoloških disciplina i sl. Kao i prethodnih godina, analitički tekstovi nastaju uglavnom na osnovu podataka dobijenih od kompetentnih, kvalitetnih sagovornika. Pažnja je poklonjena i veličini i kvalitetu tekstova, činjenici da li jesu ili nisu potpisani, kao i lociranosti po rubrikama.

Nivo usaglašenosti sa kodeksima profesionalnog ponašanja

Drugi nivo čini analiza profesionalnih pravila i procedura, profesionalnih i etičkih kodeksa. Analiza konkretnog medijskog proizvoda takođe treba da sadrži i analitičko-kritičku komponentu njihove usaglašenosti ili odstupanja od pravila, što je primenjeno i u ovoj analizi, u kojoj ukazujem na najveće propuste i neslaganja s profesionalnom novinarskom etikom. U taj nivo analize spada i prezentacija rada dva regulatorna tela koja su bila aktivna u Srbiji u posmatranom dvogodišnjem periodu, Saveta za štampu i Regulatornog tela za elektronske medije. Posebna pažnja bila je poklonjena odlukama o kršenju novinarske etike u pogledu izveštavanja o nasilju nad ženama. Moglo se uočiti takođe i (podsvesno ili svesno) pretendovanje na odobravanje publike, nastojanje da se ostavi utisak, privuče i zadrži pažnja publike, da se bude prvi koji izveštava o nekom događaju (neretko radije nego da se prezentuje korektno činjenično stanje) ili onaj koji je otkrio atraktivne momente pre drugih u poznatom događaju.

Nivo organizacije medijske produkcije

Treći nivo analize obuhvata analizu organizacije medijske produkcije, koja ima svoju (dakako i rodno zasnovanu) podelu uloga, hijerarhiju, procedure, grupnu dinamiku, a što je najmanje vidljivo publici, tj. konzumentima medija, ali i analitičarima medij-

skih sadržaja. I u ovoj analizi će to biti slučaj upravo zbog toga što se medijska produkcija ipak odvija iza zatvorenih vrata, sve dok pažnju javnosti ne izazove neki značajniji događaj, kao što je npr. 2017. bila objava da u BBC-ju najbolje novinarka zarađuju tek oko četvrtinu zarade svojih muških kolega. U Srbiji u posmatranom dvogodišnjem periodu takođe može da se konstatuje s tog nivoa organizacije medijske produkcije da su potpisani izveštaji o nasilju nad ženama prava retkost, što je jedan od vidova profesionalne diskriminacije novinarki, koje su u većini. Time im je onemogućeno ili usporeno sticanje profesionalne reputacije i „novinarskog imena“, čime se takođe doprinosi učvršćivanju rodno zasnovanih profesionalnih barijera poznatih kao „stakleni plafon“⁸. Iako u Srbiji nema preciznih podataka o polnoj strukturi zaposlenih u medijima, vidljivo je da su žene postale većina u novinarstvu. Ipak, one se i ovde sreću sa fenomenom „staklenog plafona“ u napredovanju: sve je više žena koje se bave novinarstvom, ali su na uredničkim i rukovodećim položajima i dalje pretežno muškarci. Medijski produkt verovatno zbog toga kada je u pitanju izveštavanje o nasilju nad ženama nema nikakvu karakteristiku „ženskog pisma“,⁹ ne sadrži rodno egalitarni, niti rodno egalizujući pristup. Nepotpisani medijski izveštaji su najčešće jednolični odrazi redakcijskih/uredničkih stilova i stavova, dok su autorske kreativnosti i autentični pristupi karakteristični za fičere retko mogući, pa je i publika ostala uskraćena upravo za taj mnogo kreativniji medijski podžanr.

⁸ Pod izrazom „stakleni plafon“ podrazumevaju se nevidljive prepreke koje sprečavaju žene u dostizanju čelnih i rukovodećih pozicija u poslovnoj hijerarhiji, kao i u dostizanju viših pozicija moći u javnom, političkom i medijskom životu. Stakleni plafon je rezultat neravnopravnosti žena i muškaraca koja se ogleda kroz ukorenjene stereotipe o muškim i ženskim ulogama u društvu, segregaciju zanimanja po polu, poteškoće žena u usklađivanju poslovnih i privatnih obaveza i veće učestvovanje žena u neplaćenim poslovima (oko staranja o domaćinstvu, deci i drugim članovima/članicama porodice).

⁹ Pod pojmom „žensko pismo“, podrazumeva se vid borbe za vlastitu perspektivu u književnosti i deo je društvene borbe za ženska prava. Žensko pismo sadrži iskustvo života u patrijarhatu i društvu kojim dominiraju muške vrednosti i u kojem se žene sistematski učutkuju, omalovažavaju i ponižavaju. Iako se žensko pismo dešava u domenu književnosti, danas bi se moglo govoriti o potrebi za „ženskim pismima“ i u medijima, nauci, politici, jer je žensko pismo deo nastojanja žena da se društvenoj zajednici, kojom dominiraju muškarci, nametnu kao jednakopravne.

Nivo vanmedijskih uticaja

Četvrti analitički nivo sadrži identifikovanje i analizu mogućih, direktnih ili indirektnih, vanmedijskih uticaja na medijske sadržaje od strane npr. političkih subjekata. Dok se u nekim prethodnim analizama (npr. 2012) mogla uočiti podudarnost između predizbornih perioda i gotovo pravog nestanka izveštaja o femicidima, u dvogodišnjem periodu ove analize takve pojave nisu uočene. Ostaje konstatacija da se o najtežim oblicima fizičkog i seksualnog nasilja nad ženama saznaje isključivo iz medija, jer broj femicida u Srbiji i dalje nije službeno javno objavljeni podatak, što je već samo po sebi značajan vanmedijski momenat koji onemogućava i medijsko, ali isto tako naučno i aktivističko, korektno saznavanje obima te pojave. U toj situaciji i dalje ostaje tzv. udaranje recki tj. brojanje medijskih izveštaja kao jedinog izvora saznanja o slučajevima femicida. Mediji na taj način i dalje imaju vrlo istaknutu ulogu „duvača u pištaljku“, dakle onih koji upozoravaju na postojanje te društvene pojave, ali ih ta istaknuta uloga stavlja u ranjivu poziciju izloženosti mogućim uticajima. Istovremeno, u stručnoj i opštoj javnosti ostaje stalno prisutno pitanje da li su slučajevi femicida i silovanja za koje saznajemo iz medija ujedno i jedini događaji tog tipa, tj. da li je možda neki (slučajno ili „slučajno“) preskočen, zanemaren ili, ako nije sada, da li je aktuelnom praksom omogućeno da se tako nešto desi u narednom periodu?

Nivo otvorenih pitanja

Analize medijskih sadržaja ističu i postojanje stalno otvorenih pitanja, aktuelnih kako iz ranije analiziranih perioda, tako i u sadašnje analiziranom dvogodišnjem periodu:

Da li mnogo (i šta je uopšte mnogo) medijskih informacija o nasilju nad ženama deluje mobilisjuće, da li „energizuje“ publiku/javnost u pogledu motivacije za akciju ili ima suprotno dejstvo da narkotizuje, tj. umrtvi reagovanje javnosti repetitivnim obiljem informacija istog ili sličnog tipa, što ponekada

može da izazove svojevrsnu otupelost poznatu kao „mamurluk publike“?

Da li mediji razvijaju toleranciju prema nasilju?

Da li mediji prenebregavaju činjenicu da nasilje ugrožava sve nas, a ne samo one koji su trenutno njime pogođeni?

Da li dolazi do brutalizacije publike „normalizovanjem zla“?

Zašto je izostajanje medijske osude nasilja česta pojava?

Da li izveštavanje samo o ekstremnim slučajevima nasilja stvara pogrešnu sliku da su to ujedno i jedini slučajevi i da li do vodi do toga da se samo ekstremno nasilje prepoznaje kao nasilje, dok ostalo prolazi neidentifikovano kao nasilje?

Da li su medijske slobode prepreka ili možda u nekim slučajevima uzrok (ne)kvalitetnijeg izveštavanja medija o nasilju?

Da li je i koliko delotvorna formula „edukacija i medijska samoregulacija“, u smislu poboljšanja medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama?

Karakteristike uzorka obrade analize četvorogodišnjeg perioda 2015/18.

Uzorak obrade ovog istraživanja bio je Ebartov pres-kliping „Medijske objave - Integrisani odgovor na nasilje nad ženama za 2015. i 2016. godinu“ po ključnim pojmovima:

- nasilje nad ženama,
- nasilje u porodici,
- rodna ravnopravnost,
- rodna diskriminacija,
- seksualno nasilje,
- položaj žena,
- ubistva žena,
- počinioci nasilja nad ženama.

Ukupno prema UNDP pres-klipingu „Medijske objave - Integrisani odgovor na nasilje nad ženama u toku 2015. i 2016. godine“ bila je 5.761 objava 2015. godine i 6.469 objava 2016. godine. Termin „objava“ kod nas je ušao u upotrebu kao bukvalan

prevod jedne jedinice medijske objave (dakle sve je objava – i vest, i najava, i članak, i izveštaj, svaka jedinica). Kliping je broj objava u jednom danu, odnosno zbir po jednoj vremenskoj jedinici (dan, mesec, godina i sl.).

Uži tematski kriterijumi (podteme) formirani na osnovu metodološkog modela prethodnih godina kako bi bila omogućena komparacija svojom podudarnošću sa ranije analiziranim podtemama:

1. Femicidi (partnerski i nepartnerski),
2. Izjave političara i funkcionera o nasilju nad ženama,
3. Najbolji medijski izveštaji o nasilju nad ženama,
4. Izveštaji o slučajevima nasilja nad ženama u inostranstvu,
5. Seksualno nasilje nad ženama, optužbe, presude,
6. Nerešeni femicidi – slučajevi u kojima ubica nije pronađen,
7. Slučaj o kome se najviše pisalo, medijsko stvaranje moralne panike,
8. Nasilje nad ženama u krugovima poznatih,
9. Medijska tišina,
10. Aktivnosti, saopštenja i apeli ženskih organizacija,
11. Izveštavanje o nasilju nad trans ženama i lezbejkama,
12. Primeri senzacionalističkog, kvaziduhovitog, neetičnog izveštavanja i
13. Izjave, izveštaji i intervjui nezavisnih institucija o nasilju nad ženama.

U tematskom smislu najčešće su objave o femicidima svih vrsta, partnerskom, nepartnerskom (ubistva usamljenih starica, maloletnih devojaka, medicinskih sestara, konobarica i sl.), porodičnom (uglavnom sinova ubica majki), koje je praćeno suicidom ženoubice, seksualnim nasiljem, masovnim femicidom sa ili bez ubistava muškaraca, presude ženobicama i sl. Razlog učestalog prisustva femicida u ovoj analizi medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama je što femicid skreće najviše pažnje medija i mnogo je češća tematska sadržina od izveštaja o ostalim vidovima rodno zasnovanog nasilja, koji mogu ali najčešće ne moraju da budu medijski pokriveni. To je ujedno i glavni razlog što se i ova studija najviše kreće oko femicida, kako u komunikološko-medijskom

smislu, tako i u neizbežno fenomenološko-kriminološkom pogledu. Ujedno, medijsko izveštavanje o femicidu donosi podatke i o značajnim manjkavostima institucionalne reakcije na nasilje nad ženama u Srbiji, ali i ukazuje na medijske manjkavosti uvidom u nepoznavanje kodeksa medijske etike. Kao takvi, medijski izveštaji dali su podatke za upućivanje kritika i institucijama i medijima, za formiranje preporuka za poboljšanje njihovih praksi i politika.

Analizirane 402 objave u 2015. godini

Po zadatim užim kriterijumima (podtemama) bilo je 311 tekstova u 2015, čemu treba dodati i 91 tekst objavljen u toj godini na temu femicida (22,6 odsto objava), što su ukupno 402 analizirane objave.

Po medijskim žanrovima (informativni, interpretativni, analitički), analizirano je oko 76 informativnih objava: uglavnom vesti, ali i crtica, obaveštenja, kraćih informacija, što čini 18,9% posmatranog uzorka. Kao i prethodnih godina, najveći broj pripada interpretativnom medijskom žanru, i njih je bilo oko 290, što čini 72,1 odsto posmatranog uzorka. U taj žanr ulaze izveštaji, izjave, kolumne, intervjui, fičeri¹⁰. Najčešći su (sve kraći) izveštaji, a najređi fičeri.

Samo 16 (što čini četiri odsto) je bilo top analitičkih i istraživačkih, u koje ulaze prilozi o stručnim panelima, okruglim stolovima, medijskim tribinama i sl. Ostalih analitičkih priloga, uglavnom onih koji su prenosili zbivanja sa konferencija posvećenih nasilju nad ženama i rodnoj ravnopravnosti, bilo je 5%.

Top 16 tekstova u 2015:

1. Nedovoljna primena zakona o diskriminaciji 1, *Pančevac*, 9. januar
2. Nedovoljna primena zakona o diskriminaciji 2, *Pančevac*, 5. februar
3. Nedovoljna primena zakona o diskriminaciji 3, *Pančevac*, 5. mart

¹⁰ Novinarska kratka priča, reportaža s čvrstim podacima.

4. Tekst objavljen u nedeljniku *Vreme*, autorke Jovane Gligorijević, „I država siluje, zar ne?“. Srbija je ratifikovala Istanbulsku konvenciju koja zahteva izmenu definicije silovanja u Krivičnom zakonu. Do tada, žrtve silovanja prolaziće kroz torturu koja, između ostalog, podrazumeva i da ih sudija pita „Što se niste branili?“.
5. Tekst „Romkinje su izložene nasilju više od ostalih žena“ Slaviće Vasić, koordinatorke Romskog ženskog centra „Bibija“, u *Politici*. Detaljno izneta statistika uz precizno i jasno izvedene zaključke i razloge problema Romkinja.
6. Tekst u nedeljniku *Vreme*, „Žene su istrument društva“, razgovor Jovane Gligorijević sa Magdom Janjić i Jelenom Višnjić.
7. Intervju sa Nevenom Petrušić u *NIN-u*, „Ljudska prava nisu luksuz“.
8. Gala Bogunović, „Nasilje nad ženama - Ambis razorenog društva“, 30. maj, *Danas*.
9. Sandra Petrušić, „Gde smo izgubili žrtvu“, 4. jun, *NIN*.
10. Biljana Vasić, „Žrtve nepoverenja i lažnog morala“, nedeljnik *Vreme*, 25. jun.
11. Aurelija Đan, „Policija i (samo)zaštita žena“, *Danas*, 27. jul.
12. Nataša Petrović Tomić, „Suština rodne ravnopravnosti“, *Danas*, 16. septembar.
13. Autor N. N., „Ima li silovanja u braku“, *Novosadski reporter*, 17. septembar.
14. Žindović Jelena Grujić, „Pa ti si džuvljarka“, *NIN*, 24. septembar.
15. Jovana Gligorijević, „Nevidljivi ožiljci u ime krvi i tla“, *Vreme*, 12. novembar.
16. Vanja Macanović, tekst „Međunarodni dan borbe protiv nasilja u porodici, zemlja u kojoj nasilnici šetaju slobodno“, *NIN*, 26. novembar.

Analizirano 350 objava u 2016. godini

Po zadatim užim kriterijumima u 2016. godini, bilo je 279 objava, plus 71 tekst o femicidima (20,3 odsto), što je ukupno 350.

Od toga su 54 bile informativne objave: uglavnom vesti, crtice, kraće informacije, ukupno 15,4 odsto. Kao i prošlih godina, najveći broj su činile interpretativne objave, kojih je bilo oko 270, što čini 77,2 odsto. I dalje su najčešće prisutni izveštaji, izjave, kolumne, intervjui, dok su najređi fičeri. Top analitičkih/istraživačkih objava bilo je samo 11: osvrta, okrugli stolovi, medijske tribine i sl., što čini 3,1% posmatranog uzorka, dok je ostalih analitičkih, najviše onih koji su prenosili zbivanja sa konferencija, bilo oko 15, tj. 4,3% posmatranih objava.

Top 11 tekstova u 2016:

1. Sandra Petrušić, „Silovatelji se ne plaše naših zakona“, *NIN*, 4. februar, str. 30.
2. Tamara Skrozza, „Sakaćenje ljudskih prava“, *Vreme*, 11. februar, str. 16.
3. Aurelija Đan, „Žene u policiji su neravnopravne“, *Danas*, 9. mart, str. 8.
4. Tamara Skrozza, „Kako bi bilo da su uloge obrnute“, *Vreme*, 10. mart, str. 28.
5. Jelena Jorgačević, „Kako napustiti nasilnika“, *Vreme*, 24. mart, str. 22.
6. Tamara Skrozza, Jovana Gligorijević, „Spaljivanje veštica“, *Vreme*, 31. mart, str. 30.
7. Dodatak „Protiv nasilja“ nedeljnika *Vreme*, 31. mart.
8. Jelena Jorgačević, „Dok država ćuti“, *Vreme*, 24. april, str. 28.
9. Hrašovec Ivana Milanović, „Slučaj ubistva u medijima“, *Vreme*, 5. maj, str. 25.
10. Katarina Stevanović, „Pravda dolazi kasno“, *Vreme*, 23. jun, str. 32.
11. Jovana Gligorijević, „Manje oružja, manje mrtvih žena“, *Vreme*, 8. decembar, str. 28.

Analizirane 34 objave u 2017. godini

Nije analiziran pres-kliping cele godine, već samo dve udarne teme. Te dodate su objave koje se odnose na femicid, kao i najbolji tekstovi o nasilju nad ženama i rodnoj ravnopravnosti.

Analizirano 67 objava u 2018. godini

Nije analiziran pres-kliping cele godine, već samo dve udarne teme. Dodate su objave koje se odnose na femicid, kao i najbolji tekstovi o nasilju nad ženama i rodnoj ravnopravnosti.

Analizirano 13 objava u 2019. godini

U 2019. godini analizirane su samo one objave koje se odnose na partnerski femicid (tri), femicid praćen samoubistvom (ili pokušajem samoubistva) ženoubice (šest), jedno masovno ubistvo i tri slučaja sinova ubica, što je ukupno trinaest objava.

Akti kojima je regulisano medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama u Srbiji i regulatorna tela

Najvažnija dokumenta

Tematsku oblast medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama eksplicitno ne reguliše nijedan propis, ali se na nju može indirektno primeniti niz zakonskih odredaba, kodeksa profesionalne etike, kao i odredaba javnih politika koje se odnose na obavezu tačnog i blagovremenog informisanja, zaštitu ljudskog dostojanstva, zabranu diskriminacije i sl.

Nacionalni ustavnopravni i profesionalnoetički okvir propisa i javnih politika koji se mogu primeniti za medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama počinje ustavnim odredbama o neprikosnovenosti ljudskog dostojanstva, zabrani diskriminacije i ravnopravnosti žena i muškaraca.

Najvažniji međunarodni dokument u oblasti etičnosti medijskog izveštavanja, na koji se oslanja i domaća regulativa, jeste tzv. Minhenska deklaracija, Deklaracija o pravima i dužnostim novinara¹¹. Preambula Minhenske deklaracije počinje principijelnom tvrdnjom: „Pravo na informisanje, na slobodno istraživanje i na kritikovanje predstavlja jednu od osnovnih sloboda svakog ljudskog bića.“ Iz tog principa proizilazi pravo javnosti „da bude informisana o događajima i mišljenjima“, a osnovni elementi etičnog novinarstva su: obezbediti čitavoj publici tačnu, poštenu (*fair*) i potpunu informaciju, zaštititi one koji se profesionalno bave informisanjem od svih oblika pritisaka ili prinude koji bi ih sprečili da javnosti pruže validne informacije, obezbediti najbolji mogući protok informacija u društvu, u skladu sa osnovnom i suštinskom misijom štampe u liberalnim režimima. Novinar ima u okviru svoje medijske kuće ličnu odgovornost: prema svojoj publici kojoj se direktno obraća i prema čitavoj javnosti, prema svojim izvorima informacija i prema osobama o kojima govori, prema profe-

¹¹ Usvojena 24. i 25. novembra 1971. godine u Minhenu.

sionalnim pravilima i prema organizacijama koje se staraju o njihovom poštovanju, prema svojim ličnim ubeđenjima, koja proizlaze iz njegove savesti, prema rukovodstvu redakcije, koje pak odgovara za rad svakog novinara pred izdavačem ili vlasnikom medijske kuće i pred oglašivačem čije reklame objavljuje.

Zakoni

- Zakon o javnom informisanju i medijima, „Sl. glasnik“ br. 12/2016.
- Zakon o oglašavanju, „Sl. glasnik“ br. 6/16.
- Zakon o javnom informisanju i medijima, „Sl. glasnik“ br. 83/14.
- Zakon o javnim medijskim servisima, „Sl. glasnik“ br. 83/14.
- Zakon o elektronskim medijima, „Sl. glasnik“ br. 83/2014.
- Zakon o radiodifuziji, „Sl. glasnik“, br. 62, 85, 86/2006 i 41/2009.

Podzakonska akta

- Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga Saveta Regulatornog tela za elektronske medije iz 2015. godine
- Statut Republičke radiodifuzne agencije, „Sl. glasnik“ br. 102/2005.
- Preporuka o vremenu emitovanja rijaliti-programa, novembar 2015.

Kodeksi

- Savet za štampu: Kodeks novinara Srbije, 2016.
- „Kodeks novinara Srbije - uputstva i smernice“, urednica Aleksandra Popović, Beograd: Fondacija „Konrad Adenauer“, 2009.
- „Kodeks novinara Srbije - uputstva i smernice“, urednik Nino Brajović, 2008.
- Etički kodeks elektronskih medija, ANEM, Beograd, 22. 2. 2002.

Javne politike

- Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2016. do 2020 godine, „Sl. glasnik“ br. 4/2016.
- Strategija razvoja sistema javnog informisanja u Srbiji do 2016, „Sl. glasnik“ br. 75/2011.

- Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima, „Sl. glasnik“, br. 27/2011.

Većina dokumenata sadrži načelo društvene odgovornosti medija, zabranu podsticanja diskriminacije, mržnje i nasilja. Svi ističu interes javnosti da bude informisana, kao i da omogući građanima da formiraju sopstveno mišljenje o pojavama, događajima i ličnostima. Javni interes u oblasti javnog informisanja je istinito, nepristrasno, pravovremeno i potpuno informisanje.

Prikazom ili opisom scene nasilja u mediju ili medijskom sadržaju ne sme se povrediti dostojanstvo žrtve nasilja. Zabranjuje se govor mržnje i nalaže se poštovanje pretpostavke nevinosti po kojoj se niko u mediju ne sme označiti učiniocem kažnjivog dela, odnosno oglasiti krivim ili odgovornim pre pravosnažnosti odluke suda.

Neophodni su negovanje vrednosti demokratskog društva, unapređivanje političke, polne, međunacionalne i verske tolerancije i razumevanja, kao i predstavljanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrednosti i institucija i unapređivanje kulture javnog dijaloga i poštovanje privatnosti, puna afirmacija građanskih prava i sloboda, primena međunarodno priznatih normi i principa koji se odnose naročito na poštovanje ljudskih prava.

Ističe se dužnost objektivnosti, istinitosti i potpunosti informacija, odnosno verodostojnosti i potpunost ideja i mišljenja. Nisu dozvoljene medijske kampanje.

Kada je u pitanju objavljivanje u vezi sa slučajevima nasilja, posebno sa smrtnim ishodom, važi pravilo da se informacije o tragičnom događaju objavljuju bez senzacionalizma i uz poštovanje privatnosti i dostojanstva žrtve takvog događaja, žrtvinih srodnika ili drugih žrtvi bliskih lica. Ne sme se na neprimeren način spekulirati o uzroku, toku i posledicama tragičnog događaja, broju žrtava tragičnog događaja, njihovom identitetu i njihovom stanju nakon događaja (npr. da li su povređeni, preminuli, nestali i sl.). Pružalac medijske usluge ne sme izlagati pritisku žrtvu, žrtvine srodnike ili druga žrtvi bliska lica da daju izjavu u vezi s tragičnim događajem.

Rijaliti-programi tipa „prisilnog okruženja“ preporučuje se da budu emitovani u vremenu od 23 do 6 h.

Pravo je medija da imaju različite uređivačke koncepte, ali je obaveza novinara i urednika da prave jasnu razliku između činjenica koje prenose, komentara, pretpostavki i nagađanja. U izveštavanju o događajima koji uključuju lični bol i šok, novinar je dužan da svoja pitanja prilagodi tako da odražavaju duh saosećanja i diskrecije. Zaštita privatnosti i identiteta podrazumeva ne samo zaštitu imena (označavanje inicijalima), već i zaštitu drugih podataka koji bi mogli da upute na njegov identitet: fotografija, adresa, opis izgleda, bračno stanje, socijalni status, pripadnost nekoj grupi, imena suseda, rođaka i prijatelja. Žrtve i osumnjičeni često nisu svesni moći medija. Novinar je obavezan da to uzme u obzir, te da ne zloupotrebljava neznanje svojih sagovornika. Takođe, on ne sme da na osnovu tog razgovora otkrije identitet žrtve ili eventualnog počinioca.

Izbegavanje fraza koje imaju šovinističke, seksističke ili na bilo koji drugi način diskriminatorno stereotipne konotacije (na primer „pripadnica lepšeg pola“ ili „pripadnik jačeg pola“) obaveza je novinara. On bi trebalo da poštuje privatnost, dostojanstvo i integritet ljudi o kojima piše.

Prilikom izveštavanja o nesrećama i krivičnim delima nije dozvoljeno objavljivanje imena i fotografija žrtava i počilaca koje ih jasno identifikuju. Nije dozvoljeno ni objavljivanje bilo kakvih podataka koji bi indirektno mogli da otkriju identitet bilo žrtve, bilo počinioca, pre nego što nadležni organ to zvanično saopšti. Greška državnih organa ne podrazumeva „dozvolu“ za kršenje etičkih principa profesije. S novinarstvom su nespojivi objavljivanje neosnovanih optužbi, kleveta, glasina, kao i izmišljenih pisama. Novinar ne sme da među ljude unosi neopravdan strah niti uliva lažne nade. Novinari i urednici naročito treba da izbegavaju spekulacije i prenošenje nedovoljno proverljivih stavova u izveštavanju o nesrećama i tragedijama u kojima ima stradalih ili su teško pogođeni materijalni i drugi interesi građana.

Takođe nije dozvoljeno naglašavanje etničke pripadnosti osumnjičenih. Prema domaćem i međunarodnim etičkim kodeksima, taj podatak objavljuje se samo u slučaju kada je etnička pripadnost od ključne važnosti za prirodu krivičnog dela. Ova odredba najčešće se krši u slučaju pripadnika romske nacionalnosti.

Zaštita žena od diskriminacije i poštovanje rodne ravnopravnosti predstavljaju osnov ostvarivanja ljudskih prava utvrđen međunarodnim dokumentima koja je Republika Srbija potvrdila. Dokumenta javnih politika problemski obuhvataju i pitanje prisutnosti rodnih stereotipa u medijima.

Među merama za realizaciju cilja poštovanja rodne ravnopravnosti predviđeni su izrada odgovarajućih obrazovnih programa i obezbeđivanje permanentne obuke novinara i novinarki, urednika i urednica i drugih profesionalaca i profesionalki koji kreiraju medijske sadržaje radi korišćenja rodno osetljivog jezika i rodno osetljivog izveštavanja, bez predrasuda i protiv predrasuda, zatim radi prepoznavanja i izbegavanja seksizma u javnom govoru, eliminisanja seksističkog predstavljanja žena i senzacionalističkog izveštavanja u slučajevima nasilja nad ženama.

Neophodno je stvaranje društva koje javno osuđuje nasilje kao zločin, promocijom nenasilnog ponašanja, rodne ravnopravnosti i borbom protiv diskriminacije. Nasilje nad ženama u porodici i partnerskim odnosima još je na marginama javnosti i ne tretira se kao opštedruštveni problem. Da bi se obezbedio adekvatan politički i društveni ambijent u sistemskoj borbi protiv nasilja, neophodno je podizati svest javnosti kroz promociju nenasilnog ponašanja, rodne ravnopravnosti i antidiskriminacije. Cilj je izmena postojećih društvenih obrazaca koji stvaraju okolnosti i uslove u kojima se nasilje usvaja kao model ponašanja, što obezbeđuje povoljan ambijent za njegovu pojavu - ispoljavanje tamo gde izostaje društvena osuda.

Kao najvažnija, potrebna i vrlo značajna promena ističe se promena stereotipa o shvatanju rodnih uloga, upravo onih koje najčešće dolaze do izražaja kod medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama. Konkretno, u pogledu medija predviđa se obezbeđivanje aktivne uloge sredstava javnog informisanja, kao i organizovanje obuka novinara i urednika na temu rodne ravnopravnosti i nasilja nad ženama.

Glavni izvori problema prilikom ostvarivanja novinarske etike u praksi jesu nedovoljna nezavisnost novinara u odnosima sa raznim nosiocima vlasti i propusti u proveravanju informacija. „Nepoštovanje profesionalne etike jedan je od najkompleksnijih problema me-

dija u Srbiji. Konstantno kršenje etičkih normi ne može da se iskoreni dok sve ostalo što muči ovdašnje medije ne bude ili rešeno ili nadomak rešenja. Između ostalog, etika u medijima podrazumeva zdravo medijsko okruženje: funkcionalnu zakonsku regulativu, visok nivo obrazovanja novinara, njihovu ekonomsku stabilnost i nezavisnost, kao i finansijsku stabilnost i nezavisnost medijskih kuća u kojima rade“ (Skrozza, 2016).

Regulatorna tela

Pre obraćanja nezavisnim telima - Poverenici za zaštitu ravnopravnosti, Zaštitniku građana, Povereniku za zaštitu informacija od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti u krajnjoj instanci i redovnim sudovima, građanima su na raspolaganju dva regulatorna, profesionalna tela kojima je moguće obraćanje zbog kršenja etičkih standarda profesionalne novinarske etike - Savet za štampu i Regulatorno telo za elektronske medije.

Savet za štampu je nezavisno, samoregulatorno telo koje okuplja izdavače, vlasnike štampanih i onlajn medija i profesionalne novinare. Osnovan je da bi pratio poštovanje Kodeksa novinara Srbije u štampanim i onlajn medijima i rešavao žalbe pojedinaca i institucija na sadržaje štampanih medija. U nadležnosti Saveta je i medijacija između oštećenih pojedinaca, odnosno institucija, i redakcija, kao i iznošenje javnih opomena za kršenje etičkih standarda utvrđenih Kodeksom novinara Srbije. Savet za štampu (u daljem tekstu Savet) bavi se i edukacijom za postupanje u skladu sa Kodeksom novinara i radi na jačanju uloge medija u Srbiji. Finansiran je kao projekat Evropske unije. Članovi Saveta su dnevne novine, magazini, lokalni mediji, portali, novinske agencije. Teže odgovornom i profesionalnom novinarstvu, sa misijom da štite građane Srbije od zloupotrebe u štampanim i onlajn medijima i ujedno podignu kvalitet novinarstva u Srbiji. Deluju shodno Kodeksu novinara Srbije i sopstvenoj savesti, poštujući zakone i navodno pod parolom „Brzo, besplatno, pravično!“¹² U Komisiji za žalbe su četiri predstavnika

¹² Dnevne novine: „Alo“, „Blic“, „Večernje novosti“, „Evropske novosti“, „Dnevnik“, „Politika“, „Kurir“, „24 sata“, „Sportski žurnal“, „Sport“, „Mađar so“,

medijske industrije (tri iz Asocijacije medija i jedan iz Lokal presa), po dva predstavnika Nezavisnog udruženja novinara Srbije i Udruženja novinara Srbije i tri predstavnika civilnog društva - javnosti.

Regulatorno telo za elektronske medije (REM) je sukcesor Republičke radiodifuzne agencije (RRA). REM je samostalna nezavisna regulatorna organizacija sa svojstvom pravnog lica, koja vrši javna ovlašćenja u cilju: delotvornog sprovođenja utvrđene politike u oblasti pružanja medijskih usluga u Republici Srbiji; unapređivanja kvaliteta i raznovrsnosti usluga elektronskih medija; doprinosa očuvanju, zaštiti i razvoju slobode mišljenja i izražavanja; u cilju zaštite interesa javnosti u oblasti elektronskih medija i zaštite korisnika usluga elektronskih medija, u skladu sa odredbama Zakona o elektronskim medijima, na način primeren demokratskom društvu. REM je funkcionalno i finansijski nezavisan od državnih organa i organizacija, pružalaca medijskih usluga i operatora. Za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti Regulator je odgovoran Narodnoj skupštini, a za vršenje stručnih i administrativnih poslova obrazovane su stručne službe Regulatora, čija su osnovna pravila organizacije i način rada propisani Statutom.

„Danas”. Magazini: „Vreme”, „Akter”, „Nedeljnik”, „Optimist”, „Tip”, „Zov”, „Kalibar”, „Treće oko”, „Enigma”, „Kord magazin”, „Lovac”, „Kosmopoliten”, „El”, „Mens helt”, „Moja lepa bašta”, „Moj stan”, „Nešenel džiografik”, „Novi magazin”, „Sensa”, „Burda stajl”, „Lisa”, „Stori”, „Glorija”, „Mama”, „Bilje i zdravlje”, „Oglasne novine”, „Njuzvik”. Novinske agencije: Beta i Fonet.

Napadi na žene eksponirane u javnosti i medijsko izveštavanje

Istina je da u celoj 2015, a uglavnom ni u 2016. godini (osim napada na „Žene u crnom“) zapravo uopšte nisu uočeni oni toksični, u ranijim periodima relativno česti medijski napadi (medijski linčevi) na žene koje se nalaze na javnim i državnim funkcijama ili su u nekim drugim ulogama u žiži javnosti. A onda su 2017. i 2018. medijski linčevi pojedinih žena postali gotovo preko noći redovna pojava u štampanim i elektronskim medijima, a posebno na društvenim mrežama, odakle se mizoginija neometano prelivala na celokupni medijski prostor. Objašnjenje uzroka pojave eskalacije medijskih linčeva, osim zakonomernosti njihovog periodičnog izbivanja posle perioda zatišja, može da bude koincidentno jačanje tenzija na političkoj sceni, a u toj atmosferi žene postaju lake mete za sve aktere konfrontacija. Karakteristično za takve napade je da se zasnivaju na negativno stereotipnom, mizoginom stavu prema ženama uopšte, koje olako koriste kao opšteprihvaćene istine, jačajući ih, ma o kojoj napadnutoj ličnosti da se konkretno radi. Kao takvi, i sami predstavljaju vid nasilja nad ženama, ko god da su njihov izvor ili inicijator, medijski ili izvanmedijski akteri.

Naročito se ističe kršenje prava žena koje se često pojavljuju u javnosti i medijima, a to su novinarke, aktivistkinje, političarke. U poslednjih šest meseci (podatak je iznet u decembru 2017) bilo je 3.000 povreda etičkog kodeksa novinara Srbije (Gligorijević, 2017), za jednu trećinu porastao je broj slučajeva kršenja, od čega veliki deo predstavljaju kršenja koja se odnose na diskriminaciju žena. Većina analiziranih napada potiče iz vanmedijskog prostora i njihovi vodeći protagonisti su takođe izvanmedijski akteri, tek manjina originalno potiče iz medija, tj. delo su novinara i/ili medijske uređivačke politike. Ipak, karakteristično za sve njih, i onih započetih npr. u Skupštini, sudnicama, na društvenim mrežama, protestima, trgovima i ulicama i sl., i onih iniciranih u medijskim redakcijama i od strane medija, jeste da ih mediji izveštavajući uglavnom prihvataju bez distanciranja i dalje ih šire u javnosti kao svoje stavove. Time doprinose promovisanju takvog načina komunikacije za i protiv žena u javnosti.

Napadi na ministarku Zoranu Mihajlović i medijsko izveštavanje

Medijske hajke i kampanje koje se vode i protiv žena koje su na najvišim državnim funkcijama, najčešće protiv ministarke Mihajlović, ali i premijerke Brnabić i predsednice Skupštine Gojković, svojom sadržinom i učestalošću prevazilaze okvire uobičajene javne kritike rada svih državnih funkcionera, bez obzira na pol. Kao takve, imaju efekat podririvanja društvenog statusa svih žena, njihovog učešća u javnom životu i njihove karijere.¹³

Serijski napadi na ministarku Zoranu Mihajlović,¹⁴ koja sa najnim zastojima traje do danas, desila se 2016. Osim intenzitetom i kontinuitetom, ovi napadi su verovatno jedini koji ne potiču u potpunosti od političkih protivnika, već uglavnom od političkih „saveznika“, „prijatelja“ i kolega iste partijske pripadnosti, ali rivaliziranih, konfrontiranih unutarpartijskih interesa: „Zorana pljunula na zakon: Mihajlovićeva na muftu legalizuje stan na Dedinju“ („Kurir“, 2016), „Bahata lažovčina Zorana Mihajlović“ („Kurir“, 2016), „Zorana Mihajlović lažovčina, platom od 150 maraka zaradila stan od 350.000 evra“ („Kurir“, 2016), „Zorana Mihajlović slavila slavu u Haju“ („Telegraf“, 2016), „U Njujorku za jedan dan potrošila 5.200 evra! Zorana Mihajlović stucala 14 srpskih plata za samo nekoliko sati“ („Espresso“, 2016). U tome je prednjačio „Kurir“ (ali je sličnih tekstova bilo i u „Telegrafu“, „Ekspresu“ i sl.). Mihajlovićeva se žalila Savetu za štampu uglavnom zbog tekstova objavljenih u „Kuriru“, a Savet je u julu 2016. doneo odluku da je tekstovima „Odakle ti, bre pare! Zorana ima zlatan sat od 20.000 evra“, „Laže i krije odakle joj zlatan sat“ i „Zorana, lažeš kao pas“, objavljenim 14. i 15. i 16. juna 2016. godine, dnevni list „Kurir“ prekršio tačke 2 i 4 Odeljka I (Istinitost izveštavanja) Kodeksa novinara Srbije o obavezama novinara i urednika da prave jasnu razliku između činjenica koje prenose, komentara, pretpostavki i nagađanja, kao i da, kada je neop-

¹³ Komitet UN za eliminaciju diskriminacije žena i dalje je zabrinut zbog: prisustva duboko ukorenjenih stereotipa koji podiraju društveni status žena, učešće u javnom životu i njihove karijere. Komitet za eliminaciju diskriminacije žena, Zaključna zapažanja o kombinovanom Drugom i trećem periodičnom izveštaju Republike Srbije. 25. jul 2013, Glavne oblasti zabrinutosti i preporuke.

¹⁴ Do predaje teksta u štampu sredinom 2019.

hodno, konsultuju što više izvora i omogućće im da iznesu svoj stav. Naslovom teksta „Zorana, lažeš kao pas“, prekršena je i tačka 6 Odeljka IV (Odgovornost novinara), po kojoj novinar mora da neguje etiku i kulturu javne reči. Dnevnom listu „Kurir“ naloženo je da ovu odluku Komisije objavi najkasnije pet dana od dana dostavljanja odluke.

Jesen 2017. obeležena je političkim i medijskim napadima na ministarku Mihajlović, a povod je bilo njeno zalaganje za verziju Nacrta zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji je sačinilo Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost, u saradnji sa ženskim nevladinim organizacijama. Ti napadi, osim obojenosti političkim rivalitetom, takođe su predstavljali omalovažavanje i kritiku postojanja rodne ravnopravnosti, promociju tradicionalnih rodnih uloga i stereotipa.

Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti našao se blokiran u nimalo prijatnoj javnoj polemici između predsednice Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost Zorane Mihajlović i ministra za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku Zorana Đorđevića (Tanjug, 2018). Od avgusta 2017. do prvih meseci 2018. u medijima se razvijao sukob dva ministra, Srpske pravoslavne crkve i pojedinih poslanika u Skupštini Srbije. To je bio, kako su neki mediji prenosili, „pravi talas kidisanja na ministarku građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture“ (Marković, 2017), u kojem su prednjačili ministar Vulin, njegov Pokret socijalista, episkop bački Irinej, i u ovoj disciplini neizbežan, poslanik Vladimir Đukanović.

Možda je to zapravo bio unutarpartijski sukob različitih struja zarad „mesta broj 2“ u partiji, pretpostavka na koju ukazuje činjenica da su ovi sukobi konstanta, naročito sa ministrom Vulinom i narodnim poslanikom Đukanovićem. Iznosilo se da je Zorana Mihajlović „američki čovek“, sa svim atributima i posledicama po stvarne ili fingirane srpske nacionalne interese, „da će iskoristiti svaku priliku da Vučiću zabode nož u leđa, da je vlastoljubiva, da se ponaša kao prefinjeni, umiveni NATO lobista, da je predstavnik stranog interesa, i to ne briselskog, nego američkog interesa u Srbiji“ i sl. U kolumni u „Blicu“ od 26. oktobra, Đukanović iznosi da je suština poseite Brajana Hojta Jia, zamenika pomoćnika američkog državnog sekretara za Evropu i Evroaziju, bila da podrži Zoranu Mihajlović da preuzme vođenje države. Time su hteli zapravo da isprovociraju

predsednikovu reakciju, kojeg ministarka navodno ugrožava svojim ambicijama. Eskalacija tog sukoba iznela je u fokus javnosti i mogućnost ukidanja Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost, da bi se time bavili neki drugi sektori ili delovi ministarstava, kao i to da je ceo sukob zapravo bio plod rivaliteta državnih institucija oko dobijanja i raspolaganja donacijama međunarodnih organa (Peščanik, 2018).

Avgust 2018.

Spin protiv Mihajlovićeve. Naslov: „Zorana na tapetu vrha SNS“ („Večernje novosti“, 2018). U vrhu naprednjaka šokirani su da Mihajlovićeva, čiji angažman u Vladi, kako kažu, sigurno ne bi dobio zeleno svetlo na Glavnom odboru i u Predsedništvu da nije bilo podrške Vučića, na najgori mogući način uzvraća lideru na poverenje koje joj je ukazao. Naši izvori iz SNS-a tvrde da su članovi Predsedništva ogorčeni zbog konstantnih javnih obračuna Mihajlovićeve sa sopstvenom strankom i partijskim kolegama i da gotovo da nema visokog stranačkog funkcionera sa kojim nije ušla u klinč („Večernje novosti“, 2018).

Oktobar 2018.

Sve više se u javnosti formira stav da je zapravo glavni razlog za najnoviji napad SNS-a i koalicionih partnera na Zoranu Mihajlović samo još jedna pokazna vežba Aleksandra Vučića u disciplinovanju svih članova i funkcionera SNS-a pred finalne razgovore o rešenju problema Kosova. Upada u oči da je od napada radikala brani samo opozicija. SRS vređa ministarku Zoranu Mihajlović, Šešelj je rekao da „ne voli alapače koje se dočepaju vlasti pa misle da su sve i svja“ (RTS, 2018). Polemika Zorane Mihajlović, radikala i Martinovića (N1, 2018), Vučić ne dozvoljava da iko sem njega ima dobre odnose sa moćnim zemljama („Danas“, 2018). Ukazuje se da iza napada na Zoranu Mihajlović stoji disciplinovanje članova SNS-a („Danas“, 2018), ali sa stanovišta ove analize skrećemo pažnju na to da oni nisu samo mizogini, već i potpiruju mizoginiju i šire je na sve političarke. Šešelj vređa Čomićevu: „Čomićka, obrij brkove!“ („Telegraf“, 2018).

Napadi na premijerku Anu Brnabić i medijsko izveštavanje

U septembru 2018. Željko Veselinović, predsednik Udruženih sindikata Srbije, vređa premijerku Anu Brnabić zbog seksualne orijentacije (Mondo, 2018). Premijerkina izjava u polemici sa ministrom kulture Vladanom Vukosavljevićem iznervirala je, izgleda, Veselinovića, pa je on na Fejsbuku napisao niz uvreda koje je uputio premijerki. „Baš me briga što je Ana Brnabić fikus premijer lezbejka i to nikad nisam komentarisao... E pa, draga fikus premijerko, želim ti da te jednom isti taj Mitrović zatvori u Zadrugu, u četiri zida, bez ključa, sa jednim obdarenim Afroamerikancem tek puštenim iz zatvora i da taj šou narod gleda jedno par meseci, pa da vidim da li bi posle toga branila najgori ovozemaljski šljam“, napisao je Veselinović na svom FB profilu (Espresso, 2018).

Pretnje premijerki Ani Brnabić. Naslov: „Zbog stravičnog napada poslanik Dveri mogao bi u ćorku. Za pretnje vešanjem 40 godina robije!“ („Alo“, 2018). Pre ovih pretnji ubistvom predsedniku Srbije i premijerki, imali smo priliku da čujemo i pretnje silovanjem, koje su upućene predsednici Vlade, ali i pozivanje na državni udar. Nijedan čovek koji nekome pretil ubistvom nije normalan. Kada je u pitanju ova pretnja, ona predstavlja krivično delo podstrekivanja na izvršavanje krivičnog dela ubistva vešanjem. U pitanju je teško krivično delo, za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju od 10 do 40 godina. Srđan Nogo, poslanik Dveri, rekao je da je, prema njegovim saznanjima, Ana Brnabić već parafirala Dablinski sporazum sa EU o migrantima i da, „ukoliko je parafirala taj sporazum, treba da bude obešena istog časa na Terazijama. A pored nje treba da bude obešen i Aleksandar Vučić“.

Nastup premijerke Ane Brnabić u oktobru 2018. na Beogradskom bezbednosnom forumu ocenjeno je u nekim internet izvorima kao retka prilika da se predsednica Vlade čuje u manje kontrolisanim uslovima nego obično (Srbin.Info, 2018). Tom prilikom je optužena za glupost i neznanje: „U pitanju je čista i netretirana glupost, slika neznanja koje kulja i ne proizvodi ni najmanju nelagodu. U prikazivanju opšteg neznanja predsednica Vlade se prikazala kao prva među jednakima. Šta bismo tek čuli od predsednice Vlade da su mediji zaista slobodni i da smeju da postavljaju pitanja? Bolje i da ne razmišljamo o tome.“ Uzrok ovakvih uvreda je premijerkino obrazloženo mišljenje da u Srbiji

postoji sloboda izražavanja i da je problem neslobodnih medija nasleđen. „Slušalac zaista može da se zapita da li je moguće da iko, pa makar i predsednica banane republike Srbije, sa takvom lakoćom laže pred desetinama ljudi? Da li je takav nastup odraz sociopatije, obuzetosti novcem? Ili je u pitanju čista i netretirana glupost?“ (N. N., 2018).

Napadi na narodnu poslanicu Mariniku Tepić i medijsko izveštavanje

Decembar 2017.

Pretnje poslanici Mariniki Tepić. Poslanica Marinika Tepić podnela prijavu policiji zbog pretnji desničarskih grupa („Blic“, 2018). Kako se navodi, te pretnje, kao i pozivi na ubistvo, upućeni su Tepićevoj preko internet portala i društvenih mreža. Tepićeva ove pretnje smatra „otvorenim pozivom na linč“, zbog čega je zatražila zaštitu od nadležnih organa i podnela prijavu policiji. Prve pretnje su, kako se tvrdi, stigle nakon što je Tepićeva u Narodnoj skupštini postavila pitanje boravka u Srbiji Džima Douzona iz Škotske, za kog je navela da je fašista. Pretnje su kulminirale kad je 5. decembra inicirala zabranu Nacionalnog srpskog fronta (Gligorijević, 2017).

Nove pretnje Mariniki Tepić u centru Beograda. (N1, „Blic“, 2018). Poslanica Nove stranke Marinika Tepić dobila je nove pretnje, ispisane, kako je prenela na svom Twitter nalogu, u centru Beograda, na ogradi na mestu bivše ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Ulici kneza Miloša. Poruka glasi: „Marinika, shvati, nećemo stati“. Podsetimo, poslanica Nove stranke je u više navrata bila meta pretnji. Najpre joj je početkom decembra 2017. putem jednog portala pretio Tomislav Lovreković, koji je uhapšen, pa pušten da se brani sa slobode. Zatim su se na dve lokacije u Beogradu, na gradilištu bivše američke ambasade i u Terazijском tunelu, 13. decembra prošle godine (2018) pojavili grafiti. Na prvom je ispisano „Marinika, shvati, nećemo stati“, a na drugom „General Ratko Mladić. Korneliju Kodreanu, ne Marinika Čobanu“. Te grafite prekrećili su aktivisti Inicijative mladih za ljudska prava. Međutim, samo dva dana kasnije pojavili su se i nedaleko od Skupštine grada Beograda (N1, 2018).

April 2018.

Šešelj vređa Mariniku Tepić (N1, 2018). Poslanica Nove stranke Marinika Tepić upitala je republičku javnu tužiteljku Zagorku Dolovac da li će pokrenuti inicijativu za ukidanje SRS-a, što su radikali iz poslaničkih klupa propratili uvredama i psovka upućenim toj poslanici. Poslanik DS-a Milojičić pitao je potom predsedavajućeg da li je moguće da nije hteo da reaguje na najgnusnije uvrede i pretnje koje su poslanici SRS-a izgovorili Tepićevoj (N1, 2018).

Napadi na novinarku Tamaru Skrozzu i medijsko izveštavanje

Analize ukazuju (Čongradin, 2018) da u Srbiji zapravo nema nezavisnih medija, nije poznata vlasnička struktura i odakle dolazi novac za medije. Mediji su u dramatično teškoj situaciji, još uvek se dešavaju napadi na novinare... Ove godine bila su čak 73 incidenta usmerena na novinare, konstatovala je poslanica Evropskog parlamenta prilikom nedavne posete Beogradu. Jedan od takvih napada bio je usmeren na Tamaru Skrozzu, novinarku „Vremena“.

Seriya napada na Tamaru Skrozzu započela je 24. januara 2018, dan nakon što su Raša Nedeljkov, programski direktor CRTA, i Tamara, kao članica Upravnog odbora CRTA, predstavili rezultate medijskog monitoringa te organizacije. Monitoring se odnosio na period od oktobra 2017. do januara 2018, kada su raspisani izbori za beogradsku skupštinu, a ideja je bila da se ispita kako mediji ulaze u izbornu kampanju i da li je pre raspisivanja izbora bilo „funkcionerske kampanje“. Rezultati monitoringa pokazali su ubedljivu medijsku dominaciju vladajuće stranke pre izbora, kao i procentualno veliki broj situacija u kojima gradski i državni funkcioneri koriste državne i gradske resurse za propagiranje svoje partije.

Konferencija je održana u Medija centru u Beogradu. Narednog jutra, tokom gostovanja na TV Pinku, glavni i odgovorni urednik „Informera“ pokušao je da diskredituje te nalaze, fokusirajući se pre svega na prezime Skrozza, namerno ga nekoliko puta izgovorivši pogrešno i na kraju konstatujući da on to prezime ne ume ni da izgovori (pretpostavka je da je time želeo da naglasi da ona nije srpskog pore-

kla). Istog dana u popodnevnim vestima na TV Pinku emitovan je prilog u kojem se najpre navodi da je CRTA objavila istraživanje, a zatim da je takvoj organizaciji teško verovati ako joj u upravnom odboru sedi novinarka koja ne može da se podiči objektivnošću. Da bi to ilustrovali, montirali su klipove dva Skrozzina gostovanja u satiričnoj emisiji „24 minuta“ (gde je kroz šalu i karikiranje, tipično za tu emisiju, prikazan njen politički stav), kao i snimak zabeležen amaterskom kamerom dve godine ranije, na skupu u okviru novinarskih demonstracija „Novinari ne kleče“. Sve to ju je prikazalo kao politički izuzetno ostrašćenu osobu, „mrziteljku“ Aleksandra Vučića.

Prilog je emitovan u sredu, četvrtak i petak - svakog dana, praktično čitavog dana, u svim informativnim emisijama TV Pinka, od jutra do večeri. Nakon vrlo burne reakcije medijske zajednice i nakon što su protestna pisma poslata svim nadležnim međunarodnim organizacijama, 1. februara 2017. TV Pink je objavio saopštenje u kome Tamaru Skrozzi naziva novinarkom „Miškovićevih novina“ i diskredituje njen kompletan rad, konstatuje da je karakteriše „otvorena mržnja“, uz napomenu da ono što su oni radili nije bila nikakva hajka. Da bi to ilustrovali, ponovo su puštali sporni snimak 1. i 2. februara.

CRTA i Nezavisno udruženje novinara Srbije tada su organizovali akciju upućivanja žalbi REM-u, tako što su objavili formular putem kojeg su građani lakše mogli da se žale na ono što se dešavalo na TV Pinku. Poslato je više od 300 žalbi. Sve su rešene negativno, odlukom da TV Pink nije prekršio pravila obavezna za emitere.

Napadi na dramsku spisateljicu Biljanu Srbljanović i medijsko izveštavanje

Naizgled bez mnogo neposrednog povoda, opet su počeli napadi na Biljanu Srbljanović. Možda ipak još nije zaboravljeno da je 2010. zbog nasilja nad LGBT osobama žestoko prozivala razne javne ličnosti zbog njihove homofobije, iako se sada to eksplicitno ne pominje. I dok je publika nekoliko puta ovacijama prekidala i dugotrajnim aplauzima pozdravljala predstavu Biljane Srbljanović „Vrat od stakla“¹⁵, dotle ju je jedan deo javnosti i kritike dočekao na nož. Kri-

¹⁵ U režiji Jagoša Markovića u Jugoslovenskom dramskom pozorištu.

tikom te pozorišne predstave kao jedne oportunističko estetsko-društvene akcije Biljane Srbljanović, zapravo se napada autorka zbog funkcije u vladinom Savetu za kreativne industrije, za koji se smatra da je ekspozitura kulturne politike režima Aleksandra Vučića. Koristi se prilika da joj se zameri njena ranija polemika sa Muharem Bazduljem, koju kvalifikuju kao nacionalšovinističku, sa Aidom Ćorović koju nazivaju „prostačkom“, i da kao članica Saveta za kreativne industrije ne pomaže kreativnim medijima i ugroženim kritičarima, već doprinosi njihovoj likvidaciji (Paković, 2018).

Napadi na aktivistkinju Stašu Zajović, organizaciju „Žene u crnom“ i medijsko izveštavanje

Napadi na „Žene u crnom“ u javnosti su intenzivno počeli od 2014, i ti napadi nisu samo u medijskom prostoru, već se dešavaju i u vidu fizičkih akcija, direktnih verbalnih pretnji i vređanja. Portparol antiterorističke jedinice u Ministarstvu unutrašnjih poslova javno je pozvao huligane da se s „Ženama u crnom“ fizički obračunaju. On je na kraju otpušten, ali sudski postupak protiv njega po optužbama za krivična dela pretnji odlaže se na neodređeno vreme. „Žene u crnom“ su takođe napadnute tokom komemoracije povodom masakra u Srebrenici, njihov sajt je hakovan i dobile su nekoliko pretnji smrću (Frontline Defenders, 2014).

Na kvakama ulaznih vrata svojih stanova pronalaze okačene mrtve mačke, dočekuju ih u pola noći u sedištu organizacije nepoznati muškarci sa palicama i dimnim bombama, u anonimnim telefonskim pozivima nazivaju ih „kurvama“ i prete im da će ih zaklati (Vuković, 2014). One konstatuju da je problem što svako ko se ne uklapa u nacionalnu percepciju, po bilo kom pitanju, dobija kvalifikaciju „izdajnika“ i „plaćenika“. Glavni problem je u tome što je u Srbiji solidarnost sa drugima svedena samo na etničku dimenziju, a čak ni nje nema. To su oni ljudi kvalifikovani kao izdajnici i plaćenici zapada, jer se, kako se navodi, „bore isključivo za hrvatske i muslimanske žrtve, redovno zaboravljajući srpske stradalnike“. One, pak, smatraju da je njihov moralni imperativ da svaku vlast uznemiravaju pitanjima o odgovornosti za zlodela iz prošlosti. A što se tiče BiH, tu

je odgovornost najveća, jer su najveća zlodela činile srpske oružane formacije, uz direktnu logističku, vojnu, političku i svaku drugu podršku režima Slobodana Miloševića iz Beograda.

„Velike pare ovoj otvoreno antisrpskoj NVO. Nevladina organizacija čiji je jedini posao da optužuje Srbiju za genocid u Srebrenici i ratne zločine u Hrvatskoj, BiH i na Kosovu, za poslednje dve i po godine dobila skoro 1,6 miliona evra... Najveći donatori Evropska komisija sa 476.883 evra i Džordž Soroš, čiji je fond uplatio 251.794 \$! Opskurna nevladina organizacija „Žene u crnom“, čiji je jedini posao da optužuje Srbiju i Srbe za navodni genocid u Srebrenici i ratne zločine u Hrvatskoj, BiH i na Kosovu, za poslednje dve i po godine sa Zapada je dobila pravo bogatstvo na ime donacija - čak 1.587.596 evra“, otkriva „Informer“ 2016!

Nakon napada u medijima usledili su i fizički napadi. U Zemu-nu je pred glavnom poštom nepoznati visoki crnomanjasti, korpu-lentni muškarac, star između 30 i 40 godina, pretnjama i na druge verbalne načine napao Stašu Zajović, mirovnu aktivistkinju „Žena u crnom“ iz Beograda, pošto ju je prepoznao i izjavio da njoj „nema mesta u Srbiji“, navodno „zbog podrške „Žena u crnom“ muslimani-ma“. „Plašiš li se za svoju sigurnost? Za sigurnost svoje familije? Mo-rala bi da se plašiš, jer ti mrziš Srbe i radiš za muslimane, a oni su mi pobili porodicu... I da znaš, neću ti reći ime. Mi smo nevidljivi, mi dolazimo iz mraka i radimo po mraku, nas ima svuda... Neće te braniti američki komandosi.“ (Na dlanu, 2014).

Napadi su usledili i u sudnici. „Ona je toliko ružna da iskonsko zlo izbija iz nje. Ono je trebalo pridaviti čim se rodilo“, rekao je Še-šelj, a upitan zašto vređa žene, on je odgovorio da „u njoj nema ama baš ništa žensko“ (Tanjug, 2015).

Talas medijske mizoginije iz decembra 2018, napadi na Barbaru i druge

Izveštavanje Barbare Životić, reporterke Studija B, u decembru 2018. sa protesta opozicije „Protiv krvavih košulja“, izazvalo je žestoke kritike na društvenim mrežama. Ona je napadnuta kao žena, na isti način na koji nasilni muškarci šamaraju žene kada im se ne sviđa ne samo ono što one kažu, već i što misle i govore i suprot-

stavljaju im se. Ovo je primer previše lakog potezanja sredstava muškog nasilja nad ženama ili saglašavanja auditorijuma sa prihvatljivošću takvog nasilja. Posle direktnog uključanja u emisiju „Panorama“, novinarka Studija B postala je meta napada opozicionih predstavnika i simpatizera na društvenim mrežama (Studio B, 2018), uz korišćenje uvreda, ali i direktnih pretnji po fizičku bezbednost nje i njene porodice.¹⁶

Ona je možda samo dobro uklopljen novinar u program loše televizije ili loš novinar loše televizije, ili možda po jednom mišljenju „fino čeljade“¹⁷, odličan novinar dobre televizije, ali ma šta da je, takvi napadi na nju su nedopustivi. Napadi su, naime, usmereni na nju kao ženu, a ne eventualno (ne)profesionalnu osobu. Tako su pogođene sve žene, svim ženama se pretilo, sve su vređane, ućutkane daljim uvredama, sve paušalno okrivljene kao pristalice vlasti i sl. U tome je stvar. Mi ne branimo nju, nego branimo same sebe od nasilja nad ženama, koje je tako uobičajeno da se već i ne identifikuje kao nasilje, već kao normalna politička komunikacija u kojoj se od žena očekuje ili da sarađuju, odobravaju ili makar čute i ne reaguju.

Udruženje novinara Srbije (UNS) u svom saopštenju navodi da izveštavanje kojim se krše profesionalne norme ne može biti izgovor za pretnje fizičkim razračunavanjem i za lascivne uvrede upućene Barbari Životić na društvenim mrežama. UNS poziva urednike i novinare da prilikom izveštavanja sa događaja od interesa za javnost poštuju Kodeks novinara Srbije i prave jasnu razliku između činjenica i komentara. UNS ukazuje na to da mediji imaju pravo na različite uređivačke koncepte, ali je obaveza novinara i urednika da prave jasnu razliku između činjenica koje prenose, komentara, pretpostavki i nagađanja (UNS, 2018). U prvoj nedelji decembra 2018, kako smatra grupa „Novinarke protiv nasilja“,¹⁸ svi politički akteri i njihove pristalice pali su na testu poštovanja žena i rodne ravnopravnosti. To se odnosi pre svega na seksističke komentare i

¹⁶ „Ivana, pazi se, mrak može da te proguta...“

¹⁷ „Ona je fino čeljade, neka se ne sekira, neka radi kako misli da treba“, rekao je predsednik Srbije.

¹⁸ Grupa „Novinarke protiv nasilja nad ženama“ oformljena je na inicijativu UN Programa za razvoj u Srbiji i Fonda B92, sa ciljem da poboljša kvalitet izveštavanja o nasilju, ali i da prati i reaguje na problematične medijske sadržaje u ovoj oblasti.

pretnje na račun Barbare Životić, izveštačice Studija B. Grupa smatra da, čak i kada govorimo o novinarkama i novinarima koji svakodnevno grubo krše sve etičke principe izveštavanja, kritike na njihov račun moraju da poštuju minimum civilizovanog načina komunikacije, bilo da se ona odvija u medijima, bilo kroz društvene mreže. U ionako zagađenom javnom govoru, mizoginija, seksizam i muški šovinizam prema ženama ne bi smeli da budu sredstvo borbe sa neistomišljenicama. Grupa je pozvala sve aktere u političkom i javnom životu da se uzdrže od nekontrolisanog gneva i seksističkih ispada. U suprotnom, seksizam divlja i narasta i nijedna žena u javnom i privatnom prostoru neće biti pošteđena ni sigurna.¹⁹

Važno je što se ovom prilikom oglasila i ministarka Mihajlović, inače i sama česta meta medijskih napada („Telegraf“, 2018). Ona je istakla da je pravo svakog medija, pa i Studija B, da ima svoju uređivačku politiku, kao što je pravo svakog građanina da mu se dopada ili ne dopada kako novinarka Barbara Životić radi svoj posao. Ali niko nema pravo da zbog toga nad ovom devojkom sprovede pravi medijski linč iznošenjem njenih privatnih fotografija u javnost i pravljenjem najprimornijih aluzija na račun njene ličnosti. „To nije kritika, to je poziv na linč jedne žene i to je nedopustivo“, rekla je Mihajlovićeva. Ona je u saopštenju navela da svako može da polemise o tome da li je neki medijski prilog dobar ili ne, ali da ne možemo zbog toga da novinarku diskreditujemo kao ženu i vređamo je na najprimitivniji način. „To nije Srbija za koju se borimo. Ako želimo da negujemo kulturu nenasilja i demokratske vrednosti, onda ne smemo da dozvolimo da se bilo ko ovako medijski linčuje“, navela je Mihajlovićeva.

Da ne zaboravimo da je nekoliko dana pre tog događaja glumac Sergej Trifunović izjavio da je predsednica Skupštine „fuksa“ i „da nije ljudsko biće“ („Blic“, 2018),²⁰ čime kao da je otvorena ovogodišnja zimska „sezona lova“ na „protivnice“, uz prenatlaženu i previše laku upotrebu uobičajenog mizoginog i intenzivirano pretećeg verbalnog repertoara.

Predsednica Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost Zorana Mihajlović osudila je verbalni napad i uvrede na račun pred-

¹⁹ Saopštenje za javnost, Beograd, 13. decembar 2018. godine.

²⁰ „Pa vi ni u Strazburu ne biste mogli da dokažete da je Maja Gojković uopšte ljudsko biće, a kamoli žena?!“

sednice parlamenta Maje Gojković koje je izneo glumac Sergej Trifunović. „Kako ćemo našim građanima da objasnimo da žena nije džak za udaranje i objekat za lečenje frustracija i da čitavo društvo treba da se bori protiv nasilja nad ženama, kad se naše javne ličnosti u politici i kulturi tako ponašaju prema ženama“, navela je Zorana Mihajlović (Fonet, 2018). Uvrede su nastavljene u komentarima čitalaca, u kojima je ministarka nazvana „ministarskom maketom“, a napad na predsednicu Skupštine je „opravdan“ jer se, navodno, „protiv stoke i ološa može boriti samo istim sredstvima“. U nastavku talasa mizoginije, i sam početak uličnog protesta obeležen je mizoginom netrpeljivošću, kada je jedan od lidera opozicije izjavio da neće ići na protest na kome učestvuje „glumičica“ Mirjana Karanović (Ćuk, 2018), čime se implicira da je ona navodno „laka žena i/ili loša umetnica“.

Iako su napadi i na Mirjanu Karanović i na Barbaru Životić motivisani političkim neslaganjem, repertoar uvreda, način diskvalifikacije, kao i karakter pretnji imaju jasno mizogin karakter. Drugim rečima, muškarca na istim konfrontiranim političkim pozicijama napadali bi drugačije, bez seksualnih, rodno uvredljivih komponenti.

Analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama po medijskim žanrovima

Opšteprihvaćena tipologija novinarskih žanrova još uvek ne postoji, ali pojedini domaći autori ipak diferenciraju postojanje pojedinih žanrova (vrste, rodove) (Tomić, 2012), što je primenljivo i na ovu analizu medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama:

1. informativni ili faktografski (vest),
2. interpretativni (prošireni izveštaj, komentar, kolumna, beleška, osvrt, crtica, hronika, fičer) i
3. analitički ili istraživački (reportaža, kolumna, intervju, članak, kritika).

Neki drugi žanrovi, kao npr. ilustrativni, beletristički, nenovinarski, neće ovog puta biti u fokusu analize zbog njihove tematske i sadržinske udaljenosti od nasilja nad ženama (Tomić, 2012).

Interpretativni tekstovi

Analiza interpretativnih tekstova

Interpretativni tekstovi su najčešći od medijskih žanrova koji izveštavaju o nasilju nad ženama u Srbiji i čine od 70 do 80 odsto svih izveštaja o toj temi u analiziranom periodu (situacija je bila skoro identična i u prethodno posmatranom periodu od 2012. do 2014). Objavljeni su obično ili posle prvih vesti o nasilnim događajima u formi kraćih informativnih tekstova, da bi možda istog ili narednog dana usledili interpretativni tekstovi bazirani na prikupljanju podataka od strane zaduženih novinara.

Zajedničke osobine interpretativnih tekstova jesu redovna upotreba kolokvijalnog rečnika („muž davitelj“, „opet kaos“, „pukao na poligrafu“, „nesrećna žena“, „ljubavna drama“, „monstrum“, „ba-

cila vradžbine“, „mali anđeo“, „užasno bludničenje“, „neobjašnjivo nasilje“, „nežniji pol“), odstupanje od novinarske etike nepoštovanjem dostojanstva žrtve i njene porodice, nepoštovanje pretpostavke nevinosti, objavljivanje fotografija koje jasno ukazuju na adresu žrtve i ostalih članova njene porodice, uključujući i maloletnu decu, što je posebno naglašeno kada su u pitanju romske porodice (kada svi obziri nestaju). Identitet žrtava je redovno potpuno otkriven, a njihovo dostojanstvo nezaštićeno.

Vrlo često se otkriva identitet osumnjičenih, krši se pravo na privatnost, objavljuju se uznemirujući sadržaji i podaci koji upućuju na identitet maloletnika (uglavnom dece nasilnika i žrtve), citiraju se tračevi i podaci koji nisu od javnog interesa, prikazuju se senzacionalistički sadržaji, a ne preventivne ili vaspitno-obrazovne informacije, a nasilje u porodici se pretežno opisuje kao „događaj“, a ne kao krivično delo. Novinari i novinarka uglavnom ne uključuju u tekstove komentare stručnjaka i stručnjakinja, kao ni informacije o tome gde žrtve nasilja u porodici mogu da pronađu pomoć (Spasić, Tadić, 2017).

Medijsko „razumevanje“ rezervisano je za zločinca (npr. iznosi se da on nije mogao da kontroliše ponašanje i da u datoj situaciji nije imao drugog izbora sem da bude nasilan prema njoj ili da je ubije). Za žrtvu kao da nedostaje takvo razumevanje i, u jasno vrednosno negativnim terminima, npr. nekim ličnim svojstvima žrtve obezmišljava se njeno stradanje i daje opravdanje za nasilje („bacala vradžbine“, „ponovo trudna“, „odbila da prijavi“). Isticanje doprinosa žrtve vršenju nasilja nad njom, uz retko isticanje odgovornosti za nasilnika, predstavlja doprinos normalizaciji nasilja prema ženama. Taj stil „zdravorazumašenja“, koji je zasnovan na najdominantnijim stavovima prisutnim u društvu (Jovanović, 2017), vodi ka izveštavanju na osnovu predrasuda, tačnije uz povlađivanje pretpostavljenim predrasadama javnosti, što onda vodi ka seksističkom medijskom izveštavanju. Zbog toga izostaje vrlo jednostavna poruka da nasilje nije problem žena, niti problem konkretne žene, već društva i institucija. Zbog toga se neretko ističe da su mediji i dalje promoteri muške dominacije, uz stalnu projekciju negativnih i ponižavajućih slika žena u medijima, uz rodnu stereotipizaciju i diskriminaciju (Tepšić, 2012). Pogrešno predstavljanje žrtava nasilja može dovesti do toga da „nasilnici prođu nekažnjeno, što je nedopustivo“ (Đorđević, 2015), na šta upozorava mreža „Žene protiv nasilja“.

Ono što u Srbiji u žanrovskoj paleti medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama nedostaje je podžanr interpretativnih tekstova, tzv. fičera (Profinovinari, 2016). To su tekstovi koji sadrže stavove autora i objašnjenja konkretne društvene pojave. Radi se o interpretativnom novinarskom podžanru sa elementima faktografije, gde se činjenični podaci pominju samo kao osnova teksta, jer fičeri sadrže priču, a ne samo puko nabranjanje činjenice. Naime, novinari današnjeg vremena nisu, i ne treba da budu, samo sakupljači vesti. Za razliku od vesti, u fičeru su podaci kombinovani sa stavovima i zaključcima autora. Od novinara se očekuje da istražuju, da budu kritični prema svetu u kome žive, ali i proaktivni, tačnije da pokreću javnu debatu o temama od opšteg interesa, jer se bave javnim poslom (Valić Nedeljković, 2007: 14). „Fičerizacija“, dakle, podrazumeva da tekst ide dalje od osnovnih podataka, da bi nadogradnjom uz specifičnu autorsku personalizaciju bili objašnjeni i rasvetljeni aktuelni društveni problemi. U tom pogledu fičeri su na granici između interpretativnih i analitičkih tekstova.

Primeri interpretativnih tekstova iz 2015.

Informer, 29. januar - Muž smrskao ženi glavu, pa pobjegao

U tekstu se korektno navode činjenice ubistva osamnaestogodišnje Zufe, koju je po medijskoj pretpostavci drškom sekire ubio njen maloletni muž koji je u bekstvu. Navodi se da su povrede glave bile stravične, da je telo presvučeno i okupano, te da se ne može odrediti gde se ubistvo desilo, iako porodica naivno tvrdi da ništa nije dirala i da je ubijenu „ugrizao pacov“ dok je skupljala sekundarne sirovine, usled čega je povremeno gubila svest i padala. Vrlo je diskutabilno objavljivanje fotografije ispred kuće ubijene, na kojoj poziraju članovi porodice kao na slici s letovanja. Može se pretpostaviti da je namera bila da se javnosti predstavi da se radi o Romima, kao i da je iskorišćena njihova lakoverna želja da im „slika bude objavljena u novinama“.

Blic, 6. februar - Planirali smo svadbu, a onda me je prebio

S dramatičnim nadnaslovom „Drama“, u članku o planovima za svadbu prekinutim prebijanjem verenice, detaljno se opisuje srećna ljubav mladog, uspešnog i u javnosti poznatog para, kojoj se u dram-

skom obrtu suprotstavlja detaljni opis šamaranja, obaranja na pod, udaraca, neuspješnih pokušaja odbrane i bekstva napadnute žene i drugih detalja nasilne scene. U ovom tekstu do izražaja dolazi vrlo česta medijska tendencija izbegavanja predstavljanja odnosa kao nasilnog, već kao romanse, strastvene ljubavi pune uzajamne nežnosti, koja je iznenadno prekinuta „neobjašnjivim“ nasilnim incidentom. Tipično takođe za medijski stil (polu)tabloidnog izveštavanja o nasilju jeste traženje i nalaženje elemenata ljubomore i alkohola na strani nasilnika kojim se „sve objašnjava“ i opravdava. Kao dobru stranu ovog interpretativnog teksta treba pomenuti antrfile, u kome se navodi podatak da se sve manje žena koje trpe nasilje vraća nasilnicima, što se ocenjuje kao podizanje nivoa njihove svesti, na šta je uticalo i postojanje sigurnih kuća. Fotografija sa modricama, objavljena uz pristanak Ane Marije, takođe sadrži snažnu poruku da je ona otišla u policiju da prijavi nasilje i da žena koja trpi nasilje to ne bi trebalo da krije. Takođe se navodi i kraća izjava Aide Ćorović, da je problem žena koje trpe nasilje od nasilnika poznatih u javnosti taj što oni koriste poznanstva i veze kako bi izbegli odgovornost, čime se slična mogućnost implicitno nagovestila i u ovom slučaju. U antrfileu je i navodna ispovest žene označene kao Slavica J., koja je dve i po godine trpela nasilje muža policajca, a zatim je izjavila da je ponosna što je izašla iz toga i što uspeva da prehrani sebe i decu, ali da je upala u beznađe jer nije imala podršku države i što muž nasilnik nije adekvatno sankcionisan, jer kao policajac, navodno, ima jake veze.

Informer, 18. mart - Ljubavnici dao ružu, pa ubio i nju i sebe

U tekstu s nadnaslovom „Šekspirovska ljubavna drama“ opisana je scena u kojoj 67-godišnji ubica kolima odvozi 29-godišnju ljubavnicu navodno do njenih roditelja, da bi je u stvari odvezao u šumu, poklonio joj ružu, a zatim je ubio, posle čega je izvršio samoubistvo. Ubijena se, po izjavama poznanika, u početku opisuje kao dobra, vredna žena koja se nije stidela nijednog posla. Onda „*Informer*“ nalazi način da okrivi ubijenu kroz „svedočenje“ sina ubice. Naime, sin ubice tvrdi da je ubijena omađijala njegovog oca i da mu je godinama izvlačila novac, i kao krunski dokaz za svoje tvrdnje navodi da dobra žena ne zavodi starijeg čoveka, nego sedi uz svoje dete. Za oca iznosi da je bio častan, porodičan, čestit i ugledan čovek, kog su u životu zanimali isključivo njegova supruga, porodica, deca i

unućići. „Nekom višom silom komandovala mu je 38 godina mlađa žena, bacila je vradžbine na njega, dve godine nije bio svoj“, navodi sin ubice.

Kurir, 17. april - Doktor silovao na parkingu bolnice

Lekar zaposlen u jednoj privatnoj klinici, odranije poznat policiji, bez navođenja zbog kojih dela, napao je ženu kojoj je ponudio da je odveze kući. U kolima je odmah počeo da je tuče i zahteva seks. Posle batinanja i prinudnog seksa na mračnom parkingu Infektivne klinike, žrtvu je izbacio iz kola, gde ju je pronašao portir klinike. Koriste se karakteristični izrazi za tabloidni medijski stil izveštavanja, „kobno veče“, „nesrećna žena“. Nasilje se relativizuje navođenjem da su oboje bili pod dejstvom alkohola, da on ima psihičke probleme, da se ona vratila bez supruga u kazino i nesmotreno ušla u njegovo vozilo, a i samim opisom događaja (žrtva i njen suprug izgubili su sav novac u kazinu, otišli kući, ali se ona, pošto je uočila da je doktor zainteresovano posmatra, vratila da navodno u novoj igri povrati novac, pa pošto ga je izgubila, prihvatila je da je taj, naizgled pristojni čovek, odveze kući).

Večernje novosti, 27. maj - Silovao mentalno zaostalu devojčicu

Korektan tekst u kome se činjenično navode okolnosti događaja silovanja mentalno nerazvijene maloletne devojke iz hraniteljske porodice u selu kod Vršca. Navodi se da se razmatra premeštanje devojke iz te hraniteljske porodice u neku drugu, ali ne i razlozi, pa to deluje kao nekakva kazna za nju. Naime, ne pominju se kao razlozi ni bezbednost žrtve, ni eventualna nedovoljna pažnja hranitelja, niti moguće stigmatizovanje porodice i devojke u seoskoj sredini. Skreće pažnju i deskripcija porodice osumnjičenog, za koju se navodi da je siromašna i da jedva sastavlja kraj s krajem, što je sagovornicima dodatno čudno da se tako nešto moglo dogoditi u takvoj sredini, čime se implicira da se seksualni delikti dešavaju u nekim imućnim, možda samim tim raskalašnim sredinama.

Večernje novosti, 7. jun - Žene u krugu porodice pobile 98 muškaraca

U nameri da se po svaku cenu napravi „ravnoteža“ između muškog i navodno isto tako rasprostranjenog i opasnog ženskog

nasilja, barata se delimično tačnim inostranim istraživačkim podacima o položaju muškaraca i dečaka u društvu, sa izmišljenim podacima o broju ubijenih muškaraca, od kojih onaj glavni podatak iz naslova, o navodno 98 ubijenih muškaraca, uopšte nije tačan. Nasilje nad ženama se uopšte ne pominje, kao ni da je do slučajeva povređivanja i ubijanja muškarca možda došlo u samoodbrani ili posle višedecenijskog trpljenja nasilja. Za žene ubice se navodi da su surovije i da su nemilosrdnije, a kao argment se koristi činjenica da žene ubijaju žrtve sekirom na spavanju i da se, za razliku od muških ubica, vrlo retko ubiju posle partnerskog ubistva, što je predstavljeno kao ženski nedostatak kajanja. Argumenti da su muškarcu ugroženi su da žive prosečno šest godina kraće od žena, da u najvećem broju slučajeva žene pokreću postupak razvoda braka, da imaju slabiji uspeh u školi i da će do sredine veka muškarcu prestatu da pohađaju univerzitete, da je glavni uzrok smrti muškaraca do 60. godine samoubistvo i da se muškarcu ubijaju čak četiri puta češće od žena.

Protiv tog teksta Autonomni ženski centar uložio je žalbu Savetu za štampu, sa obrazloženjem da naslov ne odgovara sadržaju teksta (u tekstu nema podataka niti izvora za podatak iz naslova o devedeset osam ubijenih muškaraca), da je jasna namera autorke teksta i uredništva „Blica“ da se žene degradiraju i diskriminišu, čime su prekršene odredbe Kodeksa koje se odnose na obavezu istinitog izveštavanja, na zabranu diskriminacije, a Kodeks je prekršen i ironičnom upotrebom seksističkih fraza, poput „nežniji pol“. Komisija Saveta za štampu je ocenila da tekst nije napisan s dužnom novinarskom pažnjom.

Primeri interpretativnih tekstova iz 2016.

Informer, 8. septembar - Preživela sa dva metka u grudima
Nadnaslov određuje događaj kao zločin iz ljubomore u beogradskom naselju Cerak. Navedeni su puno ime i prezime i ubice i žene koju je pokušao da ubije, a koja je preživela sa dva metka u grudima. U neetične momente spadaju objavljivanje fotografije žrtve i navod da živi i radi u naselju Cerak, kao i uznemirujuć prizor autentične fotografije krvave glave mrtvog samoubice pre nego što je policija uklonila njegovo telo. Navodi se i da ženina desetogodišnja

ćerka ne zna šta se desilo majci i misli da joj je pozlilo pa je zato u bolnici i da u dogovoru sa školom nekoliko dana neće ići na nastavu, što je sve previše identifikacionih detalja koje svakako sve zajedno krše privatnost maloletnog deteta. U bolji deo teksta spada navođenje da je ubica progonio svoju bivšu partnerku i da joj je svakodnevno pretio ubistvom ako mu se ne vrati, što je od suštinskog značaja za razumevanje ove vrste femicida.

Alo, 29. mart - Sačekao da zaspi kako bi je zaklao!

Ceo tekst je intoniran navodnom iznenadnošću pokušaja ubistva nožem dok je žena spavala. Navodno, on ne zna šta mu je bilo da pokuša da je ubije, ona nije pretpostavila da će posle svađe („sporečkali se“) doći do takvog napada, a komšije su u šoku jer su i žrtva i napadač važili za „fine“ ljude. Dnevni list „Alo“ navodi još i da je on penzionisani policajac, da je bio na ratištu gde je postao psihčki labilan, navodi se i da je bilo ranijih incidenata, ali se ne navodi koje vrste, kao i da nije bilo ranijih krivičnih prijava. Veći antrfile posvećen je trojici bivših policajaca koji su „obrukali“ svoju profesiju ubistvom ili pokušajem ubistva svojih partnerki, venčanih ili nevenčanih supruga. Manji antrfile sadrži izjave šokiranih komšija koje su u neverici zbog pokušaja ubistva koje po njima ništa nije nagoveštavalo. Ukratko, korektan tekst iako naslovljen u tabloidnom stilu, s velikim naslovom zastrašujuće sadržine izražene predimenzioniranim, upadljivim žutim slovima.

Alo, 1. jul - Hrvatski oficir terao ženu na seks sa psima!

Koriste se izrazi tipični za tabloidni stil izveštavanja, „horor“, „nesrećna žena“, kao i neetično navođenje nacionalnosti nasilnika, podatka koji nije ni u kakvoj vezi sa izvršenim nasiljem. Verovatno najnegativniji deo ovog članka jeste prateća fotografija oklopnih vojnih vozila pod hrvatskom zastavom, koja sadržinski nema nikakve veze s izvršenim delom, osim što ima jasnu ulogu da implicira da hrvatska vojska koristeći pse siluje žene. Podatak da se nasilje dogodilo u „hrvatskoj prestonici“ takođe može da implicira da je to praksa u glavnom gradu te države. Suština događaja koja je potisnuta u drugi plan isticanjem nacionalnosti nasilnika ipak je na drugoj strani, pre svega u permanentnim svakodnevnim pretnjama i nasilju koje je tokom vremena eskaliralo pošto nije sprečeno.

Informer, 30. jul - Starac (82) prstom silovao devojčicu?!

Nadnaslov „Užasno bludničenje u Zaplanjskoj Toponici kod Niša“ sadržinski i vizuelno je prenaglašen i koncipiran u nameri da šokira. Naslov uzima kao činjenično tačno da je starac silovao, što je u suprotnosti sa novinarskom etikom, koja nalaže poštovanje pretpostavke nevinosti. Objavljena je fotografija devojčice ispred kuće u kojoj živi sa braćom i majkom, tako da crna traka preko očiju dece ne umanjuje identifikaciju. Navodi se, rečju i slikom, bez imalo ustručavanja i bez poštovanja obaveze da se poštuje dostojanstvo žrtve, da ta romska porodica živi u teškim materijalnim uslovima, da svi žive u stračari od dve prostorije i tri kreveta, u strašnoj prljavštini i neredu, da majka živi sa desetoro dece, od kojih je otac neke od njih u zatvoru, neka su njegova deca iz prvog braka, a neka su začeta kasnije, pa je majka i sada „opet trudna“. Kuća ima zemljani pod, krov je propao i prokišnjava na sve strane, a prozora nema. Uprkos svemu, napadnuta devojčica je dobra učenica. Komšije osumnjičenog ne veruju da je on mogao da učini nešto „tako gnusno“, kažu da ga je njena majka provocirala, da je plaćao lekove za decu kad se razbole, da im je često davao slatkiše i da ga je ta romska porodica jednostavno proganjala, stalno nastojeći da od njega nešto izvuče. Prijavu za silovanje smatraju načinom da izbegnu istragu povodom prijave okrivljenog da mu je ukradena penzija. Ovaj događaj je jedan od onih koji svakako zahtevaju praćenje i objavljivanje epiloga.

Alo, 13. decembar - Silovao dete jer nije htelo da se uda

Nadnaslov ima možda najsnažniju poruku, da je nasilnik uhapšen posle pola godine, mada nigde u tekstu nema objašnjenje zašto je to toliko dugo trajalo. Do silovanja 14-godišnje devojke došlo je na jednoj proslavi, na kojoj se nasilnik uporno udvarao devojci, pa joj je čak nudio i brak, dok ga je ona uporno odbijala, na šta ju je silom odvuкао sa zabave i silovao. Naslov ne odgovara sadržaju članka, jer je predlog za udaju bio samo jedan od nasilnikovih dodatnih načina da privoli devojku na seks, a do silovanja je došlo ne zbog njenog odbijanja da se uda, već zbog njegove namere da po svaku cenu ostvari seksualni odnos sa njom. U tekstu se ne poštuje pretpostavka nevinosti iz čl. 73. Zakona o javnom informisanju i medijima, koji nalaže da se niko u mediju ne sme označiti učinioцем kažnjivog dela, odnosno oglasiti krivim ili odgovornim pre pravosnaž-

nosti odluke suda. U tekstu se sve vreme uhapšeno lice naziva pedofilom i silovateljem, a delo o kome je reč nedvosmisleno naziva silovanjem, iako je postupak u fazi u kojoj je potencijalni okrivljeni tek identifikovan i uhapšen pod sumnjom da je izvršio silovanje. Dobra strana ovog teksta je da se u antrfileu nalazi informacija o visini zaprečene zatvorske kazne, što je više godina istican zahtev od strane ženskog pokreta, jer se time ostvaruje generalno preventivno dejstvo na buduće potencijalne počinioce sličnih dela.

Informer, 5. oktobar - Ubio ženu jer je mislio da ga vara

U tekstu se jasno ukazuje na to da je ubica bio nasilan prema ubijenoj, koju je više puta brutalno tukao, da je bio „užasno“ ljubomoran, kao i da je insistirao da stalno bude sa njim, da ga, kako je smatrao, ne bi prevarila s drugim. Ubistvo se dogodilo udarcima metalnom šipkom. Ubica je po hapšenju u početku negirao umešanost u zločin, koji je pripisavao nepoznatim razbojnicima, da bi na kraju na poligrafu bio raskrinkan, a nađena je i metalna šipka kojom je s više od petnaest udaraca smrskao glavu ubijene. Osim nepoštovanja pretpostavke nevinosti (sve vreme se govori o ubici i ubistvu koje je on izvršio), tekstu nedostaje i određivanje prema tom femicidu, kao i nasilju koje mu je prethodilo.

Srpski telegraf, 5. oktobar - Ubio sam je, mislio sam da me vara

Izveštavanje o istom događaju na vrlo sličan način, samo sa više podataka, npr. da se žrtva „žilavo branila“, da ju je ubica „zverski izmasakrirao“, da po hapšenju ubica ni u jednom trenutku nije pokazivao grižu savesti, da je pokušao da inscenira da su ubistvo izvršili nepoznati razbojnici. Nema pomena o prethodnom porodičnom nasilju, već samo navod da su nekad bili srećan par. Nedostaje sudski epilog ovog slučaja.

Vesti onlajn, 13. oktobar - Musliman iz Srbije priznao zločin:

Ubio sam, mislio sam da me vara

Izveštaj je sa početka suđenja okrivljenom da je u austrijskom gradu Kafenbergu ubio suprugu i njenu sestru nožem, na ulici, zbog toga što je htela da se razvede. Na pretresu je priznao da je tukao suprugu „samo“ prvih šest godina. Brak je od samog početka bio obeležen nasiljem. Optuženi je stalno tukao suprugu i lomio joj nos

i rebra. Međutim, supruga nije imala hrabrosti da se razvede. Ostajala je sa suprugom nasilnikom i brinula o deci. Ona je čak imala i više poslova, dok je optuženi samo povremeno bio zaposlen. Nakon nekog vremena, supruga više nije mogla da trpi torturu i tražila je razvod. On to nije mogao da prihvati i zato ju je ubio. Optuženi je dva dana pred zločin zapretio ženi „da će joj zabosti nož u leđa“. Odbrana je međutim navela da ubistvo nije planirano, već da je okrivljeni „eksplozirao“ pošto supruga nije htela da s njim komunicira, a on je „samo hteo da razgovaraju“. On navodi da se oseća potpuno zbunjeno i da je verovao da njegova žena ima nekog drugog. Epilog ovog sudskog procesa koji se vodio u Austriji je doživotna zatvorska kazna i smeštaj u ustanovi za psihički obolele osuđenike, jer je 4. aprila sa dvanaest uboda nožem usmrtio svoju suprugu, a u svastiku je zario nož tri puta. Obe žene je zatim divljački gazio, dok su oblivene krvlju umirale na asfaltu. Nedvosmisleno prenete činjenice sa pretresa mogu da posluže kao primer i za domaće izveštaje, koji nikada nisu tako direktni u osudi nasilja.

Blic, 9. januar - Pucao je i vikao: „Ubiću i sebe i tebe“

Policajac je pokušao da ubije bivšu suprugu u policijskoj stanici u kojoj su oboje radili, pucajući u nju i kolege koje su pokušale da ga spreče i razoružaju. Njeni roditelji su naveli da niko godinama nije hteo da čuje njegove razjarene pretnje i zapomaganje pretučene žene, a da su postupci protiv njegovog otvorenog nasilja svaki put, navodno, bili trapavo vođeni i u stvari „zataškavani“. Nadnaslov, osim udarne poruke, „Bogatić u šoku“, sadrži i dodatak, „porodice u neverici“. U tekstu se, međutim, saznaje da je ranjena Milica svakog dana išla na posao u agoniji i strahu što će tamo morati da se sretne sa bivšim mužem od kog se razvela samo mesec dana pre toga i koji joj je neprestano pretio i uzemiravao je. Zbog nasilja i pretnji porodici oduzeto mu je službeno oružje (pa vraćeno). U stanici policije prislanjao je Milici revolver na glavu i preteći odbrojavao. Ona se pre tri godine posle teških batina prevremeno porodila, a pretio je i da će ubiti bebu. Zbog toga je jasno da nema nikakvog mesta neverici, jer se desilo baš ono što je potencijalni ubica najavljavao i što se moglo očekivati. U tekstu nedostaje objašnjenje razloga istaknute šokiranosti Bogatića, kada je nasilničko i preteće ponašanje bilo više nego javno vidljivo. Pravi uzrok šokiranosti može da

bude samo što se sve desilo u policijskoj stanici koja je, pretpostavlja se, ipak poslednje mesto na kom žena ne može da bude zaštićena i od najtežeg nasilja. Njen život je spasen intervencijom dvojice policajaca, koji su u gušanju sa nasilnikom (od kojih je jedan bukvalno legao preko nasilnika i svojim telom sprečio da dalje puca) i sami bili ranjeni, što je istaknuto u podnaslovu „Heroji sprečili ubistvo koleginice“.

Kratke vesti

Analiza kratkih vesti o porodičnom nasilju – primeri informativnih tekstova

Sve je više kratkih tekstova, uglavnom objavljenih u tabloidima, koji su žanrovski između vesti i izveštaja. Ti tekstovi se sastoje od vrlo kratke deskripcije događaja i kratkih jedno/dvorečeničnih izjava nekog od aktera, koje zauzimaju centralno mesto u članku. Neretko sadrže i tzv. medijsku brutalnost, koja obuhvata senzacionalističke nadnaslove, naslove i sadržaje. Vrlo je malo sadržine koja pokazuje razumevanje rodno zasnovanog nasilja, tako da nedostaju tzv. fičeri, kao podžanr između informativnih i interpretativnih priloga.

Nakon što su usvojene mere za borbu protiv porodičnog nasilja, od avgusta 2016. počinje učestalije objavljivanje još kraćih novinskih vesti o privođenju, zadržavanju i pokretanju postupaka za dela porodičnog nasilja nad ženama, objavljenih kako u lokalnim, tako i u nacionalnim medijima, tabloidnog i polutabloidnog tipa. Ta pojava kratkih vesti koje čine više od 90 odsto svih drugih informacija o nasilju nad ženama (koje se ne odnose na femicid, rodno zasnovano nasilje u krugovima poznatih i seksualno nasilje) predstavlja novinu u odnosu na prethodne posmatrane godine, verovatno jer su dela nasilja u porodici izazvala reagovanje nadležnih institucija, policije i tužilaštva, shodno novousvojenoj praksi. Kako su pre toga takva privođenja, zadržavanja i određivanja pritvora bila vrlo retka, ni takve vesti nisu postojale u medijima.

Te kratke vesti se gotovo uvek odnose na muškarce privedene po prijavi za porodično nasilje. Svi tekstovi te vrste su korektno informativni, čak tipiziranog sadržaja, samo sa najosnov-

nijim podacima i bez bilo kakvih dodatnih podataka ili detalja, bilo o nasilju, bilo o akterima. Iako su možda u medijskom smislu u stvari neatraktivni, njihova generalno preventivna uloga je znatna, jer sadrže jasnu poruku upućenu javnosti, da policija efikasno i redovno hapsi porodične nasilnike i da nadležna javna tužilaštva procesuiraju takva dela pokretanjem krivičnog postupka. Važno je i da zadržavanje nasilnika ima i momentalni efekat njegovog odstranjivanja iz porodice i samim tim štiti žrtve porodičnog nasilja, tako da i medijsko izveštavanje deluje upozoravajuće na nasilnike o sopstvenoj izloženosti hapšenju, pritvaranju i krivičnopravnim sankcijama.

Reč naroda, Požarevac, 2. avgust - Uhapšen zbog nasilja u porodici

Pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova iz Policijske uprave u Požarevcu, po nalogu tužilaštva, uhapsili su N. S. (1969) iz Velikog Gradišta zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično delo nasilje u porodici. On je osumnjičen da je u porodičnoj kući svojoj supruzi naneo povrede po glavi i telu, udarajući je pesnicom. Policija je osumnjičenog, uz krivičnu prijavu, predala Osnovnom javnom tužilaštvu u Požarevcu.

Informer, 19. avgust - Ukućanima pretio smrću

Meštаниn Mokrina R. S. (31) uhapšen je jer je ukućanima pretio da će ih sve pobiti. On je bio pijan, pa je nakon svađe s majkom zapretio smrću i njoj i ostalim članovima porodice. Oni su ga prijavili i policija je privela R. S., koji se tereti za nasilje u porodici.

Sremske novine, 10. avgust - Porodično nasilje

Pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova u Sremskoj Mitrovici, po nalogu nadležnog tužioca, odredili su zadržavanje do 48 časova za M. V. (31) zbog postojanja osnovane sumnje da je izvršio krivično delo nasilje u porodici. Kako je saopštila Policijska uprava u Sremskoj Mitrovici, on se tereti da je fizički maltretirao nevenčanu suprugu i naneo joj telesne povrede, konstatovane u sremskomitrovačkoj bolnici. Nakon saslušanja u Osnovnom javnom tužilaštvu u Sremskoj Mitrovici, rešenjem sudije za prethodni postupak, osumnjičenom je određen pritvor do 30 dana.

Blic, 1. septembar - Fizički i psihički maltretirao majku
Pripadnici MUP-a u Rumi, po nalogu nadležnog tužioca, odredili su zadržavanje do 48 časova za M. D. (30) zbog sumnje da je psihički i fizički maltretirao majku. Po nalogu nadležnog tužioca, osumnjičenom je određeno policijsko zadržavanje, nakon čega će, uz krivičnu prijavu za krivično delo nasilje u porodici, biti odveden na saslušanje u tužilaštvo.

Analitički medijski izveštaji

Analiza najboljih analitičkih medijskih izveštaja o nasilju nad ženama u 2015. godini

Izbor nekoliko tekstova iz dvogodišnje medijske produkcije kao najboljih oslanja se, pre svega, na njihovu stručnost, korektno i novinarski etično predstavljanje fenomena rodno zasnovanog nasilja. Oni su u sadržinskom smislu prava kriminološka škola, koja daje lekcije razumevanja rodno zasnovanog nasilja iz oblasti fenomenologije nasilja, ali i lekcije o tome kako treba pisati o ovoj temi, iz komunikoloških disciplina. Tu nema redovnih medijskih manjkavosti u vidu senzacionalizma, površnosti, nerazumevanja fenomena nasilja, implicitnog okrivljavanja žrtve, opravdavanja nasilja i/ili nasilnika, kršenja pravila profesionalne novinarske etike i sl., što predstavlja svojevrsnu argumentacionu osnovu koja dokazuje izlišnost i štetnost takvog medijskog pristupa. U njima su dobre namere uredništava i novinarki/novinara udružene sa angažovanjem stručnih, kompetentnih i profesionalno uglednih sagovornica i sagovornika, uz upotrebu istraživačkih podataka, doprinele postizanju jednog višeg kvalitativnog nivoa od svakodnevne prosečnosti, delujući istovremeno i kritički, društveno odgovorno, edukativno i mobilizatorski. Paradigmatično je da su svi izabrani tekstovi ujedno i potpisani, dakle uredništva/redakcije su omogućile vidljivo autorstvo i same uverene u kvalitet i važnost takvih tekstova.

Grupisanje izabranih tekstova urađeno je prema medijima u kojima su objavljeni i godinama/datumima objavljivanja.

Pažnju je pre svega skrenuo projekat „Reci NE diskriminaciji i nasilju, reci DA toleranciji“, koji je list „Pančevac“ realizovao uz

podršku Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu. U okviru tog projekta objavljena je serija dobrih tekstova, koja je započela 13. novembra 2014. godine, a završila se 19. februara 2015. godine. U okviru projekta „Reci NE diskriminaciji i nasilju, reci DA toleranciji“, objavljeno je u kontinuitetu ukupno dvanaest tekstova autorke Ivane Predić. Objavljeni su tekstovi koji na pristupačan način izlažu teme od značaja za podizanje svesti o neprihvatljivosti nasilja i diskriminacije, kojima se informišu i mobilišu kako građani, tako i organizacije koje se bave tim problemima da sarađuju s državnim organima, nacionalnim savetima, medijima, nezavisnim institucijama radi smanjenja pojava nasilja i diskriminacije u lokalnoj sredini. Sadržinski, serija obuhvata isticanje značaja Međunarodnog dana tolerancije i Međunarodnog dana ljudskih prava, funkcionisanje sistema socijalne zaštite u Pančevu, zaštitu romske dece i dece sa invaliditetom od diskriminacije i nasilja, negovanje svesti o različitosti, o smeštaju u sigurnoj kući, realizaciji aktivnosti projekta „Budi muško“ u Pančevu, egzistencijalnim problemima osoba sa invaliditetom kao jednoj od najviše diskriminiranih grupa u društvu, o vršnjačkoj agresiji, uticaju medija i društvenih mreža na nasilje među mladima, neophodnosti saradnje države i nevladinog sektora u suzbijanju diskriminacije i nasilja, kako funkcioniše služba pančevačke zaštitnice prava građana, i dr.

Pančevac br. 4592, Predić I., 15. januar, „Promovisanje nenasilne komunikacije i kulture“

Edukaciju mladih o nenasilnoj komunikaciji i kulturi pre svega treba da sprovode škole i obrazovni sistem, ali aktuelni programi ne obuhvataju takvu vrstu učenja koje mlade oslobađa predrasuda i uči toleranciji.

Pančevac, Predić I., 5. februar, „Nedovoljna primena zakona o diskriminaciji“

Žene se s diskriminacijom suočavaju gotovo svakog dana u svim oblastima života. Kada je žena Romkinja, osoba sa invaliditetom, pripadnica verske zajednice, nacionalne manjine ili lice starije životne dobi, ona je višestruko diskriminisana. Prema rečima Milice Todorović, predsednice pančevačkog Saveta za rodnu ravnopravnost, za takve osobe se vezuju stereotipi da su lošije i manje vred-

ne, što dovodi do nasilja. Kada je reč o zakonima i konvencijama koje zabranjuju diskriminaciju, u Srbiji oni postoje, ali u tekstu se navode mišljenja stručnjaka koji ocenjuju da se ne primenjuju u potpunosti.

Pančevac, Damjanov S., 5. mart, „8. MART - Praznik ili sasvim običan dan? Ženama je potrebna stalna pažnja“

U tekstu se navodi da bi bar jedan dan u godini žene trebalo da imaju mogućnost da istaknu svoju posebnost. Ostalo je istorija, u kojoj do danas traje borba za jednakost žena i muškaraca. Formalno, prepreke da se tako nešto desi više ne postoje, a i suštinskih razloga sve je manje. Žene su sposobne da rade gotovo sve kao i muškarci, a kao majke one su i korak bliže „savršenom biću“. Ipak, istina je da rodna ravnopravnost, bar u ovom delu sveta, nije dosegla potreban nivo. Do nekog novog 8. marta.

Tekst Jovane Gligorijević „I država siluje, zar ne?“, objavljen 5. marta u nedeljniku *Vreme*

Srbija je ratifikovala Istanbulsku konvenciju koja zahteva izmenu definicije silovanja u Krivičnom zakonu. Do promena u Srbiji nije došlo, a do tada će žrtve silovanja prolaziti kroz torturu koja, između ostalog, podrazumeva i da ih sudija pita „Što se niste branili?“, da bi presudio na osnovu (ne)zadovoljavajućeg dobijenog odgovora o intenzitetu, kontinuitetu i trajanju fizičkog otpora žrtve.

Tekst „Romkinje su izložene nasilju više od ostalih žena“ Slavice Vasić, koordinatorke Romskog ženskog centra „Bibija“, u *Politici* od 5. marta

U ovom tekstu precizno je izneta statistika, uz jasno izvedene zaključke i razloge problema Romkinja. Jedan od važnih ciljeva suštinske ravnopravnosti građana je obrazovanje, to jest redovno pohađanje osnovne škole, ali i što masoviji upis u srednje škole i na fakultete. Kad je o ženskoj romskoj deci reč, tu je važan korak i ka sprečavanju ranih brakova. Kaznene mere za roditelje čija deca ne idu u školu pokazale su se kao neefikasne. Mnogo bolje rezultate daje angažovanje romskih, pedagoških asistentkinja i asistenata.

Tekst u nedeljniku *Vreme*, 12. mart, „Žene su instrument društva“, razgovor Jovane Gligorijević sa Magdom Janjić i Jelenom Višnjic

Žene na visokim funkcijama u svojim javnim nastupima često se ograđuju od feminističke politike, ni ne pomišljajući da su im taj položaj upravo dale feministička borba i žene koje su ugnjetavane, marginalizovane i bile svesne činjenice koliko još ima potlačenih žena. Porast nasilja, feminizacija siromaštva, obrazovni procesi koji nas loše pozicioniraju na tržištu rada, smanjena plaćenost žena i veliki uticaj crkve neki su od faktora koji pozicioniraju žene u društvu. Ozbiljna feministička borba tek predstoji. Feminizam nije jedan i feministkinje se bore na različite načine, sa idejom da stvore bolji svet u kojem će svi imati jednaka prava. Zato reći da je kraj feminističke borbe ravno je skandalu.

Intervju sa Nevenom Petrušić 7. maja u *NIN-u*, „Ljudska prava nisu luksuz“

Profesorka Petrušić na pitanja *NIN-a* navodi da bi volela da instrumente koje imamo sve više koristimo i da se svest ljudi menja, ali i da se menja svest predstavnika organa vlasti. Ona ukazuje na to da ljudi koji rade u institucijama sistema pogrešno misle da se oni, ako su recimo sudije, razlikuju po stavovima od običnih ljudi. To nije tačno. Oni su deo ovog društva, a naša istraživanja pokazuju da iste diskriminatorne stavove izražavaju i oni koji bi trebalo da odlučuju o nečijim pravima. Profesorka Petrušić upozorava da je to mnogo opasnije, jer građani i građanke svojim diskriminatorskim stavom mogu da nekoga povrede i u privatnom prostoru, ali je mnogo opasnije kada to učini neko ko kreira ili sprovodi politiku ili odlučuje o nečijem pravu.

„Nasilje nad ženama ambis razorenog društva“, autorke Gale Bogunović, objavljen 29. maja u dnevnom listu *Danas*

Veliki broj nezaposlenih, mali procenat obrazovanog stanovništva i sve glasnije propagiranje nasilja u medijima, po mišljenju autorke, doprinose da svakog dana propustimo šansu da pomognemo onima koji su odavno odustali od traženja pomoći. Kao da spuštamo glavu i zatvaramo oči svaki put kad na dnevni red našeg života dođe stavka - nasilje. Autorka daje slikovito sučeljavanje modernosti sa premodernim: nasuprot tendenciji da uhvatimo korak sa savre-

menim dobom, da se prikažemo kao moderni i obrazovani, posmatrajući dosadašnja dostignuća čovečanstva i diveći im se - kao kamen stoji genetski kod naših predaka, iz kojeg isijava užegli mentalitetski poremećaj koji opravdava rešavanje problema nasiljem. Odavno smo prestali da verujemo u veštice i čarobnjake, svemogućće krave i duhove, ali još uvek nismo uspeli da se otrgnemo prokletstvu začaranog kruga nasilja nad ženama.

NIN br. 3362, 4. juni, Sandra Petrušić, „Gde smo izgubili žrtvu“

Dok se broj žena ubijenih u porodičnom nasilju dramatično povećava, vlast nam obećava nove zakone, ali ne i objašnjenje zašto ne primenjuje postojeće. Kada je, za samo 48 sati, sedam žena ubijeno u porodičnom nasilju, oglasio se komesar za ljudska prava Saveta Evrope Nils Muižnieks rečima da se „ovaj fenomen mora hitno zaustaviti“ i odmah podsetio na to da „prema izveštaj o ljudskim pravima u Srbiji. Da li je to bio podsticajni momenat da se nadležni ministri (Nikola Selaković, Nebojša Stefanović i Aleksandar Vulin) sa stanu i vide šta će, ili su se i sami zabrinuli zbog činjenice da je od početka godine na taj način život izgubilo 28 žena, manje je bitno od onog što su zaključili – da je potrebno unaprediti zajednički rad svih institucija koje brinu o žrtvama nasilja, izvestan broj krivičnih dela prebaciti na prekršajne sudove radi brže reakcije, oduzeti vatreno oružje prijavljenim nasilnicima i onemogućiti da im se ubuduće izdaju dozvole, obezbediti ne samo kažnjavanje već i lečenje nasilnika... I, kao što to uvek biva kada država o nečemu ozbiljno razmisli, najavljeno je formiranje ekspertske radne grupe koja će pronaći konkretna rešenja, za koja ne sumnjamo da će biti pretočena u još jednu strategiju koju ćemo prikazati EU.

Biljana Vasić, nedeljnik *Vreme*, 24. juni, „Žrtve nepoverenja i lažnog morala“

U tekstu se navodi da postoji najmanje šesnaest oblika seksualnog zlostavljanja dece: od prikazivanja pornografskog sadržaja, dodirivanja, skidanja, do onog najeksplicitnijeg, što je krivično delo. Deca treba da znaju da nisu kriva, da ne misle da su kriva i da ne treba da osećaju stid i sramotu ako su bila žrtve seksualnog zlostavljanja. Cilj je da se dete osnaži da kaže „Ne!“ i da se skloni iz te sredine tako što ćemo, između ostalog, ojačati poluge sistema (Centar za

socijalni rad, tužilaštvo, policiju, lekare) da efikasno i dosledno reaguju. Deca ne lažu kad je o tome reč, uvek im treba verovati. Neverica i odbijanje odraslih dodatno otežavaju sprečavanje seksualnog zlostavljanja dece.

Analiza najboljih analitičkih medijskih izveštaja o nasilju nad ženama u 2016. godini

Izdvajaju se po poštovanju profesionalne etičnosti, stručnosti i unapređenju opšteg javnog razumevanja fenomena nasilja nad ženama.

NIN, str. 30, Sandra Petrušić, 4. februar, „Silovatelji se ne plaše naših zakona“

Autorka ukazuje na to da je Krivični zakonik loš, pored čega postoji nezainteresovanost nadležnih ministarstava da se donesu posebni protokoli i organizuju prihvatni centri za žrtve, do otvorenog izrugivanja Istanbulske konvencije uprkos činjenici da ju je naša država ratifikovala. U tekstu se analiziraju propusti koji tipično prate prijavu silovanja, kod slučaja serijskog silovatelja na Mostarskoj petlji, kada nijedna od silovanih žena nije dobila adekvatnu medicinsku pomoć, nisu urađeni testovi na polne bolesti i sidu, niti su dobile urgentnu kontraceptivnu pilulu, a niko im nije ni ponudio niti obezbedio psihološku pomoć. Autorka posebno krtikuje udžbenik kriminalistike Branislava Simonovića, iz koje su učile generacije, a u kom se navodi “doprinos silovanju žrtava koje su poznavale silovatelja i dale mu povod za to, ali i kada ga nisu poznavale, a šetale mračnim livadama ili usamljenim ulicama u kasnim večernjim časovima”. Ovo autorka teksta kritikuje kao nepravedno okrivljavanje žrtava, koje njihova okolina često stigmatizuje ako prijave delo, pa se često odlučuju da trpe ćuteći. Dobijanje medicinske dokumentacije, koja između ostalog i dosta košta, prate komplikovane procedure u kojima se snalaze samo one koje su dobile savete ženskih grupa. Autorka teksta navodi da na sudu i dalje važi pravilo „njegova reč protiv njene“, sa predvidivim ishodom pobedničke strane. Zakon i dalje kao silovanje definiše samo penetraciju uz prisustvo fizičkog otpora žrtve. To autorka identifikuje kao jedan od razloga što se samo 10 procenata žrtava odluči da prijavi silovanje, od čega čak 80 odsto odustane to-

kom procesa, koji ih godinama sprovodi kroz traume. Uvođenje protokola postupanja u slučaju silovanja, da bi se žrtvi pružila adekvatna pomoć na jednom mestu, smatra se neophodnim minimumom. A pošto do toga već godinama nikako ne dolazi, ne treba da čudi što su većina silovatelja povratnici, njih čak 70 odsto, jer se oni očigledno ne plaše sistema, koji je takav kakav je.

Vreme, str. 16, Tamara Skrozza, 11. februar, „Sakaćenje ljudskih prava“

Ovo je jedan višeslojan tekst kojim se kritički analiziraju ne samo pitanja rodne ravnopravnosti, već i način donošenja zakona, konzervativizam anonimnih vladinih administratora, ugrožavanje demokratskih procedura i principa anahronim izbegavanjem transparentnosti. Prezentuje se situacija vezana za donošenje novog zakona o rodnoj ravnopravnosti ili ravnopravnosti žena i muškaraca. Već i iz paralelne upotrebe ta dva moguća naslova vidi se postojanje duboke podeljenosti između stručnjakinja/stručnjaka za rodnu ravnopravnost s jedne strane, i nedefinisanih sivih eminencija s druge. Njih autorka naziva anonimnim personama iz vladinih kancelarija i svrstava sve pod pojam „vlastodršci“. Oni se suprotstavljaju i samoj upotrebi pojma „rodna ravnopravnost“, a o seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu da se i ne govori. U tekstu se afirmativno navode Zakon o rodnoj ravnopravnosti i konstruktivni stavovi ministarke Zorane Mihajlović, predsednice Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost, koja ističe da će od takvog zakona koristiti imati i muškarci i žene, a samim tim i društvo u celini. Takođe se sve vreme kritikuje praksa da se tekstovi zakonskih nacрта pišu „negde u mraku“, van domašaja i učešća javnosti, a kao ilustrativan primer navodi se nedavno usvojen set medijskih zakona, čije su razne verzije nestajale, pa se vraćale izmenjene do neprepoznatljivosti. Zbog toga autorka podvlači da se u slučaju ovog zakona ne radi samo o zaštiti i promociji vrednosti rodne ravnopravnosti, već i osnovnih demokratskih principa.

Danas, str. 8, Aurelija Đan, 9. mart, „Žene u policiji su neravne“

U tekstu se kritikuje inicijativa policije da kroz jednodnevne kurseve samozaštite obuču žene da se same odbrane od nasilnika.

Autorka smatra da se time odgovornost za odbranu prenosi na same žene, u maniru „okrivljavanja žrtve“, umesto da se pojačaju policijsko prisustvo na ulicama i spremnost da pomognu u slučajevima nasilja. Autorka takođe navodi da rezultati istraživanja govore o nespremnosti žena da prijave nasilje policiji, jer se u takvim slučajevima po pravilu susreću sa njihovom nevericom. U tom kontekstu treba sagledati efekte kurseva samoodbrane, kao moguće skretanje pažnje sa popravljavanja postupanja policije u slučajevima nasilja. Zaključak je da kursevi samoodbrane mogu da predstavljaju adekvatnu meru samo ako su sistemski vođeni.

Vreme, str. 28, Tamara Skrozza, 10. mart, „Kako bi bilo da su uloge obrnute“

U tekstu se analiziraju učestale pojave seksizma na javnoj, političkoj sceni Srbije. Autorka navodi da nekadašnji skandal sa fotografijom kolena tadašnje v. d. predsednice Nataše Mičić danas zvuči kao blaga uspavanka i po današnjim standardima ceo događaj je toliko je naivan, da nije vredan pažnje. Javne izjave političara Markovića o sopstvenoj eroskoj fascinaciji kolegini-com, koja je državna funkcionerka, komplimenti temperamentu ministarke Mihajlović i strahu od „žestokih žena“, spisteljica Biljana Srbljanović je okarakterisala kao „ogavni seksistički ispad“. Autorkin stav je da kao što novinarka ne kleče, tako ni političarke ne služe za verbalno izivljavanje estradnog tipa bahatih političara. U tekstu se takođe navodi detaljni kalendar seksističkih ispada na javnoj političkoj sceni Srbije, od decembra 2015. do februara 2016. Kritikuje se poruka koja se šalje takvim izjavama o ženama, da je osim što promoviše mizoginiju, kod žena najvažnije kako izgledaju i da li su seksepilne. Autorka se poigrava mogućom obrnutom podelom uloga, pa demonstrira kako bi to neukusno izgledalo kada bi se političarke tako izjašnjavale o svojim kolegama. Nemogućnost da se takva obrnuta situacija stvarno desi u Srbiji autorka objašnjava time da se žene u javnosti jednostavno tako ne ponašaju, pa ih je zato teško čak i zamisliti makar i u imaginarnoj situaciji tog tipa, jer poštuju privatnost drugih. Dotle se seksističko javno insistiranje na rodnim razlikama i dalje ne-sankcionisano nalazi u javnom diskursu, kao neprepoznati, muškarcima dozvoljeni seksizam.

Vreme, str. 22, Jelena Jorgačević, 24. mart, „Kako napustiti nasilnika“

Autorka navodi da je od 20.000 prijavljenih slučajeva nasilja u prethodnoj godini krivičnim postupkom rezultiralo samo tri i po hiljade. U tekstu se naglašava potreba da se napravi lista rizika, na kojoj bi se navelo da li je nasilnik pretio ubistvom ili samoubistvom, da li ima oružje, da li je bio nasilan za vreme ženine trudnoće, da li je bio nasilan prema kućnim ljubimcima i sl. Takvi momenti profesionalcima ukazuju na postojanje visokog stepena ugroženosti žrtve i mogućnosti da bude povređena ili ubijena. Kada se pod takvim okolnostima prijavi nasilje, onda se mora reagovati hitno, čime se može sprečiti ubistvo, ali ne uvek, jer ima i onih kod kojih okolnosti možda greškom nisu ocenjene kao visokorizične. U tekstu se još prezentuju austrijski model i teškoće da se hitna mera udaljavanja nasilnika sprovede, a ističe se posebnost situacija u kojima su nasilnici policajci, kada u policiji svi znaju za nasilje ali se ono prikriva. Upozorava se da se razni vidovi opasnog ponašanja predstavljaju kao ljubav i da je za ženu najopasniji upravo period napuštanja nasilnika.

Vreme, str. 30, Tamara Skrozza, Jovana Gligorijević, 31. mart, „Spaljivanje veštica“

Tekst je kritika medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama. Ističe se da način na koji većina medija u Srbiji tretira žene žrtve porodičnog nasilja ukazuje na visok stepen neznanja ili namerno kršenje pravila zarad senzacionalizma. Autorke polemišu izvrtanjem novinarskog pravila druge strane, koje važi kada postoji izvestan sukob ili spor oko kog je moguće zauzeti stavove, te je obaveza novinara da sasluša i prenese obe strane. Kada je žena mrtva, ne može se govoriti ni o prvoj, a kamoli o drugoj strani. Stvar je prosta: ona je ubijena, on je ubica. Za zlostavljanje ili ubistvo uvek je kriv zlostavljač ili ubica. Insinuiranje da je žrtva nečim izazvala njegov postupak u medijskom izveštavanju apsolutno je nedopustivo. Isto važi i za preispitivanje morala žrtve. Profesionalna etika se najčešće krši u pogledu nepoštovanja privatnosti, nepoštovanja prava na dostojanstvo i integritet ljudi o kojima se izveštava, uz obavezno izbegavanje spekulacije i pokazivanje „duha saosećanja i diskrecije“. Autorke navode da se žrtvama uskraćuje svako pravo na privatnost, urušava im se dostojanstvo, a njihovo ponašanje redovno se stavlja pod lupu kako bi se „objasnilo“ zašto im se desilo to što se

desilo. S druge strane, zvanični podaci vrlo često se obrću, okreću i „prepevavaju“, kako bi se realnost preokrenula i iz nečeg jezivog transformisala u nešto „zabavno“ za publiku. Poruka ovog teksta je da žrtva jednostavno ne sme i ne može biti kriva.

Dodatak nedeljnika *Vreme*, 31. mart 2016, „Protiv nasilja“

Ukratko, u lidu ovog priloga objašnjava se da se radi o dodatku nedeljnika *Vreme*, kojim se skreće pažnja na sve oblike nasilja nad ženama, fizičko, psihičko, seksualno. Cilj je da se povede široka javna rasprava koja treba da rezultira sistemskim promenama zakona, procedura i, posebno, uvođenjem mera prevencije radi smanjenja i sprečavanja porodičnog i drugih vidova nasilja nad ženama. Navode se istraživanja o percepciji nasilja u opštoj populaciji koje je za potrebe *Vremena* sprovedeno na uzorku od 1.200 ispitanica i ispitanika u februaru 2016. Ispitanici tvrde da tog nasilja ima mnogo više, ali da mediji s tim ne upoznaju javnost. Kao glavni razlog ostanka sa nasilnikom navodi se onaj ekonomske prirode, a izražava se i vrlo slabo poverenje ispitanika u nadležne službe. Ispitanici misle da je uticaj rijaliti-programa na pojavu nasilja znatan, da sigurne kuće nisu rešenje, da treba osnažiti žene da prepoznaju i bore se protiv nasilja, da je neophodna edukacija u školama, da se pooštire kazne za nasilnike, uvedu adekvatne emisije u TV programe. Ohrabruje i da bi velika većina reagovala na nasilje prijavljivanjem ili pokušajem da odbrani žrtvu. Osim što nudi kvalitetne odgovore o stavovima javnosti na sve najvažnije aspekte nasilja nad ženama, objavljivanje tih rezultata može da služi za koncipiranje javnih politika, kao i za kasnija poređenja, vođenja sličnih istraživanja i sl.

Vreme, str. 28, Jelena Jorgačević, 24. april, „Dok država čuti“

Tekst sadrži izveštaj sa jedne od pet javnih tribina koje je organizovao nedeljnik *Vreme* na temu „Nasilje u porodici: Pogled uprt u evropsko pravo“. Iako je Srbija bila među prvim potpisnicima Istanbulske konvencije, nije načinjen nijedan korak u njenoj primeni. Iznosi se podatak da raste broj prijavi za nasilje, ali ne i efikasnost institucija. Navodi se i da ekonomsko nasilje (zabrana ženama da rade, napreduju u karijeri, raspolazu sopstvenom ili zajedničkom imovinom) oduzima ženama snagu da se izbore sa svim drugim formama nasilja. Identifikuje se zloupotreba moći muškaraca kao

uzrok nasilja. Kritika institucija kojima se žene obraćaju za pomoć iznosi na videlo prakse traženja odgovora na pitanje zašto je došlo do nasilja, čime se odgovornost prenosi delimično ili u celini na žrtvu. Kritikuje se i medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama, kao stereotipno traženje uvek istih navodnih uzroka (ljubomora, alkoholizam, kocka, neverstvo, koji se obilno uzimaju kao jedini „pravi“ uzroci). Opšta medijska slika nasilja nad ženama u Srbiji ocenjuje se kao rodno diskriminatorna. Kritika je upućena i zbog nedostatka besplatne pravne pomoći ženama žrtvama nasilja, što civilni sektor zahteva već više od jedne decenije.

Vreme, str. 25, Hrašovec Milanović Ivana, 5. maj, „Slučaj ubistva u medijima“

Autorka kritički analizira tabloidno medijsko izveštavanje koje naziva „demonaska medijska žeđ za sumanutim protivurečnim informacijama“, kao što je bio slučaj ubistva estradne umetnice Jelene Marjanović. Od tragedije je napravljena jeftina sapunica, od policijske istrage komedija apsurda, a u trci za šokantnim vestima pregažen je novinarski kodeks, kako autorka navodi, u čak 98 tekstova. Na novinskim stupcima su se ređali osumnjičeni, čovek sa štapom, čovek sa kapuljačom na biciklu, čovek iz žbuna, pa na kraju muž koji je kao dečak imao „astralne sposobnosti“. Anonimni policijski izvori dali su najveći doprinos onome što autorka naziva „pretvaranje zločina u poligon za sluđivanje javnosti“. Autorka na kraju upozoravajuće zaključuje da je kratak put od medijske do političke manipulacije.

Vreme, str. 32, Katarina Stevanović, 23. jun, „Pravda dolazi kasno“

Autorka ukazuje na činjenicu da svakih deset dana u Srbiji smrtno strada po jedna žena kao žrtva nasilja u porodici. Neretko je reč o ženama koje su prijavljivale nasilje, ali zbog dužine trajanja postupka i komplikovanih procedura nisu doživele njihovo okončanje i izricanje kazni nasilniku, pa su stradale upravo od nasilja koje su prijavljivale. Sgovornice koje je autorka intervjuisala naglašavaju da nasilnici lažu i manipulišu, predstavljajući se kao žrtve. One se takođe argumentovano zalažu za upotrebu termina žrtva, da bi se označilo da ona ima pravo da bude bezbedna, da bude zaštićena, što onda implicira odgovornost države, zakone i praksu da joj se ostvari pravo na život bez nasilja i pravo na osnaživanje i podršku.

Vreme, str. 28, Jovana Gligorijević, 8. decembar, „Manje oružja, manje mrtvih žena“

Glavni deo teksta čini intervju sa Ivanom Buš Jović, na temu opasnosti koje nosi vatreno oružje u rodno zasnovanom nasilju. Navodi se da je vatreno oružje u porodici najčešće sredstvo dokazivanja moći nad slabijima, nad bračnim partnerom ili decom. Prema istraživanju Centra za kontrolu streljačkog i lakog naoružanja u istočnoj i jugoistočnoj Evropi (SEESAC/UNDP), u slučajevima zloupotrebe vatrenog oružja u porodici muškarci su bili počinioci 32 puta češće nego žene, i to se uglavnom završavalo smrtnim ishodom. Naime, kada je žena žrtva nasilja sa upotrebom vatrenog oružja, smrtni ishod je 44 odsto češći u odnosu na muškarce kod kojih je smrtnost oko 34 odsto, ali kod njih dominira ranjavanje sa 54 odsto. Ističe se da su ratovi na prostoru bivše Jugoslavije za sobom ostavili velike količine vatrenog oružja. Danas je to uglavnom ilegalno vatreno oružje, čiji vlasnici ne mare za zakon i u stanju frustracije i nemogućnosti rešavanja nekih ličnih konflikata lako posežu za njim. U pogledu institucionalnih mehanizama za smanjenje nasilja, u tekstu se navodi da je prvi korak mehanizam prijavljivanja nasilja, a potom i povezivanje svih karika u lancu prevencije. Tekst se završava konstatacijom da imamo dobar institucionalni okvir koji prate i zakoni, a među njima je i novi set mera za sprečavanje. Međutim, problematična je njihova primena.

Analiza najboljih analitičkih medijskih izveštaja o nasilju nad ženama u 2017. godini

Najbolji tekstovi i u ovoj, kao i u prethodne dve godine, jesu za pravo intervju sa stručnjakinjama za rodno zasnovano nasilje i informacije sa tematskih tribina/panela/konferencija, na kojima je izlagana problematika rodno zasnovanog nasilja. Takođe, i u 2017. godini te kvalitetne tekstove objavljuju uglavnom isti mediji, pre svega dnevne novine „Danas“ i nedeljnik „Vreme“.

Danas, M. Stevanović, 5. oktobar, „Žene su oruđe u političkim borbama“

Tekst govori o tome kako mediji predstavljaju žene, o tome šta se očekuje od novog zakona o rodnoj ravnopravnosti, da li on

može da unapredi izveštavanje o ženama u medijima. Sagovornice Tamara Skrozza i Jelena Višnjić smatraju da zakonski okvir ne znači i implementaciju, te iznose mišljenje da su mediji šovinistički (Skrozza), a da se zakoni donose pod pritiskom, a ne zato što se razume sistem vrednosti (Višnjić).

Vreme, Jelena Jorgačević, 8. jun, „Novi zakon štiti porodicu“

Intervju povodom donošenja Zakona o sprečavanju nasilja u porodici i izmena Krivičnog zakona (uvođenje dva nova krivična dela - seksualno uznemiravanje i proganjanje). Policija i tužilaštvo bi ovim zakonom trebalo da postanu preventivni organi. Hitne mere se doživljavaju kao sankcije, ali one to nisu, već su mere prevencije, kako bi se izbeglo dalje nasilje. Ta hitna mera ne ograničava mnogo onog kome je izrečena, ne ugrožava njegova ljudska prava, jer sve ostalo mu je dozvoljeno osim da se vrati u stan na 48 sati i da prilazi ili kontaktira s osobom u odnosu na koju je zabrana izrečena. U ovom tekstu se podseća da Srbija nema dovoljno edukovanih policijskih službenika koji bi adekvatno primenjivali ovaj zakon.

Vreme, Jovana Gligorijević, 28. septembar, „Sve smo mi Likica“

Zalazi u srž feminizma kroz razgovor sa autorkama Marinom Veličković i Anom Pejović. Knjiga „Furam feminizam“ (koju su napisale zajedno s Lamijom Begagić), o približavanju feminizma novim generacijama i uticaju koji je #metoo pokret imao na popularizaciju feminizma, rodne ravnopravnosti, te borbu protiv seksualnog uznemiravanja. Ovim intervjuom naglašeno je da je, iako je vidljivost #metoo pokreta dovela do promene načina izveštavanja o seksualnom uznemiravanju, još uvek rano govoriti o tome da li je to dovelo do sistemskih promena. Takođe je naglašeno da je neophodno još i više raditi na omogućavanju jednakih početnih pozicija različitim društvenim grupama.

Analiza najboljih analitičkih medijskih izveštaja o nasilju nad ženama u 2018. godini

Izbor najboljih analitičkih tekstova objavljenih 2018. godine pao je na tekstove autorki Gordane Perunović Fijat, Jovane Gligorijević i Ive Parađanin, koji su objavljeni na internetu.

Jovana Gligorijević, 11. maj, „Kada ne reaguje sistem, reaguje nasilnik“

U ovom tekstu Gligorijević predstavlja podatke iz izveštaja nevladinog sektora za prethodnu godinu. Kritički se osvrćući na statistiku, ona ističe da te podatke javnosti čine dostupnim feministkinje, a ne država, i da je to još uvek pokazatelj da država netransparentnošću štiti nasilnike i sopstvenu neefikasnost. Pominje se kao važno da je ove godine država prvi put obeležila Dan sećanja na žene žrtve nasilja, koji feministkinje već više godina obeležavaju 18. maja.

Gordana Perunović Fijat, 18. maj, „Dani i sećanje - Crna statistika: žene koje su ubili njihovi partneri“

„Dani i sećanje“ je tekst nastao povodom 18. maja, kao nedavno ustanovljenog Dana sećanja na žene koje su ubili njihovi partneri. Gordana piše o crnoj statistici u kojoj muškarci ubijaju žene, a institucije jednostavno ne prepoznaju koja je njihova uloga u svemu tome. Šta žene žele? Pa recimo - da nas više ne ubijaju.

Vice, Iva Parađanin, 12. novembar, „Ćuti i trpi: Nasilje nad ženama u malim sredinama i selima Srbije“

Autorka analizira položaj žena koje trpe nasilje u manjim gradovima i selima Srbije, koji karakterišu osuda sredine, nepoverenje u indiscretne i neefikasne institucije, strah od oduzimanja dece i finansijske neizvesnosti. Rešenje koje autorka nudi je udruživanje žena, prijavljivanje nasilja institucijama, osnivanje ženskih grupa.

Šta žene žele, Gordana Perunović Fijat, 29. novembar, „Šesnaest dana za normalan život“

„Šesnaest dana za normalan život“ nastao je kao autorkin doprinos aktivnostima povodom globalnog pokreta pod nazivom „Šesnaest dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“ i Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama, 25. oktobra. Tekst je u formi intervjua sa Mironom Laković, njenom sugrađankom, apsolventkinjom novinarstva, anti-fašistkinjom i aktivistkinjom, mladom ženom koja je otvoreno progovorila o nasilju koje je preživela.

Najlošiji medijski momenti u dvogodišnjem periodu (2015-2016)

Rasprostranjena je praksa tabloidnih medija koja se tiče nepoštovanja principa profesionalne etike, a najčešće se sastoji od kršenja prava na privatnost, kršenja prava na dostojanstvo žrtve, diskriminacije po osnovu roda, prava na pretpostavku nevinosti nasilnika i otkrivanja identiteta osumnjičenih, dece, žrtava i drugih aktera. Često je i objavljivanje uznemirujućih sadržaja i podataka koji upućuju na identitet maloletnika (uglavnom dece nasilnika i žrtve), kao i navođenje raznih tračeva i podataka koji nisu od javnog interesa. U nekim slučajevima to nepoštovanje principa profesionalne etike je drastično, zbog čega je izneto i pred Savet za štampu, koji je uglavnom prihvatao žalbe donošenjem odluke da se zaista radi o kršenju profesionalne etike.

Kvaziduhovitosti

U posmatranom periodu najviše su upale u oči dve medijske objave po svojoj bizarnoj duhovitosti. Radi se o objavama dnevnih listova „Alo“ („Ubio ženu jer je tražila seks“, od 29. novembra 2016) i „Informer“ („Ženi presudio letvom posle svađe oko seksa“, od 29. novembra 2016), a koje su u zapisnicima Komisije za žalbu Saveta za štampu, zavedene 1. februara 2017. godine.

Kada se tragična situacija predstavlja kao smešna i na zabavan način traži odgovornost žrtve, to je u medijskoj komunikaciji nedozvoljena kvaziduhovitost. Gotovo je neverovatno da treba naglašavati da prebijanje bilo koga nije smešno,²¹ u najmanju ruku neprikladno, a zapravo bezosećajno i degutantno (Skrozza, 2016). Žalbu Autonomnog ženskog centra protiv oba teksta, objavljenih u dnevnim listovima „Alo“ i „Informer“, Savet za štampu je uvažio. Naime,

²¹ Iz obrazloženja Komisije za žalbe Saveta za štampu.

na osnovu izjava neimenovanih svedoka, objavljeno je da je osumnjičeni muškarac „ubio ženu jer je tražila seks“. „Alo“ je, po oceni podnosioca žalbe, preneo pretpostavke i glasine, kroz koje se žrtva u potpunosti izvrgava ruglu i narušava se njeno dostojanstvo, a ubistvo je banalizovano do krajnjih granica. Umesto da se nasilno ponašanje i ubistvo osude, ovakvim tekstovima je nasilnikova odgovornost relativizovana, a uzroci zločina su traženi u navodnom ponašanju ubijene žene. Budući da partnersko nasilje nije problem ni samo ove žene, ni samo te porodice, već čitavog društva, potpuno je neprihvatljivo da se o tome izveštava svođenjem čitave priče na nagađanja o uzroku ubistva. Članovi Komisije za žalbe ocenili su da je način na koji je list izvestio o ubistvu sa etičkog stanovišta neprihvatljiv, jer ne samo da se tragičan događaj predstavlja kao farsa, već se i žrtva dodatno viktimizuje – označava kao krivac i time se praktično opravdava ubistvo.

Savet za štampu u januaru 2017. godine odlučio je da je dnevni list „Alo“ tekstom „Ubio ženu jer je tražila seks“, objavljenim 29. novembra 2016. godine, prekršio tačke 2 i 5 Odeljka I (Istinitost izveštavanja) Kodeksa novinara Srbije, o obavezi novinara i urednika da prave jasnu razliku između činjenica koje prenose, komentara, pretpostavki i nagađanja, kao i da je sa novinarstvom nespojivo objavljivanje neosnovanih optužbi, kleveta i glasina; prekršio je tačke 3 i 5 Odeljka IV (Odgovornost novinara), po kojima je novinar dužan da poštuje pravilo pretpostavke nevinosti i ne sme nikoga proglasiti krivim do izricanja sudske presude, kao i da štiti prava i dostojanstvo žrtava zločina; prekršio je i tačku 2 Poglavlja VII (Poštovanje privatnosti) o obavezi novinara da poštuje privatnost, dostojanstvo i integritet ljudi o kojima piše. Dnevnom listu „Alo“ naloženo je da odluku Komisije objavi u svom štampanom i onlajn izdanju najkasnije pet dana od dana prijema odluke.

Javna opomena izrečena je sa istim obrazloženjem i dnevnom listu „Informer“ za tekst „Ženi presudio letvom posle svađe oko seksa“, koji je objavljen 29. novembra 2016. (Savet za štampu – Žalbeni postupci).

Fotografije su, takođe, često bile senzacionalističke, a kada se radilo o javnim ličnostima, tekst je često neprimereno ilustrovan, a fotografija potpisana na krajnje neodgovarajući način (Lutovac, 2015). Na primer, u februaru 2015. u „Kuriru“ je bila

serija neprimerenih tekstova o nasilju Vlade Stanojevića nad partnerkom. Npr. ispod fotografije Ana Marije Žujović (žrtve partnerskog nasilja) i muškarca pored nje, kod njene fotografije stoji potpis „Jao, kako li tek ti biješ?“, a kod fotografije muškarca „Hoćeš da te odgurnem u predelu lica?“.

Za razliku od kvaziduhovitosti dnevnih listova „Alo“ i „Informer“, koji su dobili epilog u odlukama Saveta za štampu, tekst „Baba ubila dedu jer je umislila da je vara“ objavljen u „Kuriru“ i „Srpskom telegrafu“ nije izazvao takvu reakciju. A radi se nesumnjivo o tekstu koji u potpunosti zaslužuje da se nađe u kategoriji najgorih medijskih momenata u posmatranom periodu jer relativizuje nasilje, izvrgava ruglu teško zlostavljanoj ženi koja je u očajanju pribegla poslednjem sredstvu samoodbrane, ubistvu višedecenijskog zlostavljača, koji iznosi netačne tvrdnje da su uzroci ubistva navodno bračno neverstvo ubijenog i žučna svađa među supružnicima. Mediji obično ne pišu na takav način, ali saznanja iz oblasti rodno zasnovanog nasilja i fenomenologije nasilja jasno ukazuju na to da godine ubijenog starca i starice ubice predstavljaju uobičajeno životno doba kada žene koje su trpele višedecenijsko nasilje pribegavaju poslednjem sredstvu samoodbrane, ubistvu nasilnika. I zaista, „Srpski telegraf“ je doduše objavio izjavu bake ubice da je trpela višedecenijsko nasilje celog života, ali tome nisu pridali nikakav značaj, ističući u naslovu, poput „Kurira“, da je ona tobože umislila bračno neverstvo ubijenog. „Srpski telegraf“, na primer, navodi naslov „Baba ubila dedu jer je umislila da je vara“, što apsolutno nije tačno, jer su naslov i tekst u potpunoj koliziji, pošto se u tekstu nalazi njena izjava da je godinama trpela nasilje i da nije više mogla da podnosi zlostavljanje. Ovakav tekst samo predstavlja deo prakse „Srpskog telegrafa“.

Dok tekst u „Srpskom telegrafu“ iskrivljuje suštinu događaja previđanjem višedecenijskog nasilja, u „Kuriru“ (10. oktobar 2016) se ipak iznose činjenice koje bacaju sasvim drugo svetlo na događaj.

Beljina kod Vladimira, Šabac, Stojanka Stanković (83) ubila muža Trojana (83), 7. oktobar. Stojanka je šabačkoj policiji rekla da više nije mogla da trpi zlostavljanje i da mu je zato presudila. Patolozi su prebrojali blizu 50 udaraca na telu starca. Kada ju je policija privodila, Stojanka je bila u šoku. Nije znala gde se nalazi. Tek kasnije malo je došla sebi i ispričala da je godinama trpela maltretiranje

supruga. U petak su bili na njivi i njoj je „pao mrak na oči“, dograbila je šipku i prebila ga. Mnogi meštani Beljine Stankoviće su poznavali samo iz viđenja, jer su supružnici živeli povučeno na periferiji sela i nerado se družili s meštanima.

„Blic“ o ženama ubicama

Savet za štampu je u februaru 2016. doneo odluku po žalbi Autonomnog ženskog centra protiv teksta „Žene ubice na Balkanu: ređe ubijaju od muškaraca, ali su njihovi zločini monstruozniji“, objavljenog 14. februara 2016. godine, u štampanom i onlajn izdanju dnevnog lista „Blic“.

Odlučeno je da je „Blic“ prekršio tačku 1 Odeljka I (Istinitost izveštavanja) Kodeksa novinara Srbije, po kojoj je obaveza novinara da tačno, objektivno i blagovremeno izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da zna istinu i držeći se osnovnih standarda novinarske profesije. „Blic“ je, takođe, po odluci Saveta za štampu prekršio i tačku 3 Odeljka V (Novinarska pažnja), po kojoj je prećutkivanje činjenica koje mogu bitno da utiču na stav javnosti o nekom događaju jednako njihovom namernom iskrivljanju ili iznošenju laži. Listu „Blic“ naloženo je da ovu odluku objavi u svom štampanom i onlajn izdanju u roku od pet dana od dana dostavljanja odluke.

Žalbom je ukazano da naslov ne odgovara sadržaju teksta, jer je i psiholog koji je sagovornik „Blica“ naveo da nema mnogo razlike između ubistava koje čine žene i onih kada su ubice muškarci. Tekst, ističe se, donosi pregled ubistava koje su počinile žene u poslednjih 11 godina, a da pritom ne daje nikakvo poređenje sa ubistvima koja su počinili muškarci, čime su prećutane činjenice koje mogu bitno da utiču na stav javnosti. U žalbi je istaknuto i da je jasna namera autorke teksta i uredništva „Blica“ da se žene degradiraju i diskriminišu, te su prekršene i odredbe Kodeksa koje se odnose na zabranu diskriminacije. Takođe, Kodeks je prekršen i upotrebom seksističkih fraza, poput „nežniji pol“.

„Blic“ je osporio pravo nevladine organizacije koja se, kako tvrdi, „sama deklariše kao feministička grupa žena“, da podnese žalbu, jer nema slobodu da govori u ime svih žena i ne može za-

stupati prava onih koje ne podržavaju feminističke teorije, ne shvatajući da se feminističke grupe upravo bave ženskim pravima, bez obzira na to da li je svaka žena pomenuta u tekstu pojedinačno feministkinja ili nije. Istaknuto je i da novinari imaju pravo da u skladu sa zakonom objave svoje mišljenje i vrednosne sudove. Po oceni članova Komisije, tekst nije napisan sa dužnom novinarskom pažnjom, podaci su uglavnom iz neimenovanih izvora i, čini se, nasumično izabrani. Većina članova Komisije ocenila je da teza iz naslova nema potvrdu u tekstu, odnosno da se iz dostupnih podataka ne može zaključiti da žene ubijaju „ređe, a monstroznije“, tim pre što u tekstu ne postoje nikakvi podaci o tome koliko često i na koji način ubijaju muškarci.

Mizoginija u „Pečatu“

Savet za štampu u septembru 2016. izrekao je javnu opomenu magazinu „Pečat“ zbog teksta „Vaskrsli titoizam ili kako se obračunati sa neprijateljima“, objavljenog 9. septembra 2016. godine. Naime, magazin „Pečat“ tim tekstom je prekršio tačku 1 Odeljka IV (Odgovornost novinara) Kodeksa novinara Srbije, o obavezi novinara da se suprotstavi svima koji krše ljudska prava ili se zalažu za bilo koju vrstu diskriminacije, govor mržnje ili podsticanje nasilja. Takođe je prekršio i tačku 4 Odeljka V (Novinarska pažnja), po kojoj novinar mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i treba da učini sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na rasi, polu, starosti, seksualnom opredeljenju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom poreklu.

Mreža „Žene protiv nasilja“ podnela je žalbu zbog dela teksta u kojem se, između ostalog, kaže da je većina naših kustoskinja „fizički neprivlačna“, „babastog stajlinga i muškobanjasta“, da „intelektualke, kao i feministkinje, žele da u prvi plan stave svoje umne sposobnosti, da se takmiče sa muškarcima, pa je njihova ženstvenost prva na udaru“, da „zatamnjuju ženu i majku u sebi i oko sebe“. U žalbi je naglašeno da je ovakav način izveštavanja u suprotnosti ne samo sa tačkama Kodeksa koje zabranjuju diskriminaciju, već i sa duhom tog dokumenta i profesionalnim standardima koji nalažu istinito i objektivno izveštava-

nje u javnom interesu. „Predstavljanje u kontekstu njihove „ženstvenosti“ i objašnjavanje njihovih postupaka tezama o načinu na koji žive, oblače se i ponašaju nije ni istinito ni objektivno, a ovde je jedino u službi različitih političkih interesa“, navodi se u žalbi.

Komisija za žalbe ocenila je da je tekst uvredljiv za žene i da ih degradira, svodeći ih na izgled i isključivo na tradicionalne uloge, koje im autor teksta dodeljuje. Deo teksta na koji se podnoscilac žalbe žalio, nesumnjivo je, po mišljenju Komisije, diskriminatoran, a posebno je sporan deo u kome se, kao na negativnu pojavu, ukazuje na to da žene žele da se takmiče sa muškarcima. Komisija podseća da Kodeks novinara Srbije zabranjuje svaku diskriminaciju, uključujući i rodnu, odnosno da je novinarska profesija nespojiva sa širenjem bilo koje vrste polnih, rodnih, etičkih, rasnih, socijalnih ili verskih stereotipa. Kodeksom je precizirano i da predrasude koje novinari privatno imaju ne smeju da budu objavljene ni u kakvom kontekstu, ni otvoreno, ni prikriveno. U ovom slučaju, autor teksta je, po oceni Komisije, otvoreno objavio svoje predrasude i izneo neprihvatljive diskriminatorne stavove. Zbog toga je jednoglasno odlučila da izrekne javnu opomenu.

Nasilje u rijaliti-programima

Jedna od novina u posmatranom dvogodišnjem periodu 2015-2016. u vrlo negativnom smislu jeste pojava „nasilja uživo“ u rijaliti-programima, što predstavlja dodatnu negativnu karakteristiku tih inače negativnih programa. Procenjujemo da se od deset odsto prisutnosti u ranijim godinama, u posmatranom dvogodišnjem periodu izveštavanje o zbivanjima u rijaliti-programima popelo na gotovo polovinu sadržaja tabloidnih medija, pri čemu se najviše pažnje poklanja upravo nasilju, odnosno scenama u kojima dominiraju verbalno i fizičko nasilje. Kako takvi programi pretenduju da predstavljaju što verniju imitaciju života, kao vid stvarnost koja se odigrava pred kamerama, onda je svaka pojava nasilnih scena, posebno insistiranje baš na izveštavanju o nasilnim sadržajima, sasvim izvesno jedan od načina afirmacije, „normalizacije nasilja“ kao dela svakodnevnog života.

Lajv nasilje u rijalitiju „Parovi“, 10. mart 2016.

Opet haos: Miki udario Dalilu (*Blic*). Miki Đuričić je ponovo napravio skandal u rijalitiju „Parovi“, ali ovog puta je učestvovalo nekoliko ukućana. Sve je počelo svađom između Dalile i Anđele, da bi Dalila u jednom trenutku izrevoltirana polila Anđelu vodom. Ona joj je uzvratila, a odmah je skočio i Miki, s namerom da odbra- ni bivšu devojkicu. „Dobila sam dva udarca od Mikija, patosirao me je, manta mi se“, rekla je Dalila, dok se Miki trenutno nalazi u izolaciji. Miki je fizičkim napadom na Dalilu prekršio uslovnu kaznu koju je dobio zbog toga što je udario pevača Ivana Gavrilovića u rijaliti- ju „Maldivi“. Tada je dobio šest meseci uslovno s rokom provere od dve godine. Nije poznato kako će produkcija ovaj put kazniti Mikija, ali i Dalilu, koja ga je isprovocirala tako što je Anđelu polila vodom tokom svađe.

Lajv nasilje u rijalitiju „Farma“ 15. mart 2016.

(*Alo*, „Saškin muž: „Gagi je psihopata““). Denser Gagi Đo- gani totalno poludeo u rijalitiju „Farma“, pa je prvo vukao Sašku Karan za nos, nekoliko sati kasnije ju je jurio sekrom, a zatim ga- đao letvom, zbog čega je diskvalifikovan. Aleksandar Gazivoda, muž Saške Karan, za „Alo“ priča da veruje da će nadležni organi reagovati zbog ovog incidenta. „Ovo je, bre, teroristički napad, kao da je pripadnik ISIS. Imam poverenja u čelne ljude Pinka, pa mogu mirno da spavam, jer znam da će obezbeđenje čuvati Saš- ku“, besno je poručio pevačicin muž.

Lajv nasilje u rijalitiju „Parovi“, 28. mart 2016.

(*Blic*, „Vladimir pretio i nasrnuo na Ružicu!“). Vladimir To- mović je juče tokom ručka u rijalitiju „Parovi“ povukao Ružicu Veljković k sebi, pa ga je ona odgurnula i rekla mu da joj ne prila- zi. Tomovića je povredilo što pevačica nije želela da bude s njim, te je nakon toga krenuo verbalno da se obračunava s Ružicom. Produkcija je morala da razdvoji ovo dvoje takmičara kako ne bi sedeli jedno preko puta drugog tokom ručka i povredili jedno drugo.

Opravađavanje ponašanja ubice

Opravađavanje ponašanja ubice obično se dešava predstavljanjem femicida kao romanse ili melodrame, izazivanjem empatije prema njegovim „patnjama“. Mnogo je izveštaja koji pojačavaju utisak da ubica nije mogao da kontroliše svoje ponašanje, da treba da imamo empatiju za ubicu, a antipatiju za žrtvu, i da je ubistvo posledica delovanja „više sile“ ili „zle kobi“ (Cenzolovka, 2016). Ponašanje ubijenih žena, njihov uzrast, posao kojim su se bavile i slične karakteristike, redovno se stavljaju pod lupu kako bi se na taj način „objasnilo“ zašto im se desilo to što se desilo, čime se odgovornost prebacuje sa ubice na ubijenu. U redovnoj medijskoj upotrebi su fraze i sadržaji koji pojačavaju takve stavove. Od fraza koje relativizuju nasilje i premeštaju odgovornost sa učionica na žrtvu, a koje se javljaju i u naslovima i u tekstovima, treba pomenuti:

- Neuzvrćena ljubav (*Većernje novosti*, 18. avgust 2015, „Ubio pola veka mlađu ljubavnicu“, i *Blic*, 20. april 2015, „Ubijena konobarica, stradala zbog neuzvrćene ljubavi“);
- Nije mogao da prihvati da ga je žena ostavila, pokušavao da je vrati (*Većernje novosti*, 19. maj 2015, „Trpela batine, dok je na kraju nije usmrtio“, i *Informer*, 9. novembar 2015, „Komšija ubio majku i ćerku, presudio i sebi“);
- Prebacivala mu kockarske dugove (*Blic*, 3. jul 2016, „Sine, ubiću ti majku koju najviše voliš“);
- Nije mogao da preboli rastanak (*Blic*, 11. mart 2015, „Bila pred udajom, a manijak je ubi“);
- „Zločin iz strasti“, „padanje mraka na oči“, „padanje klapne“ (*Većernje novosti*, 4. april 2015, „Tukao ženu dva sata do smrti“);
- Međusobna tuća (*Većernje novosti*, 3. januar 2016, „Ubio je udarcima čekićem“) (samoodbrana ubijene, tj. njena borba da spase život protiv fizički nadmoćnijeg ubice sigurno ne može da se okarakteriše na taj način);
- Kobno večer (*Dnevnik*, 14. mart 2015, „Proganjao ženu sve dok je nije ubio“), kobna svađa (*Srpski telegraf*, 10. oktobar 2016, „Baba ubila dedu jer je umislila da je vara“) (uzrok ubistva se definiše kao sudbina, usud, baksuzni trenutak i sl., što su praznoverni izrazi, nisu korektni načini za opisivanje femicidnog scenarija);

- Zla kob (*Alo*, Lojanica, Bojović, 26. avgust 2015, „Kum silovao dete koje je krstio“, (činjenica da je majku silovao očuh uzima se kao objašnjenje silovanja ćerke od strane kuma);
- Nesrećna žena (*Večernje novosti*, 20. februar 2016, „Jastukom ugušio suprugu“, *Večernje novosti*, 11. jun 2016, „Bivši suprug ubio u Italiji pa zakopao u Sloveniji“) (implicira se sudbinska/genetska predodređenost da se bude ubijena, žrtva se predstavlja kao neko ko nema sreće u životu i odnosima sa ljudima i to plaća glavom);
- Pretukao ljubavnicu (*Vreme*, Skroza T, 31. mart 2016, „Spaljivanje veštica“) (implicira se njena nemoralnost, jer pored muža ima i ljubavnika, pa ako je onda pretučena, sama je kriva);
- Napustila muža (*Večernje novosti*, 19. maj 2015, „Trpela batine, dok je na kraju nije usmratio“);
- Nekoliko sati pre tragedije proveli su zajedno, družeći se uz alkohol (*Večernje novosti*, 3. januar 2016, „Ubio je udarcima čekićem“);
- Glavom je platila nesmotrenost, kada je oko dva sata ujutro otključala vrata stana (*Večernje novosti*, 15. decembar 2015, „Batinama ubio staricu“);
- Ona je odbila da podnese krivičnu prijavu (*Večernje novosti*, 19. maj 2015, „Trpela batine, dok je na kraju nije usmratio“);
- Davala mu je povoda da bude ljubomorani (*Vreme*, Skrozza, 31. mart 2016, „Spaljivanje veštica“);
- Osobe poput stradale su predodređene da budu žrtve (*Srbija danas*, 4. april 2016, „Kriminolog otkriva, Jelena ubijena iz strasti zbog velike količine mržnje“).

Skidanje odgovornosti s institucija

Duškanka tražila policijsku zaštitu, ali je nije dobila. U Kosovskoj policijskoj službi su to demantovali. (*Kurir*, 11. mart 2015, „Ubio doktorku pred dvojicom policajaca“). „Protiv supruga ne želi da podnese krivičnu prijavu zbog nasilja“, doslovce je navedeno u evidenciji policije koju prenosi „Kurir“. Time je, umesto kritike policije, „Kurir“ težište odgovornosti stavio na ženu žrtvu. Iz celog teksta stiče se utisak da je „Kuriru“ važnije da opravda policiju, a policiji važnije da evidentira odbijanje žrtve da podnese prijavu, kako bi time

opravdali svoju neaktivnost u tom slučaju, nego da je zaštite od nasilja i kasnijeg ubistva.

Zasad nije jasno u kojem je segmentu sistem zaštite građana zakazao, jer u policiji u Bačkom Gradištu tvrde da su na svaki Bran-kin poziv do sada odgovarali tako što bi Predrag bio privođen uz prijavu, dok u bečejskom sudu njega nemaju u evidenciji osuđivanih osoba. (*Dnevnik*, 14. mart 2015, „Proganjao ženu sve dok je nije ubio“).

Slučaj o kome se najviše pisalo

Slično ogromnoj medijskoj prezentaciji slučaja ubistva Tijane Jurić u prethodno analiziranom periodu, mediji su u 2016. godine najviše pažnje posvetili ubistvu pevačice „Grand produkcije“ Jelene Krsmanović Marjanović, čiji ubica još nije pronađen. Slično predstavljanju slučaja Tijane Jurić, kvantitet objavljenog materijala daleko prevazilazi događaj. Dok se u prethodnom slučaju možda može naći opravdanje jer je žrtva dete, što javnost uvek posebno mobilise, u ovom slučaju ključni momenat održavanja napetosti u javnosti je činjenica da ni posle svih napora policije i obećavajućih izjava zvaničnika, ubica još uvek nije pronađen. Slučaj su pratili mahom senzacionalistički tekstovi sa prizvukom medijske kampanje tipa moralne panike, širenjem straha da će biti još žrtava, da je neuhvaćeni ubica pretnja svima, ludak, patološki tip koji vreba na društvenim mrežama, da svima preti serijski ubica. Žrtvi se, ponekad čak i uz najbolju nameru, uskraćuje pravo na privatnost, oduzima dostojanstvo. S druge strane, zvanični podaci vrlo se često obrću, okreću i „prepevavaju“, kako bi se realnost preokrenula i iz nečeg strašnog transformisala u nešto „zabavno“ za publiku.

Čak je nacionalni Dnevnik 2 na RTS 1 doneo vest o ovom slučaju, 3. aprila: „Pronađeno telo pevačice Jelene Krsmanović Marjanović - policija sumnja na ubistvo. Telo pevačice Jelene Marjanović pronađeno je u kanalu u naselju Crvenka u opštini Palilula, potvrdio je ministar unutrašnjih poslova. Nestanak pevačice juče je prijavio njen suprug, policija veruje da je reč o ubistvu, ali detalji zločina kao i potencijalni osumnjičeni još nisu poznati. Mediji su preneli da su na nasipu bili i njen suprug i ćerka. Na potezu od nasipa ka glavnom putu nekoliko metara od tela pronađeni su Jelenina patika i mobilni telefon. Policija sumnja na ubistvo jer su na telu uočene povrede oštrim predmetom. Detalji nisu saopšteni.“

Tekstovi posvećeni ovoj temi su senzacionalistički, i slično kao i u slučaju ubijene Tijane Jurić, zadiru bez mnogo skrupula u pri-

vatnost svih aktera, iznoseći privatne detalje, gotovo neverovatne pretpostavke, najave hapšenja osoba iz okoline ubijene, traže se uzroci u sektama, sa lako prepoznatljivim adresama, maloletnim licima i sl. Iako je cela serija medijskih izveštaja o ovom slučaju motivisana time što je ubijena bila osoba sa estrade, iz drugog plana ipak između redova dolazi do izražaja i građanska revoltiranost neefikasnošću policije da rasvetli ovaj slučaj.

Nedeljnik „Vreme“ je upozorio (Petrušić, 2016) da je od medijske do političke manipulacije, i obrnuto, kratko rastojanje, dok je od stvarne tragedije iz dana u dan pravljena jeftina sapunica, od policijske istrage komedija apsurda, a u trci za šokantnim naslovima i skandal-vestima zgažen je i iscepan novinarski kodeks. Ne zna se jedino zašto i kome u prilog.

Reagovao je i Savet za štampu i upozorio na to da je kršenje novinarskog kodeksa kulminiralo u slučaju ubistva Jelene Marjanović. Od 2. do 26. aprila, konstatovao je Savet, napisano je 98 tekstova o tom ubistvu u kojima je prekršen Kodeks, a oni u kojima je izveštavanje ispunilo standarde mogu se nabrojati na prste. U većini tekstova ne poštuju se pretpostavka nevinosti i pravo na privatnost, upire se prstom u muža kao ubicu, previše se poziva na anonimne izvore.

1. *Frankfurtske vesti*, 4. april 2016, „Pevačica Granda nađena mrtva“;
2. *Srbijadanas.com*, 4. april 2016, „Kriminolog otkriva: Jelena je ubijena iz strasti, zbog velike količine mržnje!“;
3. *Pulsonline.rs*, 4. april 2016, „Novi detalji: Pevačicu kasapili do smrti na nasipu“;
4. *Telegraf.rs*, 4. april 2016, „Muž ubijene pevačice i dalje u pritvoru: Reči njegovog oca će vas ostaviti bez teksta!“;
5. *Telegraf.rs*, 4. april 2016, „Pronađena tuđa krv na mestu ubijene Jelene? Policija analizira DNK koji možda pripada ubici“;
6. *Blic*, 4. april 2016, „Jelenin muž ostaje u policiji. Zoranov otac: „Svi redom smo osumnjčeni““;
7. *Frankfurtske vesti*, 5. april 2016, „Muž pod istragom?“;
8. *Telegraf.rs*, 5. april 2016, „Muža ubijene pevačice zadržavaju 30 dana u pritvoru“;
9. *Blic.rs*, 5. april 2016, „Muž Jelene Krsmanović i dalje u policiji, zadržavanje ističe u toku dana“;

10. *Alo*, 5. april 2016, „Porodice u zavadi posle ubistva zvezde „Granda““;
11. *Večernje novosti*, 5. april 2016, „Sumnjiva uloga muža u ubistvu pevačice“;
12. *Blic*, 5. april 2016, „Veče pre ubistva izmirila dug“;
13. *Blic*, 5. april 2016, „Muž i po drugi put prošao poligraf“;
14. *Informer*, 5. april 2016, „Nećemo da čujemo za Zorana dok se ne utvrdi da li je ubica!“;
15. *Informer*, 5. april 2016, „Šta krije muž“;
16. *Politika*, 5. april 2016, „Suprug ubijene pevačice prošao poligraf, ostao u pritvoru“;
17. *Srpski telegraf*, 5. april 2016, „Kolega se oprostio dirljivim pismom“;
18. *Kurir*, 5. april 2016, „Strina ubijene pevačice tvrdi da je predosetila tragediju: „Rekla mi je da će ona sigurno umreti sledeća““;
19. *Kurir*, 5. april 2016, „Jelena se pred smrt posvađala sa mužem“;
20. *Dnevnik*, 5. april 2016, „Suprug ubijene pevačice i dalje u pritvoru, čeka se novi poligraf“;
21. *Srpski telegraf*, 5. april 2016, „Jadranka Barjaktarović o ubistvu: „Ne verujem da je Jecu mogao da ubije Zoran““;
22. *Srpski telegraf*, 5. april 2016, „Hladan kao špricer na pitanja o ubistvu!“;
23. *Telegraf.rs*, 5. april 2016, „Rođaka muža ubijene Jelene Marjanović otkrila odakle krv na Zoranovim rukama“;
24. *Telegraf.rs*, 5. april 2016, „Policija traži čekić kojim je ubijena Jelena: Zatvoren prilaz mestu na kom je stradala pevačica“;
25. *Kurir.rs*, 5. april 2016, „Video-hitovi koje godinama slušamo. Da li ste znali da su Jelena i Zoran napisali Tanjin „Zlatnik““;
26. *Blic.rs*, 5. april 2016, „Ubistvo pevačice. Zoranov otac: „Da je moj sin ubica, ja bih ga se odrekao““;
27. *Informer*, 6. april 2016, „Jelenu je usmrtio Fejsbuk manijak!“;
28. *Informer*, 6. april 2016, „ZORAN UHVAĆEN U SILNIM LAŽIMA. Ipak, nema dokaza da je umešan u zločin“;
29. *Alo*, 6. april 2016, „Ubica pevačici smrskao glavu drvenom palicom!“;
30. *Blic*, 6. april 2016, „Strele odnete iz porodične kuće“;
31. *Kurir*, 6. april 2016, „Jeca i ja smo često maštale kako ćemo postati zvezde!“;

32. *Blic.rs*, 6. april 2016, „MUK U DOMU UBIJENE PEVAČICE. Policija okružila kuću, Zoran otišao kod Jelenine majke“;
33. *Kurir.rs*, (KURIR TV) 6. april 2016, „TUGA U KUĆI UBIJENE JELENE: Policija dežura od sinoc, Zoran izašao da vidi ćerku“;
34. *Telegraf.rs*, 6. april 2016, „Način na koji je Jelena Marjanovic ubijena otkriva KO JE UBICA!“;
35. *Blic*, 7. april 2016, „Policijska istraga usmerena na DNK“;
36. *Večernje novosti*, 7. april 2016, „Ključan dan pre ubistva“;
37. *Alo*, 7. april 2016, „Jelenu ubio manijak sa Fejsbukua“;
38. *Dnevnik*, 7. april 2016, „Jelena je poznavala ubicu, monstrum imao pomagača“;
39. *Informer*, 7. april 2016, „Ćerka pitala Zorana: „Tata, da li si našao mamu““;
40. *Kurir*, 7. april 2016, „Izgubio sam sve na svetu“;
41. *Blic puls*, 7. april 2016, „Mučila se celog života, mučki su je i ubili“;
42. *Kurir*, 8. april 2016, „Boli me što misle da sam ja ubica“;
43. *Informer*, 8. april 2016, „„Zorane ne možeš ti to da razumeš“, pred smrt poručila pevačica mužu“;
44. *Alo*, 8. april 2016, „Jelenin ubica došao na sahranu“;
45. *Blic*, 8. april 2016, „Naša ljubav bila je prejaka za ovaj svet“;
46. *Kurir*, 8. april 2016, „Nada Topčagić: „Šokiraće vas ko je ubica““;
47. *Kurir*, 8. april 2016, „Majčin vapaj: „Ne zatrpavajte mi dete!““;
48. *Dnevnik*, 10. april 2016, „Jelenu ubio manijak s Fejsbuka?“;
49. *Blic*, 10. april 2016, „Jelenina majka: „Progovoriću čim uhvate monstruma““;
50. *Informer*, 10. april 2016, „Savršen zločin“;
51. *Skandal*, 10. april 2016, „Ne osećam krivicu zbog Jecinog ubistva“;
52. *Blic*, 12. april 2016, „Sve Jelenine slike sam sklonio zbog ćerkice“;
53. *Večernje novosti*, 12. april 2016, „Ključ Jeleninog ubistva stajе u „pola sata““;
54. *Politika*, 12. april 2016, „Vihor na saslušanju u policiji“;
55. *Kurir*, 12. april 2016, „Mala Jana rekla policiji: „Dogodilo se nešto strašno““;
56. *Telegraf.rs*, 12. april 2016, „Pronađen novi dokaz na mestu gde je ubijena Jelena Marjanović“;

57. *Alo*, 13. april 2016, „Zoran pobegao plašeći se: „Nismo sektaši i ubice““;
58. *Informer*, 13. april 2016, „Zoran u vreme zločina isključio telefon“;
59. *Blic*, 13. april 2016, „Policajci: „Znamo ko je ubio Jelenu““;
60. *Politika*, 13. april 2016, „Crvenka kao Tvin Piks“.

Medijsko izveštavanje o femicidu

Kao što je rečeno u poglavlju o metodološkom postupku, najčešći medijski izveštaji o nasilju nad ženama posvećeni su nekoj vrsti femicida, po terminologiji koju usvajaju ženski pokret, kriminološko-fenomenološka analiza ženoubistva i teorija nasilja. Kao paradoks svoje vrste, najčešće te medijske objave o ženoubistvu od strane muškog ubice mediji retko nazivaju femicidom, odnosno taj pojam im je još uvek stran. Femicid je ubistvo žena i devojaka zato što su žene, zbog njihove rodne pripadnosti i dešava se kao rezultat rodne nejednakosti, diskriminacije i ekonomske nemoći žena (Jilozian, 2016). Profesorka Dijana Rasel je široko priznata kao autorka termina „femicid“, koji se odnosi na ubistvo žena od strane muškaraca zato što su žene. Koautorke Džejn Kaputi i Dijana Rasel utvrdile su da taj termin najbolje opisuje ubistva žena koja su počinili muškarcima motivisani mržnjom, prezirom, zadovoljstvom ili osećajem vlasništva nad ženama (Kaputi, Rasel, 1990). U svom izveštaju, specijalni izvestilac Ujedinjenih nacija o nasilju nad ženama bavi se temom rodno motivisanih ubistava žena bilo da se dešavaju u porodici ili zajednici, ili je ubistvo počinjeno ili tolerisano od strane države. „Globalno, velika rasprostranjenost različitih manifestacija takvih ubistava je u porastu, dok je nedostatak odgovornosti za te zločine čest slučaj, gotovo pravilo“ (Manjoo, 2012: 4). Između ostalog, za definisanje takvih ubistava žena od strane muškaraca osim femicida koriste se i termini kao što su feminicid, ubistva zbog zaštite časti i zločin iz strasti.

Vrlo je važno u pogledu medijskog izveštavanja o femicidu što mediji omogućavaju javnosti da bude obaveštena o tim slučajevima, kao i da stekne uvid u broj slučajeva femicida, o kojima za sada ne postoje službeni podaci, čime kontinuirano i redovno ostvaruju značajnu društvenu ulogu „duvača u pištaljku“, tj. društvenog aktera koji ukazuje na pojavu femicida. Osim skretanja pažnje javnosti, medijski izveštaji u posmatranom dvogodišnjem periodu 2015/16. i u sledeće tri, 2017/2018/2019. godine, sadrže sve feno-

menološke elemente ženoubistava od strane muškaraca. Iz njih se jasno uočava da je femicid jedno od najpredvidivijih ubistava, jer ubice neretko javno i privatno ispoljavaju mnoge elemente koji se mogu oceniti kao indikatori postojanja visokog rizika za moguće eskaliranje nasilja do letalnog ishoda, od kojih su pretnje ubistvom i samoubistvom najupadljivije. Takođe, mediji ukazuju da do partnerskog femicida najčešće dolazi posle višedecenijskog porodičnog nasilja, često posle višekratnog obraćanja žrtve institucijama, bezuspešnog u pogledu ostvarivanja sopstvene zaštite. Medijski izveštaji skreću pažnju i na to da su žrtve nepartnerskog femicida bespomoćne, stare ili vrlo mlade žrtve ubijene najčešće od strane višestrukih povratnika, a takođe i majke, bake ubica narkomana ili nelečenih psihopata.

U sadržinskom smislu medijsko izveštavanje o femicidu često je manjkavo, počev od retke upotrebe samog termina „femicid“, koji se u medijima javlja uglavnom u intervjuima sa aktivistkinjama ženskog pokreta. Medijski izveštaji o femicidima sadrže stalno traženje uzroka u alkoholizmu, ljubomori, neposrednoj svađi i sličnim okolnostima, do čega dolazi usled potpunog previđanja hegemonističkog maskuliniteta kao opšte karakteristike počilnaca svih oblika rodno zasnovanog nasilja. A ako se čak i koristi pojam, redovno „promašuje“ njegove uzroke, sve to uz povremeno kršenje odredaba profesionalne novinarske etike u pogledu zaštite dostojanstva, integriteta žrtve i identiteta članova porodice, zabrane iznošenja neproverениh spekulacija i diskriminativnog izveštavanja. Jasno je da u tom pravcu ima dosta prostora za poboljšanja.

Načelo dužne pažnje tiče se odgovornosti države i za radnje nedržavnih aktera, jer ukoliko država garantuje osnovno ljudsko pravo na život, nije dovoljno da garancije ostanu na papiru i da država ne povređuje prava građana, već je neophodno da se država i faktički postara da građanin svoje pravo zaista i uživa. To načelo sadrži i Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, u odredbama o prevenciji i suzbijanju nasilja koje se odnosi na sistematsko suprotstavljanje nasilju ne samo kroz represivne mere, već i kroz najšire shvaćenu prevenciju. Tako je u Konvenciji, u delu teksta koji se odnosi na prevenciju, u čl. 12. st. 1, predviđeno da se države obavezuju da preduzmu neophodne mere u promociji promena društvenih i kulturnih obrazaca

ponašanja žena i muškaraca, s ciljem iskorenjivanja predrasuda, običaja, tradicije i drugih praksi, koje se zasnivaju na ideji inferiornosti žena, odnosno na stereotipnim ulogama žena i muškaraca.

Ovo pitanje je od izuzetnog značaja, s obzirom na to da direktno ukazuje na koren problema u vezi s nasiljem nad ženama. Članom 13. st. 1 Konvencije države se obavezuju da redovno i na svim nivoima propagiraju, odnosno sprovode kampanje ili programe podizanja svesti u javnosti o različitim manifestacijama svih vidova nasilja prema ženama, njihovim posledicama po decu i potrebi da se takvo nasilje spreči. U saradnji sa državnim institucijama za ljudska prava i telima za ravnopravnost, civilnim društvom i nevladinim organizacijama, posebno ženskim, kad god je to potrebno treba delati na podizanju svesti i razumevanja šire javnosti. Ova odredba je značajna zato što predviđa mere za edukovanje šire javnosti, pri čemu treba imati u vidu da učestalo i detaljno pisanje o nasilju i prikazivanje scena nasilja ne mora samo po sebi blagotvorno da utiče na podizanje nivoa svesti, posebno ukoliko je reč o senzacionalističkom pristupu usmerenom na postizanje što većih tiraža i rejtinga. Utoliko je značajnije da se informisanju javnosti pristupi planski i sa određenim senzibilitetom. Član 51. Konvencije od ključnog je značaja upravo za sprečavanje femicida, jer predviđa da se države obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mere i obezbede da svi relevantni organi obave procenu rizika od smrtnosti, ozbiljnosti situacije i rizika od ponavljanja nasilja s ciljem upravljanja rizikom i, ukoliko je neophodno, obezbede koordiniranu zaštitu i podršku (čl. 51, st. 1). Prilikom obavljanja procene, države su obavezne da predvide neophodne zakonodavne ili druge mere za sve faze istrage i primene zaštitnih mera u vezi sa pretpostavkom da počinioci dela nasilja poseduju vatreno oružje, odnosno imaju pristup vatrenom oružju (čl. 51, st. 2. Konvencije). Da će države obezbediti da istrage, odnosno sudski postupci za krivična dela, ne zavise u potpunosti od prijave ili žalbe koju podnosi žrtva za krivično delo i da se postupak može nastaviti i ako žrtva povuče svoju izjavu, odnosno prijavu, reguliše član 55. Konvencije. Ovim se države takođe obavezuju da postupaju u skladu s načelom dužne pažnje, a uzima se u obzir i faktički položaj žrtve koja sa osumnjičenim neretko može biti u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili se pak iz psiholoških i drugih razloga koleba u vezi sa svojim učešćem u krivičnom postupku.

Hegemonistički maskulinitet u medijskom izveštavanju o nasilju nad ženama

U prethodnim analizama medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama u periodu od 2012. do 2014. godine posebno su analizirani slučajevi medijskog izveštavanja u kojima se podstiču patrijarhalne predstave po kojima se žena smatra „vlasništvom muškarca“ i gde žena duguje mužu besprekornu poslušnost i poštovanje neprikosновенosti njegovog dominantnog položaja. Takav medijski stil naglašava i podržava društvenu tradiciju podsticanja i tolerancije takvog funkcionisanja, predstavljanja i doživljavanja muškosti. U skladu sa ovim izdvajaju se i analiziraju slučajevi ubica svrstani u tip hegemonističkog maskuliniteta, a koji su počinili sledeće femicide: ubistva kao kazne (za stvarno ili pretpostavljeno neverstvo), ubistva kojima su prethodili višedecenijsko nasilje i kriminalna karijera ubice, ubistva zbog neprihvatanja ženine odluke o napuštanju zajednice ili prekidu veze i ubistvo radi odbrane muških privilegija, npr. tzv. prava na potpunu kontrolu ženinog života i ponašanja.

Rodno stereotipan, za uzroke rodno zasnovanog nasilja, nesenzitivan medijski stil izveštavanja se ni u posmatranom periodu 2015/16. i 2017/18/19. ne razlikuje od prethodnih godina. I dalje se karakteriše predstavljanje ljubomore (ponekad sa atributom „patološka“) kao glavnog uzroka niza femicida, a ne kao jednog od atributa društvenog i kulturnog obrasca tolerisane muške agresivnosti, koja je takođe deo društvenog i kulturnog konteksta hegemonističkog maskuliniteta. Prisutno je takođe i nepostojanje distance prema takvom nasilnom ponašanju koje se predstavlja kao „normalno“, možda eventualno ponešto prenaglašena reakcija, a ne kao deo arhaičnog, nemodernog tipa maskuliniteta koji predstavlja anahronizam u savremenom tipu odnosa žena i muškaraca. Takav medijski stil usvajanja hegemonističkog maskuliniteta kao normalnog, savremenog modela rodni odnosa zapravo podstiče održavanje predrađude o tome da su žene krive za nasilje koje su preživele i da je muško nasilje nad ženama opravdano. Takvi medijski izveštaji naglašeno navode da ubica nije mogao da kontroliše ponašanje i da za njega treba da imamo razumevanje, koje izostaje za žrtvu.

Najčešći element medijskog tolerisanja, podržavanja, „normalizovanja“ hegemonističkog maskuliniteta jeste uporno identifi-

kovanje ljubomore kao univerzalno prihvatljivog i svima lako razumljivog navodnog uzroka femicida. Iz toga proizilaze motivacioni hegemonistički „derivati“ u vidu pretpostavljenog ženinog neverstva, neprihvatanja ženine odluke da napusti nasilnu zajednicu, odbrane muške „privilegije“ da kontroliše ženin život, i sl.

Tekstovi objavljeni 2015. koji se odnose na partnerski femicid

Ubištva žena - femicidi u 2015. godini javljaju se kao specifična muška „kazna“ za stvarno ili pretpostavljeno neverstvo, neprihvatanje ponuđene veze i/ili braka, reakcije neprihvatanja ženine odluke o napuštanju zajednice ili prekidu veze, kao odbrana muškog „prava“ na potpunu kontrolu ženinog života i ponašanja, kao produžetak kriminalne karijere ubice koji je nasilan i prema svojoj široj porodici, zajednici i društvu, i kao ishod višegodišnjeg brutalnog porodičnog nasilja. Svi ti neposredni motivi muških ubica deo su društvenog i kulturnog obrasca hegemonističkog maskuliniteta, koji neki autori još nazivaju i toksičnom verzijom muškosti, usmerenoj posebno na žene, decu i gej muškarce, čije su karakteristike nastojanje da se ostvari i održi dominacija nad drugima, seksualna agresija, nasilje i mizoginija (Daglas, 2017). Svi oni su međusobno često isprepletani, proizilazeći jedan iz drugog, u zatvorenom krugu smrtonosnog nasilja. Da nije tragična, bilo bi anegdotalna medijska rutina predstavljanja femicida zbog ženine odluke da izađe iz nasilne veze ili ne prihvati vezu, kao ubistvo zbog „neuzvraćene ljubavi“, koja neprihvatljivo daje prizvuk romanse ili melodrame jednoj ljudskoj, ličnoj i porodičnoj tragediji ubijene.

Najčešće je ubistvo reakcija neprihvatanja ženine odluke o napuštanju zajednice ili prekidu veze, kada nasilje eskalira u brutalnosti, a učestalost povećava izvesnost nastupanja letalnog ishoda.

Kao dobra strana medijskog izveštavanja o femicidima može da se navede sve češće prisutna medijska osuda neadekvatnog i neblagovremenog reagovanja institucija. U svim tim slučajevima femicida, mediji u vidu rutine predstavljaju motive ubica kao deo društvene „normalnosti“, bez distance, bez osude, bez dovođenja u pitanje i bez upotrebe ma kakve definicije, analize ili makar deskripcije društvenog i kulturnog miljea, koji muškarcima omogućava uverenje da imaju „pravo“ da vrše nasilje nad ženama.

Večernje novosti, 4. april - **Naselje Tabane, Jagodina, Stevan K. (29) tukao suprugu Žaklinu (26) do smrti.** Brutalno porodično ubistvo dogodilo se u četvrtak uveče u jagodinskom selu Tabane, gde je u naletu ljubomore Stevan Kojić (29) nasmrtno pretukao svoju suprugu Žaklinu (26). Prema prvim rezultatima istrage, on je ženu udario rukama i nogama skoro dva sata, dok na kraju nije izdahnuo od zadobijenih povreda. Za to vreme, njihovo dvoje male dece slušalo je bespomoćno zapomaganje majke iz susedne sobe! Stevan je inspektorima priznao da mu je zbog ljubomore „pala klapna“. Nasrnuo je na Žaklinu i počeo da je udara rukama i nogama. Oborio ju je na zemlju i nastavio da je besomučno šutira. Tvrdio je da nije bio svestan šta radi i da je imao potpuno pomračenje svesti.

Blic, 11. mart - **Zubin Potok, bivši dečko Nemanja V. (28) zbog ljubomore ubio lekarku Dušanku Andrejević (29) dok je dežurala.** Lekarku Dušanku Andrejević (29) preksinoć je na radnom mestu u Domu zdravlja u Zubinom Potoku ubio bivši momak Nemanja V. (28). Majka kaže da je Dušanka raskinula sa Nemanjom pre više od dve godine. Nedavno joj je ćerka saopštila da želi da se uda za sadašnjeg momka Dejana, vozača u Domu zdravlja. Mlada lekarka roditeljima nije pričala da joj Nemanja preti, ali je rekla da je uznemirava porukama i neprestano zove telefonom. Dušanka i Nemanja upoznali su se tokom studentskih dana u Kosovskoj Mitrovici. „U vezi su bili pet-šest godina, pa su raskinuli. U međuvremenu, ona je počela da se zabavlja sa jednim kolegom i htela je da se uda za njega. Nemanja je nastavio da je uhodi, da joj dosađuje, zove telefonom, šalje poruke, preti... Ona se žalila policiji, ali ipak nije mogla da veruje da će ići toliko daleko“, pričaju njeni poznanici. Direktor bolnice u Kosovskoj Mitrovici Milan Ivanović izjavio je da je Dušanka tražila policijsku zaštitu, ali da je nije dobila. U KPS su to demantovali. (*Kurir*, 11. mart 2015, „Ubio doktorku pred dvojicom policajaca“).

Večernje novosti, 18. avgust - **Kraljevo, Predrag P. (72) ubio svoju partnerku Ivanu Ilić (24) u kafiću u kom je radila kao konobarica.** U centru Kraljeva, u kafiću „Kvatro“, juče u 15.15 Predrag Pavić (72) iz okoline Čačka hicem iz pištolja ubio je konobaricu Ivanu Ilić (24) iz sela Katrga. Nesrećna devojka ostala je na mestu mr-

tva. Prema nezvaničnim saznanjima, motiv strašnog zločina je novac koji je Ivana dugovala Paviću, sa kojim je, navodno, bila u ljubavnoj vezi. Kasnije u štampi može se pročitati da je ubistvo izvršeno zbog toga što ga je ostavila (*Večernje novosti*, 19. avgust 2015, „Ubio Ivanu kad je htela da ga ostavi?“). A navodi se i kako nije htela sa njim, pa ju je ubio, da je ona iz veoma siromašne porodice u Kraljevu, konstatuje se „neuzvrćena ljubav“ s njene strane, ali i njegovo proganjanje. (*Kurir*, 19. avgust, „Krvnik ju je ubio jer nije htela sa njim“).

Tekstovi objavljeni 2016. koji se odnose na partnerski femicid

Večernje novosti, 3. januar - **Novi Sad, Mihalj S. (59) ubio čekićem Merimu Redžepov (29)**. Mihalju Skivianiju (59), zvanom Šećer, iz Novog Sada, osumnjičenom da je u četvrtak (31. decembar) udarcima čekićem u stanu u Ljermontovljevoj 2 u novosadskom naselju Grabavica usmrtio duplo mlađu Merimu Redžepov, posle saslušanja u Višem javnom tužilaštvu u subotu određen je pritvor do 30 dana. Ovaj Novosađanin upravo je izdržao višegodišnju robiju zbog sličnog ubistva Jolike Lakatoš (33) 2000. godine, s kojom je takođe bio „priatelj“. Ubistvo Redžepove izvršio je čekićem tokom žučne svađe i međusobne tuče. U policiji je, kako saznajemo, posle hapšenja detaljno ispričao šta se dešavalo u Meriminom iznajmljenom stanu. Prema njegovim rečima, njih dvoje su izvesno vreme bili u vezi.

Večernje novosti, 10. mart - **Požarevac, Dejan S. (36) ubio bivšu devojkicu Jelenu Šindrić (29)**. Saobraćajni policajac Dejan Stojiljković (36), iz Požarevca, u sredu rano ujutru ubio je službenim pištoljem bivšu devojkicu Jelenu Šindrić (29), ispred dvorišne kapije njenog partnera Branka Kovčića. On joj je u grudi ispalio tri hica iz svog službenog pištolja, usled čega je ona na licu mesta podlegla povredama. U sledećim izveštajima se navodi ljubomora kao motiv ubice.

Večernje novosti, 11. jun - **Kučevo-Trst, Dragoslav K. (61) ubio bivšu suprugu Slavicu (38)**. Kučevljanka Slavica Kostić (38), koja je nestala u Trstu u noći između 24. i 25. aprila, pronađena je mrtva u Sloveniji, a za njeno ubistvo osumnjičen je bivši muž Dragoslav Ko-

stić (61)! On je uhapšen juče nakon što je karabinjerima priznao zločin i otkrio da je telo sakrio u kamenolomu u Kreplju, blizu slovenačke granice sa Italijom. Ubijena je živela na relaciji Kučevo-Trst. Nesrećna žena ubijena je u kući bivšeg supruga u kojoj je živela kadgod bi došla poslom u Trst. Kako prenose italijanski mediji, Kostić je posle zločina obrisao krvave tragove, a potom je njeno telo ubacio u automobil. Leš je sakrio u kamenolomu među brdima na području Krasa u Sloveniji, nekoliko kilometara od granice sa Italijom. Kostića su odali biološki tragovi koji su pronađeni u kući, snimci saobraćajnih kamera koji su pokazali da je kobne večeri došao u Trst i nedoslednosti u izjavama. Kasnije se u medijima pojavljuje da ju je ubica ubio iz ljubomore.

Večernje novosti, 23. jun - **Banatski Dvor, Milan C. (24) ubio devojkę Sabinu Vida (18) pa se bacio pod kola.** Milan Cimeša (24) iz obližnjeg sela Mihajlovo sa osamnaest uboda nožem ubio je svoju trudnu devojkę, 18-godišnju Sabinu Vida. „Njen nesuđeni suprug, kako saznajemo, posle ovog svirepog zločina bacio se pod automobil nedaleko od mesta na kom je presudio Sabini. Žena ispod čijeg vozila je stradao u šoku je i nalazi se u zrenjaninskoj bolnici. „Sabina je volela Milana, ali vezu je prekinula pre desetak dana, nakon što ju je išamarao... Nije više htela da čuje za njega, iako je dolazio i sačekivao je ispred škole u Zrenjaninu. Mada, nije se žalila da je posle bio agresivan“, kroz jecaj, isprekidano kazuje majka Žužana, a suznih očiju i preplašena, oko nje zanemela, svijena Sabinina braća i sestra.

Blic, 2. jul - **Drenovac kod Knjaževca, Dejan C. (46) zaklao suprugu Irenu (31).** Dejan Cvetković (46) masakrirao je kuhinjskim nožem suprugu Irenu (31). Dejan se vratio iz zaječarske bolnice, gde je ležao na Odeljenju neuropsihijatrije. Tu je smešten pošto se Ireninom rođenom bratu, koji radi u knjaževačkoj bolnici, požalio da ima suicidalne ideje. Kada je stigao kući, počeo je da se svađa sa suprugom zbog svojih kockarskih dugova, ali i zbog toga što je Irena htela da se razvede. „U jeku svađe zgrabio je kuhinjski nož i na spratu kuće počeo da ubada Irenu. Dejanova majka, koja se kreće pomoću štaka, popela se kada je čula vrisak i stala između njih pokušavajući da spase snaju. Dejan je majku izgurao, sustigao suprugu na terasi i nastavio da je ubada nožem. Nesrećna žena se domogla dvorišta,

gde ju je ubica stigao i preklao. Komšije koje su čule vrisak su pozvale policiju.“ Kao motiv navode se kockarski dugovi.

Večernje novosti, 15. avgust - **Veternik, Novi Sad, Arpad S. (29) ubio suprugu Slavicu i četvoromesečnu bebu Nikolinu, uzrok alkohol i beda.** Arpad se vratio pijan kući, posvađao se sa ženom, nožem prvo ubio nju, a potom i ćerku od četiri meseca. „Blic“ piše da je otac ubijene Slavice više puta prijavljivao zeta za nasilje u porodici, a navodi i izjavu Arpada da mu je došla žuta minuta. („Blic“, 17. avgust 2016, „Zaklao ženu i bebu u kolecvi“).

Dnevnik, 20. avgust - **Baranda, Nikola P. (29) do smrti tukao nevenčanu suprugu Biljanu Mundžić Jakimov (32).** Iza Biljane ostao je petogodišnji sin iz prethodne veze. Žena je odvezena u bolnicu i posle jednog dana podlegla povredama. Ne zna se šta je motiv.

Dnevnik, 19. septembar - **Selo Nanomir kod Mionice, Radoslav I. (52) ubio iz lovačke puške suprugu Zoricu (47).** Radoslav Ilić (52) ubio je iz lovačke puške suprugu Zoricu (47) u selu Nanomir kod Mionice. Supružnici koji imaju dva odrasla sina, po priči meštana, godinama unazad su bili u svađi, a zločin se dogodio u subotu oko 21 sata pred kućom njihovog prvog komšije i rođaka Milivoja Jovanovića. Po priči meštana Nanomira, Ilići su godinama unazad bili u poremećenim odnosima i često nisu govorili, a razlog tome je, kako kažu, Radoslavljeva „svadljiva priroda“ i činjenica da je bio „više pijan nego trezan“.

Blic, 3. oktobar - **Medoševac, Niš, Goran Ž. (52) nasmrt pretukao suprugu Jasminu (48).** Krvavi zločin dogodio se u noći između nedelje i ponedeljka u kući u Ulici Moša Pijade oko tri sata iza ponoći, ali je otkriven tek u jutarnjim časovima oko 8.30 kada je povređeni Goran počeo da doziva u pomoć. Policija je na licu mesta zatekla stan u kojem je izvršena premetačina, leš ubijene žene u krevetu spavaće sobe i njenog supruga sa hematomom na potiljku od udarca. Nesrećna žena je usmrćena sa više udaraca metalnom šipkom u glavu. Sumnjalo se na razbojništvo na osnovu zatečene slike na licu mesta. Policija i tužilaštvo, međutim, nisu isključili nijedan scenario, pa su i proverili verodostojnost priče njenog supruga. Kasnije je sa-

opšteno da je policija odredila zadržavanje do 48 časova Goranu Živkoviću (52), zbog sumnje da je usmrtio suprugu.

Blic, 27. oktobar - Vidovo, kod Paraćina, Gradimir J. (49) ubio suprugu Daliborku (41) bacivši je sa terase. Gradimir Jocić (49) iz Vidova kod Paraćina uhapšen je juče zbog sumnje da je najpre surovo tukao suprugu Daliborku (41), a zatim je bacio s terase. Žena je od povreda izdahnula u Opštoj bolnici u Ćupriji. Mešao je alkohol i tablete, a prethodno joj je sekao kosu i grudi.

Blic, 12. novembar - Novi Sad, Jovica M. (54) ubio nevencanu suprugu Vesnu Stojkov (49). Jovica je ubio ženu pošto su se vratili sa slavlja. Udarao ju je pesnicama do smrti, a žena je preminula na licu mesta od povreda glave. Prema navodima „Blica“ i svedočenju komšija, oboje su imali problema s alkoholom.

Blic, 8. decembar - Bradarac, Aleksinac, Miodrag K. ubio bivšu partnerku Gordanu Josifović (44) iz ljubomore. Telo nesrećne žene nađeno je u utorak oko 13 sati u ataru sela Bradarac kod Aleksinca, a Josifovićeva je oteta u ponedeljak po podne u dvorištu firme u kojoj je radila. Nezvanično se saznaje da je usmrćena hicem iz pištolja iako još uvek nema zvaničnog saopštenja policije i tužilaštva o uzroku smrti. Gordanu i njenog aktuelnog partnera Miluna K., uz pretnju pištoljem, navodno je oteo Miodrag K., sa kojim je Gordana bila u vezi više od 10 godina, a raskinuli su pre četiri meseca.

Tekstovi objavljeni 2017. koji se odnose na partnerski femicid

Alo, 3. januar - Novi Pazar, Vladimir P. (47) usmrtio suprugu Danijelu P. (38) nesrećnim slučajem. Vladimir pokazivao prijatelju lovačku pušku koju je nedavno kupio. Dok su njih dvojica razgledala oružje, Danijela je kuvala kafu. U jednom trenutku je puška opalila, a kobni hitac je Danijelu pogodio u grudi. Odmah su je transportovali u bolnicu, ali su lekari mogli samo da konstatuju smrt. Da Danijela nije pogođena pravo u srce, verovatno bi preživela ranjavanje. Komšije imaju samo reči hvale za bračni par.

Večernje novosti, 30. januar - **Mali Zvornik, Milenko I. (60) iz sela Donja Borina nožem usmrtio suprugu Ružu (62) i sina Dragišu (24).** Milenko je oko 15 časova u porodičnoj kući nožem prvo u levu stranu grudi ubo suprugu Ružu, a potom, takođe nožem, i sina Dragišu. Oboje je „gađao“ u srce. Supruga, teško ranjena, uspela je da ode nekoliko desetina metara dalje do komšijskih vrata, ispred kojih je preminula, a sin je pao mrtav ispred svoje kuće. Milenko je dva puta prijavljivan za nasilje u porodici, ali je supruga posle povlačila izjave. Ubica je u subotu pio ispred prodavnice u selu od ranog jutra. Pričao je, vele oni, kako će pobiti porodicu čim popije još jednu. Sa većinom ljudi u selu bio je u zavadi.

Večernje novosti, 9. februar - **Subotica, Miloš Č. (28) usmrtio bivšu suprugu Moniku Ikočić (44) ubodima noža.** Miloš Čodanović, državni prvak u bacanju kugle, izbo je do smrti svoju bivšu suprugu Moniku Ikočić u domu njenih roditelja. Kobnog jutra, kada se sa buketom cveća pojavio na vratima kuće Monikine majke Julije, ništa nije slutilo na tragediju. Bivši supružnici najnormalnije su seli za sto, počeli da piju kafu i samo odjednom Miloš je dohvatio kuhinjski nož i s leđa nasrnuo na Moniku. Nesrećna žena je pokušavala da se odbrani, o čemu svedoče i njegove povrede na ruci, zbog kojih je i on u pratnji policije odvezen u subotičku Opštu bolnicu. Međutim, bacač kugle u punoj formi lako ju je savladao i isekao svuda po telu. Žena je imala strašne povrede, dubok rez ispod potiljka do kičmenog stuba, više ubodnih rana na levoj šaci, podlaktici, nadlaktici, dojci. „Venčali su se pre tri godine, ali su se pre godinu dana razveli. Međutim, i dalje su se viđali“, priča jedna zajednička prijateljica, dodajući: „Imali su nesporazume, ali koji par ih nema.“

Blic, 13. februar - **Bečej, Gaspar Č. (71) u porodičnoj kući usmrtio čekićem suprugu Ivanku Čoti (69).** Gaspar Čoti (71) iz Bečeja usmrtio je juče svoju suprugu Ivanku (69) udarcima čekića u glavu u porodičnoj kući, pa potom pokušao da se ubije lekovima. Gaspar je progutao više različitih vrsta tableta kako bi sebi oduzeo život nakon što je shvatio šta je učinio. Prve informacije iz istrage o ubistvu ukazuju da je od siline udaraca žena preminula na licu mesta. Prema rečima prvih komšija porodice Čoti, Gaspar i Ivanka živeli su povučeno već decenijama, gotovo 40 godina, u braku u porodičnoj kući. „Sve je, zapravo, počelo pre godinu-dve, kada je bio na operaciji bruha. Kada se vratio iz bolnice, počeo je čudno da se ponaša: odbi-

jao je da komunicira i sa porodicom, zaključavao se u sobu... Mislim da je umislio da je bolestan. Prestao je u poslednje vreme i da jede hranu koju mu je Ivanka pravila, jer se plašio da ga truje", kaže komšija. Gaspar je bio psihički bolestan.

Blic, 18. februar - Donji Drenovac kod Žitorađe, Dalibor J. (37) hicem iz pištolja ubio bivšu suprugu Jelenu J. (35) iz Šarlinca kod Leskovca, a posle zločina presudio sebi hicem u glavu. Ljubomora uzrok tragedije. „Za sedam dana im je zakazana brakorazvodna parnica u prokupačkom sudu. Međutim, svi smo gajili nadu da će se pomiriti jer su u poslednje vreme preko zajedničkih prijatelja ostvarili komunikaciju. Poslednjih nekoliko dana su počeli i da se čuju telefonom i da razgovaraju. Bio je srećan posle tih razgovora. Gajio je nadu da će se pomiriti“, priča kroz suze Daliborov stric Mile Jovanović. Tvrdi da su se Dalibor i Jelena videli i dva dana pre tragedije, kada su sa mlađim sinom išli zajedno do Leskovca, gde su kupovali stvari za decu. Dalibor je nakon toga seo u svoj auto „jugo 45“ i krenuo na dogovoreni sastanak na koji je poneo pištolj, koji je inače bio registrovan na njegovog dedu.

Frankfurtske vesti, 24. april - Jagodina, Dragica Petrović (50), cvećarka sa jagodinske pijace koju je bivši suprug Nebojša A. (61) ranio 4. aprila, preminula je. Dragica Petrović (50), koju je muž napao nožem na jagodinskoj pijaci, preminula je na Vaskrs uprkos neprekidnoj borbi lekara da joj spasu život. Nesrećna žena se do smrti nije probudila iz kome. Dragica je imala teške povrede unutrašnjih organa, izvađen joj je bubreg, a bile su joj oštećene jetra i slezina.

Blic, 21. jun - Bačka Palanka, D. R. (65) nožem ubio ženu J. D. (54) sa kojom je nekad živeo. Pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova u Bačkoj Palanci uhapsili su meštana D. R. (65) zbog postojanja osnovana sumnje da je izvršio krivično delo teško ubistvo kod pekarske radnje u kojoj je ubijena J. D. (54) radila. On se tereti da je nožem naneo povrede pedesetčetvorogodišnjoj ženi s kojom je ranije živeo u vanbračnoj zajednici, od kojih je preminula u Kliničkom centru Vojvodine. D. R. se sumnjiči da je nesrećnoj ženi zadao dva uboda nožem u stomak i jedan u vrat. Od posledica ranjavanja žena je, i pored pokušaja reanimacije bačkopalanačkih lekara, preminula na putu

do Urgentnog centra u Novom Sadu. Pomenuti par jedno vreme bio je u vanbračnoj vezi, a imali su zajedničko mesto prebivališta. Šta je motiv ubistva zasad se ne zna. Pretpostavlja se da je u pitanju ljubomora. Po navodima svedoka, ubistvu je prethodio verbalni sukob. Po toj verziji navodno je žrtva držala u ruci nož i slučajno zagrebala po ruci bivšeg vanbračnog partnera, a on je, opet prema rečima očevidaca, reagovao i sve se završilo krvavo i stravično.

Blic, 30. jun - Urovica, Negotin, Denis G. (28) brutalno ubio bivšu suprugu Danijelu Handu (22) na ulici u centru sela. Danijelu Handu (22) iz Urovice brutalno je, naočigled prolaznika, nožem ubio njen bivši suprug Denis Gačić (28) preksinoć oko 21 sat u centru sela. Nju je, pred njenim maloletnim bratom, bivši suprug oborio na zemlju i više puta posekao nožem po licu, čelu, slepoočnicama, da bi je na kraju ubo u vrat i tako ubio na licu mesta. Nesrećna Danijela se aprila ove godine sa dvojicom mlađih sinova od tri i pet godina vratila kod svojih roditelja jer, kako kažu, više nije mogla da trpi stalne batine i pretnje. „Denis je bio nasilan, to su svi znali. Poslednji put Danijela je pobegla u aprilu. Bežala je od njega jer joj je stalno pretio. Moju drugu ćerku je sumnjičio da joj je našla drugog muža. Pretio joj je da će je ubiti gde je nađe i to je, na našu nesreću, i učinio. Prijavljivali smo ga više puta policiji, čak smo i tužbu pisali protiv njega, ali ništa“, kaže njena majka.

Blic, 12. jul - Beograd, Rakovica, Marko N. (43) doneo je telo mrtvog sina pred ženu Maju Đorđević (38) ispred Centra za socijalni rad Rakovica, a potom ju je izbo nasmrt! Savladala ga je patrola Komunalne policije. Nikolić je oko 16 sati došao u Centar kako bi vratio sina supruzi nakon što je dečak boravio kod njega. On je, naime, svake srede imao po sat vremena da provede sa sinom. Međutim, ovog puta Marko je na sastanak sa Majom u Centar došao sa sinom, koji je verovatno već bio mrtav. Nesrećna majka, inače zaposlena u GAK Narodni front, pokušala je da povрати sina, ali ju je Nikolić brutalno izbo nožem. Nesrećna žena se borila i pokušala da pobegne od ubice, pa je istrčala na parking ispred zgrade Centra. Ipak, izgubila je snagu i izdahnuła kraj automobila. Maji je u pomoć pritrčalo nekoliko socijalnih radnika, koji su se sukobili sa Nikolićem. Povređeno je ukupno troje radnika Centra,

muškarac (37 godina) i dve žene (45 i 48 godina starosti), koji su prebačeni na VMA.

Blic, 22. novembar - Pančevo, Siniša R. uhapšen je zbog sumnje da je nasrtno izbo svoju nevenčanu suprugu Biljanu Mijatović (30) naočigled njene ćerke (12) iz prvog braka i bebe koju je rodila pre samo 20 dana. Siniša je Biljanu izbo nožem u stanu, a u tom trenutku unutra su bile i devojčica od 12 godina, Biljanina ćerka iz prvog braka, kao i Biljanino i Sinišino novorođenče. Starija ćerka ubijene Biljane, uplašena posle ubistva majke, iz stana je spasla svoju mlađu sestru, tek rođenu bebu, da je mahnuti očuh ne bi povredio. Prema rečima našeg izvora, ubica je, kada je video šta je uradio, sam pozvao policiju i Hitnu pomoć, ali lekari nisu mogli da pomognu ženi koja je nasrtno iskrvarila. Dok je izlazio iz stana u kojem je ubio nevenčanu suprugu, policija ga je sačekala i uhapsila. Biljana ranije nije prijavljivala Sinišu za nasilje u porodici, a on je u trenutku kada je usmrtio majku dvoje dece bio u kućnom zatvoru zbog nanošenja teških povreda jednom muškarcu! Iz njihovog stana u koji su se doselili pre oko godinu i po dana i ranije su dopirali buka i svađa, pa komšije ovog puta nisu ni slutile da se iza zatvorenih vrata odvija zločin. „Ona je bila pristojna, mislim da ga se plašila. Više puta sam ih videla sa prozora kako se svađaju na parking. On izađe ljut iz zgrade, a ona trči trudna za njim i on samo sedne u jedan od njegovih besnih kola, a imao ih je troje - džip, golf“, kaže jedna komšinica. Zasad je utvrđeno da je Siniša suprugu jednom ubo nožem u grudi i ona je preminula. Šta je prethodilo tome zasada se nagađa, a pretpostavka je da je on popio te večeri, da su se posvađali, nakon čega je uzeo nož i usmrtio je. Siniša Radovančev vlasnik je velikog imanja u obližnjem selu Ilandža u Alibunaru. Imanjem upravlja njegov sin Srđan.

Tekstovi objavljeni 2018. koji se odnose na partnerski femicid

Večernje novosti, 7. februar - Sombor, u svlačionici FK „Stanišić“ kod Sombora, Jovan V. (24) nasrtno izbo devojku Bojanu Miletić (22). Jovan je odmah pobegao, a ubijenu devojku pronašao je domar koji brine o stadionu. Lekarska pomoć je brzo stigla na lice mesta, ali nesrećnoj devojci nije bilo spasa. Šest puta ju je ubo nožem, od kojih

je jedan ubod u čelo presudio nesrećnoj devojci. Jovan je deset dana proveo u somborskom zatvoru zbog kidnapovanja devojke, zbog čega mu je bila izrečena i zabrana prilaska. Iz pritvora je izašao u subotu i, navodno, odmah se video sa Bojanom, koja je iz Sombora i s kojom se zabavljao devet meseci. Majka ubice je nazvala bivšeg komandira policijske stanice jer je Jovanu određena zabrana prilaska Bojani. „On mi je rekao da nije na dužnosti, da ne može ništa da uradi i da su uradili šta su mogli. Sutradan se desila ova tragedija“, kaže ubičina majka. Jovan je nekoliko puta bio prijavljivan zbog fizičkog nasilja nad majkom i bakom, ali je to okarakterisano kao nasilje u porodici. Nigde nije radio i uglavnom je tražio novac. Bilo bi svašta ako ga ne bi dobio. Nekoliko puta je rekao majci da će je zaklati.

Večernje novosti, 12. februar - Novi Beograd, D. K. (68) iz vatrene oružja ubio Vladanku Vučeljević (54), sa kojom je do pre nekoliko meseci bio u emotivnoj vezi. „Čula sam glasove, kao da neko povišenim tonom priča u ulazu, ličilo je na svađu. Posle nekoliko sekundi čuli su se hici, i u prvi mah sam mislila da su petarde, jer je odjekivala cela zgrada“, objašnjava jedna komšinica, i dodaje: „Odmah sam istrčala iz stana i videla nepomično telo žene na podu, a krv je lila svuda po stepenicama.“

Večernje novosti, 14. februar - Kruševac, Stojan M. (60) uhapšen je u Kruševcu zbog sumnje da je nožem usmrtio Gordanu Živković (60). Stojan Mijajlović usmrtio je nožem nevenčanu suprugu Gordanu Živković (60) u kući u naselju Bare. Stravični zločin dogodio se naočigled Gordaninog maloletnog unuka, koji je i pozvao pomoć! Sumnja se da je Mijajlović nesrećnoj ženi naneo povrede oštrom predmetom po vratu i to u njenom domu. Par je, kažu oni koji su ih poznavali, živeo u slozi, ali se sasvim nezvanično ne isključuje mogućnost da je do rasprave došlo kada je Stojan počeo da spominje svoju prvu suprugu.

Blic, 25. februar - Novi Sad, Marijanu Grahovac (40) usmrtio suprug Zoran (45) gurnuvši je sa novosadskog mosta Sloboda u Dunav. Potraga za telom Marijane Grahovac (40), za koju se sumnja da ju je suprug Zoran (45) gurnuo sa novosadskog mosta Sloboda u Dunav, nastavljena je i juče, ali telo žene još nije nađeno. Oboje su

profesori u školama, jedan jako skladan i fin par. Svima su se javljali, vrlo kulturni ljudi. Niko od komšija iz šestrospratnice sa kojima smo juče razgovarali nije mogao ni da nasluti da će se tako nešto desiti. Braćni par ima i ćerku staru deset godina, a kako kažu Zoranove kolege iz Srednje medicinske škole, on se spremao da sa suprugom ode u inostranstvo. Tragediji je prethodila svađa, a navodno je Zoran iste večeri i tukao ženu. Oni su prelazili most iz pravca Sremske Kamenice ka Novom Sadu, a prema našim saznanjima, Marijana je negde na sredini mosta pala u Dunav nakon što je od supruga zatražila da zaustavi automobil i izađe napolje.

Blic, 1. mart - Niš, S. I. (42), koja je bila žrtva porodičnog nasilja, preminula je u utorak u Kliničkom centru u Nišu. Nakon što su lekari po službenoj dužnosti prijavili slučaj, obavешteno je i Osnovno javno tužilaštvo u Nišu. Protiv Nišlije D. I., supruge S. I., podneta je krivična prijava zbog sumnje da je počinio nasilje u porodici.

Blic, 17. mart - Papratište kod Požege, Ljiljanu Maslač (59) suprug Radomir udavio golim rukama. Ljiljanu Maslač (59) iz Papratišta kod Požege, za koju su svi, izuzimajući njenog supruga Radomira koji je znao istinu, mislili da je preminula prirodnom smrću, familija je spremala za sahranu. A onda, uoči same sahrane, došlo je do šokantnog obrta. Ispostavilo se da ju je muž udavio golim rukama, a istina o njenoj smrti otkrivena je tek par sati uoči planiranog pogreba. U sredu oko 14 sati Radomir Maslač (59) javio je porodici i komšijama da je njegova Ljiljana, koja je dugo болоvala od Alchajmerove bolesti, najednom preminula. Ljiljana je poslednje tri-četiri godine bila bolesna, senilna, a Radomir ju je pazio kao malo vode na dlanu. Usled prirode njene bolesti, zbog koje je znala da se udalji od kuće i nestane, Radomir je non-stop bio uz nju. Nedavno ju je na neko vreme ostavio bez nadzora, a ona je, bolesna, izašla iz dvorišta i zalutala čak u drugo selo. Izvodio ju je u šetnju, hranio, sve poslove u domaćinstvu sam radio. Bukvalno, sve ove godine od kada se razbolela on je svoj život posvetio njoj. Imaju troje dece koja ne žive ovde, a maltene sav teret brige o Ljiljani spadao je na Radomira.

Blic, 31. mart - Kragujevac, Milan M. (30) uhapšen je zbog sumnje da je 24. marta, posle svađe, zadavio 56-godišnju Vesnu

Grujičić, nakon čega je iz njenog stana ukrao zlato i mobilne telefone. „Mladićević i žrtva Vesna Grujičić su već izvesno vreme bili u emotivnoj vezi uprkos velikoj razlici u godinama. Prošle subote došao je u njen stan, gde su se posvađali. U jeku svađe počeo je da je davi. Kada je klonula, ostavio ju je u stanu i pobjegao, ne zaključavši vrata. Ipak, bio je toliko svestan da iz stana uzme mobilne telefone, zlatan nakit, televizor“, kaže sagovornik “Blica” upoznat s istragom.

Blic, 8. maj - Kosjerić, Ivan R. (35), prethodno dva puta hapšen zbog porodičnog nasilja, nožem je ubio nevenčanu suprugu Jelenu Grbić (38). Nju je ubio prerazavši joj vrat. Zbog nasilja nad Jelenom robijao je devet meseci, izašao i ponovo je istukao i na kraju ubio dok je čekao da ode u zatvor. Jelena je ostavila Ivana, sa kojim ima sina, a starija dva sina su joj iz braka sa prvim mužem koji je preminuo. Ivan je te noći razbio staklo na ulaznim vratima kuće, kroz njih proturio ruku, otključao ih i upao u kuću. Nasrnuo je na nju i ostrim predmetom više puta je posekao po vratu. Najstariji Jelenin sin, kog je probudila buka, izleteo je iz sobe koju deli s braćom i majku pronašao kako leži u lokvi krvi. Jelena je bila korisnica pomoći Centra za socijalni rad i nigde nije radila.

Večernje novosti, 12. avgust - Smederevska Palanka, Sakib C. (58) ubio je s više uboda nožem u grudi svoju suprugu Mikaelu C. u porodičnom domu u romskom naselju Kolonija u Smederevskoj Palanci. Ubica se nakon zločina sam prijavio policiji. Prema informacijama iz Tužilaštva, Sakibu je, zbog nasilja u porodici, prošle godine u septembru izrečena mera udaljavanja iz kuće. On se, nakon isteka ove sudske mere, vratio u kuću i sukobi su se nastavili i okončali zločinom. Kako se nezvanično saznaje, Sakib je suprugu optuživao da mu je bila neverna, što je, najverovatnije, bio povod za svađe, ali i motiv ubistva.

Večernje novosti, 26. oktobar - Novi Sad, Jovica Petrov (47) usmrtio nožem suprugu Dragicu P. (62). Jovicu P. (47) policija je uhapsila zbog sumnje da je, sa više uboda ostrim predmetom, usmrtio 15 godina stariju suprugu Dragicu P. Porodična tragedija dogodila se u stanu u kom su supružnici živeli kao podstanari. Zloči-

nu, koji je potresao inače mirnu ulicu u ovom delu Novog Sada, prethodila je svađa bračnih partnera. Jovica je, navodno, te večeri bio pod dejstvom alkohola. Između njih je došlo do svađe i prepirke, onda je muž u jednom trenutku dograbio oštar predmet, najverovatnije nož, kojim je Dragici naneo više uboda. Nesrećna žena je zadobila povrede u predelu grudnog koša i po ruci, a pronađena je na podu sobe u lokvi krvi. Po nezvaničnim saznanjima, supružnici su ranije dolazili u sukob sa zakonom i protiv oboje su podnošene krivične prijave.

Blic, 21. novembar - **Borča, Azru Danović (43) muž Bekim D. (47) izbo nožem i ostavio na ulici.** Azra Danović (43) pronađena je mrtva sinoc u Ulici borčanskih žrtava kod broja 88 u Borči. Iako su prve informacije ukazivale na to da je reč o saobraćajnoj nesreći, istraga je pokazala da je u pitanju zločin iz strasti. Naime, kako se ispostavilo, osumnjičeni za ubistvo je muž nesrećne žene, Bekim Danović (47), koji ju je pratio kolima, sustigao, izbo nožem i pobegao. Policiji je prvo stigla prijava da je pešak oboren i usmrćen. Međutim, kada je ekipa došla na lice mesta, konstatovala je da se na telu žene nalaze ubodne rane i odmah je bilo jasno da je reč o zločinu. Jedan od svedoka video je automobil koji se udaljava, pa je pojurio za njim. Upamtio je tablice i detaljan opis vozila, što je pomoglo da se identifikuje osumnjičeni. Kasnije je otkriveno da je par bio u fazi razvoda, pa se pretpostavlja da u tome leži motiv zločina.

Kurir, 23. novembar - **Temerin, Biserka Fan (51) iz Temerina ubijena je prošlog petka na salašu između Temerina i Siriga, a zbog sumnje da je izvršio svirep zločin uhapšen je njen suprug Ratko Fan (55).** Ratko je 23. novembra oko 14 sati pretukao Biserku u kući u kojoj je ona živela sa njihovim sinom. Biserka i Ratko su se pre nekog vremena razišli, pošto je ona odlučila da zbog čestih svađa ne želi više da bude sa njim. Žena je ostala da živi sa sinom, a Ratko se odselio. Kobnog dana je došao kod Biserke, koja je bila sama, pošto je njihov sin izašao, kaže izvor, i dodaje da je sin zatekao majčino telo u lokvi krvi. Pošto je ubio suprugu, Ratko je pobegao. Međutim, policija ga je istog dana pronašla.

Tekstovi objavljeni 2019. koji se odnose na partnerski femicid

Blic, 10. mart - Čortanovci, Milan Trbojević (56) ubio je nožem nevenčanu suprugu Nadu Đukić (58). Kako navode komšije, sve je počelo nekoliko sati pre ubistva. Nada i Milan su išli u goste kod porodičnih prijatelja, posle čega su se posvađali. Prema navodima komšija, Milan je bio okoreli alkoholičar, a u trenutku ubistva, kako se kasnije ispostavilo, imao je više od dva promila alkohola u krvi. Upravo je to bio razlog njihove svađe. Milan je želeo da ide kući, a Nada nije htela s njim u takvom stanju da sedne na motor, te je još malo ostala kod prijatelja. Nakon nekog vremena, prijatelj koji se nalazio u društvu ponudio se da Nadu odveze kući budući da je bio mrak. Kada su stigli u Nadinu kuću, u koju se Milan nakon početka njihove veze doselio, Trbojević je zbog izrazite ljubomore koju je i ranije ispoljavao prvo nasrnuo na prijatelja koji je dovezao Nadu. Međutim, on ga je odgurnuo i udaljio se kako bi pozvao policiju. Nada je ostala sama s Milanom, koji je tada krenuo ka njoj. Žena je počela da trči ka komšijskoj kući i moli za pomoć. U trenutku kad je stigla pred vrata, lupala je, ali joj niko nije otvorao. U tom momentu je, prema rečima komšija, stigao Milan i počeo da je vuče za kosu toliko jako da je delove iščupao. Potom je uzeo nož i porezao je po vratu. Kako saznajemo, policija je u istrazi otkrila da je to bilo kobno, jer joj je Trbojević presekao ključnu venu. Žena je toliko iskrvarila da ni kiša koja je padala satima posle toga nije sprala krv. „Nada i on su se stalno svađali. Od kada je on došao u kraj, nismo imali mira“, navode susedi, i dodaju da je Trbojević radio kao nadničar, dok je Nada bila spremačica u vrtiću.

Blic, 13. juli - Pančevo, Petar Mošić (64) ubio je bivšu suprugu Desanku (60) u centru Pančeva. Žena se krila u sigurnoj kući, ali ju je on pronašao. Desanka je podlegla povredama u pančevačkoj bolnici, a njen bivši suprug je uhapšen nakon napada. Napad se dogodio oko podneva nasred autobuske stanice u Pančevu. „Prišao joj je munjevito s leđa i izbo je nekim oštrim predmetom u leđa i vrat, mislim da je u pitanju nož“, kaže jedan od očevidaca. Desanka je od nasilnika pobegla u martu, a nakon što ju je pronašao u sigurnoj kući, Mošiću je određena zabrana komuniciranja s njom.

Dnevne.rs, 19. juli - Kovin, Jozef Gajger (54) uleteo je u kuću bivše supruge Slavice i jednim udarcem srpom joj rasporio stomak, naočigled ćerke (5) i sina (14). Monstrum je pre mesec dana izašao s robije, gde je bio zbog nasilja. Jozef Gajger (54) iz Skorenice kod Kovina srpom je rasporio stomak bivšoj supruzi Slavici (45) u kući u Smederevu, naočigled dvoje dece! Krvnik je zatim pobegao. Nesrećna žena je u kritičnom stanju prebačena u Beograd, gde se lekari bore za njen život. Stravičan napad se dogodio u Ulici Crvene armije u Smederevu, gde Slavica živi sa troje dece, ćerkom od pet godina, koju ima sa Jozefom, i dva sina od 14 i 17 godina, koje ima iz prethodnih brakova. „Najstariji sin nije bio u kući kada se Jozef sa srpom pojavio na Slavičini vratima. On je odmah počeo da ih maltretira, da viče i da se svađa sa bivšom ženom. Mlađi sin je pozvao policiju, a Jozef je srpom nasrnuo na njega. U tom trenutku se Slavica isprečila ispred sina da ga zaštiti, a Jozef joj je snažnim udarcem srpom bukvalno rasporio stomak“, kaže izvor iz istrage. Pomahnitali Gajger je zatim istrčao iz kuće, pre nego što je stigla patrola policije. Rasporienog stomaka, u veoma teškom stanju, Slavica je zbrinuta na hirurškom odeljenju smederevske Opšte bolnice. Lekari su uspeali da zaustave krvarenje, ali je zbog životne ugroženosti iste večeri prebačena na u Beograd. Kako smo saznali, ona se nalazi u šok-sobi i još je životno ugrožena. Inače, Jozef je pre samo mesec dana pušten iz zatvora, gde je bio na odsluženju kazne upravo zbog porodičnog nasilja. Slavica je zbog višegodišnjeg maltretiranja u međuvremenu pokrenula brakorazvodnu parnicu i sa decom prešla da živi u Smederevo.

Partnerski femicid praćen samoubistvom ženoubice

Ženoubice-samoubice su ubice koje se po izvršenom femicidu ubiju (Mršević, 2013: 3, 69, 84). Ta zastrašujuća, (samo)uništavajuća kombinacija ubistva i samoubistva nesumnjivo je povećana društvena opasnost kada se poredi sa „običnim“, pojedinačnim ubistvima ili samoubistvima. Ono što ih čini društveno opasnim je manifestna rešenost ženoubica-samoubica da po svaku cenu unište i svoj i tuđe živote, ne prezajući da uz femicid praćen samoubistvom ubiju i sopstvenu ili tuđu decu i/ili još neke srodne ili nesrodne osobe, pa je

zato potrebno pokloniti povećanu, fenomenološko-etološku analitičku pažnju toj pojavi.

Za sva samoubistva zajedničko je da motivi ostaju prikriveni i kao tajna odneti u grob, ili su nejasni ili barem neshvatljivi. Čak i kada postoji oprostajno pismo ili kada su okolnosti samoubičinog života takve da nedvosmisleno ukazuju na razloge, uvek ostaju otvorena pitanja zašto je samoubistvo baš u tom momentu bila izabrana opcija, zašto je to učinjeno umesto životne borbe, suočavanja sa problemima kakvi god da su, zašto je odluka morala da bude to definitivno bekstvo/dezertstvo od života?

Samoubistvo ženoubice opterećeno je, dakle, istim početnim dilemama i nedoumicama kao svako drugo samoubistvo, pa su tako i kod samoubistva ženoubice mišljenja podeljena između dva ekstremna shvatanja, prvog po kome je samoubistvo čin vrhunskog kukavičluka ili drugog, potpuno suprotnog, po kome je to častan čin vrhunske hrabrosti.

Izvesno je, ipak, da do samoubistva ženoubice ne dolazi zbog depresije, usamljenosti, neizlečive bolesti, osiromašenja i sličnih razloga koji se najčešće javljaju kod drugih samoubica. Zato samoubistvo ženoubice ne treba posmatrati izolovano od prethodno izvršenog femicida sa kojim je nužno motivaciono povezano i predstavlja deo jedinstvenog tipičnog i tragičnog nasilnog scenarija, u kojem ima mnogo toga ponavlanog od slučaja do slučaja, tako da se mogu uočiti tipične sličnosti.

Dok je femicid koji prethodi samoubistvu u uzročno-motivacionom smislu nastavak, tj. finale ekspanzije nasilja kojem se niko nije suprotstavio, samoubistvo ženoubice uzročno je proizašlo iz prethodnog ubistva. Bez prethodnog femicida, sasvim sigurno ne bi došlo ni do samoubistva ženoubice.

Sam čin samoubistva može na prvi pogled da deluje kao neka vrsta javnog prihvatanja krivice i samokažnjavanja. Može se zaista pretpostaviti da se radi o kajanju, griži savesti, samokažnjavanju onoga ko, počinivši zlo, sebe odmah na licu mesta kažnjava na isti način, ne čekajući kaznu društva. Ali tu se odmah postavlja pitanje kako to kajanje nije moglo da bude anticipirano, npr. samo par minuta pre ubistva, jer bi tada sprečilo već i prvo femicidno oduzimanje života i, konsekventno tome, samoubistvo? Treba imati u vidu i da kajanje i griža savesti nisu eksplozivne emocije koje spontano

vode u trenutnu akciju, već je njihov mehanizam pre dugotrajno nagrizajućeg karaktera i u mnogim slučajevima ispoljavaju se svim svojim intenzitetom čak više meseci posle ženoubistva, slično jednom kruševačkom ženoubici.

Ako se odbaci da većinu ubica po učinjenom ženoubistvu ka-
janje vodi u samoubistvo, sledeći mogući odgovor je neprihvatanje
izvesnosti gubitka dominacije onoga koji je decenijama u tamnom
vilajetu svog porodičnog sveta bio bezobzirni, neprikosnoveni gos-
podar života i smrti, strah od mehanizama društvene represije kao
suočavanja po prvi put u životu sa „jačim od sebe“, strah od defini-
tivnog gubitka sopstvenog životnog stila.

Moguće je pak u samoubistvu nekih ženoubica videti akt ko-
načnog inata, čije su poruke „i sopstvenom glavom ću dokazati da
sam u pravu što sam je ubio“, „i u životu i u smrti znam da sam jedi-
no ja u pravu“, uz spremnost da se uverenost u to svoje „pravo“ pla-
ti i sopstvenom glavom i kada se nije u pravu (izgleda posebno baš
tada). Mentalni sklop tih samoubica je veoma rigidan i odbacuje di-
namičnu ulogu žene u ekonomiji i porodici današnjice, tako da u
određenim situacijama generiše uverenje da ih žena nekako „poni-
žava“ ili da ih je „izneverila“, pa onda odluče da je to pitanje „časti“
koju će čuvati i po cenu svoje smrti, kada već više ne postoje drugi
društveni mehanizmi njene zaštite. Čin samoubistva je i bilansnog
karaktera i odaje njihovo životno uverenje da rade „pravu stvar“, ne-
što kao dokazivanje sopstvene „principijelnosti i moralne superior-
nosti“, tipa „snosiću posledice ali sam bar odbranio svoju čast“. Oni
poseduju impermeabilni sistem koji je obojen starom tradicional-
nom patrijarhalnom ideologijom (za koju neretko imaju podršku
uže zajednice), koji je toliko otporan na promene da vodi pre u gubi-
tak sopstvenog života nego u preispitavanje dalje primenjivosti i
opravdanosti te anahrone ideologije u savremenoj stvarnosti.

Samoubistvo posle ubistva može da deluje i samo kao nastav-
ak agresije, pražnjenje nagomilane destruktivne energije, ili da se
radi o dubokom očajanju (eksploziji nagomilanog očaja), mržnji, za-
slepljenosti strastima, samosažaljenju, slepoj agresivnosti, nezrelo-
sti, neprihvatanju besmislenosti sopstvenog života posle ženoubi-
stva, mržnji samog sebe, strahovima, paranoji, destruktivnom sa-
moubistvu, sumanutom uverenju ubice da je spasilac ubijenih, (ne)
skrivenim simptomima ozbiljnih duševnih poremećaja.

Koji god bio individualni razlog samoubice, ostaje ipak nepobitna činjenica - da nije došlo do prethodnog femicida, da je pre svega ono bilo nekako prevenirano i sprečeno, ne bi bilo ni samoubistva ženoubice.

Činjenica je da nasilje svake vrste, pa i ono nad ženama, nikada ne prestaje samo od sebe, tako što bi nasilnik npr. rešio da se „popravi“, jer nasilnici obično ne odustaju od nasilja. Nasilje prestaje samo onda kada mu se suprotstavi nešto ili neko jači od njega. Ponekad su to članovi žrtvine porodice, ako ih ima i ako mogu da se suprotstave nasilniku, ali jedini koji su legalno „jači“ od svakog pojedinačnog nasilnika su ovlašćene institucije i jedino one mogu legalno da primene silu kako bi sprečile nasilje. Kada to izostane, nasilje sasvim izvesno eskalira, od nečega što je na početku izgledalo kao „malo“ porodično zlo, do brutalnog ubijanja u porodično-partnerskom, a u drastičnim slučajevima i širem društvenom kontekstu. Nasilje je, dakle, onoliko snažno u svojoj nekažnjivosti koliko su neefikasne državne institucije. Tamo gde su na raspolaganju razne mogućnosti za izlazak iz situacije porodičnog nasilja, kao što su skloništa, krizne telefonske linije, savetovališta i posebno tamo gde su one najpristupačnije, uočen je najveći pad broja ubistava žena od strane njihovih muških partnera. Porast pristupačnih servisa namenjenih ženama žrtvama nasilja, razne politike i pravni mehanizmi protiv porodičnog nasilja, kao što su sinergične intervencije više institucija, obavezan pritvor nasilnika, smanjenje pristupačnosti vatrenog oružja, dosledno, sistematično sankcionisanje porodičnog nasilja i sl. direktno umanjuju broj ubistava od strane intimnog partnera.

Direktni zaštitni faktor od femicida je i postojanje prethodnih, hitnih zaštitnih mera kao i безусловnih zatvorskih kazni zbog rodno zasnovanog nasilja. Jasno je da su najvažnije strategije za prevenciju femicida smanjenje partnerskog nasilja i identifikacija slučajeva koji su u najvećem riziku od femicida, sa intervencijama koje primarno ciljaju na prvih tri do šest meseci neposredno pošto je žena žrtva nasilja napustila nasilnika. Smanjenje mogućnosti nasilniku da dođe do vatrenog oružja od posebnog je značaja. Tamo gde postoje skloništa, pravna savetovališta, profesionalna zdravstvena zaštita, policija obučena da interveniše u slučajevima rodno zasnovanog nasilja, tamo gde se pretnje ubistvom shvataju ozbiljno i tamo gde se zajednice protive i osuđuju

rodno zasnovano nasilje, tamo žene u svojim životima imaju više šanse da to nasilje prežive. A to su mere koje ne sprečavaju samo femicid, jer je svako nesprečeno nasilje opasno ne samo po neposrednu žrtvu, već uvek ima i dimenziju prostorno-vremenske ekspanzije.

Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice u 2015.

Dnevnik, 14. mart - Bačko Gradište, ubio bivšu ljubavnicu, pa pokušao da se se ubije. Branka Marković (49) iz Bačkog Gradišta ubijena je u četvrtak, 12. marta posle podne, u svojoj kući sa četiri uboda nožem u grudi. Osumnjičen da je počinio ubistvo je meštanan Predrag V. (45), koji je, kako smo saznali od komšija, nesrećnu ženu mesecima proganjao, iako nikada nisu bili u bilo kakvoj vezi. Osumnjičeni za ubistvo je nakon izvršenog zločina pokušao sebi da oduzme život tako što je isekao vene na rukama i ubo se nožem u stomak, ali je ipak preživeo i u teškom stanju je primljen u Klinički centar Vojvodine u Novom Sadu. Branka je usmrćena sa četiri uboda nožem u grudi, a osim toga, na telu je imala i nekoliko lakših povreda, nastalih verovatno u borbi s ubicom. „Kako smo saznali od komšija, ubica je Branku, čiji je suprug preminuo pre godinu i po, duže proganjao, tražeći od nje da započnu vezu, ali ga je ona uvek odbijala, zbog čega ju je često presretao na ulici. Pre nekoliko meseci je njenu kuću ispolivao crvenom i braon farbom koja još uvek stoji na fasadi, a izlomio je i roletne na prozorima do ulice. Ona je u više navrata zvala policiju zbog njegovog maltretiranja i policajci su reagovali tako što bi ga priveli i podneli prijavu protiv njega, ali bi se on uvek ubrzo našao na slobodi i nastavio proganjanje. Kobnog popodneva policija nije dobila poziv, a pretpostavlja se da Branka tog puta verovatno nije stigla da ih pozove jer je prvo pokušala da se obezbedi u kući tako što je zaključala vrata i spustila roletne na prozorima. Zasad nije jasno u kojem je segmentu sistem zaštite građana zakazao jer u policiji tvrde da su na svaki Brankin poziv do sada odgovarali tako što bi Predrag bio privođen uz prijavu, dok u bečejskom sudu o njemu nemaju podataka u evidenciji osuđivanih osoba. Bez obzira na to čija je odgovornost što je nesrećna žena ostala nezaštićena od očigledne pretnje kojoj je mesecima bila izložena, sada je svakako prekasno za reakciju jer je bez roditelja

ostalo dvoje osnovaca, kao i dve odrasle ćerke koje je Branka imala iz prvog braka“, piše u „Dnevniku“.

Blic, 20. april - **Beograd, zbog neuzvraćene ljubavi Goran M. upucao Slavicu Rakulj (49), a potom pucao sebi u glavu.** Ubica je pucao u konobaricu, a zatim sebi u glavu. On je pre tragedije sedeo u kafiću oko dva sata i pio kafu, da bi zatim iznenada izvadio pištolj i ispalio četiri hica u Slavicu. Kako „Kurir“ nezvanično saznaje, Slavica Rakulj je nekoliko puta prijavljivala policiji Gorana Milovanovića zbog proganjanja. Ona je išla u policiju i žalila se na Gorana zbog toga što ju je proganjao (*Kurir*, 21. april, „Slavice, ne mogu da živim bez tebe“). „Slavica Rakulj (49), koju je u ponedeljak hicima iz pištolja usmrtio Goran Milovanović (50), pre samo mesec dana je po nalogu tužilaštva davala izjavu o pretnjama koje joj je monstrum uputio u februaru.“ (*Blic*, 23. april, „Slavica tražila pomoć ali je niko nije zaštitio“).

Večernje novosti, 19. maj - **Lozovik kod Velike Plane, Darko Bogosavljević zbog razvoda ubio suprugu Jelenu Bogosavljević (27), a potom i sebe.** Jelena Bogosavljević (27), koju je bivši suprug ubio iz lovačke puške u Lozoviku, a onda i sebi presudio, pre nekoliko meseci završila je u bolnici zbog povreda koje joj je muž naneo. Ipak, ona je tada odbila da protiv njega podnese krivičnu prijavu, saznaju „Novosti“. Naime, Jelena je supruga Darka napustila početkom ove godine, a nešto pre toga je zbog fizičkog maltretiranja tražila lekarsku pomoć. Zbog povreda koje joj je naneo suprug, u januaru se javila u ambulantu u Lozoviku. Odatle je upućena na dodatne preglede u bolnicu u Smederevskoj Palanci. Tamo je ispričala da ju je suprug tukao drškom od metle po leđima. Po službenoj dužnosti, lekari su o tome obavestili pripadnike MUP-a. Međutim, povređena žena je potpisala izjavu da protiv supruga ne želi da podnese krivičnu prijavu zbog nasilja, stoji u evidenciji policije. Supružnici su se ubrzo razveli, a Jelena se iz Darkove kuće u Saraorcima preselila kod roditelja u Lozovik. Rodbina kaže da Darko nije mogao da prihvati da ga je žena ostavila i da je pokušavao da je vrati. Darko je, kako se veruje, u subotu uveče sačekao Jelenu kada se vraćala s posla. Sa sobom je poneo lovačku pušku pokojnog oca, za koju inače nije imao dozvolu. Policija sumnja da je Darko pod pretnjom doveo

Jelenu na fudbalski teren, u blizini kojeg nema kuća ni osvetljenja. Prema nalazima obdukcije, ubica je bivšoj ženi pucao u glavu, a sebi je presudio prislomivši pušku uz bradu.

Blic, 19. maj - Beograd, u hotelu „Slavija“ Slađan Blažić (49) iz Obrenovca ubio suprugu Danku Kruščić (35), a potom i sebe. Oni su juče u 3.30 časova ujutru iznajmili sobu u tom hotelu na pola dana. Pošto je nisu napustili do 18 časova, kada je trebalo, najpre su ih s recepcije zvali telefonom. U sobi se niko nije javljao, pa je radnik obezbeđenja hotela pokucao na vrata. Pošto se ni tada niko nije odazivao, službenici hotela morali su da provale. Prema nezvaničnim informacijama, bračni par Blažić je bio poznat policiji, Danka zbog krađe, a Slađan zbog nasilja u porodici. Ubica je imao zabranu prilaska supruzi (*Politika*, 20. maj, „Ubio bivšu suprugu i pored sudske zabrane prilaska“). Posle razvoda braka bivši supružnici su živeli odvojeno. Uprkos izrečenoj meri zabrane prilaska, Slađan je i dalje odlazio i maltretirao Danku. U MUP-u navode da je policija po prijavi, u okviru svojih nadležnosti, svaki put reagovala. Saznajemo i da je pre dva meseca u okviru sudske postupka rađeno i veštačenje kojim je utvrđeno da Slađan nije sklon suicidu.

Blic, 23. jul - Selo Cvetojevac kod Kragujevca, Milosav Živković (69) ubio ženu Ljiljanu (67), pa sebe. Prema prvim nalazima istrage, reč je o ubistvu i samoubistvu. Kako se pretpostavlja, Milosav je Ljiljanu ubio čekićem, a zatim presudio i sebi, zabivši kuhinjski nož u vrat. „Ni sa kim nije hteo da priča, samo je ćutao. Nekad je bio mnogo problematičan i nasilan kad se napije. Znao je da priča kako će da pobije celo selo, pretio je puškom. Policija mu je oduzela i pušku i pištolj. Nekoliko puta je pretukao taštu i pričao je da će je ubiti i raskomadati motornom testerom. Oslabio je sa živcima u poslednje vreme“, pričaju meštani sela Cvetojevac. „Ljiljana je trebalo da sa rođakom otputuje na Zlatibor. Ona je noć pre nesreće došla kod mene da joj dam neku torbu. Žurila je, ispričala mi je da joj je Mile rekao da ga neće naći živog ako ode na Zlatibor. Ipak, ovako nešto niko nije slutio“, kaže jedna meštanka Cvetojevca.

Večernje novosti, 28. septembar - Selo Županjevac kod Rekovca, Dragan Stevanović (47) ubio suprugu Draganu (43), pa se

obesio. Dragan Stevanović (47) iz Županjevca kod Rekovca nožem je zaklao suprugu Draganu (43) na spavanju, a potom se obesio. U drugoj sobi spavala je njihova najmlađa ćerka Verica (17). Ovaj zločin dogodio se u noći između subote i nedelje u njihovoj porodičnoj kući. Niko od bližih rođaka ne zna tačan motiv ovog stravičnog zločina, ali u selu pričaju da je Dragan već neko vreme sumnjao da ga Dragana vara. Njihova ćerka Vesna je udata, a sin Vojislav i ćerka Verica živeli su sa majkom u Jagodini. Preko vikenda su dolazili u Županjevac.

Blic, 9. novembar - **Selo Bujkovac u blizini Vranjske banje, Dragan Tasić (72) ubio svoje dve komšinice Đurđu Cvetković (85) i njenu ćerku Mirjanu Jović (54), pa sebe.** Prema nepotvrđenim podacima, on je u Mirjanu i Đurdu ispalio ukupno 10 hitaca, a zatim je sam sebi presudio na pragu porodične kuće u selu Bujkovac, koje se nalazi u blizini Vranjske banje. Brat i sin ubijenih žena kaže: „Sestra je pošla kod prve komšijske kuće da nabere mušmule. U tom trenutku je iz svoje kuće izašao Dragan i uz glasne povike počeo u nju da puca. Čuvši pucnje i Mirjanine jecaje, majka je istrčala iz kuće i potrčala prema ćerki, ali i u stariću je ispalio nekoliko hitaca“, bilo je sve što je uznemireni i potišteni Dušan ispričao. Ubica se potom vratio nekoliko koraka, stao pred porodičnu kuću i jednim pucnjem sebi oduzeo život. „Informer“ piše da je motiv neuzvraćena ljubav (*Informer*, 9. novembar).

Večernje novosti, 26. novembar - **Zrenjanin, naselje Dudara, Muhamed Emina (30) ubio Naziru Salihi (30) dok je u rukama držala bebu, posle ubio i sebe.** „Komšinica Nazira (30) sa bebom je došla kod nas na kafu. Sedele smo i pričale. U jednom trenutku, nešto posle 20 časova, upao je Muhamed (30). Imao je pištolj i pitao Naziru hoće li da mu se vrati. Mislila sam da pištolj nije pravi, da hoće da je zaplaši igračkom. Međutim, zapucao je čim nije dobio odgovor koji je želeo. Istrčala sam napolje. Dobro da beba, koja je bila u Nazirinom naručju, nije stradala. Muhamed je potom otišao u svoju kuću i tamo pucao sebi u glavu“, kaže komšinica.

Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice u 2016.

Večernje novosti, 19. februar - Kruševac, Ljubiša Vasić (26) ubio nevenčanu suprugu Zlatu Nikolić (23) zbog ljubomore. Kruševljanin Ljubiša Vasić (26) ubio je nevenčanu suprugu Zlatu Nikolić (23) u noći između 18. i 19. februara u njenoj porodičnoj kući u romskom naselju Marko Orlović na periferiji grada. Nesrećnu ženu Vasić je ugušio jastukom, a potom je, pričaju u njenoj porodici, karminom na zidu ispisao "Ubio sam kurvu". Majka pokojnice iznosi i da je osumnjičeni poznat kao lopov i vinovnik brojnih krivičnih dela. Rekao je da je ubio Zlatu i otišao iza kuće do šupe sa konopcem, gde je probao da se obesi.

Politika, 4. mart - Lukičevo kod Zrenjanina, Blagoje Bucu (40) ubio nevenčanu suprugu Sanelu Nikolić (25). Zbog tragedije koja se dogodila juče ujutro trojica dečaka od dve, sedam i devet godina ostala su siročad. Njihov otac Blagoje Bucu (40) ubio im je majku Sanelu Nikolić (25), a onda se obesio. Spekuliše se da bi razlog tragedije mogla biti ljubomora, ali da se nije čulo da su se nekad svađali.

Večernje novosti, 9. mart - Novi Pazar, Suad Malićević (40) ubio suprugu Selmu Malićević (36) zbog ljubomore. Vozač iz Novog Pazara Suad Malićević (40), juče oko 15.30 u Sarajevskoj ulici u Novom Pazaru, u naselju Parice, iz pištolja je pucao u suprugu Selmu Malićević (36), a potom je pokušao samoubistvo ispalivši jedan hitac sebi u glavu. Selma je pogođena sa dva metka i na licu mesta je izdahnula. Suad i Selma su imali stalne nesuglasice u braku, navodno zbog suprugove ljubomore. Suad je preminuo 14. marta.

Blic, 8. april - Selo Knežice kod Niša, Goran Ilić (41) ubio staricu Desku Mišić (82), ranio njenu unuku Milicu, pa se spalio. Ubica je došao u kuću ćerke ubijene starice, majke ranjene devojke, gde je došlo do rasprave, nakon čega je on ljutito otišao iz kuće, ali se ubrzo vratio naoružan i pucao. Deska Mišić smrtno je stradala, a njena unuka Milica teško je ranjena. Ubrzo zatim izbio

je požar u brvnari. Posle dvosatne potrage za naoružanim ubicom, po gašenju požara u brvnari je nađeno telo. „Frankfurtske vesti“ navode da ih je Goran Ilić ubio zbog zabranjene ljubavi jer roditelji ranjene Milice nisu pristali da se uda za njega, a planirao je i njih da ubije. (*Frankfurtske vesti*, 10. april, „Masakr zbog zabranjene ljubavi“).

Večernje novosti, 4. jun - Brodarevo kod Prijepolja, Veselin Jarčević (27) usmrtio suprugu Zoranu (21) jer je htela da ga ostavi, pa potom ubio i sebe. Zorana i Veselin su u braku bili dve godine, a ona je u Brodarevo došla iz rodne Guče. „Policija je nedavno Veselinu oduzela pištolj za koji je imao urednu dozvolu, jer ga je Zorana prijavila za pretnju. Njihov brak je bio pun nesuglasica i svađe, a često ju je optuživao za bračno neverstvo. Priča se i da je Zorana u Prijepolju imala ljubavnika. Zorana je pre nekoliko dana našla posao u jednom kiosku brze hrane, dok je Veselin bio majstor za unutrašnje građevinske radove“, pišu „Novosti“.

Blic, 29. jun - Selo Zlokućani kod Leskovca, Dragan Mitić (51) ubio suprugu Slađanu (41) pa pokušao da sebi oduzme život. Niko ne zna šta je nateralo Dragana Mitića (51) iz Zlokućana da nožem iskasapi suprugu Slađanu (41), a potom pokuša da izvrši samoubistvo.

Večernje novosti, 3. avgust - Sokobanja, Dejan Canić (52) ubio suprugu Marinu (39) jer je nameravala da ga ostavi, a potom ubio i sebe. Od rođaka je uzeo pištolj pa krenuo da se obračuna sa suprugom. Međutim, ona ga je smirila razgovorom i krenula sa njim na večeru pomirenja u restoran na planini Rtanj. Posle večere, na putu do Sokobanje, u autu su se opet posvađali, nakon čega je Dejan najpre pucao njoj u glavu, a onda i sebi.

Blic, 30. avgust - Zaječar, Milen Milenović (31) bacio sa osmog sprata nevenčanu suprugu Tatjanu Randelović (43), a zatim skočio za njom. Kako nezvanično saznajemo, do ubistva i samoubistva došlo je posle žučne svađe u porodičnom domu u zaječarskom naselju Kraljevica, kada je Milen pretukao Tatjaninu ćerku (20) iz prvog braka. Kako „Blic“ nezvanično saznaje od komšija iz zgrade u kojoj se odigrala nezapamćena tragedija, Milen je bacio Tatjanu sa te-

rase stana na osmom spratu. Nesrećna žena izdahnula je na licu mesta. Milen i Tatjana imaju bebu od godinu dana.

***Femicid praćen izvršenim
(ili pokušanim) samoubistvom
ženoubice u 2017.***

Blic, 20. mart - Vladičin Han, Ratko Anđelković (55) zadavio je golim rukama svoju suprugu Mirjanu (43) nakon kraće svađe, a potom se obesio. Tragedija je usledila nakon godina torture i zlostavljanja koje je nesrećna Mirjana trpela od supruga. Po rečima poznanika, Ratko, koji je radio u jednoj firmi koja gradi Koridor 10, bio je bolesno ljubomoran na suprugu, koja je sa ćerkom Anom bila zaposlena u supermarketu. Mira je zbog muževljeve ljubomore trpela i psihičku torturu i batine. Neretko, Ratko je ženi ljubomorne scene priređivao i u prodavnici. Odvraćao je ženu da više ne radi, da joj je mesto u kući. Pojedini kažu da ga je i prijavljivala, ali se do sada nije našao iza rešetaka.

Alo, 23. mart - Arandjelovac, D. M. (53) ubio suprugu D. M. (51), pa potom i sebe hicima iz vatrenog oružja. U iznajmljenom stanu u Zanatlijskoj ulici 21 u Arandjelovcu, prekujuće u večernjim satima pronađena su beživotna tela D. M. (53) i njegove supruge D. M. (51). Prema rečima Vesne Đorđević, portparola Višeg tužilaštva u Kragujevcu, stan je bio zaključan iznutra, a supružnici su stradali od vatrenog oružja. Policiji je dat nalog da istraži slučaj, kao i nalog da se obavi obdukcija. Komšije koje su poznavale ovaj par kažu da se najverovatnije radi o ubistvu i samoubistvu. Supružnici su imali sina, koji u to vreme nije bio kod kuće, i ćerku koja je udata i ne živi s njima. Šta može da bude razlog porodične tragedije niko ne može da pretpostavi jer komšije nisu čule svađu. Supružnici su važili za mirne ljude.

Blic, 9. maj - Apatin, Mile Obradović posle godina proganjanja sa više uboda nožem u grudi ubio Miru Radumilo (54), da bi nakon samoranjavanja preminuo u somborskoj bolnici. Mile i Mira još dok su bili u zajednici često su se svađali. Mile je, kako svedoče Apatinci, fizički i psihički maltretirao ubijenu, što je bio razlog da ona posle 20 godina ostavi nevenčanog supruga. Ni posle raskida, od kojeg je prošlo 12 godina, on joj nije dao mira. Često se žalila da je

prati, presreće, ostavlja noću bicikl u njeno dvorište da bi ona ujutro znala kad krene na posao da je on bio ispred njene kuće. I dok su živeli zajedno on je Miru maltretirao bez razloga, fizički i psihički. Prijateljice Mire Radumilo navode da im je govorila da je prijavljivala maltretiranje, ali da ne mogu da potvrde kada i kojoj službi.

U Centru za socijalni rad u Apatinu tvrde da nisu imali prijave nasilja, te da u njihovoj evidenciji nema ni Mire niti Mileta. „Nema traga prijave zbog nasilja u našoj ustanovi. Nijedno nije evidentirano zbog prijave nasilja niti nama direktno niti je policija takvu prijavu imala i kao takvu je po uobičajenoj praksi dostavila Centru za socijalni rad“, kažu iz Centra.

Alo, 3. jul - **Beograd, Momčilo Pavlović (67) ubio suprugu Slavicu Pavlović (64) pa presudio sebi.** Bračni par Momčilo (67) i Slavica (64) Pavlović nađeni su sinoć mrtvi u stanu u Ulici Patrisa Lumumbe u Beogradu. Momčilo je ubio suprugu iz pištolja, a zatim presudio sebi. Prvi rezultati istrage govore da je verovatno reč o dogovorenom ubistvu i samoubistvu. Momčilo je bolovao od kancera. Bili su depresivni i u teškom psihičkom stanju. Verovatno su se dogovorili da zajedno odu u smrt. Pored nesrećnog čoveka nađen je pištolj. Sin Momčila i Slavice je bio padobranac Aleksandar Pavlović, koji je nastradao pre dve godine. Roditelji nisu mogli da prežale njegovu smrt, pa nije isključeno da su zbog depresije, u kojoj su bili od sinovljeve smrti, odlučili da sebi oduzmu život.

Blic, 5. jul - **Beograd, Milan L. (48) krvnički je ubio udarcima kamenom u glavu suprugu Olgu L. (39) ispred Centra za socijalni rad, gde je trebalo da se dogovore kako će viđati decu posle razvoda.** Olga je kobnog dana dovela svoje troje maloletne dece od deset, osam i tri godine kako bi ih Milan video u kontrolisanim uslovima, s obzirom na to da je već osuđivan za nasilje u porodici, a da je u toku brakorazvodna parnica. Napadač je i pre nego što je žena sa decom došla pretio da će je ubiti. Kada se ona dovezla džipom, on je izašao iz svog automobila i krenuo ka njoj. Udarao ju je kamenom u glavu, a prestravljena deca su pokušavala da ga spreče u tome i preklinjala ga da prestane. Milan L. je više puta privođen zbog nasilja u porodici, a već dva puta je osuđivan! Prvi put osuđen je uslovno 2010. zbog lakih po-

vreda koje je nanio Olgi. Nakon toga, osuđen je na dve godine zatvora 2015. za nanošenje lakih telesnih povreda sinu. Milan je 17. aprila ove godine izašao iz zatvora, kada je odslužio kaznu. „Ona je više puta prijavljivala nasilje u porodici. Koliko još žena mora da strada da bi se nešto preduzelo“, u očaju priča Aleksandar Ignjatović, brat ubijene Olge.

Kurir, 12. jul - Pančevo, Toma Stepanović (84), oficir u penziji, ubio je hicem iz pištolja suprugu Dragicu (78), a zatim počinio samoubistvo u Gerontološkom centru u Pančevu, u kome su proveli poslednjih 20 godina. Postoji oprostajno pismo. Toma i Dragica su uredno složili sobu, ostavili su čak i odeću u kojoj žele da budu sahranjeni, kao i sva dokumenta. Pronađena je članska karta krematorijuma, gde su godinama uplaćivali članarinu.

Dnevnik, 26. jul - Banatski Karlovac, Ratko J. (52) ubio suprugu Draganu (44) sa nekoliko uboda nožem, da bi nakon toga izvršio samoubistvo prerezavši sebi vrat. Važili su za dobru i pristojnu porodicu, a Ratko za mirnog čoveka i dobrog domaćina. Pretpostavlja se da je do ubistva došlo zbog ljubomore. „Ne mogu da verujem. Baš su delovali kao skladan bračni par. Ratko je pre zločina čerke odveo kod komšija da bi sa ženom ostao sam kod kuće. Raspravljali su se i tad ju je ubio, čule su se svađa i vriska iz njihove kuće. Fina familija, za primer, nikada se iz njihove kuće do tog dana nije čuo povišen glas. Nisu lako živeli, uvek fali para, ali ko danas lako živi“, pričaju komšije. Ratko J. je u subotu popodne nožem izbo suprugu Draganu koja je preminula u kolima Hitne pomoći na putu do bolnice i pored velikih napora lekara da joj spasu život. Ratko je pre toga sa teškom ranom na vratu već iskrvario u njihovoj kući. Ratkova ljubomora uzrok je tragedije jer se priča da je htela da ga ostavi.

Blic, 15. septembar - Lazarevac, S. M. žaračem usmratio suprugu V. M. (49), pa presudio sebi tako što se automobilom zakucao u autobus. On je već imao sudsku zabranu prilaska supruzi zbog porodičnog nasilja, već je bio i na izdržavanju zatvorske kazne po istom osnovu. Sumnja se da je S. M. odmah nakon ubistva supruge seo u automobil i uputio se ka Ibarskoj magistrali. Kako su pokazali

prvi rezultati uviđaja, on je pod nejasnim okolnostima prešao u suprotnu traku i na levoj strani kolovoza direktno se sudario s autobusom. S. M. je stradao na licu mesta.

Blic, 7. novembar - **Naselje Stojnik, Sopot, Dragan J. (51) ubio ljubavnicu Jasminu J. (53) vatrenim oružjem.** Dragan J. (51) iz Ralje pucao je na ljubavnicu Jasminu J. (53) i pogodio je u vrat, da bi potom presudio i sebi, a motiv je najverovatnije ljubomora. Prema prvim informacijama, muškarac i žena su se dovezli u popodnevним časovima automobilom „golf“ do Ulice Banjica u Stojniku, kada je Jasmina iznenada izašla iz vozila, a Dragan krenuo za njom. Muškarac je tada izvukao pištolj i pucao joj u vrat te je na mestu usmrtio, a zatim je presudio i sebi jednim metkom u slepoočnicu. Verovatno je došlo do svađe, koja je zatim kulminirala ovim strašnim zločinom. Dragan je kao lovac imao dozvolu za nošenje oružja.

Blic, 3. decembar - **Zemun polje, Beograd, Miloš Jovanović (49), saobraćajni policajac, ubio je svoju bivšu devojkicu Miroslavu Stojaković (46) pucnjem iz pištolja u glavu nasred ulice u Zemun polju, a zatim počinio samoubistvo.** Jovanović je bivšoj devojkici pucao u glavu na ulici i pobegao sa mesta zločina ka obližnjoj fabrici, gde je 15 minuta kasnije pucao sebi u srce. Ubistvu i samoubistvu prethodila je dugogodišnja tortura koju je nesrećna žena trpela od svog tadašnjeg dečka. „Mira je bila veoma dobra žena, a njen dečko policajac redovno ju je maltretirao. Bili su u vezi godinama, a poslednjih meseci njihov odnos bio je buran. On joj je pretio, uhodio je, bili su čak i na sudu zbog pakla koji je proživljavala sa njim. Često nam je govorila: „Ubiće me jednog dana.“ „ Jovanović je bio veoma problematičan, i svi su ga zvali Svinjski. Stalno je pravio probleme, bio je i suspendovan s posla. Jovanović je otac troje dece, a ni on, kao ni Miroslava, nisu bili razvedeni od svojih prethodnih partnera.

Blic, 9. decembar - **Pećinci kod Sremske Mitrovice, Mirsar Šilaković (49) nožem nasmrta izbo bivšu nevenčanu suprugu Melitu Dmićević (46).** Ubica je posle zločina počinio samoubistvo tako što se obesio o prozor. Danijela, Melitina ćerka iz prvog braka, kaže da je njena majka torturu trpela godinama i da je na kraju platila glavom.

Veza njene majke i Mirsada od samog početka krenula je loše, jer je on krio da je bio u braku, da ima dete, ali i da je bio u zatvoru. „Dve godine pošto su stupili u vezu, majka je saznala da je on proveo sedam godina na robiji jer je tukao bivšu ženu. Godinu dana pošto je počeo da živi kod mame u kući, počeo je i nju da bije“, kaže njena ćerka. Pijanstva, agresija, svađe, lomljava stvari po kući, sve je to ubrzo postalo sastavni deo Melitinog života, ali i života njena dva sina - Nenada (9) i starijeg Dalibora. „Neša nije njegov sin, a stalno ga je tukao. Kada bi mama stala u Nešinu odbranu, i nju bi tukao, a Daliboru je pretio da će ga isterati iz kuće bude li se mešao“, u suzama priča Danijela. Da su Melitina deca često trpela nasilje govori i to da je Mirsad izbacio njenog sina iz kuće i da je mladić morao da spava na lokalnom groblju jer nije imao gde. „Mama nije ni znala gde je on završio. Jednom je brat krenuo da je zaštiti kada se Mirsad izivljavao nad njom, pa je ovaj skupio ljude i sa njima isprebijao mog brata. Kada su ga pretukli, rekli su mu: „Budeš li prijavio policiji, sledeći put koljemo“,“, priča Danijela. Ona dodaje da poslednja dva meseca njena majka više nije mogla da izdrži višegodišnju torturu Mirsada, te je odlučila da ga istera iz svoje kuće. Kada je odlazio, na vratima joj je poručio da se neće završiti na tome. Kako dodaje, Mirsad se potom danima vozio po selu i posmatrao njenu majku, ali i braću. „Mama ga se veoma plašila. Zbog toga ga niko nikada nije prijavio, jer on je nju stalno držao ucegnenu. Pretio joj je da će „nekome glava pasti“ ako ga prijavi policiji, ali i da će ubiti nju i sebe uz reči „tebe ću zaklati, a sebe ubiti“,“, priča njena ćerka.

Blic, 15. decembar - **Požarevac, Vladan Grdanović (37) ubio suprugu Jelenu Grdanović (37) a potom izvršio samoubistvo.** Vladan Grdanović (37) iz sela Lučića nedaleko od Požarevca ubio je suprugu Jelenu (37) u petak oko 13 sati sa više uboda nožem u predelu grudi, a zatim je seo u automobil i uputio se ka požarevakoj obilaznici, gde je, kako se sumnja, namerno prešao u suprotnu traku u trenutku kada mu je u susret išao kamion, izazvao direktan sudar i na mestu poginuo. Grdanović je, inače, bio zaposlen kao medicinski tehničar u Opštoj bolnici u Požarevcu, dok je Jelena radila u lokalnoj prodavnici. Za to vreme Grupa za koordinaciju i saradnju u vezi sa sprečavanjem nasilja u porodici razmatrala je slučaj nasilja koje je ubijena Jelena prijavila dva dana ranije. „Ona je prijavila nasilje poli-

ciji u Požarevcu dva dana ranije, međutim policijski službenik Vladanu nije odredio neku od hitnih mera. Tek kasnije je policajac prijavio slučaj Centru za socijalni rad, a radnici Centra izašli su na teren 14. decembra da bi uradili procenu rizika od nasilja. Na tom sastanku oni su utvrdili da postoji rizik od nasilja, međutim, tek dan kasnije za njihov slučaj bio je zakazan sastanak koordinacione grupe. Kobnog dana, u petak, nesrećna žena došla je u Centar, svega sat vremena pre monstruoznog ubistva, da saopšti da se muž ne smiruje. Radnice Centra rekle su joj da se skloni od njega jer će je ubiti i da će se sve rešiti za sat vremena, kad treba da bude održan sastanak koordinacione grupe. Naglasile da će nasilniku biti sigurno određena mera udaljavanja iz kuće na 30 dana i zabrana prilaska. Međutim, dok su oni razmatrali njihov slučaj, Vladan je ubio Jelenu. Motiv ubistva i samoubistva koje je u petak potreslo Lučiče kod Požarevca upravo je eventualno udaljenje Vladana iz njegove kuće u kojoj je živio sa Jelenom i maloletnim sinom. On i Jelena imaju jedno dete. U kuću u kojoj su živeli njih dvoje su dosta ulagali, pogotovo Vladan, a imali su i veliko poljoprivredno domaćinstvo. Očigledno ga je spoznaja da ce morali da napusti kuću i sve što je gradio zato što ga je Jelena prijavila za nasilje navela da ubije nju, a zatim i sebe.

Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice u 2018.

Večernje novosti, 1. januar - Segedin, Čenad Čeke (29) iz sela Gunaroš kod Bačke Topole usmrtio je devojkju Blanku Kemiveš (25) iz Čantavira nadomak Subotice. Samo nekoliko sati pošto su u jednom segedinskom lokalnu dočekali Novu godinu, Čenad Čeke (29) iz sela Gunaroš kod Bačke Topole ubio je svoju devojkju Blanku Kemiveš iz Čantavira nadomak Subotice. Do tragedije je došlo 1. januara oko podne. Momak i devojkja su se posvađali još na ulici, i tako u svađi ušli u stan. Prepirka se nastavila i u stanu na četvrtom spratu, da bi eskalirala fizičkim sukobom u kome je nesrećna devojkja zadobila teške povrede od kojih je na mestu ostala mrtva. Kada je video šta je uradio, momak je pokušao da izvrši samoubistvo, ali je potom ipak pozvao hitnu pomoć. O Blanki, koja je inače živela u Subotici i pomagala majci u knjigovodstvenoj

agenciji, imaju samo reči hvale, a momka nisu poznavali jer su se zabavljali svega tri meseca. Meštani kažu da ju je ubio iz ljubomore, bukvalno ju je zadavio golim rukama.

Blic, 10. januar - **Obilić, Branislav Milić (55) iz sela Babin Most zadavio suprugu Goricu (50)**. Beživotna tela Gorice (50) i Branislava Milića (55) pronađena su u mestu Babin Most kod Obilića na KiM, a kako saznajemo, sumnja se da je reč o ubistvu i samoubistvu. Gorica je pronađena sa tragovima konopca oko vrata, dok je Branislav imao više ubodnih rana po telu, koje je najverovalnije sebi naneo nožem. Prema nezvaničnoj rekonstrukciji događaja, Branislav je zadavio suprugu Goricu, a zatim sebe ubo nožem. Pretpostavlja se da je zločinu prethodila svađa. Meštani misle da uzrok zločina eventualno mogu biti njegovi psihički problemi.

Politika, 9. februar - **Smederevo, Dalibor Simjonović (33) najpre je nožem izbo svoju nevenčanu suprugu Aleksandru i njevu majku Milenu Vasić, a potom izazvao požar u kome je i sam stradao**. Da je njegov zet sve unapred isplanirao ubeđen je i Žikica Vasić, suprug i otac stadalih žena. Usput je svratio na pumpu, tamo su kamere zabeležile da je kupio litar i po soka, tražio od prodavačice da ga prospe i sipa benzin. Potom je taksijem došao do kuće, ušao i zaklao ih obe, polio benzinom i zapalio, priča očajni Žikica Vasić. Nesrećni Vasić tvrdi da su Aleksandra i Dalibor imali izvesne razmirice, ali da one nisu ukazivale na ovakvu tragediju. Bilo je uvreda i pretnji s njegove strane, ali nije delovalo ozbiljno. „Ona je imala mučnine zbog trudnoće i grip, pa je došla kod nas zbog nekih razmirica između njih dvoje. Uporno je insistirao da se vrati“, priča on.

Srpski telegraf, 7. april - **Kladovo, Nikodije B. (60) zbog ljubomore čekićem ubio vanbračnu suprugu Mirjanu I. (36)**. U ranim jutarnjim časovima osumnjičeni je udarcima čekićem u glavu usmrtio vanbračnu suprugu Mirjanu I., inače hrvatsku državljanku koja je imala prijavljeno prebivalište u Kladovu. Nakon ubistva on je pokušao da se ubije tako što je popio veću količinu tableta, ali je intervencijom lekara spasen i upućen na odeljenje neuropsihijatrije u Negotinu.

Večernje novosti, 14. april - Ostružnica, Žarko Mišković (55) hicem iz pištolja ubio nevenčanu suprugu Gordanu Vlasković (59), a zatim presudio i sebi. Žarko je Gordani, nakon što je odlučila da ga ostavi jer ju je prevario, svakodnevno slao poruke, moleći je da mu oprost i da se predomisli kako bi nastavili zajednički život jer ne može bez nje. Međutim, ona nije želela da mu oprost prevaru, zbog čega mu nije odgovarala na poruke. Neki od Gordaninih prijatelja su izjavili da je Žarko nakon 14 godina zajedničkog života suprugu počeo da maltretira pre godinu dana i da je ona trpela batine, sve dok nije otkrila da ima paralelnu vezu. Tada je odlučila da stavi tačku na njihov zajednički život.

Večernje novosti, 6. jun - Zagajica kod Vršca, Petar Jovanov (69) puškom usmrtio suprugu Bosiljku Jovanov (63), a potom pokušao samoubistvo. Petar je lovačkom puškom ubio suprugu Bosiljku, a potom neuspešno pokušao sebi da oduzme život. Motiv za ovakav zločin, nagađa se, jeste ubičino loše zdravstveno stanje, jer mu je dijabetes polako oduzimao vid, dok se godinama kretao pomoću štake. I Bosiljka je bila bolešljiva, pa je, po svedočenju komšinicke, često ležala u krevetu. Jovanovi su ceo radni vek proveli u Beču. Otkako su otišli u penziju, u Zagajici su boravili tokom leta, a u Austriji, gde im žive sin i ćerka, bili su samo zimi. Lovачka puška kojom je Petar Jovanov počinio ubistvo u njegovom je vlasništvu, s obzirom na to da je nekada bio lovac. Ali, u trenutku kada je izvršio ubistvo nije imao dozvolu za držanje oružja.

Večernje novosti, 12. jun - Vlasotince, Slavoljub Ivković (58) je u vikendici smrskao glavu supruzi Jelici (53), a zatim se obesio o obližnje drvo. Slavoljub je ubio suprugu Jelicu udarajući je više puta metalnim kleštima po glavi, a potom je otišao u šumu i na pedesetak metara od mesta zločina obesio se o granu cera. Suprug je Jelici smrskao glavu, a kraj njenog tela su pronađena metalna klešta. Rodbina navodi da je Jelica živela u strahu od čoveka sa kojim je izrodila dvoje dece i da se plašila posledica ako ga prijavi policiji.

Večernje novosti, 4. avgust - Jagodina, Novak Mijović (52) pištoljem ubio suprugu Vesnu (45), a potom presudio sebi, pucajući u

glavu pištoljem za koji je imao dozvolu. Mijovići su se pre više od deset godina doselili iz Đakovice, a u stanu u kojem se desila tragedija živeli su tri-četiri godine kao podstanari. Jedan im je sin na studijama, drugi se oženio i zasnovao porodicu, a treći sin i ćerka živeli su s njima. Novak je radio kao upravnik seoske pošte, a Vesna je u istoj firmi bila čistačica. Ne zna se motiv ubistva, ali su komšije izjavile da je Novak često bio pijan i da se iz njihovog stana često mogla čuti svađa. Ova porodica nije poznata Centru za socijalni rad niti je ikada bilo prijava nasilja. Međutim, komšinica komentariše da i ako je bilo nasilja, Vesna ga nije prijavljivala. „Pa ima četvoro dece!“, dodaje komšinica.

Blic, 28. oktobar - **Veliki Izvor, Zaječar, Gorica Petrović (57) ubijena je prekuče u porodičnoj kući. Nju je sa desetak uboda nožem u vrat, leđa i grudi usmrtio sin Dalibor Petrović (36), a zatim sebi prerezao vrat.** Tragedija kakvu ovo mesto ne pamti dogodila se oko 6.30 sati ujutru, u porodičnoj kući Petrovića u Karadorđevoj ulici. Gorica i njen suprug Jovan Petrović živeli su u prizemlju kuće, dok je njihov sin živio sam na spratu. Gorica se ujutru popela na sprat kod sina. Kako se pretpostavlja, majka i sin su se posvađali iz još uvek neutvrđenih razloga, nakon čega je Dalibor uzeo nož i počeo da ubada majku po telu. Dalibor je majci naneo 10 uboda u predelu grudi, leđa i vrata. Po svemu sudeći, nesrećna žena mu je nakon uboda u grudi okrenula leđa i pokušala da pobegne, međutim sin se nije zaustavio dok se Gorica nije srušila na pod. Jezive krike nesrećne žene čuo je njen suprug Jovan, koji je potrčao na sprat kako bi video šta se događa, međutim njegov sin je zaključao vrata. Jovan je zatim razvalio spratna ulazna vrata, a kada je podigao pogled, ugledao je pomahnitalog sina kako nastavlja da se ubada istim nožem u vrat. „Gorica je bila divna, vredna, čista žena i domaćica, mnogo mi je žao nje. Njen muž je šećeraš, čovek od 150 kilograma, Dalibor je psihički bolestan. Njih dvojica nisu radili, pa je zbog toga ona išla s vremena na vreme u Nemačku kod ćerke, kako bi zaradila njima za život“, priča jedna komšinica.

Večernje novosti, 5. novembar - **Crvena Jabuka kod Uba, Vladimir Pavlović (61) nožem ubio svoju suprugu Tamaru (41), a potom se obesio.** Porodični zločin dogodio se u selu Crvena Jabuka u okolini Uba, kada je Vladimir Pavlović (61) nožem ubio svoju suprugu Tamaru (41), a potom se obesio. Vladimir je najpre ubistvo počinio u porodič-

nom domu, a potom presudio sebi u dvorištu. Porodičnoj tragediji prethodila je svađa supružnika, a u toj raspravi Tamara je rekla Vladimiru da će ga ostaviti, pa je on, najverovatnije zbog ljubomore, nasrnuo na nju. Prema nezvaničnim informacijama, žena je pokušala da se odbrani, ali ju je suprug nekoliko puta izbo nožem po vratu i grudima. Nakon toga pozvao je policiju i rekao im da je ubio ženu. Međutim, dolazak policijskih ekipa nije dočekao, jer je u međuvremenu digao ruku na sebe. On je okončao život tako što je uže prebacio preko drveta i obesio se. Policija i Hitna pomoć zatekle su dva beživotna tela i mogle su samo da konstatuju smrt.

Srpski telegraf, 29. novembar - Subotica, Dragan Zolnajić (53) ubio suprugu Svetlanu (46) i telo sakrio u dvorište jednog salaša. Telo Svetlane Zolnajić (46), čiji je nestanak prijavljen 16. novembra, pronađeno je u dvorištu jednog salaša u Subotici. Ubrzo je u podrumu kuće bivšeg zeta sa ranom od metka na glavi zatečen njen suprug Dragan (53), koji je misteriozno nestao četiri dana posle Svetlane. On je, kako saznajemo, preminuo ubrzo po prijemu u bolnicu. Prema rečima izvora „Srpskog telegrafa“ iz istrage, policija utvrđuje sve okolnosti u vezi s ovim slučajem, a sumnja se da je Zolnajić ubio suprugu, pa presudio sebi. Podsetimo, najpre je nestala Svetlana, četiri dana kasnije njen suprug, nakon čega je rodbina alarmirala policiju. Zolnajićev automobil pronađen je 24. novembra.

Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice u 2019.

Blic, 8. februar - Subotica, Jasna Matić (41) ubijena je udarcem tupim predmetom u glavu ispred kuće u kojoj je živela u Dalmatinskoj ulici. Žena je nađena mrtva, udarena tupim predmetom u predelu glave. Jasnine komšije su čule pucanj i kada su videle policiju bili su sigurni da je Jasna ubijena. Zvanično još nije poznato ko je zvao policiju. Dok pojedinci tvrde da je to učinio neko od komšija iz Dalmatinske ulice, kruži i informacija da je to učinio njen partner. Sumnja se da je nesrećnu ženu iz ljubomore usmrtio Josip Kujundžić (59), njen bivši emotivni partner, koji je izvršio samoubistvo na svom imanju u naselju Verušić.

Blic, 2. april - **Užice, Goran Mačić (57) ubio bivšu suprugu Snežanu Mačić (51).** Goran je imao zabranu prilaska Snežani. Snežana Mačić (51) iz Užica ubijena je u podrumu svoje zgrade u Nemanjinoj 90 u užičkom naselju Carina, najverovatnije ubodom nožem u vrat, koji joj je zadao njen bivši suprug Goran Mačić (57), koji se posle zločina obesio. Goran je Snežanu, od koje se nedavno razveo i koja ga je prijavljivala za nasilje, presreo u prizemlju zgrade u kojoj je ona živela, kad je krenula na posao. Nasrnuo je na nju i odvuкао je u podrum, gde je počinio zločin. Osim ubodne rane na vratu nanete nožem koji je ubica ostavio kraj Snežaninog tela, na njenoj glavi je bila još jedna velika rana, nastala najverovatnije od udarca tupim predmetom. Par se razveo zbog porodičnih nesuglasica. Po njenoj prijavi da ju je maltretirao, Goranu je izrečena hitna mera udaljenja iz stana i zabrana prilaska Snežani. Tom prilikom oduzeta mu je i lovačka puška.

24 časa, 24. april - **Sombor, Branko Vujičić (62) hicem iz pištolja ubio suprugu Desimirku (55) zbog ljubomore.** Branko Vujičić (62) ubio je suprugu Desimirku (55), pucajući joj iz pištolja u grudi, a zatim je sebi pucao u glavu. Nesrećna žena je umrla na licu mesta, a Branko je prevezen u bolnici u Somboru, a zatim je zbog teških povreda prevezen u Klinički centar Vojvodine u Novi Sad, gde je kasnije preminuo. Komšije nastradalog para kažu da se nisu slagali i da je Desimirka odlučila da se razvede od Branka. Ona je nešto više od godinu dana radila u Nemačkoj, čuvala je starije osobe, a on nije imao posao. Želela je, kažu, da i on dođe u Nemačku da radi, da vozi kamion, ali je on to odbio. Nesrećna žena došla je iz Nemačke nakratko u Sombor, gde ju je Branko ubio. Po jednoj verziji događaja, Vujičić je, navodno, neposredno pre nego što je pucao u Desimirku pozvao policiju telefonom i najavio ono što će uslediti. Nezvanično, somborska policija zbog toga je u rekordno kratkom roku stigla na mesto ubistva, ali žrtva već tada nije davala znake života.

Alo, 26. maj - **Mol, Ada, Karolj Ludman (58) zapalio svoju suprugu Slavicu (47) koja je zbog strašnih opekotina preminula, pa pokušao da se ubije.** Karolj Ludman (58) polio je svoju ženu Slavicu (47) benzinom, a potom je zapalio nešto posle ponoći 25. maja u porodič-

noj kući u Molu, u opštini Ada! Od posledica opekotina Slavica je preminula, dok je Karolj pokušao da izvrši samoubistvo ubrizgavši sebi u stomak 20 doza insulina. Lekari u bolnici u Senti bore se za njegov život, a motiv za ubistvo supruge je najverovatnije ljubomora.

Blic, 29. maj - Beograd, Vračar, Boško Spasić (44) usmrtio suprugu Jelenu Spasić (52) brojnim ubodima nožem. Boško Spasić (44) je nožem usmrtio suprugu Jelenu (52) u stanu u Ulici Desanke Maksimović na Vračaru, a zatim je prezeo vene i pokušao da se ubije, dok su u porodičnom domu bila i njihova dva maloletna sina od 11 i 13 godina. Jelena i Boško Spasić bili su 15 godina u braku i policija nikad nije dobila prijavu za nasilje u porodici. „Oboje su bili divni ljudi. Sjajan brak, dobar život. Boško je bio požrtvovan otac... Imali su i dve firme za jonizatore za prečišćavanje vode, ali su pre par meseci zapali u baš velike dugove... Počeli su da rasprodaju neke nekretnine koje su imali ne bi li se izvukli. Verovatno da su ti finansijski problemi doprineli tragediji“, ispričali su za „Blic“ poznanici supružnika Spasić.

Večernje novosti, 28. juni - Bačko Petrovo Selo, Š. H. (60) lovačkom puškom usmrtio suprugu K. H. (43), a onda pucao u sebe. Na salašu između Bačkog Petrovog Sela i Mola pronađena su beživotna tela supružnika Š. H. (60) i K. H. (43), a dosadašnji rezultati istrage pokazuju da je najverovatnije reč o ubistvu i samoubistvu. Oboje su imali rane nanete vatrenim oružjem i to, kako se sumnja, lovačkom puškom za koju je muž imao dozvolu. Prema podacima policije i socijalnih službi, nije bilo nijedne prijave nasilja u ovoj porodici. Kako se nezvanično saznaje, Šandor Harci ubio je svoju suprugu Kristinu jer je htela da ga ostavi.

Masovna ubistva žena i muškaraca

Mediji o masovnim ubistvima najčešće izveštavaju nazivajući ih netačno „serijskim“. Kriminologija, međutim, pod masovnim ubistvom (Mršević, 2014: 273-274) podrazumeva umišljajno ubistvo (takođe i pokušaj ubistva) troje, četvoro ili više ljudi u toku jednog događaja, bez pauze u vidu tzv. perioda hlađenja između ubistava. „Hlađenje“ (*cooling off*) je pauza između ubistava koja može da traje od nekoliko dana do

nekoliko meseci ili čak godina, dok ubica ne otkrije i napadne sledeću pogodnu žrtvu. Pomenuti „period hlađenja“ je postojanje vremenskog diskontinuiteta između počinjenih ubistava, i ako postoji ta vremenska razlika ubistvo se svrstava u grupu serijskih ubistava, a serijski ubica je ubica više osoba koje umišljajno ubija sa pauzama. Žrtve serijskih ubica su po određenim kriterijumima ubice selekcionirane/i pojedinke/ci (npr. prostitutke, striptizete), a ne grupe kao što je slučaj kod masovnih ubica. U novijoj istoriji u Srbiji se nisu dešavala serijska ubistva (ali jesu serijska silovanja), ali masovna ubistva su dosta često prisutna, čak jednom do dva puta godišnje i obično imaju elemente femicida.

Masovne ubice obično napadaju škole, fakultete, restorane, sportske i muzičke priredbe i koncerte, smatrajući ove lokacije za mesta na kojima će ubistvo imati najveći efekat. Masovni porodični ubica ubija članove svoje porodice dok su na okupu u kućnim uslovima ili na javnim mestima. Masovni ubica ubija više osoba na jednom mestu tokom naglog napada agresivnosti. Njegove žrtve su obično bespomoćne u odnosu na njega jer su neoružane, iznenađene napadom i/ili u momentu napada nemaju odstupnicu tj. nemaju kuda da pobegnu ili da se sakriju. Masovne ubice se, za razliku od serijskih koje mogu dugo da ostanu neotkrivene, generalno ili odmah po izvršenim ubistvima same predaju vlastima ili počinje samoubistvo ili ih prilikom hapšenja ubije policija. U svakom slučaju, uopšte se ne kriju i ne postoji nezvesnost o identitetu ubice.

Većina masovnih ubica u svetu su beli muškarci koji potiču iz relativno stabilnih porodičnih okruženja nižeg srednjeg staleža (Kenig, 2012). Za svoje neuspehe krive druge, osećaju se isključeno iz grupe kojoj žele da pripadaju i zbog toga razvijaju iracionalnu mržnju prema ljudima koji toj grupi pripadaju. Motiv masovnog ubice je gotovo uvek snažna mržnja, iracionalna osveta, izvršenje „pravde“, opomena „krivcima“, „kazna“ pojedincima. U svojim ubilačkim pohodima uglavnom su im cilj konkretni ljudi za koje misle da su razlog njihove isključenosti/napuštenosti. Osveta je snažan motivator masovnih ubica. Unutar ove podgrupe masovni ubica ubija kako bi se osvetio nekom za doživljeno poniženje za koje smatra da je zaslužna osoba koju ubija. On odbacuje svaku ličnu odgovornost i svu krivicu svaljuje na žrtvu. Egzekucija je najčešći tip masovnog ubistva, kao vrsta kažnjavanja ljudi koje ubica smatra krivim.

Masovna ubistva žena i muškaraca u 2015.

Sva masovna ubistva 2015. kod nas su izvršena na teritoriji Vojvodine. Javnost je najviše uznemirena masovnim ubistvima baš zbog toga što predstavljaju ispoljavanje ogromne, iracionalne mržnje koja nezadrživo dovodi do masovnog lišavanja života. Takođe i zbog visokog nivoa destruktivnosti i nepopravljivosti posledica, kao potpune bespomoćne izloženosti žrtava napadu koji nisu imali nikakve mogućnosti da spreče, pobegnu ili da se na drugi način zaštite ili odgovore na napad, masovna ubistva najviše podsećaju na terorističke akte nasilja.

Politika, 19. maj - Martonoš kod Kanjiže, Rade Šefer (55) ubio je svoju snaju Nataliju Šefer (25), njene roditelje Šandora i Karoliju Bajtan, svoju suprugu Rozaliju Šefer i njene roditelji Gizelu i Jena Tračik. Hronika najavljenog masakra u Martonošu: neposredno pre izvršenog zločina, sin Vladimir je prijavio oca Radeta za nasilničko ponašanje i Šefer je bio uhapšen. U policiji je proveo četiri sata, nakon čega je pušten na slobodu. Odlukom tužilaštva protiv njega je podneta prijava u redovnom postupku, što ne podrazumeva policijsko zadržavanje. Pre mesec dana, žena i sin Radeta Šefera su tražili od policije da mu oduzme oružje, četiri puške, jer je pretio da će ih sve pobiti. Vinovnik šestostrukog ubistva u Martonošu Rade Šefer u novembru 2011. godine vređao je i napao policajce, zbog čega je protiv njega podneta prekršajna prijava na osnovu koje su mu u martu 2012. godine oduzete sve četiri lovačke puške koje je posedovao. Međutim, Prekršajni sud u Senti dozvolio je da postupak protiv Šefera zastari i policija mu je 16. aprila prošle godine vratila oružje kojim je pre tri dana ubio šest članova porodice. Ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović je posle ovog događaja doneo odluku da, zbog utvrđenih nepravilnosti u radu, smeni načelnike policijskih stanica u Senti i Kanjiži. Protiv njih je pokrenut disciplinski postupak.

Masovna ubistva žena i muškaraca u 2016.

Večernje novosti, 25. mart - Moł, opština Ada, preminula Jelena Stojkov (29) koju je 20. marta upucao bivši nevenčani suprug

Bane Jovanović Safet (49). „Uhapšeni Safetovi pomagači“ (*Večernje novosti*, 26. mart). Nevenčanoj supruzi, koja ga je napustila i koja je bila njegova prva meta, ispalio je u nedelju u Molu hitac u usta, a potom je pucao i u Jožea Imru (70), njenog stanodavca u Bečeju, koji je pokušao da je odbrani od bivšeg muža. Zločinac je potom otišao u Mol, gde je u kući, dok su večerali, pucao i ubio svog prijatelja Matiju Petrovića (28) i ranio njegovu suprugu Renatu (31), njihovog jedanaestogodišnjeg sina Petra i snaju Natašu Sunomar (23). Imre je pušten na kućno lečenje. Troje ranjenih su u bolnici ali niko nije životno ugrožen, kažu lekari Kliničkog centra.

Blic, 3. jul - **Žitište kod Zrenjanina, Siniša Zlatić (38) zbog ljubomore ubio bivšu suprugu Dijanu (30), njenu prijateljicu Jovanu Popović (21) i još tri osobe, i pritom ranio 20 ljudi** („Lice zla“, 3. jul). Siniša Zlatić, koji je sedeo u kafiću, videvši svoju suprugu, sa kojom je imao pokrenutu brakorazvodnu parnicu, izašao je iz objekta da bi se ubrzo vratio u kafić gde je bilo stotinu ljudi i ispalio više hitaca iz „kalašnjikova“. Prvo je ubio suprugu i njenu prijateljicu Jovanu Popović. Nakon toga je nastavio da puca po ljudima koji su se u tom trenutku nalazili u kafiću, prepunom zbog toga što se u Žitištu tog dana odvijao „Pile fest“. Ubio je i Vladimira Kosovića, Stevana Jojića i Vladimira Mijatovića.

Dominantno medijsko izveštavanje o ovim slučajevima uglavnom sadrži elemente senzacionalističkog izveštavanja, etički kodeks se olako narušava, možda u uverenju da tragične dimenzije događaja daju zeleno svetlo za novinarsko „traganje za istinom“ svim sredstvima, pa i onim neetičnim, da je tema „in“ i da je treba maksimalno eksploatisati u smislu zadržavanja pažnje publike. Isti trend nastavlja se i 2017. godine kada se desio novi slučaj masovnog porodičnog ubistva sa femicidom u Bariču. Mediji ni u jednoj analiziranoj godini zapravo nisu problematizovali masovna ubistva u svetlu mogućnosti da se ona spreče, saglašavajući se svesno ili nesvesno sa redovnim stavom policije da se i u pojedinačnim i u masovnim femicidima radi o neočekivanim tragedijama koje niko nije mogao da predvidi, a još manje da spreči, niti su ispitivali saznanja institucija o događajima koji su prethodili ubistvima. Time mediji doprinose kreiranju javnog mnjenja, koje i samo ima sklonost da takva ubistva smatra nepredvidivim udarom sudbine. Neka masovna ubistva su

bila predvidiva, npr. kada je ubica javno pretio, bio osuđivan zbog nasilnih dela i/ili poznat u svojoj okolini po „prekom“ karakteru i sklonosti ka porodičnom i drugim oblicima nasilja. Osim u slučaju iz Kanjiže, mediji su retko objavljivali saznanja institucija o događajima koji su prethodili ubistvima. Medijski stil u ovim slučajevima masovnih ubistava je mešavina korektno informativnog u početnim trenucima kada u medijima i javnosti postoji šok, da bi se već sledećeg dana pokrenula mašinerija dominantno senzacionalističkog izveštavanja koja se svakim narednim danom sve više zahuktava, „obogaćena“ raznim vidovima kršenja profesionalne etike.

Prilikom izveštavanja o masovnim ubistvima, pravila profesionalne medijske etike na razne načine učestalije su narušavana od pojedinačnih femicida, od prava na privatnost i dostojanstvo oštećenih i porodica žrtava, do iznošenja spekulacija, nagađanja i neosnovanih pretpostavki o razlozima, pozivanjem na zlu kob, nesrećnu sudbinu, porodično prokletstvo i sl., do kršenja pretpostavke nevinosti u pogledu osumnjičenog, identifikovanja i stigmatizovanja članova njegove porodice koji nemaju nikakve veze sa izvršenim zločinom, što neretko dobija karakter svojevrsnog medijskog linča.

U nizu masovnih ubistava navodimo slučaj takvog ubistva u 2017. i 2019. godini u Srbiji kao deo jedne crne, neprekinute serije višestrukih porodičnih femicida. Medijski stil izveštavanja u ovom, kao i u prethodnim slučajevima, počinje relativno korektnim činjeničnim okvirom događaj. Prebrzo se međutim navodi da je porodica važila kao koherentna zajednica relativno neopterećena nasiljem i nerešivim sukobima kao mogućim motivima za ubistvo, da bi tek u kasnije objavljenim člancima izašla na videlo činjenica o postojanju neraščišćenih imovinskih odnosa pojedinih žrtava, kao i učestalih, mada prikrivenih porodičnih tenzija, postojanje prijave za nasilje u porodici i sl.

Masovna ubistva žena i muškaraca u 2017.

Tanjug, april - Poređenja radi, kao i zbog upozorenja da postoji redovnost takvih slučajeva, navodimo masovna ubistva koja su se desila 2017, u selu Barič u opštini Barič. **Nezapamćen zločin u Bariču - penzioner ubio sina, suprugu i šuraka, ranio snaju, pa izvršio samoubistvo u crkvi** (*Blic*, 24. april). Ubio je pištoljem su-

prugu Radu, sina Miroslava i šuraka Pavla, a ranio snaju Goricu, posle čega je izvršio samoubistvo. Njegov krvavi pir je tekao ovako: prvo je ubio šuraka na ulici, pa je ranio sina i snaju. Tada je krenuo na suprugu Radu, koja je pobegla kod svojih roditelja. Međutim, tu ju je stigao i ubio. Nakon trostrukog ubistva, Božidar D. izvršio je samoubistvo pucajući sebi u glavu u porti seoske crkve. Nakon što je Božidar ubio sina, u selo su brzo stigli specijalci sa automatskim puškama i opkolili ga u crkvenom dvorištu. Kada je video da nema kud, izvršio je samoubistvo. Da se to nije desilo, verovatno bi nastavio da ubija, moguće pre svega tasta Radivoja, sa kojim već dugo nije bio u dobrim odnosima. Višestrukom ubistvu je prethodila svađa oca i sina, a zločin je počinjen pištoljem za koji je Božidar D. imao urednu dozvolu za držanje od 1998. godine. Proverama u policijskim evidencijama utvrđeno je da u ovoj porodici do sada nije bilo prijave bilo kakvog nasilja. Reč je o uglednoj porodici solidnog imovinskog stanja, tako da ništa nije ukazivalo na to da bi moglo doći do ovako teškog zločina. Kasnije izjave ukazuju na to da se radilo o sukobu oko imovine. Iako prijava nasilja u konkretnom slučaju u Bariču nije bilo, meštani su ispričali da je bilo sukoba i da je poslednje dve godine trajala svađa između oca sa jedne, i sina i majke sa druge strane, i to oko imovine.

Večernje novosti, 5. maj - Lučani, put Bujanovac-Gnjilane, Goran Petrović (24) ubio je svoju nevenčanu suprugu Jovanu Ivanović (21) i njenu majku Dušicu Ivanović (42), dok je njihova maloletna ćerkica (2) ranjena i prevezena u Niš. Iako su ubijene dve osobe (nevenčana supruga i tašta), ubica je izvršio i treće ubistvo u pokušaju (ćerku), pa bi se i ovaj slučaj mogao svrstati u kategoriju (pokušanog) masovnog ubistva. Ubistvo se, prema informacijama iz policije, desilo u noći između četvrtka i petka, a automobil se kretao iz pravca Niša ka selu Ranilug. Ubica je nakon krvavog pira, pošto je pucao u dve žene i dete, pobegao s mesta zločina. Mladi bračni par je i ranije imao razmirica, navodno su se, prema rečima meštana, i rastajali pa ponovo mirili zbog ćerkice.

Slična situacija je i u slučaju ubistva dve osobe, nepokretne starice i suseda koji je pokušao da joj pomogne, i ubistva treće osobe u pokušaju, ćerke ubijene koja je ranjena. **Doroslovo, Sombor, provalnik ubio Eržebet Štampfer i Roberta Holo, komšiju koji je pokušao da pomogne Eržebet i njenoj ćerki (Alo).**

Provalnik je ubio komšiju koji je pokušao da pomogne napadnu-toj nepokretnoj starici, nepokretnu komšinicu i pucao na njenu ćerku koja je ranjena i prevezena u bolnicu. Policija je odmah kre-nula u potragu za ubicom, a izjavili su i da znaju ko je počinio taj zločin. Fridoš Nađ (52) je nakon ubistva Roberta Hola i Eržebet Štampfer umakao preko granice gde se krio od 27. aprila (*Frank-furtske vesti*).

Masovno ubistvo žena i muškaraca u 2019.

Blic, 24. maj - Novi Sad, Goran Janković (37) usmrtio ženu Mirjanu i taštu Nadu i tasta Branislava Pajića. Goran Janković (37) u novosadskom naselju Telep ubio je suprugu Mirjanu Janković (31) i njene roditelje Branislava (63) i Nadu (57). Mirjana je pre dve nede-lje prijavila supruga zbog nasilja u porodici. Imaju dvoje dece, a ona ga je dva puta ostavljala jer ju je tukao. Kako "Blic" nezvanično sa-znaje, ubio ih je pred decom tako što ih je macolom tukao do smrti. Goran je imao i zabranu prilaska. Inače, komšije navode da su Goran i Mirjana živeli u skladnom braku, navodeći kao dokaz da se u dvori-štu kuće u kojoj su živeli nalaze brojne igračke, dečja trampolina i drugi rekviziti za dečju razonodu.

Medijsko izveštavanje o nepartnerskom femicidu

U Srbiji ne postoji zvaničan podatak o broju femicida. Postoji zvaničan podatak o broju ubijenih žena, ali ne i o broju žena koje su ubili muškarci. Jedini podatak se dobija prebrojavanjem slučajeva femicida po medijskim izveštajima iz pres-klipinga koji dobija i Mre-ža „Žene protiv nasilja“, i niz stručnjaka/kinja iz oblasti fenomenolo-gije nasilja i rodnih studija. U zavisnosti od toga ko i prema kojim kri-terijumima prebrojava femicide, u javnosti se javljaju i različiti podaci. Ako se broje svi femicidi, što je stav autorke ove analize, u Srbiji ima godišnje prosečno oko pedeset femicida, a ne oko tride-set, kako proizilazi iz analiza samo partnerskih femicida. Imajući u vidu nemoćne starice i devojčice, majke i žene „opasnih zanimanja“ (a radi se o nemoćnim staricama, devojčicama, majkama sinova koji

su neleženi narkomani i psihopate, bolničarkama, novinarkama, ko-nobaricama ili, jednostavno, ženama koje su se našle u pogrešno vreme na pogrešnom mestu), nastao je nužno termin „nepartnerski“ femicid kao domaća reakcija dela stručne javnosti i feminističke aktivističke scene u Srbiji na višegodišnje nepotpuno izveštavanje javnosti samo o slučajevima partnerskog femicida koji je medijski usvojen kao sinonim za femicid uopšte²², usled fokusiranja na samo jednu kategoriju femicida od strane koalicije ženskih organizacija pod nazivom mreža „Žene protiv nasilja“²³.

Pojmovno razlikovanje partnerskog od nepartnerskog ubistva je zasnovano na međunarodnim dokumentima i ima osnova u naučnim disciplinama koje se bave nasiljem, rodno zasnovanim nasiljem i ubistvima žena. Najnovija dokumenta Ujedinjenih nacija, npr. Izveštaj o femicidu u Jermeniji i Izveštaj specijalne izveštačice UN o nasilju nad ženama, takođe ipak daju osnova za izdvajanje partnerskog od nepartnerskog ubistva žena. Femicid je ubistvo žena i devojaka zato što su žene, na osnovu njihove rodne pripadnosti i dešava se kao rezultat rodne nejednakosti, diskriminacije i ekonomske nemoci žena (Jilozian, 2016). U ovom izveštaju, specijalni izvestilac (Manjoo, 2012: 4) bavi se temom rodno motivisanih ubistava žena bilo da se dešavaju u porodici ili zajednici, ili je to ubistvo počinjeno ili tolerisano od strane države. Globalno, prevalencija različitih manifestacija takvih ubistava je u porastu, dok je nedostatak odgovornosti za takve zločine čest slučaj, gotovo pravilo. Termini kao što su femicid, feminicid, ubistva zbog zaštite časti i zločin iz strasti, između ostalog, koriste se za definisanje takvih ubistava.

²² Javna izlaganja o nepartnerskim femicidima započela je Zorica Mršević krajem 2016. reagujući na medijsko prioritizovanje partnerskog femicida, jer je u javnosti taj tip postao sinonim za femicide uopšte (14. novembar). Posedovanje oružja i ljudska nebezbednosti: uticaj na mlade žene. **Centar za istraživanje javnih politika**. (25. novembar). Sveobuhvatni pristup nasilju nad ženama, Narodna skupština, Ženska parlamentarna mreža. Povodom *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama* (5. decembar). Ženska parlamentarna mreža Skupština AP Vojvodine. Povodom *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama* (16. decembar). Konferencija „Istanbulska konvencija - Odgovornost i obaveze institucija“. Pokrajinski ombudsman, Novi Sad.

²³ Mreža „Žene protiv nasilja“ je koalicija specijalističkih nevladinih organizacija koje pružaju individualnu podršku ženama i menjaju društveni kontekst radi smanjenja nasilja nad ženama u Srbiji.

Tačno je da je tzv. partnerski femicid najčešći oblik femicida i da predstavlja sigurno jedan od njegovih najtežih oblika izneverenog poverenja, posebno i zato jer se dešava u ambijentu porodičnog doma, dakle mestu koje treba da predstavlja zaštitu svim članovima. Analiza samo partnerskog femicida međutim, nije dovoljna, pogotovo ako se ne naglasi da se radi samo o jednoj podvrsti femicida kao što je to dosta čest slučaj, kada se npr. pod naslovima najnovijih studija „Femicid u Srbiji“ analizira samo partnerski femicid²⁴. Time se zanemaruje činjenica da postoje i drugi oblici femicida, tj. čitave brojne kategorije žena ubijenih od strane muškaraca koje ne pripadaju partnerskom femicidu. Zahvaljujući striktnoj realizaciji projektnog zadatka koji se odnosi samo na partnerski femicid, ostavljene su izvan ne samo analize, već i informisanje javnosti o ubijenim usamljenim bakama i devojkicama, i jedna i druga kategorija često surovo seksualno i fizički zlostavljana pre ubistva. Analiza strogo selekcioniranog samo partnerskog femicida ostavlja i van saznanja javnosti da postoje i kategorije žena u povišenom riziku od femicida, kao što su žene starije životne dobi koje žive same, konobarice, novinarkе, kafanske pevačice, seksualne radnice, učenicе, medicinske sestre, zapravo sve one koje su, bez ikakve svoje krivice, neki nasilni muškarci uočili kao moguće lake žrtve, makar da su kratkotrajno bez zaštite.

Ne postoji nijedan osnov različitog vrednovanja žrtava koje su u partnerskom odnosu sa ubicom, a u odnosu na ubijene starice, devojkice i druge žene koje su se na neki drugi način „zamerile“ svojim muškim ubicama. Nije ni etički, ni ljudski, ni profesionalno, a još manje feministički, praviti razliku između tih žrtava višegodišnjim upornim navođenjem i insistiranjem na samo jednoj kategoriji femicida u svojim analizama, uz totalno ignorisanje jedne trećine femicida čije žrtve nisu bile partnerke ubica.

Rezultat takvog nedovršenog pristupa je pogrešno informisanje javnosti o broju i karakteru femicida u Srbiji, brutalno zanemarivanje onih najnemoćnijih i najslabijih žrtava femicida, starica i devojkica koje su ionako vrlo malo i retko u fokusu i medija i institucija, i konačno, onemogućavanje analize svih femicida na način

²⁴ Femicid u Srbiji: Saopštenje mreže „Žene protiv nasilja“, 31. juli 2016.

identifikovanja hegemonističkog maskuliniteta kao glavnog uzroka svih femicida.

Svi navedeni slučajevi nepartnerskog femicida, nemoćnih starica, devojčica, i posebno ubijenih majki, skreću pažnju i zbog očiglednog odstupanja od odredaba Istanbulske konvencije o obaveznoj dužnoj pažnji države u prevenciji i sprečavanju nasilja nad ženama. Naime, načelo dužne pažnje tiče se odgovornosti države za radnje nedržavnih aktera, jer ukoliko država garantuje osnovno ljudsko pravo na život, nije dovoljno da garancije ostanu na papiru i da država ne povređuje prava građana, već je neophodno da se država i faktički postara da građanin svoje pravo zaista i uživa. To načelo sadrži i Istanbulska konvencija u odredbama o prevenciji i suzbijanju nasilja koje se odnose na sistematsko suprotstavljanje nasilju ne samo kroz represivne mere, već i kroz najšire shvaćenu prevenciju. Tako je u delu teksta Konvencije koji je posvećen prevenciji, u čl. 12. st. 1, predviđeno da se države obavezuju da preduzmu neophodne mere u promociji promena društvenih i kulturnih obrazaca ponašanja žena i muškaraca s ciljem iskorenjivanja predrasuda, običaja, tradicije i drugih praksi koje se zasnivaju na ideji inferiornosti žena, odnosno na stereotipnim ulogama žena i muškaraca. Delovanje državnih organa u tom smislu predstavlja udarac na same korene nasilja nad ženama i posledično proizašlim femicidima. Članom 13. st. 1 Konvencije države se obavezuju da, redovno i na svim nivoima, propagiraju, odnosno sprovode kampanje ili programe podizanja svesti u javnosti o različitim manifestacijama svih vidova nasilja prema ženama, u saradnji s državnim institucijama za ljudska prava i telima za ravnopravnost, civilnim društvom i nevladinim organizacijama, posebno ženskim, kad god je to potrebno, a sve s ciljem podizanja svesti i razumevanja šire javnosti. U pitanju su mere za edukovanje šire javnosti, pri čemu treba imati u vidu da učestalo i detaljno pisanje o nasilju i prikazivanje scena nasilja ne mora samo po sebi blagotvorno uticati na podizanje nivoa svesti, posebno ukoliko je reč o senzacionalističkom pristupu usmerenom na postizanje što većih tiraža i rejtinga. Odredbe člana 51. Konvencije od ključnog su značaja upravo za sprečavanje femicida, jer predviđaju obavezu države da preduzme neophodne zakonodavne ili druge mere i obezbedi da svi relevantni organi obave procenu rizika od smrtnosti, ozbiljnosti situacije i rizika od ponavljanja nasilja,

s ciljem upravljanja rizikom i, ukoliko je neophodno, obezbedi koordiniranu zaštitu i podršku (čl. 51, st. 1).

Zaključak ovog teksta je poziv da se svaka analiza femicida u Srbiji bavi celinom ovog fenomena bez odvajanja jednih od drugih žrtava, bez favorizovanja partnerki u odnosu na sve ostale žrtve, koje su u ukupnom zbiru i brojne i izloženije riziku od ubilačkog muškog nasilja, a ujedno i od povećane društvene nevidljivosti. Prevencija u smislu odredaba Istanbulske konvencije znatno bi smanjila i broj nepartnerskih femicida u Srbiji jer gotovo svi navedeni slučajevi su bili predvidljivi, pa prema tome i preventabilni.

Paradigmatični primer nepartnerskih femicida koji alarmantno zahteva da se toj kategoriji femicida pokloni puna pažnja je brutalno ubistvo Anđe Anzuicki (88).

Anđa Anzuicki (88) iz Novog Bečēja mučena je, silovana i brutalno ubijena u svojoj kući. Razbojnici su izvršili premetačinu, a potom su se seksualno izživljavali nad staricom dok nije preminula u najtežim mukama (*Kurir*, 25. novembar 2014, „Zverski mučena: Seksualno se izživljavali nad staricom do smrti!“). Stanovala je u oronuloj kući koja je u veoma lošem stanju. Pretpostavlja se da su bila najmanje dva napadača. Oni su je opljačkali, a potom su je silovali i seksualno se izživljavali nad Anđom, koja je jedva imala 40 kilograma. Bila je izložena strašnoj torturi. Silovana je i zverski mučena. Prizor na koji su policajci naišli bio je jeziv, videli su njeno unakaženo telo. Čak su i oni bili užasnuti iako su navikli na razne prizore. Pre nego što je izdahnula, nesrećnoj ženi zlotvori su gurali štap u anus, pokidali jetru i niz unutrašnjih organa (*Alo*, 23. novembar 2014, „Starica od 88 godina mučena, pa ubijena u Novom Bečēju!“).

Ubistva starijih žena spadaju gotovo svake godine, pa tako i u periodu 2012-2018. godine, u najbrutalnija po načinu izvršenja, jeziva do besmisla po okolnostima i motivima, najgora po svim kriterijumima humanosti. Ubice i silovatelji tih starica su njima često nepoznati ili slabo poznati mlađi muškarci. Žrtve su ubijene i silovane zato što su stare i nemoćne žene, same i bespomoćne, zato što mogu jednostavno i lako da budu mučene i ubijene, i paradigma su svega onoga što kao neravnoteža moći predstavlja osnov za rodno zasnovano nasilje. Mediji nikada ne problematizuju ova ubistva kao rezultat hegemonističkog maskuliniteta, već se traga za elementima koristoljublja, zasnovanog ili mnogo češće nezasnovanog na

stvarnim činjenicama koje bi ukazivale na imovinske motive ubica. Time im se daje medijski prizvuk imovinskih krivičnih dela počinjenih zbog koristoljublja, dok se uopšte ne analiziraju u svetlu demonstracije muške nadmoći. Silovanje koje u velikom broju slučajeva prati nasilje i ubistvo starijih žena koje nedvosmisleno upućuje na rodnu zasnovanost tog nasilja jednostavno se previa u tom specifičnom medijskom falsifikatu stvarnosti.

Isti im je koren i uzrok kao i partnerskim femicidima u hegemonističkom maskulinitetu (Mršević, 2014: 93)²⁵, samo što ubijene bake i devojčice, za razliku od ubijenih partnerki, gotovo da nisu imale ni teoretske šanse, poput Anđe Anzuicki, da se suprotstave nasilnicima, da im uzvrate, da beže, dozivaju pomoć, prijavljuju pretnje, nasilje i pokušaje ubistva, pokreću postupke, traže i dobiju policijsku zaštitu ili zaštitu drugih institucija, što žrtve partnerskih ubistava sve uglavnom i rade boreći se za svoj život.

Ni femicid starica nije neočekivano i nepredvidljivo delo. Obično se radi o višestrukim povratnicima, osuđivanim i ranije za svirepa ubistva i silovanja starica. Paradigmatičan je slučaj ubistva iz Svrljiga, koje se stavlja na teret višestrukog povratniku za krivično delo teškog ubistva pri izvršenju razbojništva ili razbojničke krađe. Prema nezvaničnim saznanjima „Južnih vesti“, radi se o povratniku koji je januara 2000. godine na svirep način u svom selu ubio Ljubinku N. (66). Zbog tog ubistva je tada osuđen na 15 godina zatvora, a pušten je na slobodu nakon izdržanih 12 godina. Godinu dana nakon izlaska iz zatvora, M. M. je ponovo uhapšen marta 2013. godine zbog sumnje da je, takođe u svom selu, pokušao da siluje staricu K. Ž. (89) (Južne vesti, Kostić Aleksandar, 3. mart 2015, „Uhapšen osumnjičeni za ubistvo starice u Svrljigu“).

Potrebno je da mediji i ove femicide analitički prezentuju kao rezultat tradicionalnih rodnih odnosa u i izvan porodice, tipičnog patrijarhalnog modela hegemonističkog maskuliniteta koji se manifestuje nasiljem nad ženama. Ubice biraju starice za žrtve jer ih percipiraju kao lake mete, pošto su bez muške zaštite. Mediji uglavnom činjenično korektno izveštavaju o ubistvima nemoćnih starica, ne

²⁵ Hegemonistički maskulinitet je model praktikovanja muške dominacije nad ženama. Termin „hegemonističko“ odnosi se na kontekstualno tolerisane načine na koje muškarci praktikuju muškost, a koji uključuju i nasilje radi potčinjavanja žena.

posvećujući im zapravo mnogo pažnje, tek par rečenica, bez nastava osim ako se ne radi o poznatoj žrtvi. Mediji pritom nikada ne koriste termine hegemonistički maskulinitet i femicid, ali jasno izražavaju osudu takvih ubica i takvih zločina mnogo eksplicitnije nego kod partnerskih femicida, posebno ako se radi o sinovima ubicama majki, višestrukim povratnicima.

Ivan C. (33), koji je u Leskovcu makazama iskasapio Milicu Petrović (89), priznao da je staricu zaklao jer je odbila da mu preda novac (*Kurir*, 12. juni 2013, „Makazama iskasapio staricu: „Ubio sam je jer nije htela da me sluša!““). Nesrećna žena mu je kuvala kafu kad ju je ubio. Ivan se godinama izivljavao nad Milicom. Često joj je dolazio u kuću i vikao na nju. Tražio joj je pare non-stop i svi su za to znali.

U svim tim slučajevima ubijenih i zlostavljanih baka nedostaju medijima vrlo poželjni elementi „ljubavi“, „erotike“, „romanse“, kojih naravno nema ni u partnerskim femicidima, ali barem ima prostora za medijsku nadogradnju i njihovo učitavanje. Zato se tim slučajevima malo ko posebno bavi, jer ako nema tri „S“ - seksa, skandala, spektakla, onda nema ničeg „zabavnog“, upotrebljivog, medijski atraktivnog. U 2014. godini praksa medija je da o takvim ubistvima objave malu, i zapravo vrlo korektnu noticu, i ceo slučaj brzo zaborave jer zlostavljane i ubijene starice ne povećavaju tiraže. Povrh svega, istraživanja Mreže „Žene protiv nasilja“ prate femicid takođe iz medijskih članaka i beleže (analiziraju, komentarišu, protestuju i sl.) ubistva punoletnih žena koje su ubijene od strane partnera (bivših/sadašnjih) i članova porodice, ali se ne bave nepartnerskim femicidima koja su takođe rodno motivisana.²⁶

Primeri femicida starica u 2015.

Večernje novosti, 5. mart - **Osuđivani manijak i ubica Milovan Mišić (36) iz Beloinja ponovo je uhapšen, ovog puta zbog sumnje da je ubio staricu Milinku Jeftić (82) iz Svrlijiga.** Telo ne-

²⁶ Mrežu „Žene protiv nasilja“ čini 28 ženskih organizacija koje pružaju usluge ženama koje su preživele muško nasilje u Srbiji. Organizacija koja koordinira mrežom - Autonomni ženski centar.

srećne žene, sa vidljivim povredama na vratu i usnama, pronađeno je u utorak ujutru u njenoj kući u Pastirskoj ulici, kod stadiona Fudbalskog kluba „Svrljig“. Obdukcija je pokazala da je Milinka udavljena, a policija je vrlo brzo identifikovala izvršioca, inače povratnika u vršenju krivičnih dela. Mišić je 2000. godine u Beloinju pokušao da siluje, a zatim je ubio Ljubinku Nikodijević (66), zbog čega je u Okružnom sudu u Nišu osuđen na 13 godina zatvora. Po njegovom povratku sa robije, celo je selo živelo u strahu jer su svi bili ubeđeni da će ponovo da učini neki zločin. Tokom izdržavanja zatvorske kazne u niškom zatvoru, Milovan Mišić je više puta tražio pomilovanje. Njegove molbe su odbijane sve do novembra 2012. godine, kada je ispunio uslove za puštanje iz zatvora na osnovu novog zakona o amnestiji.

Večernje novosti, 6. mart - **Svrljig, višestruki povratnik Milovan Mišić (36) silovao je, pa ubio staricu.** Milovan Mišić iz Svrljiga u martu 2015. silovao je i ubio staricu Milinku Jeftić (82) (*Blic*, 6. mart, „Monstrum - Silovao i ubio staricu!“). Prvo je udario pesnicama, slomio joj rebra, silovao je, slomio joj vilicu i vratne pršljenove. Mišić je već robijao zbog napada na starice. On je odležao dvanaest godina jer je 2000. godine ubio Ljubinku Nikodijević (66) iz sela Beloinje. Nakon puštanja na slobodu napao je Kosanku Živković (89) iz istog sela, ali je staricu spasla njena ćerka.

Naše novine, 26. mart - **Starčevo, silovao i zadavio staricu Slavku Stević (83).** Požarevačka policija uhapsila je rumunskog državljanina V. U. (49) s prebivalištem u Dubočki kod Petrovca na Mlavi zbog sumnje da je 23. marta silovao i ubio staricu Slavku Stević (83) u njenoj kući u selu Starčevo. Ovaj zločin policiji je prijavio D. T., meštalin Dubočke, koji je pronašao beživotno telo žene. Nakon obavljenog uviđaja, policija je pokrenula potragu za počiniocem, kojeg je uhapsila već narednog dana. Obdukcijom tela utvrđeno je da je starica pretučena jer su joj bila polomljena rebra i povređeni ekstremiteti, a potom je silovana i zadavljena. Kasnije u objavama medija pojavljuje se i ime ubice, Rumun Vasil Uktua (49).

Večernje novosti, 11. novembar - **Unuk Miljan Ranković 23 izbo nožem svoju baku Miroslavu Ranković (69), pa zapalio stan da**

prikrije zločin. Prethodnog dana su rođaci do 18 sati sekli drva. Ništa nije nagoveštavalo šta će da uradi. Baba ga je obožavala i poslednji zalogaj njemu davala.

Večernje novosti, 15. decembar - Niš, Igor Useinovič (32) do smrti tukao staricu Ružicu Talević (83). Starica Ružica Talević (83) glavom je platila nesmotrenost, kada je juče oko dva sata ujutru, posle zvonjave, otključala vrata stana u Ulici Dimitrija Tucovića 3/7. Tada je u njen dom upao razbojnik, višestruki povratnik Igor Useinovič (32) iz okoline Žitorađe, i staricu tukao do smrti.

Primeri femicida starica u 2016.

Blic, 8. april - Ubijena je starica Deska Mišić (82) 9. aprila u selu Knežice kod Niša, i teško ranjena njena unuka Milica Mišić (28). Na njih je pucao komšija Goran Ilić (41), koji se nakon toga ubio. Pre toga došlo je do rasprave, ubica je ljutito otišao po oružje, sačmaru i karabin, iz kojeg je, kada se vratio, ubio Desku koja je telom štitila Milicu, i ranio Milicu (*Telegraf*, 10. april, „Sahranjena baka heroj: Stala je ispred puške i primila metak jer je štitila svoju unuku!“). Imao je nameru da ubije i Miličine roditelje, ali kada su mu u rvanju otac i majka oteli oružje, pobegao je. Njegov leš nađen je u njegovoj izgoreloj brvnari u kojoj je čuvao pčele. Navodno je hteo da se oženi Milicom, ali ona nikad ništa nije imala sa njim, izbegavala ga je i zabavljala se pet godina sa drugim mladićem. Imao je 21 prijavu zbog nasilja, i pitanje je zašto mu nije oduzeto oružje. Navodno joj je pretio: „Bićeš moja ili ću vas sve pobiti.“ Miličinom bratu je rekao da ako je on nema, niko je neće imati. Godinama je maltretirao i sopstvenog oca, a pošto je tog dana ostao bez posla, pošao je da ubije oca koji je na vreme pobegao od pomahnitalog sina. Meštani sumnjaju da je ugljenisani leš ubica Goran, i pre veruju da je tu spalio nekog od komšija sa spiska za odstrel i da je sada u bekstvu.

Blic, 11. april - Selo Knežice, kod Niša, Goran Ilić (41) ubio staricu Desku Mišić (82), ranio njenu unuku Milicu, pa se spalio. Ubica je došao u kuću ćerke ubijene starice, majke ranjene devojke, gde je došlo do rasprave, nakon čega je on ljutito otišao iz

kuće, ali se ubrzo vratio naoružan i pucao. Deska Mišić je smrtno stradala, a njena unuka Milica teško je ranjena. Ubrzo zatim izbio je požar u brvnari. Posle dvosatne potrage za naoružanim ubicom, po gašenju požara u brvnari je nađeno telo. „Frankfurtske vesti“ navode da je Goran Ilić ubio zbog zabranjene ljubave jer roditelji ranjene Milice nisu pristali da se uda za njega, a planirao je i njih da ubije. („Frankfurtske vesti“, 10. april, „Masakr zbog zabranjene ljubavi“).

Blic, 13. jul - **Knežice kod Petrovca na Mlavi, Drakče Perić (48) ubio Dušicu Bogdanović (66), motiv novac.** „Pomogla mu je kao sinu, a on ju je ubio. Dušica je imala švajcarsku penziju, ali je preko advokata, posle sinovljeve smrti, dobila i zaostavštinu od oko 30.000 švajcarskih franaka. Kod Drakčeta je stanovala jer je htela da neko brine o njoj i deo para je potrošila da mu iskopa bunar, uvede vodu i sagradi kupatilo. Kupila mu je nameštaj i pomogla oko uređenja kuće jer su i on i supruga nezaposleni, a imaju maloletnu ćerku. Od supruga je nasledila oko hiljadu franaka mesečno. Drakče je bio bolestan, kockar, i on i žena nezaposleni. Svi znamo da je imao novčanih problema, ali ne možemo da verujemo da bi ubio Dušicu“, u neverici pričaju meštani Knežice.

Primeri femicida starica u 2017.

Blic, 9. februar - **Sopot, naselje Mala Ivanča, Desanka Milanović (76) ubijena, pronađena s prostrelnom ranom.** Milanovićeva je pre samo tri dana bila na meti provalnika, kad je opljačkana. Desanka je, inače, bila profesorka Mašinskog fakulteta u penziji.

Franfurtske vesti, 17. maj - **Novi Sad, nepoznati počinioci ubili pa zapalili G. Z. (66).** Policija u Novom Sadu u kanalu u novosadskom naselju Žabalj u ponedeljak uveče je našla ugljenisano telo žene G. Z. (66), ali drugi detalji ovog zločina nisu saopšteni.

Alo, 29. avgust - **Dokmir, Ub, Saša Arsenić (38) udavio staricu Veru Rakić (77).** Policija je u noći između srede i četvrtka pronašla i uhapsila Sašu Arsenića (38) zbog sumnje da je udavio komšinicu

Veru Rakić (77) u njenoj porodičnoj kući u selu Dokmir kod Uba. Utvrđeno je da je Arsenić posle pijančenja u drugom selu otišao kod Vere, koja ga je ugostila i spremila mu večeru, ne sluteći zlo. Kako saznajemo, Arsenić je priznao da je ubio staricu, ali nije rekao zbog čega, pravdajući se da je bio pijan. Kuću je ispreturao da bi zametnuo tragove.

Blic, 4. oktobar - Najbrutalije ubistvo starica u 2017. desilo se u oktobru i delo je više saučesnika. **Selo Porodina kod Žabara, nepoznati mladići satima tukli i izboli nasmrtnu Kristinu Ilić (81).** Sirota žena iz Porodina kod Žabara bila je žrtva manijakalnih razbojnika, koji su bez milosti jedva pokretnu staricu kinjili do smrti ne bi li im otkrila gde krije dragocenosti. Njeno krvavo izmučeno telo pronašli su njen sin Momčilo i unuk Dušan u nedelju kada su došli kod nje, zabrinuti jer im se nije javljala. Ubice su upale kod bake u kuću koja ima nekoliko stotina kvadrata, a onda je počeo horor. Bespomoćnu staricu su prvo vezali, a onda su je mučili. Tukli su je po glavi drškom noža, a potom je ubadali oštricom sečiva po telu. Sumnja se da su nesrećnu ženu na kraju usmrtili tako što su joj prerezali vrat. Cela kuća bila je oblivena krvlju. Stepennost monstruoznosti razbojnika pokazuje i to što su nemilosrdni tlačitelji pili kafu i pušili dok su ubijali staricu! Ubice su dobro poznavale prilike u kući starice. Nesrećna žena radila je u Nemačkoj, gde je stekla i penziju, a odatle se vratila pre nekoliko dana posle teške operacije. U noći kada je ubijena Kristina Ilić još jedna kuća u istom selu je obijena i iz nje je odnet veliki plen. Srećom, starija žena koja u toj kući živi spavala je tokom pljačke. Napadači su iz Kristinine kuće odneli oko 3.000 evra, zlato i dukate.

Primeri femicida starica u 2018.

Večernje novosti, 25. januar - Ruma, **S. M. (24) usmrtio svoju baku Miru Š. (64) ubodima nožem.** Dvadesetčetvorogodišnji S. M. uhapšen je sinoć pod sumnjom da je ubio svoju baku Miru Š. (64) u naselju Igralište u Rumi. Nakon hladnokrvnog ubistva, mladić je otišao u igraonicu, gde ga je policija pronašla dok je sedeo za računarnom i igrao igrice. Prema nezvaničnim informacijama, on je baku usmrtio sa više uboda nožem u predelu vrata, a policija je obavila uviđaj na licu mesta.

Blic, 7. septembar - Sjenica (selo Goševo), Miladija Kočović (77) ubijena s leđa vatrenim oružjem dok je čuvala stoku. Prema još nezvaničnim informacijama, Miladija je bila sama u katunu, a pogođena je jednim metkom u leđa, dok joj je izlazna rana na glavi. Ispred porodičnog katuna, udaljenog od najbližih seoskih kuća oko tri kilometra, u lokvi krvi bez znakova života Miladiju je pronašao suprug Isidor, koji je u trenutku zločina čuvao stoku, dok je njihov sin kosio. Sin je o svemu obavestio policiju. Istražnim organima Isidor je izjavio da je katun bio ispreturan i opljačkan i da su iz njega nestali puška i pištolj, koje je porodica Kočović posedovala uz dozvolu. Još se ne zna da li je njen suprug čuo pucanj i zbog toga došao do katuna ili je terao stoku sa pašnjaka.

Primeri drugih nepartnerskih femicida u 2015, 2016. i 2017.

Kurir, 13. jul 2015 - Lidiju Ristić ubio je u Boru Zoran Milojković. Ubio je penzionera Ljubišu Veljkovića kod koga je ubijena radila, udarcima čekića po glavi. Potom je na isti način ubio i Lidiju, koja je već bila otišla da spava. Kaže da ne zna zašto je to uradio. Suđenje za to delo počelo je 23. februar 2016.

Večernje novosti, 13. januar 2016 - Vukašin Vilotić je u ordinaciji šabačkog Doma zdravlja nožem ubio medicinsku sestru Ljubinku Popović. Vilotić, protiv kojeg je podneta krivična prijava za teško ubistvo, na saslušanju je rekao da se ne seća tog čina, ali da se seća odluke da ode da kupi nož koji je doneo dok je čekao pred ordinacijom. Vukašin Vilotić je proveo nekoliko godina u zatvoru zbog saobraćajne nesreće od pre desetak godina, u kojoj je usmrtio dete i pobjegao sa mesta udesa. On je 2004. godine automobilom na pešačkom prelazu ubio devojčicu Katarinu Andrić, a njenu drugaricu teško povredio i pobjegao s mesta nesreće. Zbog toga je osuđen na tri godine zatvora, ali je ranije pušten. U poslednje vreme je veoma teško živio, nije imao stalni izvor prihoda niti novca za život. Zbog toga je 8. januara otišao kod svog psihijatra, gde se lečio od 2004. godine, tražeći da ga hospitalizuje kako bi imao toplu postelju i obrok. Lekar mu je preporučio da redovno koristi terapiju, čega se, inače, on nije pridržavao. Dan kasnije otišao je u Dom zdravlja i ubio medicinsku sestru. Nezva-

nično, Vilotić nije imao nikakav mentalni ni duševni poremećaj, nigde nije zabeleženo da je imao sumanute ideje da nekog ubije. On je prilično dobro procenjen, obavljen je veliki broj pregleda i kontrolnih pregleda i nikada nije izgovorio da hoće nekoga da ubije.

Slučaj tzv. pogrešne/slučajne žene takođe spada u domen femicida, iako su namere ubice bile da ubije drugu osobu, i to muškarca. U ovom slučaju nije postojao dokaziv element mržnje prema ženama, niti motiv da se ubije žena zato što je žena. Međutim, po savremenim, proširenim pojmovima žrtava femicida, obuhvaćene su i žene žrtve oružanih obračuna kriminalaca, smrti žena povezane sa organizovanim kriminalom i aktivnostima bandi, što u ovom slučaju jeste scenario zbivanja (Manjoo, 2012: 4).

Alo, 27. januar 2016 - **Vlasnik pekare u Zaječaru Marjan Duljaj (53) ubio je hicem iz pištolja bivšu radnicu Draganu Matijević (49) raznevši joj glavu**, jer ga je tužila sudu zbog otkaza. Spor je dobila i po pravosnažnoj presudi Duljaj je trebalo da je vrati na posao i isplati joj 100.000 dinara. Do ubistva je došlo u kancelariji agencije u kojoj su se sreli radi dogovora oko realizacije presude. Razgovor je tekao mirno dok ubica nije izvadio pištolj, na šta su tri prisutne žene pokušale da pobegnu, Draganu je sustigao i na silu vratio unutra, gde ju je sa tri u hica u glavu ubio. Kada je lokal opkolila policija, pucao je sebi u grudi. Kako je krenuo na razgovor naoružan, očigledno nije imao nameru da mirno prihvati dogovor i planirao je ubistvo. Mesto na kome se dogodilo ubistvo jedno je od najfrekventnijih u Zaječaru. Sve se dogodilo brzo, kao na filmu, kažu očevici, i nije bilo prilike da bilo ko pomogne nesrećnoj ženi koja je pokušala da pobjegne od ubice.

Blic, 11. jul - **Selo Vratarnica kod Zaječara, Vladica R. (28) silovao i ubio trogodišnju Anđelinu Stefanović**. Vladica Rajković (28), koji je zverski ubio Anđelinu Stefanović, izabrao je žrtvu na rođendanu punom dece na kojem se šalio sa svima i mališanima pravio balone. Na saslušanju je tvrdio da ga je dete volelo i da je on voleo nju, priznao i da je ubio trogodišnju Anđelinu i ponudio da pokaže gde je to uradio. Policajce je odveo do mesta u šumi oko 600 do 700 metara od kuće gde je sa žrtvom bio na proslavi rođendana deteta njegovog brata.

Politika, 12. jul - **Vladica R. (28) koji je ubio i silovao trogodišnjeg Anđelinu Stefanović, priznao da je ubio i Draganu Stanković (47).** Vladica Rajković (28), osumnjičeni za silovanje i ubistvo trogodišnje devojčice u selu Vratarnica kod Zaječara, ubio je četrdesetsedmogodišnju ženu, čiji je nestanak 24. juna ove godine prijavio njen stric, saopštio je MUP Srbije. Osumnjičeni je policiju odveo do mesta gde se, u reci Timok, nalazilo telo nesrećne žene. Protiv Rajkovića je podneta krivična prijava za teško ubistvo.

Večernje novosti, 21. novembar 2016 - **Novi Sad, Teodora Kaćanski (30) teško ranjena (kasnije podlegla povredama), meci bili namenjeni njenom dečku.** U subotu uveče inspektori kriminalističke policije priveli su nekoliko njih na razgovor, a kako saznajemo, niko od njih nije zadržan. Detaljno se ispituje motiv ovog pokušaja ubistva, a utvrđuje se da li je meta napadača eventualno bila ova tridesetogodišnja instruktorka fitnesa ili njen momak Nenad S. (39), sa kojim je živela u zgradi ispred koje se dogodila pucnjava. On je, po nezvaničnim saznanjima, poznat policiji po imovinskim deliktima, a sumnjičen je navodno i za prikrivanje. Ne isključuje se, samim tim, ni mogućnost da su pucnji u Teodoru u stvari upozorenje njenom momku.

Večernje novosti, 3. maj 2017 - **Beograd, traga se za osobom koja je ubila Ivanu Vučetić (37) u napuštenom vagonu u Beogradu.** Nepoznata osoba je tupim predmetom nasmrtno pretukla Ivanu Vučetić (37) u Beogradu. Telo nesrećne žene pronađeno je u napuštenom vagonu na Glavnoj železničkoj stanici, gde je ona živela poslednjih sedam dana. Sumnja se da se bavila prostitucijom, kao i da je zločin počinio neko od njenih klijenata. Na mestu ubistva pronađen je krvavi kolac, pa se zasad sumnja da je Ivana njime brutalno ubijena. Usmrćena je velikim brojem udaraca po glavi i telu.

Policija je razrešila ubistvo 37-godišnje žene čije je telo 30. aprila pronađeno u napuštenom vagonu na Železničkoj stanici u Beogradu. Zbog sumnje da su počinili krivično delo teško ubistvo, uhapšena su braća D. N. i Đ. N., navodi se u saopštenju MUP-a (RTS 1, 2017).

Večernje novosti, 30. maj 2017 - **Veliki mokri lug, Beograd, radnica benzinske pumpe Kristina Kaplanović (19) preminula je**

pošto je teško ranjena tokom oružane pljačke. Nepoznati pljačkaš uleteo je na pumpu na auto-putu u smeru ka Nišu. U trenutku pljačke, Kristina Kaplanović je na radnom mestu bila s dvojicom kolega. Nezvanično, pljačkaš je s pištoljem u rukama gurao radnike u ugao objekta. Iako nisu pružali nikakav otpor, devojka je u jednom trenutku naglo okrenula glavu, kada je napadač, najverovatnije refleksno, ispalio hitac i pogodio Kaplanovićevu u potiljak.

Sinovi ubice

Sinovi su ubili svoje nemoćne majke jer su to mogli da urade u kulturi hegemonističkog maskuliniteta pošto im ništa nije stajalo na putu ka tom femicidu, možda najstrašnjem grehu oduzimanja života onima koji su ih rodili i podizali, celog života štitili i do svog tragičnog kraja voleli. Sinovi ubice majki su najčešće narkomani, neleženi psihijatrijski bolesnici, ali takođe i višegodišnji nasilnici, kojima niko, ni sa privatne ni sa institucionalne strane, nije mogao da se suprotstavi. Revoltiranost javnosti ovim ubistvima, njihovom brutalnošću naspram nemoći njihovih majki kao žrtava, nije ništa manja od slične reakcije na ubistva supruga, nevenčanih i bivših supruga. Slučajevi iz 2014. radi poređenja sa slučajevima u posmatranom periodu radi ukazivanja na njihovu znatnu kriminološku/fenomenološku podudarnost, kao i podudarnost medijskog stila u izveštavanju o tim femicidima. Iako korektni u činjeničnom smislu, mediji u svim posmatranim godinama paradigmatično propuštaju da deluju u više mobilizujućem pravcu jer se najčešće radi o višedecenijskom nasilju uz nereagovanje institucija.

Večernje novosti, 6. juli 2013 - **Višegodišnji nasilnik ubio majku i dve strine. Mileta Sarić u krvavom piru macolom zatro poslednje tri kuće u zaseoku Visoka - Sarići.** Ubio je majku Slobodanku i strine Milenu i Kosaru. Godinama su meštani sela Visoka kod Arilja strahovali od Milete Sarića (55), nasilnog i problematičnog komšije. Sve žrtve Milete Sarića bile su starice, imale su između 75 i 83 godine i bile su nemoćne pred ubicom. Veče pre zločina očevici su oko 22 časa Miletu videli pijanog kako ide prema svojoj kući. Njegov krvavi pir trajao je dugo. Nasilnik se zaustavio tek kada se uverio da su nesrećne žene

mrtve. Kada je brutalno, bez milosti, presudio svojim najbližima, Mileta se obesio u pomoćnom objektu nadomak svoje kuće. Znali su svi o kakvom je čoveku reč. Mileta je često tukao majku. Tukao je i oca, sve dok ovaj nije umro pre godinu ili dve. Miletu su meštani znali kao alkoholičara, lečenog na odeljenju psihijatrije užičke Opšte bolnice. Problematičnom čoveku, koji ne preza od nasilja, ništa nisu mogli učiniti svih ovih godina, osim da ga izbegavaju. Svi su od Milete strahovali. Dolazila je i ranije policija zbog njegovih ispada. Uvek se sve završavalo tako što bi on završio na lečenju na psihijatriji. Ne postoji nijedna institucija koja bi ga pratila i kontrolisala. Na njega kao mentalno ometenu ličnost, kako kažu, trebalo je da paze Centar za socijalni rad i policija. Pacijenta često kontroliše porodica, što se podrazumeva, i Centar za socijalni rad. U njegovom slučaju, pošto su u porodici stariji članovi, odgovornost je imao Centar za socijalni rad, gde su govorili: „Ne možemo ništa dok on nešto ne uradi.“

Blic, 11. mart 2014 - **Mirijevo, majku Mariju Milivojević pretukao do smrti sin narkoman.** Policija i cela okolina su bili potpuno svesni višegodišnje agonije kroz koju je prolazila ubijena majka zbog sinovljevog maltretiranja (*Večernje novosti*, 11. mart, „Narkoman ubio majku nogarom od stolice“). Marija se žalila da je sin maltretira, a prijavljivala ga je i policiji (*Kurir*, 11. mart, „Heroinski zavisnik nogarom od stolice tukao majku do smrti“). Istog dana kada je izvršeno ubistvo policija je intervenisala zbog njegovog nasilničkog ponašanja prema bivšoj devojci, koje je sprečila, ali ga nije uhapsila, posle čega je otišao svojoj kući i ubio majku (*Informer*, 11 mart, „Majci smrskao glavu nogarom od stolice“). Izbezumljen od besa, Nikola je nekoliko minuta šutirao vrata i pretio da će ubiti nekoga ako mu ne otvore. Neko od komšija je pozvao policiju i kad je stigla patrola, zatekla ga je ispred vrata sa psom. Posle razgovora, on se smirio, pa su ga policajci pustili da ode kući. Međutim, nekoliko sati kasnije ubio je majku. Nikola Milivojević (50), dugogodišnji narkoman, nasmrt je stolicom premlatio majku Mariju (80) u porodičnoj kući u Mirijevu. Mediji navode da je ona bila divna žena, izuzetna majka. Nije smela da ode kući ako nema da Nikoli da novac. Ona je živela od skromne penzije i sin joj je sve uzimao. Tortura je počela kad joj je umro suprug, a Nikola ostao teško povređen u udesu. Od tada je počeo da je maltretira. Marija se žalila policiji, ali oni ništa nisu preduzimali. Komšije je probudilo zapo-

maganje nesrećne žene koje je dopiralo iz kuće Milivojevića: „Čuli smo kako joj Nikola preti i kako urla na nju. Smenjivali su se tupi udarci i zvuci srče“, kažu komšije.

Sinovi ubice u 2015.

Dnevnik, 16. mart - Novi Sad, Josip B. koji boluje od raka batinama usmrtio nepokretnu majku. Novosađanin Josip B. (42) osumnjičen je za ubistvo svoje majke Zorice Jovanović (70). Starica je usmrćena u svom stanu, na Novom naselju. Njemu se stavlja na teret krivično delo teškog ubistva i zbog toga mu je određena mera zadržavanja do 48 sati, do saslušanja u Višem javnom tužilaštvu. On je prijavio da je zatekao majku mrtvu u stanu kada je došao kući, ali su lekaru koji je došao u stan povrede na telu žene bile sumnjive, pa je odlučeno da se telo pošalje na obdukciju kako bi se utvrdio tačan uzrok smrti. Iako konačni rezultati obdukcije još nisu završeni, već preliminarnim pregledom je utvrđeno da je nesrećna žena najverovatnije nasmrtno prebijena. „Mi smo komšije već 27 godina, otkako je napravljena ova zgrada. On je čekao treću operaciju zbog veoma teške bolesti, a ona je bila nepokretna“, kazala je juče za naš list žena koja je htela da ostane anonimna. „Imala je svojih problema... Prvo je doživela nervni slom, potom polomila kuk, a bila je i pomalo nezgodne naravi. Ipak, posle terapije bila je smirena. Dolazili su medicinari da joj pružaju kućnu negu“, ispričala nam je ona, i rekla da je osumnjičeni sin uvek bio dobar komšija.

Informer, 21. april - Selo Izvor kod Paraćina, Mlađa Đurić (50) ubio majku. Mlađa Đurić (50) iz Izvora u subotu je nasmrtno pretukao majku Milju T. (75) jer mu nije dala da pije. Zatim je mirno odšetao do policijske stanice, gde se prijavio. U trenutku hapšenja ruke su mu bile krvave i modre od siline udaraca koje je zadao nesrećnoj ženi. „Informer“ navodi da je popio pola litre rakije, pa kad ga je majka pozvala da dođe iz kafane kući, pošto je došao, udarao ju je pesnicama do smrti.

Blic, 26. april - Selo Bogatić kod Crne Bare, Zoran Isaković (47) ubio je majku Smiljanu (80), sa kojom je živio. Svi u Crnoj Bari su Zorana znali pod nadimkom Sija. Do odlaska u vojsku 1990. godine bio

je jedan od najboljih fudbalera seoskog fudbalskog kluba „Hajduk Stanko“. Znali su takode i da je psihijatrijski bolesnik, da se leči, ali po njegovom miroljubivom ponašanju niko nije mogao pretpostaviti da će počiniti ubistvo, i to rođene majke, koju je često spominjao.

Večernje novosti, 26. april - **Vranje, student Predrag Jović (23) tukao majku Slavicu (50) do smrti.** Vranjanac Predrag Jović majku Slavicu ubio je u porodičnom domu, posle čega se zabarikadirao u kući, odakle je policija nekoliko sati pokušavala da ga izvede. Stravičan zločin u Ulici Maksima Gorkog ostavio je sve bez reči, pa niko ne zna šta je uzornog mladića, studenta, nateralo da digne ruku na majku. Tek dalje se navodi da je Predrag bio psihički bolesnik.

Večernje novosti, 11. septembar - **Pančevo, Dragan Paunović (55) ubio majku Anku (83) dok je čistio pištolj.** Pančevac Dragan Paunović (55) uhapšen je zbog sumnje da je u porodičnom stanu u Ulici Moše Pijade hicem iz pištolja ubio majku Anku (83). Tragedija se dogodila dok je Paunović navodno čistio pištolj, koji je iznenada opalio i pogodio staricu u grudi.

Sinovi ubice u 2016.

Blic, 4. avgust - **Horgoš, Friđeš Balint (41) usmrtio majku Mariju (66) udarcima čekićem u glavu.** Majka i sin su se posvađali, a medijima je motiv ostao nepoznat. Mrtvu Mariju pronašao je suprug, nakon što se vratio sa puta. Porodica je važila za imućniju, pa su sinu kupili kuću. Nakon što je ubio majku, pobjegao je njenim autom, ali je uhapšen nakon dan-dva.

Blic, 12. septembar - **Selo Rajčilovci kod Bosilegrada, Čedomir Vasev (35) nakon bezazlene svađe nožem usmrtio majku Vericu (58).** Prema svedočenju očevidaca, nezapamćeni zločin dogodio se u naselju Laloš u ponedeljak oko osam sati ujutru. Mada nisu poznati svi detalji porodične tragedije, osnovano se sumnja da je zločinu prethodila svađa majke i sina zbog neraščišćenih imovinskih odnosa. Većina meštana u Bosilegradu tvrdi da je Čedomir Vasev bio miran, tih i povučen i da nije bio sklon nasilničkom ponašanju, kavgama i narušavanju javnog reda i mira. Međutim, meštanan Rajčilo-

vaca, koji je insistirao na anonimnosti, kaže da je i otac Čedomira Vaseva pre više od 20 godina robijao jer je u Božici ubio rođaka.

Kurir, 7. oktobar - **Požarevac, Saša Nikolić (41) zadavio majku Gordanu Nikolić (64) pa podmetnuo požar (otkriveno tek u novembru).** Mediji navode kao nazvanično saznanje da je ubica 7. oktobra napao i zverski pretukao majku, da bi je na kraju zadavio. Potom je odlučio da zapali kuću, posle čega je pozvao vatrogasce, kako se sumnja, sa ciljem da zataška jezivo delo koje je počinio. Na lice mesta ubrzo su stigle vatrogasne ekipe i policija, koji su tokom gašenja vatre pronašli beživotno Gordanino telo. Obavljen je uviđaj, a telo je potom poslato na obdukciju. Intenzivnim radom na ovom slučaju policija je došla do saznanja da žena nije preminula usled trovanja ugljen-monoksidom tokom požara, već da je smrt nastupila nasilnim putem, odnosno davljenjem.

Večernje novosti, 25. oktobar - **Bela Crkva, Dragan Šepecan (39) sekirom ubio majku Vesnu Šepecan (61).** Vesna je pronađena mrtva juče ujutru u dvorištu porodične kuće u Beloj Crkvi, a njen sin Dragan (39) uhapšen je zbog sumnje da je nesrećnu ženu ubio sekirom. Zločin se, navodno, dogodio dok su cepali drva, a Dragana je policija zatekla pored tela. Prema nezvaničnim informacijama, Vesna je ubijena sekirom, iza kuće. Njen suprug Laza, potresen, kroz suze priča da su dan započeli sasvim uobičajeno, jutarnjom kafom. „Sve troje smo seli, popili smo kafu, a ja sam potom otišao do bankomata da podignem Vesninu penziju i da platim neke račune“, priseća se Laza Šepecan, još uvek u šoku, i dodaje: „To se sve sigurno dogodilo oko osam sati ujutru, jer ja sam stigao kući oko devet.“

Sinovi ubice u 2017.

Večernje novosti, 30. januar - **Beograd, Mirijevo, Milan Vičentić (33) nožem usmrtio majku Ljubinku Vičentić (51).** Stravičan zločin dogodio se ujutro u 4.15 u beogradskom naselju Mirijevo, kada je Milan Vičentić (33) nožem zaklao majku Ljubinku Vičentić (51) u iznajmljenom stanu u ovom delu grada. Pošto je počinio zločin, izašao je nag na ulicu, posle čega ga ja privela policija. Prevezen je na psihijatrijsko odeljenje VMA. Nezvanično, Milan je duševni bolesnik.

Večernje novosti, 1. jun - **Beograd, Vidikovac, Milan S. (36) nožem rasporio majku Zlatu S. (67)**. Sin je majku iskasapio dok su se raspravljali. Kako svedoče komšije, začuli su svađu iz stana Zlate S., ali se nisu mnogo obazirali s obzirom na to da se svaka sinovljeva poseta majci tako završavala. Milan je i ranije bio problematičan, maltretirao je majku. Jednom joj je razbio glavu, pa je završio u policiji i kratko bio u zatvoru.

Sinovi ubice u 2018.

Večernje novosti, 27. januar - **Trgovište, braća Dejan (30) i Martin Arsić (38) golim rukama, do smrti, pretukli svoju majku Javorku Arsić (68)**. Sumnja se da su njih dvojica rukama više puta udarali majku sa kojom su živeli u zajednici, nakon čega je nesrećna žena preminula od zadobijenih povreda. Iz Osnovnog javnog tužilaštva u Vranju nam je potvrđeno da ovo nije prvi put da je Javorka trpela zlostavljanje svojih sinova. Prošle godine je ovo tužilaštvo podiglo optužni predlog sudu protiv Dejana Arsića zbog nasilja u porodici. On se tada sumnjičio da je majku gađao šerpom i naneo joj povrede glave. Taj slučaj ipak nije dospao do suda.

Politika, 12. februar - **Pepeljevac kod Kruševca, B. J. (37) nožem usmrtio majku (56)**. Nezvanično, ubica B. J. je psihijatrijski lečen. Uoči počinjenog ubistva otpušten je sa psihijatrijskog odeljenja Opšte bolnice u Kruševcu. S majkom se često svađao, ali je malo ko verovao da će je ubiti na tako svirep način.

Blic, 6. april - **Paraćin, Ivan Stanojević (53) uhapšen je zbog sumnje da je zbog para zadavio majku Ljiljanu (84) u njenom stanu, a zatim pustio muziku do daske i otišao da se kupa**. „Ceo komšiluk čuo je vriske iz njihovog stana u utorak oko 10 ujutru. Ivan je urlao na majku, terao ju je iz kuće. Jauci nesrećne žene i dozivanje u pomoć odzvanjali su zgradom. Čuli smo kako više: „Policija, zovite pomoć.“ Međutim, niko od nas nije pozvao policiju, jer slične su se stvari sa njima događale i ranije“, priča jedan komšija. Jutarnja svađa majke i sina negde oko podneva se smirila, a niko od komšija nije pomislio da se zapravo u stanu broj 6, gde je Ljiljana živela sa sinom,

dešava nešto užasno - da Ivan Stanojević ubija svoju majku. Tišina iz njihovog stana trajala je do sutradan posle podne, kada je odjednom krenula da trešti glasna muzika. Ubrzo je došla policija.

Blic, 13. jul - Užice, Mirjana Supurović (59), koju je 12. juna, dan pošto je sahranila supruga, krvnički izbo njen psihički oboleli sin Marko (22), preminula je 11. jula. U popodnevnim satima 12. juna Marko Supurović je, pred očima svog teško bolesnog dede Miloja prikovanog za invalidska kolica, u sobi nasrnuo na majku koja je tražeći pomoć pobegla na terasu. Za njom je, držeći kuhinjski nož u ruci, istrčao njen sin i više puta joj zabio oštricu u leđa. „Prvo sam čuo dreku koja me je podsećala na vapaj nekog kog tresse struja. Izašao sam napolje i video Mirjanu stomakom pribijenu uz ogradu terase, a iza nje Marka. Kukala je iz sveg glasa“, ispričao je tada komšija Supurovića. Marko je teško povređenu majku pokušao da baci sa balkona visokog desetak metara, ali mu se ona nekako izvukla i pala na terasu. Nije odustajao, seo joj je na leđa i nastavio da je bode nožem. Naneo joj je oko 30 uboda, a zatim hladnokrvno izašao iz kuće u kojoj je ostavio majku i dedu. Utom je stigla policija i uhapsila ga na stepeništu.

Večernje novosti, 23. septembar - Boleč, Ljubiša Marković (59) koji je sekirom usmrtio majku Dobrinku (78), lećio se na psihijatriji od 2001. Ubistvo se dogodilo u beogradskom naselju Boleč, kada je Ljubiša Marković (59) sekirom ubio svoju majku Dobrinku (78). Policiju je pozvala ubičina bivša supruga Snežana, a on se mirno predao. Ukućani vele da su mesecima strahovali da bi ovako nešto moglo da se dogodi jer je Ljubiša težak psihički bolesnik. Sve se dogodilo oko 5.30 ujutru u porodičnoj kući Markovića. Buknula je svađa između majke i sina. Ljubiša je ženu najpre udarao šakama, potom je zgrabio sekiru. On je, kako saznajemo, živeo u prizemlju sa majkom, dok je njegova bivša supruga Snežana sa sinom i ćerkom živela na spratu. Ubica je prethodno pretio bivšoj ženi. On je alkoholičar sa psihičkim problemima, mešao je alkohol i lekove. Da odnosi u porodici Marković nisu dobri potvrđivale su juče i komšije. Nije im jasno ni kako su lekari mogli psihičkog bolesnika da puste kući. Ljubiša je imao psihičkih problema, od 2001. se lećio, bio je nekoliko puta na klinici za psihijatrijske bolesti „Dr Laza Lazarević“. Pio

je lekove, ali ko zna kako. Videlo se da mu nije dobro. Poslednjih godinu dana nije ni izlazio iz kuće, poslednja tri dana nije se pomerao sa stolice u dvorištu. Nije trebalo da ga puste iz bolnice. Inače, sve je pošlo naopako kada mu je brat umro, kažu komšije.

Blic, 28. oktobar - **Veliki izvor, Zaječar, Gorica Petrović (57) ubijena je prekjuče u porodičnoj kući. Nju je s desetak uboda nožem u vrat, leđa i grudi usmrtio sin Dalibor Petrović (36), a zatim sebi prerezao vrat.** Tragedija kakvu ovo mesto ne pamti dogodila se oko 6.30 sati ujutru, u porodičnoj kući Petrovića u Karađorđevoj ulici. Gorica i njen suprug Jovan Petrović živeli su u prizemlju kuće, dok je njihov sin živio sam na spratu. Gorica se ujutru popela na sprat kod sina. Kako se pretpostavlja, majka i sin su se posvađali iz još uvek neutvrđenih razloga, nakon čega je Dalibor uzeo nož i počeo da ubada majku po telu. Dalibor je majci naneo 10 uboda u predelu grudi, leđa i vrata. Po svemu sudeći, nesrećna žena mu je nakon nanetog uboda u grudi okrenula leđa i pokušala da pobegne, međutim sin se nije zaustavio dok se Gorica nije srušila na pod. Jezive krike nesrećne žene čuo je njen suprug Jovan, koji je potrčao na sprat kako bi video šta se događa, međutim njegov sin je zaključao vrata. Jovan je zatim razvalio spratna ulazna vrata, a kad je podigao pogled ugledao je pomahnitalog sina kako nastavlja da se ubada istim nožem u vrat. „Gorica je bila divna, vredna, čista žena i domaćica, mnogo mi je žao nje. Njen muž je šećeraš, čovek od 150 kilograma, Dalibor je psihički bolestan. Njih dvojica nisu radili, pa je zbog toga ona išla s vremena na vreme u Nemačku kod ćerke, kako bi njima zaradila za život“, priča jedna komšinica.

Sinovi ubice u 2019.

Blic, 7. april - **Beograd, Zvezdara, Miloš D. (43) ubio majku Dobrilu D. (73), pa izvršio samoubistvo.** Tela Dobrile D. (73) i njenog sina Miloša (43), u poodmakloj fazi raspadanja, nađena su 6. aprila u njihovom stanu u Ulici Vjekoslava Kovača na opštini Zvezdara. Stanari koji žive na sedmom spratu osetili su nesnosan smrad. Naš sagovornik nije mogao da navede mogući razlog tragedije, jer su i majka i sin bili veoma korektni, normalni, nisu pravili nikakve probleme. „Dobrila je bila teško bolesna. Mislim da je bila i nepo-

kretna, eventualno da je možda mogla da ode do kupatila. Pre dve decenije polomila je kuk i butnu kost i mislim da je tada i otišla u invalidsku penziju. Inače, bila je sudija, koliko se sećam, okružnog suda. I stan u kome su živeli pripadao je okružnom sudu“, dodao je upravnik zgrade. O njenom sinu Milošu ima samo reči hvale. „Miloš nije radio, i koliko znam živeli su od Dobriline penzije“, dodao je on.

Blic, 15. april - **Beograd, Kaluđerica, Miljan Zlatković (31) ašovom usmrtio majku Bosanku (58)**. Sumnja se da je ubistvu nesrećne žene prethodila kraća svađa između nje i njenog sina u dvorištu kuće u kojoj su stanovali. Kako se sumnja, on je u naletu besa uzeo ašov i majku udario nekoliko puta, od čega je na licu mesta preminula. Prema informacijama iz istrage, u trenutku svađe majke i sina samo su njih dvoje bili kod kuće. Ubičin otac, odnosno žrtvin suprug, Kosta, bio je van kuće. On je bio prvi koji je naišao i zatekao krvav pir. Mladić je poznat kao problematičan, a sumnja se da je još ranije imao problem s drogom i sa zakonom. Imao je problem i sa nasilničkim ponašanjem, čak ima i presudu zbog učestvovanja u tuči.

Večernje novosti, 10. juli - **Beograd, Zvezdara, Nemanja M. (54) ubio majku Stanojku M. (83) u kući u kojoj su živeli**. Prema nezvaničnim informacijama, Nemanja je tupim predmetom udario majku nekoliko puta u glavu, a nesrećna žena preminula je od zadobijenih povreda. Dan kasnije pozvao je Hitnu pomoć, koja je po dolasku na mesto nesreće mogla samo da konstatuje smrt. Nemanja je lekarima ispričao da je Stanojka pala u kupatilu i udarila glavu. Međutim, pripadnici policije nakon sprovedene istrage utvrdili su da je on, nakon što je usmrtio majku, njeno beživotno telo stavio u krevet. Komšije nisu čule da su se njih dvoje svađali, već su imali utisak da se on brinuo o majci.

Mediji o sudskim postupcima u slučajevima rodno zasnovanog nasilja

Jedna od pozitivnih novina uočena u medijskom izveštavanju o nasilju nad ženama u posmatranom periodu od 2015. do 2016. godine jeste sve doslednije objavljivanje izveštaja sa suđenja i presude izrečene izvršiocima rodno zasnovanog nasilja. Uglavnom se radi o tri kategorije, presudama izrečenim u slučajevima javnosti poznatih osoba, presudama ubicama za femicide i presudama silovateljima. Ovi izveštaji ušli su u medijsku praksu i stvorili interes javnosti za takvim sadržajem koji inače ranijih godina nije postojao. Interes je stvoren upravo zbog intenzivnog medijskog izveštavanja o nasilju u krugovima poznatih osoba, ali takođe i posle mnogo puta ponovljenih zahteva ženskog pokreta da se izveštaj o „zločinu i kazni“ zaokruži. Naime, kako navodi npr. vodič za medije o izveštavanju o nasilju (AŽC, 2008), važno je da se priče o nasilju „isprate do kraja, kao i da se preispita odgovornost za izostanak zaštite žrtve“. Preporučuje se da se istakne i koja je kazna izrečena nasilniku, kako bi se ovaj čin javno osudio i ukazalo na posledice. Kazna je pomenuta u polovini tekstova, i to najčešće u „Politici“, „Večernjim novostima“, „Blicu“ i „Kuriru“²⁷. Glavna karakteristika tih izveštaja je da o njima izveštavaju novinari verzirani za praćenje pravosudnih tema. Oni se najčešće drže činjenica iznetih prilikom pretresa i izricanja presuda. Takođe, jasno se uočava da nema komparacija sa kaznama izrečenim za slična dela, niti komentara o visini izrečenih kazni, čime se zapravo poštuje sudska nezavisnost jer sudske presude nisu i ne smeju da budu tema medijskog validiranja, niti ma kakvog medijskog pokretanja diskusija u javnosti o visini i vrsti izrečenih kazni.

²⁷ Analiza izveštavanja dnevne štampe o nasilju u porodici (februar, mart, april 2015).

Presude za partnerske femicide

Dnevnik, 12. mart 2015 - Presuda zrenjaninskom advokatu naredne nedelje

Zrenjanin – U Višem sudu u Zrenjaninu završeno suđenje advokatu i bivšem sudiji Opštinskog suda Branislavu Kenjiću (53), koji je na svirep način ubio suprugu Jasminu (37). Iznošenjem završnih reči tužilaštva i odbrane juče je u Višem sudu u Zrenjaninu završeno ponovljeno suđenje advokatu i bivšem sudiji Opštinskog suda Branislavu Kenjiću (53) iz tog grada. On je okrivljen da je 4. februara 2011. godine u porodičnoj kući u Štrosmajerovoj ulici ubio suprugu Jasminu (37). Sudski postupak je sve vreme bio zatvoren za javnost, dok će izricanje presude, koje je predsedavajući krivičnom veću Branislav Surla najavio za narednu nedelju, biti javno. Kenjić je u prvostepenom postupku, takođe vođenom pred zrenjaninskim Višim sudom, osuđen na kaznu od 35 godina zatvora. Međutim, Apelacioni sud u Novom Sadu uvažio je žalbu optuženog „zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka“, pa je ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio na ponovno suđenje. Posle prvostepene presude, kojom je Kenjić osuđen na 35 godina zatvora zbog teškog ubistva počinjenog na svirep način, Apelacioni sud je naložio ponovno suđenje da bi se što preciznije utvrdilo šta se zapravo dogodilo na dan tragedije, kako je došlo do toga da žrtva bude izbodena 36 puta, najviše po licu i vratu, otkud 13 posekotina po celom njenom telu, kako joj je polomljena lobanja, kao i na okolnosti kako je okrivljeni nakon ubistva uspeo da pređe državnu granicu i pobegne u inostranstvo, iako je za njim odmah raspisana poternica.

Blic, 17. mart 2015 - Advokat osuđen na 35 godina zatvora

Zrenjanin - Viši sud, advokat Branislav Kenjić osuđen na 35 godina zatvora. Pitanje je koja kazna je uopšte adekvatna za ovaj zločin, ali je ova odgovarajuća kako bi javnost shvatila težinu ovog zločina. Bilo je propusta državnih organa, koji su mogli da zaštite žrtvu pre nego što je zločin počinjen, jer je pet dana pre ubistva porodica ubijene bila u policijskoj stanici da prijavi pretnje i napade na Jasminu, saopštio je advokat Petar Bogovac, kojeg je Autonomni ženski centar iz Novog Sada angažovao za pomoć porodici nastradale tokom ovog procesa.

Večernje novosti, 25. jul 2015 - Za ubistvo žene 12 godina
Beograd - Viši sud, 12 godina za Jadrana Suljića (35) za ubistvo supruge Katarine (33). Prvostepenom presudom Višeg suda u Beogradu na 12 godina zatvora osuđen je Jadran Suljić (35) zbog ubistva supruge Katarine (33), krajem septembra 2013. godine u porodičnoj kući u naselju Višnjička banja. Nesrećna žena je bila žrtva ljubomore. Utvrđeno je da ju je suprug više od 20 puta udario peharom po glavi. Katarinu je, kako se tvrdi, tukao sve dok joj nije položio lobanju. Jadran je zatim pokušao da se ubije skočivši sa prvog sprata kuće na betonsko stepenište.

Politika, 17. mart 2016 - Za ubistvo supruge 15 godina
Beograd - Viši sud, Radomiru Jeremiću (76) zbog ubistva supruge Mileve (76) iz avgusta 2014. odredio 15 godina zatvora. Viši sud u Beogradu osudio je na 15 godina zatvora Radomira Jeremića (74) zbog ubistva supruge Mileve (74). Sud je Jeremića oglasio krivim zbog ubistva i produžio mu pritvor do upućivanja na izdržavanje kazne. Mileva Jeremić nađena je mrtva 19. avgusta 2014. godine u garaži u dvorištu porodične kuće na Banjici, sa mnogobrojnim povredama glave. Njen suprug Radomir uhapšen je nekoliko dana kasnije u selu u okolini Niša.

Blic, 21. jul 2016 - Za ubistvo žene 20 godina zatvora
Beograd - Apelacioni sud, povećana kazna Radomiru Jeremiću (76) za ubistvo supruge Mileve (74). Apelacioni sud u Beogradu povećao je za pet godina kaznu Radomiru Jeremiću (76) i pravosnažno ga osudio na 20 godina zatvora jer je u avgustu 2014. godine u Beogradu brutalno nasmrtno pretukao suprugu Milevu (74), a potom njeno telo sakrio u garažu i pobegao iz Beograda.

Presude za ubistva starica

Alo, 9. decembar 2015 - Za ubistvo i silovanje 37 godina robije
Niš - Viši sud, Milovanu Mišiću (37) 37 godina zatvora zbog silovanja i ubistva starice Milinke Jeftić (82). Milovan Mišić (37) iz Beloinja osuđen je u Višem sudu u Nišu na 37 godina, jer je 2. marta 2015. silovao i ubio Milinku Jeftić (82) iz Svriljiga.

Večernje novosti, 6. februar 2016 - Za ubistvo 30 godina Kragujevac - Apelacioni sud, Igor Begić (36) osuđen na 30 godina zbog ubistva penzionerke Mileve Glišović (60). Pravosnažnom presudom Apelacionog suda Igor Begić (36) osuđen je na 30 godina zatvora zbog teškog ubistva penzionerke Mileve Glišović (60) iz naselja Stara radnička kolonija. Zločin se dogodio u noći između 5. i 6. jula 2013. godine, tokom Begićevog vikend odsustva iz KPZ "Zabela". On je tu već izdržavao kaznu zbog ranije počinjenih razbojništava i drugih krivičnih dela. Begić je odlukom Višeg suda u Kragujevcu prvobitno osuđen na 18 godina zatvora zbog ubistva starice. On je zadavio nesrećnu ženu, iz njene tašne uzeo mobilni telefon i manju ušteđevinu koju je skupljala od skromne penzije.

Dnevnik, 10. jun 2016 - Dvojici okrivljenih Šapčana pola veka robije Novi Sad - Viši sud, Kemal Nunić (49) osuđen na 20, a Dragan Stanković na 30 godina. Po navodima optužnice, okrivljenima, kao saizvršiocima, stavlja se na teret da su u noći između 21. i 22. marta prethodne godine u Suseku kod Beočina, u Fruškogorskoj ulici, po dogovoru s tada maloletnim Sašom Vujičićem, tokom razbojništva ubili staricu Tatjanu Velimirović (72), a okrivljeni Dragan Stanković i Milenu Mijalčić (92), Tatjaninu majku. Prema nalazima i mišljenjima sudskih veštaka, sada pokojna Milena Mijalčić zadobila je najmanje sedam udaraca u glavu.

Informer, 8. jul 2016 - Svrliškom monstrumu maksimalnih 40 godina Niš - Apelacioni sud, Milovanu Mišiću (37) maksimalnih 40 godina za ubistvo Milinke Jeftić (82). Apelacioni sud u Nišu pravosnažno je osudio Milovana Mišića (37) iz Svrlijega na maksimalnih 40 godina zatvora jer je 2. marta 2015. silovao i ubio sugrađanku Milinku Jeftić (82). Ovim je prvostepena presuda Višeg suda iz decembra povećana za tri godine.

Danas, 11. novembar 2016 - Šest godina zatvora za ubistvo starice Požarevac - Viši sud, Danku J. (22) za ubistvo Nadežde Đorđević (88) iz februara 2014. šest godina zatvora. Viši sud u Požarevcu pravosnažno je osudio Danka J. (22) iz Boljetina kod Majdanpeka na šest godina zatvora zbog ubistva Nadežde Đorđević (88) iz Radoševca kod Golupca. Za ovo delo zaprećena je kazna od 5 do 15 godina zatvora, ali

je optuženi dobio skoro minimalnu, jer je u vreme izvršenja bio tek mlađi punoletnik sa nepunih 19 godina života, i zbog toga što je bio na psihijatrijskom veštačenju gde je utvrđeno da je bio uračunljiv u trenutku izvršenja krivičnog dela ubistva, ali je takođe utvrđeno da je veoma niske inteligencije, na granici tuposti, što mu je bila bitna olakšavajuća okolnost koja je dovela do ovakve presude. Ovaj zločin dogodio se u februaru 2014. godine, u kući ubijene žene, inače devizne penzionerke, kod koje je optuženi povremeno radio i pomagao joj. Nakon svađe oko para, on je ženu zadavio, njeno telo umotao u čebe i plastični džak, a onda ručnim kolicima odvezao i ostavio van sela. Njeno beživotno telo pronađeno je 20. marta pored magistralnog puta Golubac-Kladovo.

Presude za ubistva majki

Večernje novosti, 9. decembar 2015 - Usmrtio majku, osuđen na 30 godina

Jagodina - Viši sud, Mlađi Đuriću (50) iz Izvora 30 godina za ubistvo majke. Viši sud u Jagodini osudio je Mlađu Đurića (50) iz sela Izvor kod Paraćina na 30 godina zatvora zbog ubistva majke Milje Todorović (85). Tužilaštvo je zadovoljno prvostepenom presudom za teško ubistvo izvršeno na bezobziran način pa se neće žaliti, saznajemo od zamenika višeg javnog tužioca Miomira Vasića. Zločin se dogodio 18. aprila 2015. u porodičnoj kući, kada je Đurić, po povratku iz kafane, pesnicama nasmrt pretukao majku. Zatim ju je ostavio u lokvi krvi i prespavao na drugom mestu. Sutradan je video da je majka mrtva i sam se prijavio policiji. Priznao je krivično delo i pokajao se, izjavivši da se ne seća tačno događaja jer je popio litar rakije. Kako je kasnije ispričao, majku je ubio jer ga je „stalno jurila u kafani“.

Frankfurtske vesti, 3. decembar 2016 - Za ubistvo majke 30 godina robije

Beograd - Viši sud, Zoranu Latoviću (56) 30 godina za ubistvo majke Danice (79). Viši sud u Beogradu osudio je Zorana Latovića (56) na kaznu od 30 godina robije zbog ubistva počinjenog pre tri godine. Ovaj bivši radnik Prekršajnog suda u Beogradu je 19. novembra 2013. godine nasmrt pretukao majku Danicu Lalović (79) jer je odbila da proda stan kako bi on vratio kockarske dugove.

Presude na dugotrajne zatvorske kazne

Informer, 3. april 2015 - Ubici vlasnice zlatare 30 godina

Beograd - Viši sud, za ubistvo Snežane Pajić (48) 26. decembra 2011. godine 30 godina zatvora. Goran Živković Golub (43) osuđen je juče u Višem sudu u Beogradu na 30 godina zatvora zbog ubistva Snežane Pajić (48), vlasnice zlatare u Obrenovcu. U istom postupku Dušan Stanković (32) osuđen je na 20 godina, Ljubinko Milosavić na šest i Saša Mitić na tri i po godine, kao saučesnici u zločinu.

Blic, 13. maj 2015 - Ubici roditelja 30 godina

Niš - Draganu Stamenkoviću (46) za ubistvo roditelja 30 godina. Dragan Stamenković (46) iz Niške Banje osuđen je nepravosnažnom presudom na 30 godina jer je ubio oca Milana (71) i majku Slovenku (63), a potom ih bacio u septičku jamu. Zbog učestvovanja u ubistvu i pomaganja, njegova nevenčana supruga Anita Stolić (40) osuđena je na 20 godina. Ubistvo se dogodilo 2013. u dvorištu kuće Stamenkovića u Niškoj Banji.

Presude u kojima su izrečene niske kazne

Iako komentarisanje pojedinih sudskih odluka od strane medija može da se smatra izvesnim narušavanjem sudske nezavisnosti, ipak su mediji izrazili čuđenje, pa i negodovanje u nekim slučajevima izricanja niskih kazni, najviše ubici Draganu Antiću i serijskom silovatelju Dejanu Gojkoviću.

Informer, 17. decembar 2015 - Ubio ženu, dobio pet godina

Jagodina - Viši sud, Draganu Antiću (50) pet godina robije za ubistvo supruge Marine (49). Dragan Antić (50) iz Dragocveta kod Jagodine, koji je 24. maja 2014. na terasi porodične kuće pištoljem ubio suprugu Marinu (49), osuđen je juče u Višem sudu u Jagodini na samo pet godina robije! Ovo ubistvo je okarakterisano kao ubistvo iz nehata. Izveštaji iz 2014. međutim jasno ukazuju da je ubica bio višedecenijski porodični nasilnik koji je teroriseo suprugu,

decu i roditelje, pa se u tom kontekstu postavlja pitanje da li može da se radi o „nehatu“ ako je delo samo jedno u kontinuiranom nizu nasilničkog ponašanja ubice? Da li pijanstvo i bahato, nasilničko šenlučenje može da bude nehat? Prethodno saznajemo da je u Dragocvetu kod Jagodine „dobar domaćin“ ubio ženu Marinu Antić (*Informaer*, 26. maj 2014, „Danima šenlučio pa ubio suprugu“). Okolina, srodnici i susedi bili su upoznati sa postojanjem nasilja, ubijena nije smela da prijavi nasilje o kome je okolina svedočila. Znalo se i da poseduje više komada vatrenog oružja. I oružje i nasilništvo su bili takođe poznati i policiji jer su ubicu prijavljivali otac Ratko i majka Mila jer ih je maltretirao i tukao. Da li je kod ove presude relevantna činjenica da je ubica bio dominantna figura u svojoj zajednici, predsednik mesne zajednice, imućan i uticajan čovek?

Blic, 27. mart 2016 - Silovatelju za trećinu smanjena kazna
Beograd - Apelacioni sud u Beogradu smanjio je za šest godina kaznu bivšem vojnom policajcu Dejanu Gojkoviću (36) iz Bele Crkve i pravosnažno ga osudio na 12 godina zatvora zbog četiri silovanja i tri pokušaja silovanja na Mostarskoj petlji u Beogradu između 2010. i 2013. godine. Tom odlukom, objavljenom na sajtu suda, preinačena je presuda Višeg suda kojom je Gojković bio osuđen na 18 godina zatvora za ista dela. Na smanjivanje kazne sa prvobitnih 18 na 12 godina posle priznatih 20 silovanja, ukazali su pre svega mediji s neodobravanjem. Na primer, u nedeljniku NIN nalazimo hronološke činjenice i kritički komentar tog slučaja (*NIN*, Petrušić S, 4. februar 2016, „Silovatelji se ne plaše naših zakona“). Kada je pre dve godine uhapšen serijski silovatelj kod Mostarske petlje, mediji su ukazali na manjkavosti institucionalne zaštite kada je u pitanju ova vrsta zločina. Saznali smo da nijedna od žena koja je prijavila silovanje nije dobila adekvatnu medicinsku pomoć, već su sve tretirane kao objekat sa kog je uzet DNK osumnjičenog. Nisu im urađeni testovi na polne bolesti i sidu, nije im data urgentna kontracepcija i niko im nije ni ponudio niti obezbedio psihološku podršku. Takođe smo saznali da je Dejan Gojković priznao više od 20 silovanja i pokušaja silovanja, a da je policiji bilo prijavljeno samo devet napada, što jasno govori o „poverenju“ žrtava u sistem. Žrtve kod Mostarske petlje nisu „šetale mračnim livadama“ (čime se indirektno ukazuje da neki mediji okrivljuju žrtve za silovanje), već su se vozile autobusom u centru grada i mogle su biti

„krive“ samo zato što su se sa posla ili fakulteta vraćale po mraku. Nasilje je odgovornost nasilnika, silovanje je odgovornost silovatelja, i to su činjenice koje je potrebno da javnost prihvati, ali mediji retko eksplicitno ukazuju na krivce i njihovu odgovornost. Pa ipak, više od polovine njih nije prijavilo napad. Na kraju, od svega, ostala je presuda na samo 12 godina, koja ne ostavlja utisak adekvatnosti i srazmernosti učinjenim delima, već više popustljivosti.

Kurir, 4. april 2017 - Silovao taštu zvonom za šurenje svinja, a kazna je sramotna

Beograd - Viši sud. Po mišljenju sudija, brutalno silovanje Vere J. (59) je nanošenje teških telesnih povreda. Tako su u skladu sa ovom kvalifikacijom pre dva dana doneli presudu po kojoj je Vladan P. (38) na kraju umesto po optužnici koja ga je teretila za silovanje, osuđen za teške telesne povrede i to na svega godinu dana i 11 meseci. Pošto je već proveo u pritvoru 23 meseca, V. P. je pušten. Sama odluka šokirala je sve uključene u slučaj, naročito što su i ginekolozi nakon jezivog zločina navodili da u karijeri nisu videli da je neko tako ozleđen kao ova nesrećna žena.

Vera je preminula početkom februara i nije dočekala presudu, a njeni najbliži kažu da se nikada nije oporavila od užasa koji je preživela. Vladan P. (38), zvani Mazga, silovao je i sopstvenu majku pre osam godina, za šta je takođe proveo samo godinu dana u zatvoru.

Mediji izveštavaju vrlo selektivno o presudama i nemaju praksu da pišu o svim presudama za slučajeve rodno zasnovanog nasilja. Generalno ne postoje izveštaji o sudskim postupcima za opšte rodno zasnovano nasilje, već samo o (nekim) presudama za femicid, još ređe za silovatelje i to kada se radi o serijskim silovanjima. Tok sudskih postupaka za „obična“ dela rodno zasnovanog nasilja prate se jedino kada se radi o VIP osobama, dakle licima sa estrade, iz sveta sporta, televizijskih produkcija i sl. Znači, u medijima izostaju ključni momenti krivičnog postupka, kao što su npr. odustanak žrtve od svedočenja i gonjenja, sekundarna viktimizacija žrtve višekratnim ponavljanjem nasilnog događaja, znatno dug vremenski period u kome se postupci odvijaju i za koje vreme žrtva obično nema nikakvu institucionalnu zaštitu od nasilnika, uočavanje manipulisanja zakonima i insti-

tucijama od strane nasilnika, zloupotreba dece kao sredstva produžavanja kontrole i nasilja nad ženom žrtvom nasilja i posle razvoda, ukazivanje na to da razvod nije kraj nasilja, ukazivanje na relativnost „pomirenja“ nasilnika i žrtve koje nikada nije i kraj nasilja i sl.

Presude u slučajevima koji su u prethodnom periodu privlačili medijsku pažnju i pažnju javnosti

Kurir, 25. maj 2015 - Zadao suprugu, dobio 30 godina

Niš - Ivan Milovanović (37) osuđen je na trideset godina zatvora zbog teškog ubistva jer je 21. avgusta prošle godine u „ljubavnoj sobi“ niškog zatvora zadao bivšu suprugu Bojanu Bačević (27).

Politika, 4. jul 2015 - Zbog ubistva supruge dobio 20 godina zatvora

Čačak - Viši sud, Mišo Drašković (64) zbog ubistva supruge dobio 20 godina. Mišo Drašković (64) iz sela Šume kod Ivanjice osuđen je na 20 godina zatvora zbog ubistva supruge Rosande. On je suprugu usmrtio 4. septembra 2014. tako što ju je davio, udarao pesnicama i više puta ubo nožem. Tokom suđenja utvrđeno je da je dan pre ubistva pretio ženi da će je zaklati, zbog čega je intervenisala policija. Sud je utvrdio da je Drašković u trenutku ubistva imao 3,4 promila alkohola u krvi.

Večernje novosti, 10. maj 2016 - Monstrumu 40 godina robije

Beograd - Viši sud, Darko Kostić (42) osuđen na maksimalnih 40 godina za ubistvo i silovanje Ivane Podračić (14) 2014. godine. Obrazlažući odluku petočlanog sudskog veća, sudija Zoran Ganić je rekao da je Kostićeva krivica za dela za koja ga je teretilo tužilaštvo „nesumnjivo utvrđena“. Tako je on za teško ubistvo osuđen na 40, a za silovanje na četiri godine zatvora, odnosno na jedinstvenu kaznu od maksimalnih 40 godina robije.

TV Pink, 26. septembar 2016 - Kostiću pravosnažno 40 godina za ubistvo i silovanje

Beograd - Apelacioni sud, Darku Kostiću 40 godina za ubistvo Ivane Podračić. Apelacioni sud u Beogradu pravosnažno je

osudio na maksimalnu kaznu od 40 godina zatvora Darka Kostića zbog svirepog ubistva i silovanja četrnaestogodišnje Ivane Podražić iz Batajnice u julu 2014. godine. Time je potvrđena prvostepena presuda Višeg suda.

Presude u slučajevima nasilja nad osobama poznatim u javnosti

Najviše medijskog prostora poklonjeno je detaljnom praćenju nekoliko slučajeva koji su u prethodnom periodu bili veoma medijski prisutni, a koji se odnose na osobe poznate u javnosti i u kojima su glavni akteri bili Čume, Sindi, Adil.²⁸

U posmatranom periodu 2015. i 2016. javljaju se i serije medijskih izveštaja o nasilju TV voditelja Vladimira Stanojevića prema verenici, fitness instruktorki Ana Mariji Žujović, kao i nasilje baletana Gorana Stanića prema supruzi glumici Mini Lazarević.

Karakteristika izveštavanja o ovim slučajevima je da se po pravilu radi o serijalu nastavaka. Iako se tu po pravilu ne radi o najtežim delima femicida ili silovanja, odsustvo najtežih posledica ne opravdava stil tih izveštaja koji se može podvesti pod „lake note“. Oni se obično objavljuju u rubrikama namenjenim zabavi i estradnim vestima i predstavljaju priloge istog nivoa kao „vest“ gde je par sa estrade proveo zimovanje ili letovanje, nabavio novi automobil ili se uselio u novu kuću, dobio dete ili angažman u novoj seriji. Sve to relativizuje i normalizuje nasilje, čija bi poruka mogla da bude da je to deo „normalne“ svakodnevice svih ljudi, kada toga ima i među poznatim i imućnim.

²⁸ *Kurir*, 16. mart 2015, „Adilu pretri godine zatvora“; *Blic*, 17. mart 2015, „Adil bez kazne za prebijanje žene“; *Kurir*, 4. april 2015, „Džejeva ćerka oduzima Adilu dete“; *Informer*, 20. maj 2015, „Pomirili se Ana i Adil“; *Informer*, 1. jun 2015, „Ana oprostila batine“; *Blic*, 22. jun 2015, „Moja ćerka neće da se pomiri sa Adilom nikada“; *Blic*, 26. jun 2015, „Adil će učiniti sve da izbegne krivični dosije“; *Blic*, 24. septembar 2015, „Džejeva ćerka neće da tereti muža“.

Medijsko izveštavanje o seksualnom nasilju

Medijsko izveštavanje o seksualnom nasilju nad ženama u 2015.

Osnovna karakteristika medijskog izveštavanja o seksualnom nasilju nad ženama u posmatranom periodu je da se svi izveštaji odnose na već identifikovane i uhapšene osumnjičene osobe protiv kojih je policija službeno utvrdila da postoji makar minimum osnovane sumnje da su izvršili krivično delo silovanja ili protiv kojih se već vodi krivični postupak. Izvori svih objavljenih informacija su službeni i svi objavljeni tekstovi su korektni u činjeničnom pogledu, bez preterivanja, pristrasnosti, posrednog okrivljavanja žrtve i sl.

Uočen je problem da su potpuno nestali izveštaji o slučajevima koji su se dogodili u posmatranom periodu 2015/2016, a za koje potencijalni učinioci nisu identifikovani ni uhvaćeni. Ti izveštaji su se u medijima mogli naći ranijih godina. Njihovim nestankom onemogućena je kontrola javnosti nad efikasnošću organa gonjenja, jer u medijskim izveštajima postoje samo rasvetljeni, a ne i nerasvetljeni slučajevi, samo uhvaćeni, identifikovani učinioci, ali ne i oni sa kojima to nije slučaj. Time se stvara netačna predstava u javnosti da su svi slučajevi seksualnog nasilja rasvetljeni, svi osumnjičeni uhvaćeni i privedeni pravdi i da postoji potpuna, stopostotna efikasnost organa gonjenja.

Ranijih godina mogli smo da se pitamo da li je uhvaćen npr. silovatelj iz garaže u Makedonskoj ulici (P. K. (29) je u noći između 1. i 2. januara silovana u javnoj garaži u centru Beograda) (*Kurir*, 5. januar 2013, „Žrtva silovanja: „Vrištala sam, ali niko me nije čuo““) i da konstatujemo da verovatno nije, kad do 2017. o tom slučaju u medijima nema pomena. Moguće je da su zbog interesa vođenja istrage koje u slučajevima seksualnog nasilja mogu da budu vrlo komplikovane, ali i potencijalno negativne reakcije javnosti na slične sluča-

jeve kojih sigurno ima, nerasvetljeni slučajevi prestali da budu tema medijskog izveštavanja o seksualnom nasilju nad ženama.

Jedan od navoda koji šteti žrtvama a odnosi se na seksualno nasilje objavljen je u dnevnom listu „Kurir“ 2015. i izjava je advokata Tome File: „Trećina silovanja je lažno prijavljena, što sudije prilikom izricanja presude imaju u vidu.“ Štetan je i sličan navod da presuda ne može da se bazira samo na iskazu navodno oštećene (*Večernje novosti*, 2016). Time se potvrđuje činjenica da je silovanje zločin u kom je najteže doneti osuđujuću presudu, kod koga se uvek iskazuje nepoverenje prema žrtvi i iznosi sumnja za lažnu prijavu. Sudije, a posebno branioci okrivljenih, ne samo da pitaju žrtvu da li se branila, nego i zašto nije, ili ako jeste, koliko snažno i koliko dugo, da li baš sve „do kraja“, sve vreme insinuirajući da taj otpor u stvari i nije bio iskren i da je silovatelj imao razloga da veruje u postojanje pri-stanka silovane žene (Gligorijević, 2015).

Sudski proces podrazumeva suočavanje žrtve i silovatelja, a tokom jednog procesa žrtva bar sedam-osam puta treba iznova da daje iskaz o onome što joj se desilo. Ako je žrtvi učinilac silovanja odranije poznata osoba, ona sama mora da plati ginekološki pregled koji služi prikupljanju dokaza. Ako je počilac nepoznat, prijava se vrši u jednom odeljenju MUP-a, a ako je reč o silovanju u braku, u drugom. Da se tokom trajanja postupka na žrtvu vrše pritisci raznih vrsta da odustane od svojih izjava takođe je poznato, kao i da mnoge od njih zaista odustaju pod pritiskom, iz straha ili zamora, neverice u efikasnost organa gonjenja, kao i da sve to ima svrhe. Većina tih „lažnih“ prijava su verovatno te vrste (Gligorijević, 2015). O tome mediji uglavnom ne objavljuju priloge, pa se mogu u pozitivnom smislu istaći tekstovi iz serijala nedeljnika „Vreme“, a posebno izdvojamo odličan tekst „I država siluje, zar ne“ (Gligorijević, 2015), u kome su navedene izjave stručnjakinja koje korektno osvetljavaju i analiziraju fenomen silovanja. Navodi se da je seksualno nasilje oduvek služilo kao sredstvo kontrole žena, čime je održavan društveni poredak zasnovan na neravnoteži moći, privilegijama i dominaciji muškaraca. Odgovornost države posebno je naglašena zbog postojanja prakse da se od žrtve tokom sudskog procesa traži bilo dokaz, bilo izjava da je pružala otpor. To se sa stanovišta feminističkog aktivizma, ali i fenomenologije nasilja, smatra nedopustivim jer njeno „ne“ mora da bude kraj priče. Sve posle toga je silovanje. Postojanje

ili nepostojanje slobodno datog pristanka dovoljan je uslov da se razdvoji dobrovoljni seksualni odnos od seksualnog nasilja. Mediji verovatno nisu upoznati sa presudom Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu iz prilično davne 2003. protiv Bugarske. Naime, u slučaju M. C. protiv Bugarske (predstavka br. 39272/98)²⁹ konstatovano je da „...s obzirom na savremene standarde i trendove, pozitivna obaveza država članica po članovima 3. i 8. Konvencije zahteva kažnjavanje i efikasno gonjenje bilo kog seksualnog čina bez pristanka, čak i kada se žrtva nije opirala fizički“.

U pomenutom tekstu se dalje kritikuje nedostatak zakonski definisanog pojma žrtve koji se smatra obuhvaćenim pojmom oštećeni: to je lice čije je lično ili imovinsko pravo krivičnim delom povređeno ili ugroženo, npr. onaj koji pretrpi neku štetu, bilo da je u pitanju pljačka, prevara i slično. Žrtva je uži pojam: žrtva je svako prema kome je s umišljajem izvršeno krivično delo sa elementima nasilja, kao i krivično delo protiv polne slobode, trgovine ljudima, nasilja u porodici, kome su narušena osnovna ljudska prava – pravo na život, na telesni integritet i pravo na bezbednost. Nedefinisan status žrtve, odnosno njeno poistovećivanje sa oštećenim, onemogućava je u ostvarivanju svojih legitimnih prava i interesa tokom krivičnog postupka.

Na osnovu tih članaka, utisak je da ne postoji nikakvo generalno preventivno dejstvo na moguće buduće silovatelje da eventualno odustanu od izvršenja uplašeni primerima efikasnosti policije. Jasno je da mediji pokazuju daleko veću simpatiju prema vrlo mladim i vrlo starim žrtvama seksualnog nasilja, kao i žrtvama serijskih silovatelja, prećutno stvarajući sliku da su samo one „jedine i prave“ žrtve, dok ostale možda to nisu ili barem za njih to ne može sa sigurnošću da se tvrdi.

Informer, Alo, 15. januar - Uhapšen serijski silovatelj Miljan Čolović (32)

Mediji su 15. januara objavili da je uhapšen serijski silovatelj Miljan Čolović (32), bivši igrač vaterpolo klubova Zvezda i Partizan. Tako je „Informer“ pisao pod naslovom „Bivši vaterpolista silovao dve žene“, a „Alo“ pod naslovom „Pao serijski silovatelj“.

²⁹ Tekst presude na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itmid":\["003-883968-908286"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

Ovaj slučaj ilustrativan je za izveštavanje medija u situaciji kada je silovatelj u javnosti poznat, u konkretnom slučaju sportista, vaterpolista vodećih klubova. Izveštavanje je detaljnije nego u slučajevima „običnih“ javnosti nepoznatih ljudi i uglavnom se navode razni momenti iz života obe strane koji inače nisu medijski prisutni kada su akteri javnosti nepoznate osobe. Kao da mediji balansiraju između nesumnjivog činjeničnog postojanja silovanja, ali i nastojanja da silovatelja ipak predstave kao „dobrog“ dečka, činjenice da je i žrtva možda „dobra“ devojka i nastojanja da udovolje pretpostavljenim interesima publike da sazna da li je žrtva provocirala, da li je namerno pre naglasila ceo slučaj radi sticanja lične popularnosti, ucene poznatog čoveka i sl.

Danas, 15. januar - Uhapšeni zbog razbojništva i silovanja
Beogradska policija uhapsila je M. S. (25) zbog postojanja osnovane sumnje da je, zajedno sa još jednim N. N. licem, na teritoriji opština Zemun, Novi Beograd, Čukarica i Rakovica, od marta do decembra 2014, uz pretnju nožem, replikom pištolja ili fizičkom snagom, u prodajnim objektima krao dnevni pazar, saopštio je juče MUP. Kako je navedeno, postoje osnovi sumnje da je M. S. počinio 23 krivična dela, 13 razbojništava i 10 teških krađa „na drzak način“. Takođe, beogradska policija uhapsila je M. Č. (32) zbog postojanja osnova sumnje da je krajem prošle godine počinio dva krivična dela silovanja, u novembru i decembru.

Informer, 5. mart - Silovao devojčicu ometenu u razvoju
Zaječar - K. R. (24) silovao rođaku ometenu u razvoju (16).
Zaječarska policija uhapsila je K. R. (24) zbog sumnje da je juče posle podne silovao rođaku ometenu u razvoju (16), učenicu Specijalne škole „Jelena Majstorović“. K. R. je devojčicu sačekao ispred škole i odveo je na obližnje brdo Kraljevica „da se prošetaju jer je sunčan dan“. Kada su došli do montažnih toaleta u blizini stadiona, on ju je uvukao u jedan od toaleta, prebio i silovao. Kako saznajemo, policiju su pozvali šetači koji su na Kraljevici spazili pocepanu, raščupanu i prebijenu devojčicu kako besciljno luta.

Informer, 10. mart - Držao mi je nož pod vratom i silovao me
Sombor – Trans-ženu Ivanu Kuharić (28) silovao vozač kamiona bugarskih tablica. Policija iz Sombora uhapsila je bugarskog dr-

žavljana V. Ž. (49) zbog sumnje da je u subotu, nešto iza ponoći, uz pretnju nožem silovao transseksualca koji se predstavlja kao Ivana Kuharić (28)! Bugarin je iste noći uhapšen i određen mu je pritvor. U ekskluzivnoj ispovesti za „Informer“, Ivana nam je potvrdila da je silovana u kamionu bugarskih registarskih oznaka, na parking u benzinske pumpe „Knez petrol“, na izlazu iz Sombora prema Stapararu. „Dala sam oglas u kom sam jasno navela da sam transseksualna prostitutka. Bugarin me je pozvao telefonom da dođem na parking kod „Knez petrola“. Kada sam ušla u kabinu, zahtevao je da ga oralno zadovoljim, što sam i učinila, ali mu to nije bilo dovoljno“, priča Ivana. Nakon toga joj je, kaže, stavio nož pod vrat, zaključao je vrata i naredio joj da se skine, priča uplakana Ivana, i dodaje da za četiri godine, koliko se bavi prostitucijom, nikada ništa slično nije doživela. „Pre nego što sam izašla iz kamiona, rekao mi je: „Ne podnosim trandže i volim da ih silujem. Nisi ti prva“, navodi Ivana. Ona kaže za sebe da je prava žena zarobljena u muškom telu, ali „ne još dugo“. „Još sa 12 godina sam shvatila da sam drugačija od ostalih dečaka. To su i oni primetili i bili su nemilosrdni prema meni. Zbog maltretiranja sam napustila i srednju poljoprivrednu školu. Posle toga nisam mogla nikako da nađem posao. Kad god bih ga tražila, doživljavala sam uvrede i poniženja zato što sam transseksualka. Od 7.000 dinara socijalne pomoći ne mogu da živim, te sam pre četiri godine počela da se bavim prostitucijom“, priča Ivana i ponosno nam pokazuje svoje, kako kaže, prirodne grudi.

Inače, silovanja i nasilje nad prostitutkama uopšte ne postoje u medijima kao tema, verovatno zato što mediji prate službene izveštaje, koji opet sa svoje strane seksualno nasilje možda smatraju delom „normalnog profesionalnog rizika“ prostitucije, kao da je obuhvaćeno prećutnim „pristankom“ žrtve. Ukratko, i teorija je uočila da prostitutke kao da spadaju u *not rapeable* kategoriju (Anderson, 2015). Naime, *not rapeable* su „loše žene“, a to su sve one koje se ne uklapaju u rodne konvencije kao što je seksualna čistota, skromnost, uzdržanost, i one će lakše biti okrivljene da su same doprinele silovanju nego žene koje poseduju „ženske vrline“. No, kako se većina savremenih žena po jednom ili drugom kriterijumu ne uklapa u stereotipan lik idealno „poštene, dobre žene“ koja je po svim elementima ispunila očekivanja o tome kako poštena žena izgleda, ponaša se i sl., silovatelji često koriste te razloge da se opravdaju na-

vodnim argumentima da se radi o „lošim ženama“. Nemoguće je porediti izveštavanje o silovanju trans žena i prostitutki, jer nijedan oblik nasilja nad prostitutkama jednostavno nije tema prisutna u medijima. I ne samo kada su u pitanju nasilje i prostitucija, prostitutke su toliko retka medijska tema da bi se moglo steći utisak da ta pojava uopšte i ne postoji u Srbiji.

Informer, 17. mart - Naterao devojčicu na oralni seks

Smederevo - R. B. (46) naterao romsku devojčicu (12) na oralni seks. Smederevska policija uhapsila je R. B. (46) zbog sumnje da je devojčicu (12) romske nacionalnosti naterao da ga oralno zadovolji u napuštenoj udžerici u Ulici Miloša Velikog! Manijak ju je namamio u kuću i izivljavao se nad devojčicom sve dok to slučajno nije videla prolaznica i odmah pozvala policiju! Kako saznajemo, gnusno zlostavljanje dvanaestogodišnjakinje dogodilo se u nedelju posle podne, oko 16 časova, u samom centru Smedereva. Na tridesetak metara od muzičke škole nalazi se trošna udžerica u kojoj je R. B. napao jadno dete. On je devojčicu, koju poznaje odranije, presreo na ulici i nekako ju je nagovorio da uđu u napušteni objekat. Ubeđivao je da joj neće ništa našao učiniti i ona mu je poverovala.

Kurir, 15. april - Monstruozno: Silovao taštu na Uskrs!

Barajevo - Vladan P. (37) iz Barajeva uhapšen je zbog sumnje da je u nedelju, na Uskrs, brutalno pretukao i silovao taštu (57)! Zločin se dogodio posle prazničnog ručka na koji je nesrećna žena došla u goste kod ćerke i zeta. Kako saznajemo, posle ručka žrtva je planirala da poseti sestru i Vladan P. je ponudio da je preveze svojim traktorom. Krenuli su putem iz Barajeva prema Dražanovcu, a on je iznenada skrenuo sa glavnog na zemljani put, u takozvani Srednji kraj u Barajevu. Osumnjičeni je u jednom šumarku zaustavio traktor i rekao tašti da mora da mokri. Međutim, obišao je traktor sa zadnje strane i na prepad zgrabio žrtvu. Izvukao ju je iz kabine i počeo divljački da je bije. Tada joj je polomio rebra, a nakon toga ju je silovao. Kad je završio sa izivljavanjem nad taštom, teško povređenu ženu odvezao je do sestre i zapretio joj da nikome ni slučajno ništa ne govori. Međutim, čim je došla kući, ona je ispričala sestri šta joj

se dogodilo i odmah su pozvale policiju i Hitnu pomoć. Lekari su posle pregleda utvrdili da je silovana, na njenim genitalijama bile su stravične povrede. Kako nezvanično saznajemo, osumnjičeni joj je u besu gurao zvono za šurenje svinja u genitalije, kako bi se i uživljavao nad njom. Nesrećna žena je starija dvadeset godina od njega. Silovatelj iz Barajeva do sada nije bio osuđivan za ovo krivično delo, ali je pre nekoliko godina i njegova majka prijavila da ju je silovao. Međutim, ona je kasnije odustala od te optužbe, pa je osuđen na godinu dana zbog toga što joj je naneo teške telesne povrede.

Kurir, 17. april - Doktor silovao na parkingu bolnice

Beograd - Doktor uhapšen jer je silovao. Doktor Ratomir P. (46) uhapšen je zbog sumnje da je 3. aprila na parkingu Infektivne klinike u Beogradu naterao Tanju M. (31) da ga oralno zadovolji. Lekar koji radi na jednoj privatnoj klinici ženu je, prema nezvaničnim informacijama, prvo pretukao, seksualno zlostavljao, a potom je izbacio iz automobila i pobegao. Pretučena Tanja M. počela je da doziva u pomoć. U blizini parkinga bio je portir, koji je čuo plač i viku žene i odmah je pozvao policiju. Potraga za doktorom krenula je istog dana, ali je on uhapšen tek u utorak. Njemu se na teret stavlja krivično delo silovanja.

Večernje novosti, 25. april - Silovao i tukao prijateljicu?

Senta - Ferenc L. (68) uhapšen zbog sumnje da je pretukao i silovao A. G. (48). Kako nezvanično saznajemo, Ferenc L. je na ispitanju potvrdio da je u noći između 22. i 23. aprila bio sa svojom prijateljicom A. G. u jednom sobičku kuće na periferiji Sente. Priznaje da su vodili ljubav, ali ne da se to desilo zato što je samo on to želeo, već da su bili intimni na dobrovoljnoj osnovi. Negira, takođe, da se prema ovoj ženi nasilnički ponašao. Oštećena je, inače, ovaj zasad nedovoljno razjašnjen slučaj prijavila policiji, tvrdeći da ju je Ferenc istukao i, uz šamaranje, čak i hvatao za vrat preteći da će je udaviti, a potom je objubio. Osumnjičeni je prilikom saslušanja rekao da je, nakon prepirke, a potom i svađe, A. G. zapravo napala nje ga, pa u nastupu nekontrolisanog besa čak potegla kuhinjski nož. On se navodno samo branio, a u tom gužvanju se, kako kaže, njegova prijateljica sama povredila.

Večernje novosti, 19. maj - Manijak odvuкао devoјčicu u krevet

Ritopek, opština Grocka - Elvis F. (25) silovao sedmogodišnju devoјčicu. Elvis F. (25) juče oko podneva seksualno je napastvovao sedmogodišnju devoјčicu K. P. u prigradskom naselju Ritopek, u opštini Grocka. Njena zapomaganja čule su komšije, koje su smesta reagovalе i spasle je daljeg izživljavanja. Ona je odvezena na lekarski pregled, dok je mladić uhapšen i po nalogu tužilaštva određeno mu je zadržavanje. Prema rečima komšija, jezivi krici devoјčice čuli su se iz stana. Sve se dogodilo u desetak minuta. „Bila sam u kući s bebom kada me je komšinica, koja živi u stanu iznad Elvisa, pozvala da vidim šta se dešava jer se čulo da neko dete cvili“, rekla nam je Ivana Tosković, prva komšinica nesrećne porodice čija je ćerka napastvovana, i njihova bliska prijateljica. „Odmah sam istrčala i uletela u Elvisov stan, odakle je dopirao plač. Nisam mogla da verujem šta vidim. Elvis i malena su bili goli na krevetu. Njega sam odgurnula, a nju, ona-ko голу, uzela u naručje i iznela napolje“, rekla je komšinica.

Večernje novosti, 27. maj - Silovao mentalno zaostalu devoјčicu

Pavliš, Vršac - Živko Bolesnikov (61) silovao maloletnu mentalno nedovoljno razvijenu komšinicu (17). Živko Bolesnikov (61) iz sela Pavliš kod Vršca u nedelju je u svojoj nedovršenoj vikendici nadomak sela silovao maloletnu mentalno nedovoljno razvijenu komšinicu T. J. (17), koja živi u hraniteljskoj porodici. Starac je odmah uhapšen, a posle saslušanja u Višem tužilaštvu u Pančevu utvrđeno je da je nad njom čak dva puta počinio ovo krivično delo, kao i da je sličnu stvar prethodno pokušao da uradi sa još jednom mentalno zaostalom devoјkom iz sela. Silovanja je policiji prijavila hraniteljka, pošto joj je devoјčica do detalja ispračala šta joj se tog dana dogodilo. Tek u razgovoru sa policijom T. J. je priznala da je Živko, kog je dobro poznavala, gotovo svakodnevno dolazio kod njih kući i pokušavao da bude intiman sa njom i dve sedmice ranije.

Naše novine, 27. maj - Silovao i pretukao nevenčanu suprugu

Novi Bečej - Silovao i pretukao nevenčanu suprugu. Policija je uhapsila muškarca iz Novog Sada starog 25 godina koji je silovao i pre-

tukao nevenčanu suprugu. Policija mu je odredila zadržavanje do 48 sati, po odobrenju nadležnog tužioca, a u zakonskom roku je doveden na saslušanje sudiji za prethodni postupak koji mu je odredio pritvor u trajanju do 30 dana. Uhapšen je zbog postojanja osnovane sumnje da je učinio krivično delo silovanje. On se tereti da je pretnjama i nasiljem primorao na obljubu nevenčanu suprugu i pritom joj naneo teške telesne povrede, navode u Policijskoj upravi u Novom Sadu.

Kurir, 19. jun - Dolazio iz Požege i napastvovao žene po Valjevu!

Valjevo - Dolazio iz Požege i napastvovao žene po Valjevu! K. M. (18) iz Valjeva, koju je Branko M. (31) iz Požege odvuкао u podrum jedne zgrade u centru Valjeva i naterao na oralni seks, nije jedina žrtva ovog manijaka! Kako saznajemo, valjevska policija otkrila je da su još četiri žene bile na udaru čoveka koji je iz Požege dolazio u Valjevo da nađe žrtvu za seksualno napastvovanje. Najgore je prošla jedna žena iz valjevskog naselja Kolubara dva, kod koje je na prevaru ušao u stan i silovao je, dok su ostale žene uspele da pobegnu manijaku. Skoro sve žene Branko M. je napastvovao po istom scenariju. Iz Požege je u Valjevo dolazio vozom i većina njegovih žrtava je iz najvećeg valjevskog naselja Kolubara dva, koje se nalazi u neposrednoj blizini glavne železničke stanice u Valjevu. Pokušavao je na prevaru da uđe u stanove u kojima su bile žene. Pozvonio bi na vrata i tražio čašu vode. Kada bi žene krenule po vodu, on bi poturio nogu na vrata da ne mogu da ih zatvore i uletao u stan za njima. Dve žene su uspele da se odbrane od njega tako što su počele da vrište, jedna je uspela da ga izgura, dok je jednu ženu silovao nakon što je na prevaru ušao u njen stan. Ona je na prepoznavanju u policijskoj stanici potvrdila da ju je Branko M. silovao, navode naši izvori bliski istrazi. Pored ove tri žene, da ne postane žrtva ovog manijaka za dlaku je izbegla šesnaestogodišnja devojčica iz naselja Kolubara dva. Nju je u jednom ulazu zgrade sačekao, uhvatio je za ruku i pokušao da je odvuče, međutim, devojčica je počela da vrišti i uspela je da se otrgne. Na meti manijaka bila je i Valjevka K. M. (18), koju je, usred bela dana, odvuкао u podrum zgrade u centru Valjeva i naterao na oralni seks. Kako saznajemo, Branko M. je već osuđivan zbog bludnih radnji.

Medijsko izveštavanje o seksualnom nasilju nad ženama u 2016.

Večernje novosti, 23. januar, **Jagodina - Silovao bolesnu devojčicu**

Muškarac R. V. (53) iz Jagodine uhapšen je zbog sumnje da je silovao I. S. (16) 13. januara u svojoj kući. Nesrećna devojčica ćerka je njegovih prijatelja, boluje od raka i zaostala je u razvoju. Kobnog dana I. S. je otišla kod R. V. da joj popravi laptop. Međutim, on ju je više puta silovao i pripretilo da o tome nikome ne govori. Ona se ipak dan posle zločina poverila majci, koja je odmah sve prijavila policiji. Pripadnici MUP-a pronašli su dva dana kasnije R. V., koji je priznao šta je uradio. Njemu je određen pritvor do 30 dana.

Večernje novosti, 9. februar, **Bavanište - Napastvovao i treću staricu iz istog sela**

Posle višemesečne potrage, pančevačka policija stavila je konačno lisice na ruke Miodragu Đorđeviću (46), višestrukom silovatelju iz Bavaništa kod Kovina, koji je posle dve zatvorske kazne zbog istog dela, prošlog leta ponovo napao, pretukao i silovao 81-godišnju staricu u tom selu. Deset godina odležanih u zatvoru zbog dva silovanja u Bavaništu, kada su mu žrtve bile takođe starice, nije obuzdalo bolesne pobude ovog čoveka. Dve i po godine nakon što je izašao iz zatvora počinio je novo silovanje. Za žrtvu je ovaj put izabrao Lj. D., nemoćnu staricu koja nema porodicu i živi od socijalne pomoći sama u kući koju joj je na korišćenje ustupio Centar za socijalni rad u Kovinu. Upao je u njenu kuću avgusta 2015. godine dok je spavala i odmah počeo da je udara. Tukao ju je pesnicama po glavi sve dok starica nije prestala da mu pruža i najmanji otpor. Izmučenu ženu potom je primorao na oralni seks, nakon čega ju je silovao i nestao. Slučaj je odmah prijavljen pančevačkoj policiji. U kakvom je šoku bila žena i kakvo je zlostavljanje pretrpela, govori činjenica da silovatelj nije prepoznala, iako ga poznaje iz sela.

Blic, 24. februar, **Boljevac - Silovao sestru najboljeg druga**

Miodrag Vasić (33) iz sela u okolini Boljevca uhapšen je zbog sumnje da je prošle sedmice dva puta silovao L. S. (26) iz istog mesta, u njenoj kući, dok je njen brat spavao u drugoj sobi! Lekarskim pre-

gledom je utvrđeno da je devojka imala odnose, ali kako nezvanično saznajemo, nije bilo povreda njenog intimnog dela tela. Osumnjičeni Vasić je, kako saznajemo, priznao da je imao seksualni odnos s devojkom, ali je negirao da ju je silovao, već da je sve bilo uz njen pristanak. Miodrag je živeo u Austriji. Bio je kod babe, ali ju je maltretirao, pa ga je ona izbacila iz kuće. U pomoć mu je pritekao najbolji drug S. S., brat silovane devojke. Ponudio mu je smeštaj. Već prve večeri, u sredu, Miodrag je to, blago rečeno, zloupotrebio i silovao devojku dok je njen brat spavao u drugoj sobi. Devojci je stavio ruku na usta i zapretio joj da će je ubiti ukoliko bude vrištala ili ako se usudi da to nekom kaže. Zapretio je da će je zapaliti, nauditi i njoj i njenom bratu. Devojka je iz straha ćutala, a on se seksualno izživljavao nad njom.

Srpski telegraf, 9. april, **Zemun - Otac godinama silovao ćerku**

Policija je uhapsila Ž. J. (63) iz Zemuna zbog sumnje da je skoro tri godine seksualno zlostavljao maloletnu ćerku! Kako „Srpski telegraf“ saznaje, devojčica je godinama ćutala o tome šta joj otac radi, ali je na kraju ipak sve prijavila policiji. Na saslušanju u Višem tužilaštvu u Beogradu Ž. J. se branio ćutanjem, posle čega mu je određen pritvor do 30 dana.

Večernje novosti, 13. maj, **Lučani - Silovao poznanicu**

Sudija Višeg suda u Užicu odredio je pritvor Čačaninu B. O. (48) zbog sumnje da je u nedelju, 8. maja, silovao 19-godišnjakinju iz okoline Požege. Čačanin je, navodno, devojku, sa kojom je odranije bio u prijateljskim odnosima, napastvovao u svom automobilu, na sporednom putu u okolini Lučana. Osumnjičeni je pred sudijom negirao silovanje, tvrdeći da je devojka dobrovoljno pristala na seksualni odnos. Inače, za delo koje mu se stavlja na teret predviđena je zatvorska kazna od tri do 12 godina.

Blic, 24. maj, **Surčin - Napastvovao učenicu u automobilu**

Đorđu M. (21) iz Surčina, osumnjičenom da je 15-godišnju devojčicu primorao na oralni seks u svom automobilu, određen je pritvor. Osumnjičeni je tvrdio da ga je maloletnica oralno zadovoljila, ali da je sve bilo na dobrovoljnoj bazi. Prema saznanjima „Blica“, osumnjičeni mladić ranije nije hapšen zbog seksualnog napastvovanja devojaka.

Informer, 23. maj, **Koceljeva - Otac silovao ćerku**

Policija je u Koceljevi uhapsila Z. V. (42) zbog sumnje da je u subotu silovao ćerku (15). Silovanje je prijavila majka devojčicine školske drugarice. Osumnjičenom je određen pritvor, a trebalo bi da ga sasluša tužilac Višeg tužilaštva u Šapcu. Prema rečima našeg izvora bliskog istrazi, sumnja se da je otac ćerku silovao duži vremenski period.

Informer, 9. jun, **Kragujevac - Silovao gluvonemu staricu**

Policija je juče uhapsila R. T. (21) iz jednog sela u okolini Kragujevca zbog sumnje da je 3. juna silovao gluvonemu komšinicu staru 60 godina. Nesrećna starica je trpela strašnu torturu, a bila je nemoćna čak i da vrisne i pozove pomoć. Kako nezvanično saznajemo, osumnjičeni za silovanje u policiji je priznao zločin i ispričao šta je uradio.

Informer, 29. jun, **Vujetinci - Oteo dve devojke i silovao ih u autu**

Čačanin G. R. (21) uhapšen je u noći između nedelje i ponedeljka nakon što je nožem primorao dve 18-godišnje devojke da ga oralno zadovolje u njegovom automobilu! Manijak je, preteći nožem, oteo devojke u selu Vujetinci, naterao ih da uđu u njegov automobil, ali one su nakon stravične torture uspele da pobegnu i pozovu policiju.

Danas, 11. jul, **Vratarnica, Zaječar - Trogodišnjakinja silovana i ubijena**

Vršilac dužnosti direktora policije Vladimir Rebić potvrdio je da se u okolini Zaječara, u selu Vratarnica, u noći između subote i nedelje dogodio stravičan zločin u kome je trogodišnja devojčica prvo silovana, a potom ubijena. Rebić je dodao da je policija zbog sumnje da je počinio teško ubistvo uhapsila V. R. (28), kome je određena mera zadržavanja do 48 časova i koji je nakon saslušanja, u prisustvu policijskih službenika i tužioca, priznao ovaj težak zločin.

Informer, 12. jul, **Niš - Oteli devojčicu (15) i satima je silovali**

Trojica mladića iz Niša, N. I. (20), S. Ž. (24) i N. J. (27), uhapšeni su zbog sumnje da su 8. jula na ulici oteli 15-godišnju devojčicu, odve-

li je do kuće jednog od njih i četiri sata je silovali! Devojčica je kidnapovana oko 1.30 iza ponoći u blizini Crkve Svetog Pantelejmona u niškom naselju Pantelej, a policija je već sledećeg dana identifikovala i uhapsila monstume. Protiv njih je podneta krivična prijava zbog obljube nad nemoćnim licem i oni su juče saslušani pred Višim javnim tužilaštvom. Kako saznajemo od izvora iz istrage, devojčica je te noći izašla iz kuće da bi nešto kupila, kada se na ulici pored nje pojavio nepoznati automobil u kom su bila trojica muškaraca. „Oni su je uvukli u automobil i odvezli do kuće jednog od njih. Najpre su je naterali da popije veću količinu žestokog alkoholnog pića kako bi je omamili i ublažili otpor, a onda su je sva trojica obljubila. Izivljavali su se nad njom do pola šest ujutro, kada su je pustili“, kaže naš izvor.

Former, 11. avgust, **Beograd - Silovao devojčicu**

Beogradska policija uhapsila je Ž. S. (62) zbog sumnje da je seksualno zlostavljao desetogodišnju devojčicu. Kako nezvanično saznajemo, pedofil je devojčicin komšija koji je koristio situacije kada bi majka odlazila na posao a dete ostajalo samo. Ž. S. bi tada dolazio kod devojčice i seksualno je zlostavljao. On se tereti za nedozvoljene polne radnje i obljubu nad nemoćnim licem, kao i za krivično delo proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija. Policija je prilikom pretresa stana osumnjičenog pronašla pištolj, više noževa na rasklapanje, metalni bokser i palicu, a u podrumskim prostorijama i ručnu bombu. Osumnjičeni je uz krivičnu prijavu priveden Trećem osnovnom tužilaštvu u Beogradu.

Kurir, 11. septembar, **Beograd - Užas na Avali, Nišlija (59) napao devojku (25) s leđa, odvuкао je u napuštenu kuću i silovao**

Policija tereti Nišliju da je žrtvu posle izlaska iz autobusa, dok se kretala ka svojoj kući, napao s leđa i na silu odvuкао u napuštenu kuću, gde ju je uz pretnju nožem i silovao. Osumnjičeni muškarac je, po rečima ministra Stefanovića, poznat kao izvršilac više krivičnih dela krađe, teške krađe, ugrožavanja sigurnosti, ugrožavanja opasnim oruđem i slično.

Srpski telegraf, 14. septembar, **Bogatić - Devojčicu za 1.000 dinara silovao na groblju**

David Gajić (21) iz Bogatića uhapšen je zbog sumnje da je 16-godišnju T. M. iz Smederevske Palanke primoravao na prostituciju. Kako saznajemo, on se tereti da je devojčicu držao zaključanu u svojoj kući, a potom je podvodio po kafanama uz novčanu nadoknadu od 1.000 do 3.000 dinara. Nasilnik je zlostavljanu maloletnicu prisiljavao i da krade po prodavnicama. Iza rešetaka se našao i Vlada Nikolić (36) zbog sumnje da je silovao T. M. na lokalnom groblju, kaže naš izvor iz istrage.

Informer, 16. septembar, **Beograd - Očuh obljubio pastorku, njena majka znala, a čutala**

Beogradska policija uhapsila je juče M. M. (60) zbog sumnje da je obljubio 13-godišnju pastorku u stanu u kom je živeo sa njenom majkom i sestrom! Očuh je seksualno zlostavljao devojčicu u više navrata, a da sve bude još strašnije, majka je najverovatnije znala šta on radi s njenom ćerkom! Izvor iz istrage kaže da se sve to dešavalo od oktobra prošle godine do jula 2016, u kući u kojoj je M. M. živeo nevenčano sa devojčicinom majkom.

Blic, Kurir, 1. oktobar, **Novi Pazar - Pritvor petorici silovatelja devojke**

Novopazarcima Hasibu M. (45), Edibu M. (43), Asmiru I. (20), Nuhiju B. (28) i Edisu D. (29) određen je pritvor do 30 dana zbog sumnje da su silovali S. P (27), devojku s posebnim potrebama, potvrđeno je „Blicu“ u Višem javnom tužilaštvu. Pritvor im je određen kako ne bi uticali na svedoke i uznemiravali javnost. O istom slučaju izveštavali su i drugi mediji, npr. Hepi TV (30. septembar 2016) i „Kurir“ (29. septembar 2016), koji naslovom ukazuje na to da se nedvosmisleno radi o izvršenom krivičnom delu.

Blic, 5. decembar, **Niš - Manijak predložio devojčici (12) da prave bebū**

Zbog obljube i silovanja maloletnica, pred Višim sudom u Nišu u toku su dva odvojena sudska postupka. S. D. (51) iz okoline Gadžinog Hana optužen je da je u dva navrata u toku 2015. obljubio dvanaestogodišnju devojčicu koja je boravila u njegovoj kući nakon što je pobešla iz hraniteljske porodice. On je optužen da je nesrećnom detetu dodirivao grudi i genitalije, a potom predložio da prave bebū, pa je svojim polnim organom prodro u njen polni organ, ali ga je odgur-

nula jer ju je mnogo zbolelo. U istom periodu on je još jednom obljubio devojčicu. S druge strane, V. M. (67) iz okoline Niša tereti se da je seksualno zlostavljao i silovao tinejdžerku (16) koju je potom primorao i na seks sa drugim muškarcem koji mu je platio 500 dinara. On se tereti da je prošle godine namamio tinejdžerku u svoju kuću obećanjem da će joj kupiti poklone, ali ju je skoro svake večeri tukao drvenom motkom, vezivao za krevet i potom seksualno zlostavljao na najumobolnije načine. V. M. je čak stajao pored kreveta dok je muškarac koji mu je platio 500 dinara imao seks s maloletnicom.

Presude za silovanje

Medijski izveštaji o seksualnom nasilju sadrže i neke od najboljih tekstova na nivou celih godina u poređenju sa svim ostalim medijskim priložima. Takvi su tekstovi objavljeni u nedeljniku „Vreme“ u okviru serije okruglih stolova i intervjuja sa stručnjakinjama o raznim oblicima rodno zasnovanog nasilja. Od 10 odsto žena koje se odluče da prijave silovanje, samo petina izdrži ceo sudski postupak do izricanja presude (Petrušić, 2016). Oko 80 odsto u nekom trenutku odustane zbog sistema koji ih godinama provodi kroz istu traumu. One stalno moraju da ponavljaju istu priču: prvi put u policiji, onda na ginekološkom pregledu, sudskoj medicini, kod tužioca, pa na pretresu, što je svojevrsna sekundarna viktimizacija ionako već istraumatizovanih žrtava. Iako u teoriji imamo zakonske odredbe koje bi omogućile da se prvi iskaz tokom istražnog postupka snimi video-kamerom i koristi u kasnijem postupku, to se jednostavno ne primenjuje. Često, kad sve to prođu, iz spora izlaze kao gubitnice, jer se silovatelj ili oslobađa usled nedostatka dokaza ili dobija kaznu na nivou zakonskog minimuma. Recimo, prosečna kazna u Srbiji je tri godine (mada NVO ima podatak da je to oko godinu dana, a višegodišnja kazna se izriče kod grupnih silovanja ili više krivičnih dela), dok je na nivou EU oko osam godina. Zato i ne bi trebalo da nas čudi što bar 70 odsto silovanja izvrše povratnici, jer se očigledno ne plaše sistema takvog kakav jeste (Petrušić, 2016).³⁰ U tekstu autorka

³⁰ Izjave psihijatra dr Petra Ristovića i advokaticice AŽC Vanje Macanović.

Sandra Petrušić citira samo udžbenik kriminalistike dr Branislava Simonovića, u kome se navode situacije u kojima i žena koja nije ranije poznavala silovatelja može da se smatra odgovornom za svoje nepromišljeno ponašanje („šetanje po predgrađima i mračnim livadama“).

Večernje novosti, 25. februar 2015, **Beograd - Silovatelju 40 meseci zatvora**

Beograd, Viši sud, Marjanu Petkovskom 40 meseci zatvora za silovanje. Marjan Petkovski (24) iz Smederevske Palanke osuđen je juče u Višem sudu u Beogradu na tri godine i četiri meseca zatvora zbog silovanja M. P. (24), kojoj je tom prilikom naneo teške telesne povrede. Odlukom suda, do pravosnažnosti presude biće u kućnom pritvoru. Tokom silovanja nožem joj je nanosio posekotine po telu. Devojci je polomio dva kičmena pršljena, a zatim joj ukrao mobilni telefon. U jednom trenutku uspeła je da iskoristi njegovu nepažnju i pobegne iz automobila. Petrovskom ovo nije prva optužba za bludne radnje. On je uhapšen i januara 2012. godine zbog sumnje da je obljubio maloletnicu, koju je upoznao preko „Fejsbuka“. Na prevaru ju je odveo u svoj stan, gde ju je prisilio na oralni seks, što je snimio mobilnim telefonom. Maloletnica je o onome što se desilo u stanu ćutala nekoliko dana i nije se poverila nikome, ali ju je Marjan uskoro ponovo pozvao insistirajući da opet dođe kod njega, preteći da će, ukoliko to ne uradi, snimak sa mobilnog telefona poslati njenim roditeljima i staviti na „Fejsbuk“. Zbog ovoga je, takođe pred Višim sudom u Beogradu, osuđen na pet godina zatvora. Međutim, Apelacioni sud je ukinuo ovu presudu i naložio novo suđenje, kad je pušten iz pritvora.

Večernje novosti, 19. januar 2016, **Jagodina - Tri godine zbog silovanja**

Viši sud u Jagodini osudio je Živadina Živanovića (21) iz Lozovika kod Jagodine na tri godine zatvora zbog toga što je novembra 2014. godine silovao D. I. (76) iz istog sela u njenoj kući. Sudija Lepomir Milosavljević izdao je i rešenje za produženje pritvora do pravosnažnosti presude jer je Živanović delo počinio na gnusan način. „U krivičnom postupku dokazano je da je kriv, ali je reč o mladiću koji dosad nije bio osuđivan, koji je mlađi punoletnik, ali i koji je u

momentu izvršenja dela bio u prilično alkoholisanom stanju. U svakom slučaju, kazna mu nije ublažena“, rekao je sudija Milosavljević u obrazloženju presude.

Prilikom komentarisanja ovog medijskog izveštaja, skreće se pažnja na objavljivanje fotografije kuće oštećene krivičnim delom silovanja. Takvo objavljivanje je diskutabilno u pogledu usklađenosti sa profesionalnom etikom novinara,³¹ koja nalaže da je novinar obavezan da osigura da dete ne bude ugroženo ili izloženo riziku zbog objavljivanja njegovog imena, fotografije ili snimka sa njegovim likom, kućom, zajednicom u kojoj živi ili prepoznatljivom okolinom, ali ne štiti na isti način odraslu osobu. Kako se radi o punoletnom licu kao potencijalno ugroženom objavljivanjem fotografije, važi manje eksplicitno pravilo da novinar poštuje privatnost, dostojanstvo i integritet ljudi o kojima piše, a dužan je i da poštuje i štiti prava i dostojanstvo žrtava zločina.

Blic, 30. januar 2016, **Ivanjica - Užas kod Ivanjice, tukao pa silovao majku i ćerku**

U policijskom izveštaju navodi se da je Kolarević u četiri sata ujutru ušao u kuću u kojoj su živele Radijana i Ranka. Ranku je odmah udario pesnicom u glavu, a kada je pala na pod legao je na nju i obljubio je. Pošto se branila, pocepao joj je garderobu i košulju i udario je metlom u glavu. Nakon toga je uz primenu sile i ozbiljnih pretnji silovao i njenu majku Radijanu. Prema saznanjima iz istrage, Kolareviću je nakon hapšenja izvađena krv i utvrđeno je da nije bio pod dejstvom alkohola. On ima svoju verziju priče i negirao je da se sve dogodilo na način na koji ga optužuju majka i ćerka. Kolarevića je saslušao zamenik višeg javnog tužioca, a dežurni sudija odredio mu je pritvor od 30 dana zbog sumnje da je izvršio krivično delo silovanje.

Večernje novosti, 27. februar 2016, **Beograd - Tri godine za silovanje**

Viši vaterpolista Miljan Čolović (34) osuđen je juče u Višem sudu u Beogradu na tri godine zatvora zbog silovanja L. R. (56), koje je prema optužnici počinio u svom stanu u Novom Beogradu novembra 2014. godine. Istom prvostepenom presudom sud ga je zbog nedo-

³¹ Kodeks novinara Srbije Saveta za štampu.

statka dokaza oslobodio optužbe za pokušaj silovanja M. M. (31) u Baničkoj šumi mesec dana kasnije. Čoloviću je produžen pritvor u kojem se nalazi 14 meseci. Čolovićev branilac, advokat Dragan Palibrk, izjavio je za „Novosti“ da će se žaliti, jer presuda ne može da se bazira samo na iskazu navodno oštećene, jer nije potkrepljena nijednim dokazom.

Blic, 27. mart 2016, Beograd - Silovatelju za trećinu smanjena kazna

Apelacioni sud u Beogradu smanjio je za šest godina kaznu bivšem vojnom policajcu Dejanu Gojkoviću (36) iz Bele Crkve i pravosnažno ga osudio na 12 godina zatvora zbog četiri silovanja i tri pokušaja silovanja na Mostarskoj petlji u Beogradu između 2010. i 2013. godine. Tom odlukom, objavljenom na sajtu suda, preinačena je presuda Višeg suda kojom je Gojković bio osuđen na 18 godina zatvora za ista dela. Kada je pre dve godine uhapšen serijski silovatelj kod Mostarske petlje, javnost je saznala za sve mane našeg sistema kada je u pitanju ova vrsta zločina. Nijedna od žena koja je prijavila silovanje nije dobila adekvatnu medicinsku pomoć, već su sve tretirane kao objekat sa kog je uzet DNK osumnjičenog, nisu im urađeni testovi na polne bolesti i sidu, nije im data urgentna kontracepcija i niko im nije ni ponudio ni obezbedio psihološku podršku. Takođe smo saznali da je Dejan Gojković priznao više od 20 silovanja i pokušaja silovanja, a policiji je bilo prijavljeno samo devet napada, što jasno govori o poverenju žrtava u sistem. NIN polemise sa takvom odlukom suda, navodeći da silovane žene nisu ni na koji način bile krive, čak ni ako bi se na njih primenilo mizogino okrivljavanje žrtve silovanja iz udžbenika kriminalistike dr Branislava Simonovića, tj. navodi se da one „nisu šetale livadama“, što po autoru tog udžbenika predstavlja nepobitan dokaz doprinosna žrtve nasilju. U članku se, naime, navodi da više od polovine njih nije prijavilo napad, što po autorki teksta jasno govori o nepoverenju u institucije i zbog potencijalnog sekundarnog viktimiziranja žrtava silovanja prebacivanjem odgovornosti na njih u skladu sa pomenutim kritikovanim udžbenikom kriminalistike (Petrušić, 2016).

Informer, 30. maj 2016, Beograd - Osuđeni za silovanje i ubistvo slepe starice

Apelacioni sud u Beogradu pravosnažno je osudio na po 18 godina zatvora Svetlanu Stanković i Dragišu Ristića, a Ratka Stanko-

vića iz Glibovca na 16 i po godina zbog silovanja i svirepog ubistva nepokretne i slepe Zorke Stanković (90) u maju 2010. u Smederevskoj Palanci. Za ovaj monstruozan zločin 2012. godine bio je osuđen na 17 godina zatvora samo Stanković, ali policija je u februaru prošle godine otkrila i uhapsila ostalih dvoje zločinaca. Ratko je, inače, Svetlanin dever i bio je zaljubljen u ženu svog brata. Kad je uhapšen, svu krivicu je preuzeo na sebe, želeći da zaštiti Svetlanu, a ona i Dragiša su narednih pet godina živeli kao da se ništa nije desilo. Međutim, Svetlanina deca, koja su joj u međuvremenu oduzeta i smeštena u hraniteljsku porodicu zbog zanemarivanja, pre godinu i po dana su ispričala starateljima o jednoj noći „kada je mama sa stricem i jednim čikom prala krv sa odeće“! Staratelji su to prijavili policiji, počela je istraga i klupko oko celog zločina je počelo da se odmotava. Kako je utvrđeno tokom istrage, u Zorkinu kuću su upali Ratko, Dragiša i Svetlana, a moguće i Svetlanin tadašnji muž, koji je umro dve godine kasnije. Ratko i Dragiša najpre su silovali nesrećnu Zorku, a potom je iskasapili nožem i sekirom, u čemu im je pomagala i Svetlana. Da bi prikriili tragove, staricu su pokrili jorganom i zapalili joj kuću. Jedino što su iole vredno našli u staričinoj kući bio je stari kasetofon, koji su odneli! Meštani Glibovca kažu da su svi znali da Ratko nije sam ubio staricu. „Svi su znali da se on u to vreme švalerisao sa snajkom Svetlanom. Dragiša je blago retardiran i u to vreme se nije odvajao od Ratka, Cece i njenog muža. Pili su i vukli se po selu. Ni Svetlaninog muža nije bilo briga što ona švrlja sa svima redom i što mu je čak i brat sa ženom“, kaže ovaj Glibovčanin.

Informer, 7. jun 2016, Kragujevac - **Silovao staricu (76), pa dobio četiri godine robije**

Živadin Živanović (21) iz Lozovika kod Jagodine pravosnažno je osuđen na četiri godine zatvora jer je u novembru 2014. godine zverski silovao Desanku Ilić (76) iz istog sela! Apelacioni sud iz Kragujevca je time usvojio žalbu Višeg tužilaštva iz Jagodine i preinačio presudu Višeg suda od 11. januara, kojom je Živanović bio osuđen na tri godine robije. Advokat Milovan Stojanović, punomoćnik silovane Desanke, kaže da se i on žalio na presudu Višeg suda jer je smatrao da je mala. „Ova kazna je blaga, ali je povećanjem kazne pravda ipak zadovoljena. Živanović je tog dana bio pijan, a prema Desanki se ponašao kao zver. Ujedao ju je i tukao, štipao po butina-

ma, udarao po licu...“ , priča advokat Stojanović. On dodaje da Živanović nije izrazio kajanje i da je negirao da je uopšte bio u njenoj kući, već da ga je Desanka lažno prijavila, što uopšte ne odgovara izvedenim dokazima. Inače, od posledica stresa nesrećna Desanka se donedavno lečila, a posle nemilog događaja, kada je Živanović na prevaru upao u njenu kuću i izivljavao se nad njom dva sata, ona se plaši da boravi u svojoj kući, pa živi kod ćerke.

Objavljivanje punog imena i mesta odakle je žrtva u suprotnosti je sa pravilima profesionalnog izveštavanja. Naime, predviđeno je Pravilnikom REM³² da je „prilikom informisanja o nasilju ili tragičnom događaju pružalac medijske usluge dužan da to čini na način kojim se neće povrediti dostojanstvo ličnosti žrtve nasilja ili tragičnog događaja ili njoj bliskog lica, a naročito na način kojim se ona neće izložiti ponovnoj patnji“. Takođe, u Kodeksu novinara Srbije (Brajović, 2008) navodi se obaveza poštovanja privatnosti, dostojanstva i integriteta ljudi o kojima piše, što je sve dovedeno u pitanje objavljivanjem punog imena žrtve, detaljnim opisom načina na koji je silovanje izvršeno, kao i upućivanjem na to gde trenutno žrtva boravi.

Informer, 30. jun, 2016, **Kovin - Popu pet godina za obljubu devojčice**

Sveštenik Milovan Đokić (58) iz kovinskog sela Pločice pravosnažno je osuđen na pet godina zatvora zbog obljube 13-godišnje devojčice iz svoje parohije! Đokić je uhapšen 21. marta 2014. godine po prijavi devojčicinih babe i dede, koji su posumnjali da se nešto čudno dešava sa njom. Istragom je utvrđeno da je bludni sveštenik dva puta obljubio maloletnicu, jednom u crkvi i drugi put na groblju! Pokušao je i treći put, ali nije uspeo jer je bio pijan. U potrebnom iskazu inspektorima, koji je kasnije ponovila i u tužilaštvu, devojčica je rekla i da joj je bludni sveštenik rekao da „nikome ne priča za silovanje jer joj ionako niko neće verovati“, a nakon obljube joj je dao blagoslov i rekao „da je vrlo pametna“. Ginekološki pregledi potvrdili su da je govorila istinu.

Način „Informerove“ prezentacije dodatne informacije o postojanju dokaza istinitosti iskaza silovane devojčice predstavlja me-

³² Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga Saveta Regulatornog tela za elektronske medije iz 2015. godine.

dijski doprinos izgradnji predstave javnosti o neverovanju žrtvama nasilja, a posebno onog seksualnog tipa, koje kao da moraju da dokazuju da govore istinu. Postojanje takvog stava javnosti, medija i ponašanja institucija, gde svi očekuju da i deca donose dokaze da nisu „sve izmislila“, generalno utiče destimulativno na žrtve da prijavljuju silovanje. Na to je računao i osumnjičeni silovatelj, verovatno s obzirom na sopstvenu dotadašnju praksu ćutanja uplašanih žrtava, kada je upozorio devojčicu da joj niko neće verovati ako bude pričala šta joj je on radio. U svetlu takvog medijskog izveštavanja, jasno je i zašto se pretpotavlja da postoji mnogo veći broj silovanih žena na Mostarskoj petlji od onih koje su prijavile silovanje.

Srpski telegraf, 3. oktobar 2016, **Pančevo - Silovao sestru (14), dobio 11 godina robije**

Stevan Ćirić (24) iz Deliblata pravosnažno je osuđen na 11 godina zatvora zbog toga što je više puta silovao sestru (14). Apelacioni sud u Beogradu je, kako se navodi, odbio kao neosnovane žalbe Ćirića i njegovog branioca i potvrdio prvostepenu presudu Višeg suda u Pančevu. Ćirić je odveo sestru u sobu, oborio ju je na pod, a onda ju je silovao držeći joj ruku preko usta kako ne bi mogla da doziva pomoć. Posle zlostavljanja zapretio joj je da nikom ništa ne sme da kaže, prenose mediji. Kako navode, nasilnik je sledećeg dana ponovo nasrnuo na sestru, dok su ostali ukućani spavali. „Devojčica je uspela da mu skine ruku s usta i počne da doziva pomoć. Zapomaganje je čula baka, koja je probudila Stevanovu majku. Žena je uletela u sobu i zatekla sina kako seksualno zlostavlja sestru“, navodili su mediji.

Informer, 3. oktobar 2016, **Kovin - Za silovanje starice osuđen na 10 godina**

Miodrag Đorđević (46) iz Bavaništa kod Kovina osuđen je pravosnažno na 10 godina zatvora pošto je utvrđeno da je prošlog leta pretukao i silovao staricu Lj. D. (81) iz istog sela. Tokom postupka dokazano je da je Đorđević upao u kuću žrtve dok je spavala i odmah počeo da je udara. Tukao ju je pesnicama po glavi, sve dok starica nije prestala da mu pruža i najmanji otpor. Izmučenu ženu potom je primorao na oralni seks, nakon čega ju je silovao. Skrivao se nekoliko meseci do hapšenja. Đorđević je ranije već odležao 10 godina, takođe zbog silovanja dve starice iz Bavaništa.

Slučajevi

Informer, 2. april 2015 - Beograd - Treći osnovni sud, Ljubiša Buha Čume (50) sklopio je nagodbu s Trećim osnovnim tužilaštvom. Svedok-saradnik koji je u pritvoru od 15. novembra priznao je da je napao policajce i suprugu, u zamenu za godinu dana kućnog zatvora. U slučaju presude Čumetu za porodično nasilje mediji prate ročišta od januara do aprila, sa raznim detaljima, izveštavajući o prethodnim postupcima koji se vode od 2011. protiv Čumeta zbog nasilja u porodici, o odeći oštećene Ivane Buhe, prenose njihove izjave o odlaganju ročišta, optužbe za krađu, ispitivanje porekla Čumetovih miliona i sl. Buha se optužnim predlogom tereti i da je 8. novembra izvršio krivično delo nasilja u porodici, odnosno prema svojoj supruzi, nakon čega je napao dvojicu članova obezbeđenja i time izvršio i treće krivično delo - napad na službeno lice.

Večernje novosti, 12 mart 2015 - Beograd - Sindi besna: Zakon štiti nasilnike (*Blic*, 17. april 2015). Mediji i dalje izveštavaju o nasilju nad bivšom „modelsicom“ Sindi. Suđenje Nikoli Pavloviću za porodično nasilje, bivšem mužu „modelsice“ Sindi (Ivana Stamenković). Sled događaja je ovakav: Ivana je tužila Nikolu za porodično nasilje, potom je on na sudu dobio starateljstvo, a revoltirana presudom Ivana mu je svašta rekla i on je podigao privatnu tužbu za uvrede. Iako je izgubila starateljstvo, Ivana ne odustaje od te borbe, koju sada vodi na društvenim mrežama. „Da čovek protiv koga je podignut optužni predlog za krivično delo nasilje u porodici dobije starateljstvo i da takvog čoveka sudski veštaci proglašaju podobnijim starateljem... To može samo u Srbiji! Sramota!“, napisala je Ivana na „Fejsbuku“. „Nekadašnja „modelsica“ revoltirana je još jednim odlaganjem ročišta u postupku koji vodi protiv bivšeg muža, kog je optužila da ju je tukao. Bivši supružnici Ivana Stamenković Sindi (36) i Nikola Pavlović (33) već duže vreme su u pravom ratu. Nakon izgubljene borbe za starateljstvo nad ćerkom Petrom (4), Sindi je obelodanila da je trpela nasilje u porodici. Zbog toga je podnela tužbu protiv bivšeg muža. Još jedno u nizu ročišta u ovom gorkom slučaju trebalo je da se održi juče u Trećem opštinskom sudu u Beogradu u 10 sati, ali je odloženo zato što se Pavlović, kao

i prethodnog puta, nije pojavio. Ivana je u sud stigla sa svojim advokatom, ali je već nakon nekoliko minuta izašla vidno iznervirana“, pišu „Novosti“.

Godinu 2015. u medijima obeležilo je nasilje voditelja Vladimira Stanojevića prema verenici, fitnes instruktorki Ana Mariji Žujović. Vest je objavljena prvi put u 2015. u onlajn izdanju „Kurira“, 3. februara. O ovom slučaju nasilja mediji su pisali kontinuirano, uglavnom „Kurir“, „Alo“, „Informer“. Objavljeno je preko sto „nastavaka“ ovog serijala, od kojih je većina bila senzacionalističkog karaktera, čime je moglo da se proizvede mišljenje o relativizaciji ozbiljnosti i značaja nasilja. Izdvaja se ipak „Politika“, tekstom „Zašto građanska Srbija čuti o Ani Mariji Žujović“, koji navodi reakcije povodom ovog slučaja: Mreže „Žene protiv nasilja“, AŽC, Aleksandre Nestorov, Gordane Čomić, Jelene Karleuše i dr. Svi pomenuti selekcionirani komentari zadiru u suštinu nasilja npr. postavljajući pitanja okrivljavanja žrtve, licemerja javnosti, pogrešnog predstavljanja nasilja, nekažnjivosti nasilnika i sl.

„...količina licemerja je veća kada su u pitanju poznate ličnosti, a dubina ćutanja je veća kada se radi o anonimnim ličnostima. Svako nasilje je nemoralno, a jedino što je od toga nemoralnije jeste ćutanje o nasilju“, zaključuje Gordana Čomić. Mreža nevladinih organizacija „Žene protiv nasilja“ u subotu je izdala saopštenje u kome se kaže da žena nikada nije kriva za nasilje i upozorila da pogrešnim predstavljanjem žrtava nasilja može doći i do toga da „nasilnici prođu nekažnjeno, što je nedopustivo“. Ova koalicija takođe je skrenula pažnju na činjenicu da se žene žrtve muškog nasilja u medijima često predstavljaju neadekvatno i da se često polemíše o njihovom fizičkom izgledu i na taj način relativizuje odgovornost nasilnika. „Svesni činjenice da ova devojka prolazi kroz svoj lični pakao i da je već danima izložena sudu javnosti koja kritički komentariše njen izgled i ponašanje, nismo želeli da je „prozivamo“ u svom saopštenju i da joj spominjemo ime“, objašnjava Aleksandra Nestorov. „Mene ovaj slučaj podseća na priču o silovanoj devojci koju zlobnici komentarišu rečima „zašto je obukla mini suknju“ ili „zašto je prolazila tamnom ulicom“... Mislim da u našem društvu uopšte nema građanske svesti da je nasilje nad ženama kažnjivo i da je to krivično delo za koje neko mora da odgovara“, smatra Karleuša (*Politika*, 2015).

Medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama iz krugova poznatih ličnosti i pozitivan uticaj na javnost

Pozitivni uticaji masovnog izveštavanja o nasilju u krugovima poznatih retki su, jer je ta tematska oblast najčešće primer senzacionalističkog, tabloidnog pristupa medija problemu nasilja. Ipak, s vremena na vreme mogu se naći i sadržaji koji predstavljaju pravu i važnu osudu nasilja, razmatranje društvenih posledica tolerisanog nasilja, promišljanje dinamike nasilja, poruke o pravoj prirodi nasilja i nasilnika i sl. Kako izveštaji o nasilju u krugovima poznatih privlače pažnju, tim su vredniji ti pozitivni sadržaji, kao i vrlo jednostavne poruke da npr. žene ne smeju da trpe nasilje, koje oni mogu da sadrže.

Kurir, 8. januar 2015 - Brutalno me tukao jer nisam htela da spavam sa trojicom

Starleta Milica Živanović, Mimi Oro, doživljavala nasilje od makroa Mihajla Maksimovića. O ovom slučaju i fenomenu otkrivenne elitne prostitucije veoma dobro piše Ivana Milanović Hrašovec u tekstu „Oro i Sup“, objavljenom u nedeljniku „Vreme“, 8. januar 2015. U tekstu se kritički osvrće na izjavu funkcionera SPS-a Branka Ružića u kojoj on kaže da prostituciju treba legalizovati. Ona poredi nemački i holandski model sa švedskim, gde švedski model koji kažnjava trgovce i korisnike donosi mnogo bolje rezultate koji se pominju u tekstu. Takođe kritikuje izveštavanje gde se otkrivaju imena devojaka, a makroi se štite, pa se tako u ovom slučaju lice makroa moglo videti samo u „Kuriru“, i to zamagljeno, dok su se novine punile silikonskim selfijima Mimi Oro. „Da je švedski model ovde primenljiv, devojke koje žive od prostitucije bile bi „zatamnjene“ u medijima. Umesto o njima, izveštavalo bi se o imenima makroa, političara, fudbalera i direktora. Tek tad bi to postala i afera i slučaj sa pokrićem, a ovako - samo dim i ništa“, navodi se u ovom tekstu.

Blic, 19. decembar 2015 - Šamarao me je, a ja sam ćutala zbog sramote

Porodično nasilje dečka Bebe Balašević. Ovako počinje svoju ispovest za „Blic“ Jelena Beba Balašević, rediteljka i funkcionerka Demokratske stranke, koja je pre tri godine bila žrtva partnerskog nasilja. Njena veza je u početku bila jedna od onih lepih, kao i sve

druge. Nikada nije ni pomislila da je s nekim ko bi mogao da je povredi i da bude nasilan prema njoj. Ipak... „Prvo je počelo psihičkom torturom. Vređanjem. Što sam duže bila s njim, svađe su prerastale u gurkanja, odgurivanja. Sve dok nije pao prvi šamar“, priseća se Jelena, koja je s nasilnikom bila u vezi skoro dve godine. Nakon prvog šamara, i njoj je, kao i većini žena koje dožive nasilje od partnera, priređen isti scenario. Plakanje, kukanje, izvinjavanje i obećanje da se to nikada više neće ponoviti. „E, u tome je caka. To je ta rečenica na koju većina žena popusti i oprost. Ali nasilje se uvek ponovi. Ako se to jednom desi, desiće se i drugi put. I tako unedogled ukoliko ćutite. Imala sam veliku sreću pa sve što sam doživljavala nije trajalo dugo. Naredna dva šamara bila su mi dovoljna da pokupim svoje stvari i odem iz te veze“, priča Jelena, inače mlađa ćerka našeg poznatog kantautora Đorđa Balaševića. Iako je problem ovakvog nasilja tabu-tema i žrtve mahom osećaju sramotu zbog onoga što im se dešava, sve je više žena koje traže pomoć odgovarajućih socijalnih institucija i savetovališta. Ipak, vrlo mali broj njih je spreman da podeli svoja iskustva s javnošću, strahujući da će time izazvati još veći gnev nasilnika. „Sramota je jedino što sam osećala nakon svega. I to baš dugo. Međutim, o tome mora otvoreno da se priča jer to je nešto što danas povezuje mnogo žena. I, naravno, svakome to može da se desi, nema to veze sa obrazovanjem ili profesijom“, priča Jelena. Obično se iz takvih veza ne izlazi lako jer ona druga strana ne pušta. U većini slučajeva nasilni partneri su sebični i misle samo na sebe. Jelena ipak nije bila u takvoj situaciji. „Kada sam ga ostavila, pojedini prijatelji su znali moj problem. U tom trenutku sam imala njihovu podršku. Sve je stvar odluke i niko vas u tome ne može sprečiti. Njega od tada više nisam videla, niti znam da li se isto ponaša prema novoj partnerki ukoliko je ima. Nisam ga prijavila jer zbog sramote nisam to htela da radim“, iskrena je Jelena. Ni ovaj slučaj, kao ni niz sličnih, u fenomenološkom smislu se nimalo ne razlikuje od svih drugih nasilnih brakova i partnerstava. Ipak, za razliku od većine sličnih u kojima su akteri „obični“ građani i građanke, žene iz sveta poznatih imaju više mogućnosti da se odbrane od takvog nasilja prekidom nasilne veze i pokretanjem procedura za sankcionisanje nasilnika.

Drugi važan diskurs pozitivnog uticaja je i promovisanje akcija protiv nasilja od strane poznatih ličnosti (koje su ga najčešće lično

iskusile). Najbolji primer za to su dnevne novine „Kurir“ koje su pokrenule akciju „Stop nasilju“ u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova Republike Srbije i sigurnom kućom, a akciju su podržale i brojne javne ličnosti, a u kampanji su učestvovala košarkašica Milica Dabović, glumica Kalina Kovačević, novinarka Nataša Miljković i pevačica Seka Aleksić.

Izjave političara i funkcionera o nasilju nad ženama

Analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama nije mogla da prenebregne izjave političkih funkcionera kojima se osuđuje rodno zasnovano nasilje uz eksplicitno (samo)obavezivanje na energičnu i doslednu akciju suzbijanja te pojave i sankcionisanje nasilnika. Iako se možda sporadičnim konzumentima medija ove izjave ne čine dominantnim, u pres-klippingu se one ističu i kvalitetom i kvantitetom. One predstavljaju glavnu medijsku novinu, nepoznatu u prethodnim godinama, i ujedno novi element javnog političkog života u Srbiji u posmatranom periodu. Radi se, naime, o pojavi javnih izjava najviših državnih funkcionera kojima se osuđuje nasilje nad ženama i obećava preduzimanje sistemskih mera za poboljšanje blagovremenosti i efikasnosti institucionalnog reagovanja na takve pojave, kao i njihovo doslednije i oštrije sankcionisanje. Te izjave davane su povodom pojedinih slučajeva koji su svojom brutalnošću skrenuli pažnju javnosti, ali interesantno, i prilikom raznih drugih javnih događaja. One imaju veliki značaj jer nikada ranije nisu sa tog nivoa dolazile tako snažne, eksplicitne osude nasilja nad ženama. Na osnovu njih, jasno je da su donosioci odluka u Srbiji napravili zaokret u odnosu na prethodni period, jer sada jasno izražavaju postojanje političke volje da se na nasilje nad ženama reaguje efikasno. Time se stvara jedna drugačija klima u kojoj rodno zasnovano nasilje neće biti smatrano privatnim problemom, tolerisano kao deo „kulture i mentaliteta“ i neadekvatno sankcionisano. Iako izjave same po sebi još uvek ne znače veću bezbednost za žene, one sigurno jesu ohrabrujuće kao prvi korak u preduzimanju korenitih poboljšanja u oblasti promene i primene zakonskih propisa, kao i organizovanja sinergičnog i blagovremenog delovanja institucija.

Ističu se u pozitivnom smislu izjave ministra policije Nebojše Stefanovića i tadašnjeg premijera Aleksandra Vučića, predsednice Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost Zorane Mihajlović, kao i nezavisnih institucija. Od značaja je pomenuti da, osim njihovih izjava koje se direktno odnose na nasilje nad ženama, postoji i niz izjava koje se odnose na rodnu ravnopravnost, a koje takođe doprinose kreiranju javnog diskursa u prilog poboljšanja opšteg položaja žena u društvu i prevencije rodno zasnovanog nasilja.

Izjave/osude nasilja nad ženama

Izjave nosilaca vodećih političkih funkcija upućuju na osudu nasilja nad ženama, njima se posredno podstiču žrtve da prijavljuju nasilje, apeluje se na povećanu efikasnost institucija u reagovanju u konkretnim slučajevima. Ponekad se govori i o politikama koje treba da doprinesu unapređenju zaštite od nasilja. Kako svaka izjava može da se svrsta u nekoliko pomenutih kategorija, opredeljenje je da se one navode po osobama koje su ih davale, radije nego po njihovim vrstama i podvrstama.

Aleksandar Vučić³³

Izjave iz 2015.

B92.net, 8. mart - „Uveren sam da ćemo u narednom periodu umeti da obezbedimo punu ravnopravnost i da se izborimo protiv onih koji misle da nasiljem nad ženama nešto mogu da dobiju i nešto mogu da postignu“, poručio je Vučić.

Tanjug.rs, 7. avgust - Premijer i Jankovićevo su razgovarali o najavljenim novim zakonskim rešenjima za sprečavanje nasilja nad ženama. Na sastanku je konstatovano da je svako nasilje u porodici nedopustivo i da je neophodno još energičnije raditi na njegovom sprečavanju.

RTS 1, 7. decembar - „Moramo da zaštitimo žene u Srbiji. Moramo da povučemo crtu, da napravimo razliku“, rekao je Vučić, i objasnio da njegova vlada želi pristojnu Srbiju kakvu je i obećala.

³³ U to vreme premijer Republike Srbije.

Izjave iz 2016.

Tanjug.rs, 6. januar - Vučić je u sigurnoj kući rekao: „Država će umeti da nasilnike nauči pameti.“ Premijer Srbije Aleksandar Vučić istakao je još da oseća prezir prema osobama koje čine nasilje u porodici, da za njih može da koristi samo reči „bitange i siledžije“ i poručio da niko nije jači od države, a to važi i za nasilnike.

Tanjug.rs, 6. januar - Premijer Aleksandar Vučić je podržao ideju o prebacivanju pojedinih krivičnih dela u prekršajni postupak, jer smatra da je bolji i efikasniji od krivičnog. Vučić je napomenuo da će sudija nasilniku teško izreći osuđujuću presudu ako pre toga nije počinio nijedno krivično delo, ali je isto tako ukazao na to „da svaka teška telesna povreda ide u krivičnu evidenciju“.

Kurir.rs, 11. jul - „Žestoko ćemo udariti po siledžijama i nasilnicima“, poručio je večeras predsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić. Najavljujući da će o tome više govoriti sutra, Vučić je napomenuo: „Sve što mogu da kažem je da im ne bih bio u koži“.

Nebojša Stefanović³⁴

Izjave iz 2015.

Blic, 25. januar - Nebojša Stefanović najavio je formiranje radne grupe koja će u najskorije vreme izraditi poseban protokol o postupanju policajaca u slučajevima seksualnog nasilja u porodici. Stefanović je dodao da se ulazi u novu fazu edukacije policije u postupanju u slučajevima nasilja u porodici, da se to radi i u tužilaštvu, i da će se raditi i sa nevladinim organizacijama i institucijama koje mogu da pruže pomoć.

Blic.rs, 26. april - Nebojša Stefanović apelovao na žene žrtve nasilja da prijavljuju napadače, poručivši da će policija učiniti sve kako bi nasilnici bili kažnjeni. Kako bi se rešio taj problem, unutar Uprave kriminalističke policije formirano je posebno odeljenje koje

³⁴ Ministar unutrašnjih poslova.

se isključivo bavi nasiljem u porodici. „Voleo bih da žene u svojoj kući imaju „sigurnu kuću“, da se osećaju bezbedno, i zato se trudimo da s tužilaštvom nađemo način da to omogućimo, a videćemo i s Ministarstvom pravde da li postoje nove zakonske mogućnosti.“

Večernje novosti, 31. maj - Nebojša Stefanović apelovao je na građane da prijavljuju slučajeve nasilja u porodici ili njihovoj bližoj okolini kako bi policija mogla da reaguje odmah kada se takvi slučajevi dese i tako zaštite žrtve nasilja. Cilj je da zaštitimo žrtve, a ne nasilnike.

Zorana Mihajlović³⁵

Izjave iz 2015.

Blic.rs, 4. februar - Navodeći da je veliki broj žena u poslednjih nekoliko godina izgubio život u porodičnom nasilju, Mihajlovićeva je Tanjugu kazala da Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost želi da se izbori sa tim problemom koliko je to moguće, u saradnji sa svim resorima u Vladi. Kako je navela, apel svim ženama koje trpe porodično nasilje je da to treba da prijave, jer samo tako sistem i država počinju na drugi način da se ponašaju i funkcionišu.

Blic.rs, 11. februar - Rad na rodnoj ravnopravnosti jedan je od prioriteta Vlade Srbije, i to je ranije bilo na nivou ministarstva, a sada je na nivou premijera i potpredsednika Vlade. Mihajlovićeva je navela da bi zbog porasta učestalosti porodičnog nasilja trebalo izmeniti definiciju porodice u Krivičnom zakonu kako bi se zaštitile sve žene, a nasilnici završili na sudu.

Blic.rs, 20. februar - „Nasilje nad ženama mora da se zaustavi. U 2014. godini je ubijeno 27 žena, od početka godine pet. Ne možemo više da sedimo i čekamo da nam se ove situacije ponavljaju, to su bile naše sestre, prijateljice, komšinice, neke nismo ni poznavali, ali smo o njihovim sudbinama saznali iz medija“, ista-

³⁵ Potpredsednica Vlade i predsednica Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost Vlade Srbije.

kla je Mihajlovićeva, koja je i ministarka i potpredsednica Vlade. „Moramo svi zajedno da menjamo ono što je skoro postalo model ponašanja, i zaustavimo nasilje“, dodala je.

Tanjug.rs, 8. maj - Zorana Mihajlović je najavila da će država u 2015. pomoći izgradnju tri sigurne kuće da bi se žene osnažile za budućnost. Mihajlovićeva, koja je posetila Sigurnu kuću u Somboru, poručila je da je najvažije da se žene, žrtve porodičnog nasilja, tokom boravka u sigurnim kućama osnaže kako bi mogle da nastave normalan život u budućnosti. Ona je poručila da će jedna od tri sigurne kuće biti izgrađena na severoistoku Vojvodine i po jedna na istoku i zapadu Srbije. „Uбудućе ćemo raditi zajedno i država će pomoći realizaciju projekata sigurnih kuća“, dodala je ona.

Tanjug.rs, 19. maj - Zorana Mihajlović izjavila je danas da je Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost kojim predsedava formiralo radnu grupu za usklađivanje porodičnog i krivičnog zakona i poručila da je u borbi protiv nasilja u porodici potrebna pomoć svih. „Nije dovoljno samo da na naslovne strane stavite da li je neko nekoga ubio ili napastvovao, nego šta radimo iza toga, odnosno šta činimo da do toga ne dođe i ohrabrimo žene da prijave nasilje“, istakla je Mihajlovićeva u izjavi novinarima. Ona je podsetila da je većina od 20 ubijenih žena u porodičnom nasilju nekoliko meseci pre tragičnog događaja prijavila nasilje i nadležnim službama je bilo poznato da u tim porodicama postoje problemi.

Izjave iz 2016.

Tanjug.rs, 8. Februar - Potpredsednica Vlade Zorana Mihajlović je prilikom posete Sigurnoj kući u Pančevu izjavila da je posle sigurne kuće neophodno pomoći ženama da rade. Poručila je da je važno da društvo pomogne ženama da se, kada napuste tu instituciju, ekonomski osamostale. Mihajlovićeva je podsetila da je Vlada usvojila Predlog zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji predviđa borbu protiv porodičnog i partnerskog nasilja nad ženama, kao i uvođenje nacionalnog SOS telefona i savetovališta. „Posebnu pažnju posvetićemo prevenciji tog nasilja. Moramo svi kao društvo da se potrudimo da kada žene izađu iz sigurne kuće, da

im pomognemo u ekonomskom osnaživanju, odnosno da mogu da rade i izdržavaju svoju decu", rekla je ona. Mihajlovićeva, koja je i predsednica vladinog Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost, kazala je da je Sigurna kuća u Pančevu jedna od najbolje organizovanih u Srbiji, s obzirom na to da radi 24 sata dnevno i da može da bude primer ostalim sigurnim kućama. Mihajlovićeva je dodala da kad god obilazi neki grad poseti i sigurnu kuću u tom mestu, ukoliko ona tu postoji.

Blic.rs, 24. februar - Mihajlovićeva je izjavila da očekuje da birači kazne nasilje prema ženama: „Građani kada budu glasali treba da razmišljaju o tome da li svako od nas ima mame, žene, bake i da li želite da vam predstavnici takvih političkih stranaka sutra vladaju Srbijom“, rekla je Mihajlovićeva za TV Pančevo. Kako je kazala, ako danas tako govore i upućuju pogrdne reči političarkama, odnosno njoj, sutra će tako nešto reći bilo kojoj drugoj ženi. „Korak između poziva na silovanje i između takvih reči do udarca vrlo je mali i mislim da to moramo svi zajedno da promenimo“, dodala je.

Tanjug.rs, 7. jul - Mihajlovićeva je eksplicitno pozvala na spavanje žena prijavljivanjem nasilja, tvrdeći da „ko udari ženu, neće se zaustaviti na tome“. „Ako znamo da svaka druga žena u Srbiji trpi neku vrstu nasilja, zapitajte se da li to vidite i da li dovoljno obraćate pažnju na to. Zamislite koliko žena u vašem okruženju ili krugu vaših prijatelja, na poslu, trpi nasilje, a da to ne znate“, kaže Mihajlovićeva. Ona je dodala da je „nasilje društveni problem koji se rešava uključivanjem svih: Vlade, medija, nevladinog sektora, prijatelja, rođaka, komšija žena koje trpe nasilje“. „Svi zajedno protiv nasilnika. Država usklađivanjem zakona i njihovom doslednom primenom, mediji kroz ozbiljan i sistematski pristup ovim temama“, naglasila je ona. „Ovo je borba za opstanak i razvoj zdravog društva. Ako to ne uradimo, nasilnici će pobediti“, naglasila je Mihajlovićeva, i dodala da ženu, njene rođake, prijatelje i komšije ne sme da bude sramota da prijave nasilje. „Mi ćemo učiniti sve da promenimo ove stvari, a žene molim, ma koliko bilo teško i nezgodno, ma koliko vas ubeđivali da to ne radite, prijavite nasilnike policiji i centrima za socijalni rad“, zaključila je Mihajlovićeva.

Nikola Selaković³⁶

B92.net, 18. maj 2015 - Ministar pravde Nikola Selaković izjavio je da će konačan sud o nemilom događaju u Kanjiži dati pravosudni organi. On je najavio da će, nezavisno od tog slučaja, biti pokrenuta revizija dela Krivičnog zakonika koji se odnosi na nasilje u porodici. Selaković je rekao da se u javnosti u ovakvim situacijama stavlja pod znak pitanja funkcionisanje celog sistema, ali kako je dodao, nekada ni najbolji sistem ne može da spreči izvršenje takvog krivičnog dela. Selaković je podsetio da se Srbija na reviziju Krivičnog zakonika obavezala potpisivanjem Istanbulske deklaracije, kada je u pitanju nasilje nad ženama.

Nevena Petrušić³⁷

Izjave iz 2015.

B92.net, 12. februar - Poverenica za zaštitu ravnopravnosti podržala je inicijativu da se ujednači definicija porodice u Krivičnom zakonu. „Da nešto ozbiljno ne funkcioniše u sistemu zaštite od nasilja u porodici i da nadležne institucije ne deluju efikasno potvrđuje činjenica da su u većini ovih slučajeva nasilje i pretnje ubistvom bili prijavljeni, ali očigledno nisu shvaćeni ozbiljno, jer da jesu još uvek bi bile žive“, rekla je Petrušićeva.

Vreme.com, 19. mart - Izveštaj poverenice za ravnopravnost za 2014. godinu. Istraživanje javnog mnjenja pokazalo je da najveće predispozicije za diskriminaciju postoje u odnosu na LGBT osobe, pripadnike drugih etničkih zajednica i pripadnike manjinskih verskih zajednica. Većina građana je mišljenja da je društvo u kome živimo diskriminatorско, čak dve trećine ispitanih smatra da je diskriminacija prisutna u našoj zemlji. Građani ocenjuju da su najdiskriminisaniji u Srbiji žene (42 odsto) i Romi (41,5 odsto), a slede osobe sa invaliditetom (28,4 odsto), siro-

³⁶ U to vreme ministar pravde.

³⁷ U to vreme poverenica za zaštitu ravnopravnosti.

mašne osobe (27 odsto) i starije osobe (24,5 odsto), deca (18,6 odsto) i pripadnici seksualnih manjina (16,4 odsto). Više od trećine ispitanih smatra da je diskriminacija najprisutnija prilikom zapošljavanja. Najveća etnička distanca postoji prema Albancima, Hrvatima, Bošnjacima i Romima, dok je najveća socijalna distanca prema LGBT populaciji i osobama koje žive sa HIV-om.

Novi magazin.rs, 8. april - „Ubistvo Žakline Kojić, zlostavljane žene koja je u Srbiji 15. žrtva rodno zasnovanog nasilja od početka godine, predstavlja alarm za hitnu reakciju i preduzimanje svih mera kako bi se ta strašna pojava zaustavila“, upozorila je danas poverenica za zaštitu ravnopravnosti Nevena Petrušić, i dodala: „I ovaj slučaj stravičnog ubistva potvrdio je da sistem zaštite od nasilja nad ženama nije delotvoran i da izostaje adekvatno i efikasno delovanje nadležnih organa.“ Podseća se da se godinama unazad ukazuje na ulogu i odgovornost medija u suzbijanju nasilja nad ženama, upućuju se apeli i molbe da se prestane sa senzacionalističkim izveštavanjem i nedvosmisleno ukaže na uzroke rodno zasnovanog nasilja.

Saša Janković³⁸

Tanjug.rs, 4. februar 2015 - Izjavio je danas u Novom Sadu da bi novim zakonom o rodnoj ravnopravnosti trebalo pre svega unaprediti pravni okvir zaštite žena, jer su one po definiciji u lošijem položaju.

Danas, 8. mart 2016 – „Nažalost, iako je svest o ravnopravnosti žena sve izraženija, one u stvarnosti još trpe čak i najbrutalniji oblik neravnopravnosti - rodno zasnovano nasilje“, upozorava ombudsman. Odsustvo blagovremene i efikasne reakcije na saznanje o nasilju i nedostatak razmene informacija neki su od ključnih nedostataka. Zaštitnik građana skreće posebnu pažnju na položaj žena iz višestruko marginalizovanih društvenih grupa, koje se svakodnevno suočavaju sa kršenjem prava, kao što su Romkinje, žene sa invaliditetom, samohrane majke, izbegle i interno raseljene žene, žene drugačije seksualne orijentacije i rodnog identiteta...

³⁸ U to vreme zaštitnik građana.

Izjave o rodnoj ravnopravnosti

Zorana Mihajlović

Izjave iz 2015.

Pressonline.rs, 13. februar - „...doneće se akcioni plan za podršku ženskom preduzetništvu“.

Blic.rs, 20. februar - „Moramo svi zajedno da menjamo ono što je skoro postalo model ponašanja i zaustavimo nasilje.“

RTS.rs, 8. mart - „Ekonomski snažna žena je sasvim sigurno i slobodna žena“, dodala je Mihajlovićeva.

Tanjug.rs, 11. mart - „Više se zapaža kako izgledamo nego šta kažemo i ne oprašta nam se uspeh“, „...žene imaju i porodične obaveze, a na vodećim pozicijama su samo pojedine“.

Blic, 6. april - „Srbija ima potencijal da bude vodeća zemlja kada je reč o ženskom liderstvu i preduzetništvu, Srbija je napravila iskorak i sada ima sve više žena lidera i preduzetnica“. Mihajlovićeva je rekla da je važno što se u Srbiji razmišlja o rodnoj ravnopravnosti i što su akcije u tom pravcu podignute na nivo potpredsednika Vlade.

B92.net, 16. april - „Žene u javnom životu u Srbiji imaju odgovornost da promovišu sposobnost, efikasnost i ženstvenost u politici i treba da naprave bar jedan korak ka rušenju stereotipa, jer je to način da društvo povedemo napred.“

Glassrbije.org, 5. maj - „Više od polovine žena u Srbiji je nezaposleno, manje su plaćene od muškaraca, slabije napreduju u poslu i trpe razne vidove porodičnog i partnerskog nasilja i proganjanja“, navela je Mihajlovićeva. „Samo zajedno, u saradnji sa svim institucijama, pre svega nezavisnim, možemo da radimo na pravnom okviru i negovanju političke klime koja će doprineti zaustavljanju diskriminacije“, dodala je ona.

Tanjug.rs, 8. maj - „Veoma je važno da se žene ekonomski osnaže baveći se nekim određenim poslovima tokom boravka u sigurnoj kući, da bi po izlasku mogle da nastave sa normalnim životom.“

Tanjug.rs, 25. maj – „Uključivanje rodne ravnopravnosti u programske budžete veoma je važno u borbi protiv rodne neravnopravnosti i kako žene ne bi ostale neiskorišćeni potencijal. U jednoj lokalnoj samoupravi odvaja se novac za podsticaje u poljoprivredi (za stočarstvo) i to je praktično odvajanje za muškarce koji vode gazdinstvo“, rekla je Mihajlovićeva i zapitala se zašto deo koji bi se mogao opredeliti za povrtarstvo ne bi omogućio da budu radno zastupljene i žene. „Dakle, budžet nije ni muški ni ženski, ali mora da se vodi računa na koji način se on troši. Važno je da se izborimo sa rodnom neravnopravnošću, sa svim predrasudama i stereotipima u društvu i da ispravimo sve greške kako bi sistem funkcionisao.“

RTV.rs, 22. jun - „Srbija će postati zemlja u kojoj će sve marginalizovane grupe biti potpuno integrisane u društvo, zemlja u kojoj se poštuju ljudska prava svih građana, bez diskriminacije.“

Izjave iz 2016.

Tanjug.rs, 2. februar - „Srbija je prva van EU koja je uvela Indeks rodne ravnopravnosti. Rezultati su najbolji u oblasti moći, i ne samo kada je reč o ženama u parlamentu, već i zbog toga što imamo ženu na čelu NBS. Kada imate ženu na mestu guvernera, a to se smatra jednom od najmoćnijih institucija, Srbija ima povoljnu poziciju. Žene moramo da zaposlimo, kada žene rade jednako kao muškarci, i primaju istu platu za isti posao, onda možemo da govorimo o rodnoj ravnopravnosti i osnovi privrednog razvoja“, rekla je Mihajlovićeva, koja je i potpredsednica Vlade Srbije. Mihajlovićeva je istakla i da je ponosna što je Srbija prva zemlja van EU koja u statistici koristi Indeks rodne ravnopravnosti kao važan indikator koji treba da pokaže gde smo kada je rodna ravnopravnost u pitanju i na čemu još treba da radimo.

Tanjug.rs, 8. mart - Mihajlovićeva: Danas svi treba da tražimo veća prava za žene

„Ne može se reći da u realnom životu postoji ravnopravnost žena i muškaraca, ne samo u Srbiji, već i u drugim zemljama Evrope i sveta. Ali smo tu da zajedničkim snagama, a tu mislim na državne institucije, nevladin sektor i medije, napravimo korak po korak, mi kao država da stvorimo ambijent da žene mogu da rade i da budu vidljive, da stvorimo zakonodavni okvir, a svi zajedno da rušimo stereotipe koji postoje ne samo u Srbiji, već i u drugim državama.“ Ženama je poručila da budu solidarne i ujedinjene. „Nema nas toliko mnogo da možemo na drugi način da se vidimo i čujemo osim kada smo solidarne i ujedinjene i radimo na tome da svaki dan napravimo novi korak. Sve što radimo, radimo za buduće generacije žena koje će doći posle nas i koje treba da imaju veću ravnopravnost nego što je mi danas imamo. Ovo je dan kada treba da se setimo onih koji su se borili za nas, ali i dan kada treba da se borimo dalje da žene budu jednako plaćene, mnogo vidljivije u političkom i ekonomskom životu, da ne trpe porodično i partnersko nasilje.“

Tanjug.rs, 14. april - Mihajlovićeva: Šta žene žele? Pa jednakost

„Na jednostavno pitanje šta žene žele, odgovor je da žele jednake uslove za razvoj, obrazovanje, zapošljavanje i napredak u karijeri, kao i uslove koji će pomoći da se borimo protiv porodičnog i partnerskog nasilja. Žele da doprinesu svojoj zemlji. Imaćemo rodnu ravnopravnost kada u jednoj prostoriji bude isti broj nesposobnih žena koliko i nesposobnih muškaraca.“

Saša Janković

Danas, 8. mart 2016 - Janković: Žene manje zaposlene

„Nezaposlenost, siromaštvo, konflikti i krize pogađaju žene teže nego muškarce. Upravo učešće žena, i još više njihovo liderstvo, najbolji su način da se ta neravnopravnost i društvena nepravda ukinu“, izjavio je Janković. Prema njegovim rečima, ženska i rodna ravnopravnost ne idu nauštrb muškaraca, već bez ravnopravnosti nema socijalne pravde i punog potencijala društva.

Žene ubice

Jedna od novina, pre svega u negativnom smislu u posmatranom periodu, jeste nastojanje nekih dnevnih novina na inače nepostojećoj ravnoteži sa muškarcima ubicama, izveštavanjem o slučajevima žena ubica. Oni ih takođe svrstavaju u kategoriju rodno zasnovanog nasilja. Tako se u posmatranom periodu nalazi nekoliko slučajeva s tendencijom predstavljanja da su „skoro isti“, samo možda malobrojniji fenomen. Prisutan je isti medijski stil nagađanja motiva i citiranje nezvaničnih izvora bliskih policiji, isto kao i kod ubica muškaraca. Mediji nastavljaju sa negativnim stavom prema ženama, sada kao ubicama, npr. prvo je „hladnokrvno“ priznala, pa je onda opisana kao „konfuzna“, i njima „pada mrak na oči“ i sl. U tom smislu postoji i odluka Saveta za štampu protiv dnevnog lista „Blic“, navedena u poglavlju najgorih medijskih priloga o nasilju nad ženama, a po žalbi Autonomnog ženskog centra.³⁹ Tekstom „Žene ubice na Balkanu: ređe ubijaju od muškaraca, ali su njihovi zločini monstruozniji“, koji je objavljen 14. februara 2016. godine, u štampanom i onlajn izdanju „Blica“, prekršena je tačka 1 Odeljka I (Istinitost izveštavanja) Kodeksa novinara Srbije, po kojoj je obaveza novinara da tačno, objektivno i blagovremeno izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da zna istinu, držeći se osnovnih standarda novinarske profesije, i prekršena je i tačka 3 Odeljka V (Novinarska pažnja), po kojoj je prećutkivanje činjenica koje mogu bitno da utiču na stav javnosti o nekom događaju jednako njihovom namernom iskrivljavanju ili iznošenju laži. Listu „Blic“ naloženo je da ovu odluku objavi u svom štampanom i onlajn izdanju u roku od pet dana od dana dostavljanja odluke.

Slučajevi

U medijskom prostoru javlja se prisustvo diskretne tendencije „izjednačavanja“ slučajeva femicida sa slučajevima žena koje su

³⁹ Žalbeni postupci, 14. februara 2016. godine.

ubile muškarce, jer eto, ima i žena koje ubijaju muškarce, i žena koje ubijaju druge žene. Da, ima ih, ali toliko retko da je to na nivou statističke greške. Dakle, u kriminološko-fenomenološkom smislu te dve pojave ne mogu nikako da budu komparabilne, ni po kvantitativnim niti kvalitativnim pokazateljima, a ni po etiološko-uzročnoj zasnovanosti. Jedina moguća dodirna tačka je eventualno višegodišnje muško partnersko nasilje koje može da rezultira smrtnim ishodom u oba pravca, bilo da on ubije nju ili da ona u samoodbrani ubije njega. Ubistvo muškarca od strane žene je retko, situaciono, sporadično i u toj pojavi nema ničeg sistematskog, kontinuiranog, permanentnog, kao u slučajevima femicida. Davati toj pojavi sličan analitički prostor i pažnju, znači neshvatanje femicida i rodno zasnovanog nasilja kao fenomena u kome su uloge u više od 90% slučajeva jasno podeljene, na žene koje trpe nasilje i moguće su žrtve femicida i muškarce nasilnike i potencijalne ženoubice. Naravno, to ne znači ni okrivljavanje svih muškaraca za nasilje, niti identifikovanje svih žena u ulozi potencijalnih žrtava.

Kurir, 4. januara 2016, Nasmrt pretukla supruga, pa slagala da su napadnuti

Golubac, Požarevac - Svetlana Zarić (39) nasmrt pretukla nevenčanog muža Vlastimira Karapandžića (60), 29. decembra 2015. (2. januara podlegao povredama). Svetlana Z. (39) uhapšena je zbog sumnje da je ubila nevenčanog supruga Vlastimira Karapandžića (60) iz sela Brnjica kod Golupca. Karapandžić je 29. decembra pronađen s teškim povredama u dvorištu porodične kuće, a umro je 2. januara u beogradskom Urgentnom centru. Prema rečima našeg izvora iz istrage, Svetlana Z. je kobnog dana pozvala devera i rekla mu da su ona i suprug napadnuti u dvorištu. Svetlanu je Viši sud u Požarevcu osudio na devet godina zatvora. (*Danas*, 14. oktobar 2016, „Devet godina za ubistvo nevenčanog supruga“).

Blic, 20. jun 2016, Ćerka nožem izbola nepokretnu majku

Vlasotinca - Ljiljana Stojičić (54) ubila majku Nadu (82). Ljiljana Stojičić (54) kuhinjskim nožem ubila je u subotu uveče svoju nepokretnu majku Nadu (82) u iznajmljenom stanu u Vlasotincu, nakon čega je odmah uhapšena. Zločin se dogodio oko 20 časova, a pola sata kasnije prijavljen je policiji, koja nije saopštila motive ubi-

stva. Prema navodima komšija iz Ulice Siniše Janjića, u kojoj se desilo ubistvo, dve žene živele su same od minimalne penzije bake, koja je, tvrdi se, psihički bila neuravnotežena. „Ljiljani je davno umro suprug, a sin i ćerka žive na drugom mestu, pa je ona sve svoje vreme posvećivala nepokretnoj majci. Majka je, međutim, ćerku stalno zlostavljala, nikada nije bila zadovoljna i uvek je nešto gundala. Sigurna sam da joj je pao mrak na oči“, priča komšinica Stojčića.

Blic, 30. avgust 2016, Skratiću nam muke

Mirijevo, Beograd - Vesna Mišković (56) ubila psa Lakija i majku Miru (77) pa potom sebe, zbog bolesti majke. Beograđanka Vesna M. (56) ubila je majku Mirjanu M. (77) u njihovom stanu u beogradskom naselju Mirijevo, a potom izvršila samoubistvo. Do ubistva i samoubistva došlo je juče u 14.08 sati u Ulici Matice srpske u Mirijevu. „U pitanju je velika porodična tragedija u kojoj je ćerka najverovatnije usmrtila majku pa sebe“, rekla je juče za „Blic“ Nada Macura. Nakon što je ubila majku sa nekoliko hitaca iz pištolja, Vesna je upucala i njihovog psa. Potom je mirno pozvala policiju i nakon toga pucala sebi u glavu. Kako je utvrđeno, Vesna je majci i sebi presudila pištoljem za koji je imala dozvolu, a iza sebe je ostavila oproštajno pismo u kom je navela da joj je majka teško bolesna i da je „jedini način da se spasu da im obema skрати muke“.

Blic, 27. oktobar 2016, Sekirom ubila brata i oca, majku ranila

Kraljevo - Slavica Lazić (51) ubila oca Predraga Aleksića (75), brata Slavoljuba (54) i ranila majku Milanku (73). Kako nezvanično saznajemo, Slavica je juče najverovatnije sačekala da ukućani odu na spavanje, a onda je uzela sekiru i zadala im smrtonosne udarce u glavu. (Majka Milanka je kasnije tog dana preminula).

Izveštaji o slučajevima nasilja nad ženama u inostranstvu

Kada je izveštavanje o nasilju u inostranstvu u pitanju, mediji su o tome više izveštavali kao o zanimljivostima iz inostranstva. U prilog tome govori izbor vesti koje uglavnom slede kriterijum surovosti, bizarnosti, islamskog nasilja i sl. Veoma malo nedeljnika i dnevnika se bavilo nekim slučajem nasilja na analitičniji način. Inače, ovo poglavlje postoji u ovoj analizi zbog komparabilnosti sa prethodnim sličnim analizama autorke iz 2013. (Mršević, 2013) i 2014. godine (Mršević, 2015). U sve tri analize, izveštaji o nasilju nad ženama iz inostranstva najčešće su koncipirani da izazovu reakciju distanciranosti od te pojave, koja se dešava „nekim drugima“ na drugim kontinentima i iz drugih kultura, i olakšanja što se „takve stvari“ ipak ne dešavaju kod nas.

Sa drugih kontinenata

Indija

Dnevnik, 3. januar 2015, Indija: Policajci silovali tinejdžerku
Indijska policija saopštila je juče da su dvojica policajaca suspendovana zbog navodne otmice i silovanja jedne tinejdžerke. Policajci su oteli devojčicu u sredu i odveli je u policijsku stanicu i silovali je, prenosi agencija PTI, citirajući neimenovanog policijskog zvaničnika. On je rekao da se ispituje ceo slučaj, koji se dogodio u okrugu Badaun. U istom okrugu su nedavno dve tinejdžerke pronađene obešene, a prvi izveštaji su ukazivali na to da su ih članovi jedne bande silovali, a potom obesili. Federalni istražitelji su, međutim, zaključili da su one „same sebi oduzele život“. Seksualno nasilje nad ženama je u središtu interesovanja domaće i strane javnosti posle stravičnog silovanja studentkinje u autobusu pre dve godine u Nju Delhiju, podseća Bi-Bi-Si.

Informer, 5. januar 2015, Horror, Indijci mesec dana silovali Japanku

Banda od pet Indijaca uhapšena je juče u Kalkuti zbog silovanja jedne studentkinje budizma iz Japana (22). Oni su je kidnapovali, iznudili joj novac, a zatim se skoro mesec dana brutalno izživljavali nad njom u jednom podrumu. Japanka, čije ime nije objavljeno, pala je u ruke silovatelja 23. novembra, tri dana nakon što je doputovala u Kalkutu. Kako navodi lokalna policija, tog dana devojka je upoznala tri člana bande, od kojih je jedan govorio japanski jezik. „Predstavili su se kao vodiči i odmah joj uzeli 76.000 rupija, što je oko 1.000 evra. Zatim su je odveli u posetu budističkom hramu u blizini sela Paro u susednoj indijskoj državi Bihar. Tamo su je predali dvojici drugih navodnih vodiča koji su je zatvorili u podrum jedne kuće, gde su je svakodnevno sva petorica silovala skoro mesec dana“, kaže portparol policije u Kalkuti Palab Kanti Goš. On dodaje da je devojka nakon što je više od tri nedelje trpela užas uspjela da pobjegne u mesto Varanasi, odakle ju je nekoliko meštana odvelo u Gaju, gde je hospitalizovana. „Izgledala je jako loše zbog svakodnevnog silovanja i strašnih uslova u kojima je živela. Nakon što se oporavila, podnela je prijavu u kojoj je osumnjičene optužila za iznudu novca i silovanje“, dodao je Goš. Inače, grupna silovanja i nasilje nad ženama su svakodnevica u Indiji. U decembru 2012. studentkinja (23) je preminula nakon što su je šestorica muškaraca silovali i pretukla u autobusu. Taj slučaj izazvao je masovne proteste širom sveta.

Meksiko

Kurir, 4. januar 2016, Ubijena prvog dana na poslu

Meksikanka Gizela Mota, gradonačelnica grada Temisko, koji se ubraja u gradove s najvišom stopom kriminala u Meksiku, izrešettata je i ubijena prvog dana kada je preuzela dužnost, i to u petak 1. januara. Zasad je poznato da je u strašnom zločinu učestvovalo četvoro napadača, ali nije obelodanjen njihov motiv da ubiju Motovu, inače bivšu poslanicu u Kongresu i članicu levičarske stranke Demokratske revolucije. Gradom Temiskom, koji je udaljen oko 100 kilometara južno od glavnog grada Meksika, Meksiko Sitija, gospodare brojne kriminalne grupe, među kojima je najpoznatiji kartel „Ujedinjeni ratnici“.

Iz islamskih zemalja

Saudijska Arabija

Naše novine, 17. januar 2015, Ženi odrubili glavu

Saudijska Arabija je izvršila još jedno javno smaknuće odru-
bljivanjem glave u svetom islamskom gradu Meki. Lejla bint Abdul
Mutalib Basim osuđena je zbog seksualnog zlostavljanja i ubistva
sedmogodišnje počerke.

Nigerija

Blic, 20. januar 2015, Silovali su me da me sahrane

Ispovest devojčice koja je pobjegla otmičarima Boko Harama.
„Zlostavljali su me i tukli skoro svakog dana. Nisu mi davali hranu.
Kada sam ih molila za milost, pretili su da će me živu zakopati u
šumi“, kaže učenica iz Nigerije. Ona ja jedna od retkih devojčica koje
su uspele same da se istrgnu iz kandži Boko Harama. Većina poku-
šaja bekstva završavala se upravo kako su otmičari opisali - baca-
njem tela u improvizovane grobove. Od gotovo 300 učenica koje su
u aprilu prošle godine otete iz škole u Nigeriji, svega 50 se vratilo u
svoje domove. Sudbina ostalih je nepoznata.

Informer, 3. mart 2016, Nasmrt prebili tinejdžerku

Tinejdžerku iz Nigerije razularena masa prebila je nasmrt, a
zatim je zapalila zbog sumnje da je bombaš-samoubica. Stravičan in-
cident desio se na pijaci u Baučiju. Ubijena devojčica došla je sa dru-
garicom na pijacu, a obe su postale sumnjive jer su odbile pretres.
Gomila je savladala jednu od njih, otkrivši dve boce koje su joj bile
pričvršćene uz telo, nakon čega su je prebili motkama i zapalili. Dru-
go dete je uhapšeno.

Pakistan

Informer, 25. april 2015, Spalili je jer je izašla iz kuće bez pitanja

Pakistanku Sabanu Bibi (25) muž i svekar živu su spalili
zato što je izašla iz kuće bez dozvole. Stravično ubistvo desilo se
17. aprila, a nesrećna žena je dan kasnije preminula u bolnici jer

joj je 80 odsto površine tela bilo spaljeno. Bibin muž Muhamed Sidik poludeo je kad je shvatio da mu je žena otišla kod sestre, a da ga prethodno nije pitala za dozvolu. On je o svemu obavestio oca Pira Bakšu, koji je Bibijevu prvo pretukao. Dvojica muškaraca nakon toga su je polili benzinom i zapalili. Muž i svekar su ubrzo uhapšeni i optuženi za ubistvo. Oni će, međutim, izbeći kaznu ako trojica muškaraca posvedoče na Kuranu da nisu krivi. Oni se brane da je reč o „ubistvu iz časti“.

Zaključne napomene: Kuda i kako?

Osnovna karakteristika medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama u periodu 2015. i 2016, 2017, 2018. i 2019. godine je nepostojanje znatnijih razlika u odnosu na prethodni analizirani period od 2012. do 2014, kako u pogledu medijskog stila izveštavanja, tako i u kriminološko-fenomenološkoj slici izvršenih dela nasilja, posebno femicida.

Ipak, poređenja sa prethodno analiziranim periodom od 2012. do 2014. godine ukazuju na pojavu niza vrlo pozitivnih novina, npr. može se uočiti porast izveštaja o procesuiranim nasilnicima, suđenjima i izrečenim sankcijama, za koje se smatra da imaju važno generalno preventivno dejstvo. Vrlo pozitivna novina su i eksplicitne izjave najviših državnih zvaničnika, premijera i resornih ministara, kojima se osuđuje nasilje nad ženama i obećavaju energične akcije za suzbijanje tog fenomena, sankcionisanje nasilnika, efikasnija zaštita žrtava nasilja i pre svega adekvatnije postupanje nadležnih institucija. Poređenjem sa prethodno posmatranim periodom otkrivamo da se ovaj kvalitativni pomak unapred bazira na znanju i dobroj informisanosti, kako političkih aktera, tako i medija (Mršević, 2015: 13).

Ranijih godina često se kritički ukazivalo na odsustvo savezništva žena političarki, ekspertkinja i aktivistkinja. Navodilo se da, ukoliko bi žene na visokim funkcijama u svojim javnim nastupima prestale da se ograđuju od feminističke politike i kada bi razumele da su im taj položaj upravo dale feministička borba i žene koje su ugnjetavane, marginalizovane i da su svesne koliko je još potlačenih žena, bile bi angažovanije u pogledu nasilja nad ženama (Stevanović, 2015). U posmatranom periodu ta praksa je potpuno izmenjena, i npr. najistaknutije su upravo izjave potpredsednice Vlade Republike Srbije Zorane Mihajlović⁴⁰ protiv nasilja nad ženama, ali i o rodnoj ravnopravnosti, što svakako treba pozdraviti. Iako su neop-

⁴⁰ Zorana Mihajlović je ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture i predsednica Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost Vlade Republike Srbije.

hodna sistemska rešenja, a ne obećanja bilo kog političara da će se angažovati u konkretnom slučaju, čitava ta serija izjava o kojima je reč može se smatrati kao uverljivo obećanje i najava baš takvih, sistemskih rešenja (Jorgačević, 2016). Njima se, u najmanju ruku, izražavaju empatija, razumevanje fenomena nasilja nad ženama i prihvaćanje obaveze države da deluje i preventivno i sankcijama, u pogledu suzbijanja nasilja nad ženama. Time je i javnosti omogućeno da zahteva ispunjenje obećanja.

U pozitivnom smislu, takođe bi trebalo istaći pojavu vrlo stručnog serijskog izveštavanja o nasilju nad ženama, koje obuhvata intervju, tribine, javne diskusione panele i autorske tekstove, koji su u posmatranom periodu bili objavljivani najviše u nedeljnicima „Vreme“ i NIN, ali i u dnevnim listovima „Danas“, „Politika“, „Dnevnik“ i dr., kao i u nekim lokalnim glasilima, kao što su pre svega „Pančevac“ i list „Grad Kruševac“. Dok je u ranije posmatranim periodima kvalitetan, stručan medijski prilog bio prava retkost, u periodu 2015-2016. takvi prilozi postaju pravilo i ima ih od pet do šest mesečno. Ostao je isti uspešan model za dobijanje korektnog i stručnog teksta o nasilju nad ženama, a to je najčešće forma intervjua ili drugog načina prenosa stavova i argumenata stručnjakinja i stručnjaka iz oblasti nasilja nad ženama. Izbor dobrih sagovornika ujedno se pokazuje kao preduslov dobijanja dobrog priloga. Može se očekivati da ponuda obilja kvalitetnih informativno edukativnih medijskih priloga dovede do formiranja sve zahtevnije publike koja se ređe opredeljuje za tabloidnu verziju događaja.

Tereza Forkades⁴¹ je na predavanju na temu *Nepravde savremenog kapitalizma*, koje je održano 10. aprila 2017. godine u Beo-

⁴¹ Tereza Forkades je, kako je mediji često nazivaju, „ikona evropske levece“ i „najradikalnija časna sestra Evrope“, i održala je 10. aprila 2017. godine predavanje na sceni „Raša Plaović“ Narodnog pozorišta u Beogradu, u okviru programa Filozofskog teatra. Sestra Tereza pripada redu katalonskih benediktanki, magistrirala je teologiju na Harvardu i doktorirala je javno zdravstvo na Univerzitetu u Barseloni. Na svojim predavanjima oštro kritikuje kapitalizam i patrijarhalnost Katoličke crkve, boreći se za prava žena u crkvenoj i javnoj sferi. Objavila je nekoliko studija na temu teologije i feminizma, a među njima i knjigu „Feministička teologija kroz istoriju“. Zbog svog aktivizma, stava prema Katoličkoj crkvi, koju je priglasila „mizoginom i patrijarhalnom“ i javnog podržavanja prava žena na abortus, Vatikan ju je oštro kritikovao. Osim toga, jedna je od najoštri-

gradu, ukazala na to da žene žrtve nasilja uvek i svuda (vrlo tipično) izražavaju osećaj krivice, a nasilni muškarci, oni koji su počinili dela rodno zasnovanog nasilja, uvek izražavaju bes i gnev izazvan društvom, okolinom, a najviše žrtvom i njenim ponašanjem. Ona se i zapitala zar ne bi bilo logično i zar ne bi trebalo da bude upravo suprotno, da žrtva bude ljuta i ogorčena zbog preživljenog nasilja, a nasilnik da oseća stid i krivicu zbog počinjenog nasilja.

Analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama daje osnov za uverenje da su između ostalih i mediji ti koji svakodnevno doprinose stvaranju takve podele uloga, jer se nasilni čin opravdava na mnogo načina, žrtva je manje ili više podrazumevano „okrivljena“, dok se samo nasilje „normalizuje“, kao redovan i gotovo prihvatljiv vid međuljudske komunikacije, sve dok ne eskalira do gubitka života.

Izveštavanje medija o muškom nasilju nad ženama (KonTAKTa, 2015) i njegovom najbrutalnijem obliku - ubistvu, iz godine u godinu postaje sve tabloidnije, a sve manje istraživačko. Umesto poštovanja i empatije, žrtve često bivaju osuđene, etiketirane, ponižavane. Članci se manje bave istorijom nasilja, a više zadiranjem u intimu žene, u potrazi za kompromitujućim informacijama. Ovakvi tekstovi podstiču održavanje predrasude o tome da su žene, ako ne baš krive, onda sigurno makar delimično odgovorne za nasilje koje su preživele i da je muško nasilje prema ženama baš zbog toga opravdano. Opravdavanje i relativizacija nasilja često se dešavaju kroz izjave različitih svedoka koji govore o nasilniku kao o dobroj osobi, mirnoj i povučenoj, domaćinu, dobrom radniku, sinu koji je voleo svoju majku, dobričini, „ne bi mrava zgazio“ (KonTAKTa, 2015). Ove konstatacije su ponekad istaknute i u antrfileu ili naslovu teksta. Uprkos svim tim pomenutim nedostacima koji opstaju iz godine u godinu, ne treba zaboraviti ključnu činjenicu: mediji su jedini redovni izvor informacija o femicidima, i kao takvi neophodni su i dragoceni „duvači u pištaljku“, kako je konstatovano i u našim prethodnim analizama (Mršević, 2013). Praćenje me-

jih kritičarki farmaceutske industrije i autorka knjige „Zločini velikih farmaceutskih kompanija“. Zagovornica je katalonske nezavisnosti i aktivistkinja španskog pokreta „Indignados“ (Ogorčeni). Suprotstavljajući se najvećim autoritetima današnjice, stekla je epitet kontroverzne časne sestre, a mnogi je smatraju jednom od najuticajnijih intelektualki evropske i svetske levice. Živi povučeno sa sestrama u samostanu i hodočasničkom redu Monserrat.

dijskih izveštaja na osnovu sistematski vođenog pres-klipinga omogućava akciono orijentisanu analitiku i na njoj baziranu kritiku medijskog stila izveštavanja o nasilju nad ženama, čime se umanjuju negativni efekti tabloidizacije tog oblika nasilja i mobilišu inicijative za promene, kao što je i u našim prethodnim analizama više puta istaknuto (Mršević, 2013: 23-25).

U većini obrađenih tekstova autori sami ili kroz izjave sagovornika nagađaju motiv nasilja ili ubistva, a najčešće je reč o ljubomori, alkoholizmu, zloupotrebi psihoaktivnih supstanci, teškom životu, nervozu... Postojeći vodiči za izveštavanje o nasilju skreću pažnju na to da je važno da se istakne krivica nasilnika, te da se ni na koji način ne relativizuje težina nasilja, niti da se teret odgovornosti stavlja na žrtvu. „Zašto mediji skoro uvek za nasilje nad ženama traže razloge u ljubomori, alkoholu, višim silama? Ako pogledate ovakve vesti saznaćete sve, samo ne to da je jedini krivac ubica“ (Lutovac, 2016). „Kada govorimo o lošoj ekonomskoj situaciji, neverstvu, porocima, oni mogu biti neka vrsta okidača, ali svakako nisu uzroci nasilja. Neophodno je da se medijska struka ponaša odgovorno i da se ukaže na pravi uzrok nasilja, jer svi pomenuti uzroci koji se redovno navode pokazuju da mediji još uvek ne percipiraju razliku u moći, što abolira nasilnika“ (Jorgačević, 2016).

Positivno je i to što su se u posmatranom vremenskom periodu pojavile različite kritičke analize medijskih sadržaja, jer je to možda prava prilika i pravi način da se protestuje, da se izrazi nezadovoljstvo medijskim stilom prezentovanja nasilja nad ženama. Jer, samo u takvim analizama postavlja se jedno u stvari vrlo logično i istovremeno vrlo jednostavno pitanje, a to je - zašto i kako to da je žena uvek kriva? Na jednostavno pitanje može se dati jednostavan odgovor, koji verovatno leži u činjenici sve tabloidnijeg stila izveštavanja o nasilju nad ženama. Naime, skoro polovina ovih tekstova (47 odsto) su tekstovi tzv. tabloidnog tipa, čija karakteristika je osvetljenje u uvodu ove analize.

Znatan broj tekstova o ženama žrtvama nasilja objavljen je u rubrikama VIP, Poznati, Showtime, itd. Na ovaj način je najviše pisano u „Kuriru“, „Informeru“ i listu „Alo“, a nijedan tabloidni tekst nije zabeležen u dnevnim listovima „Politika“ i „Danas“. Takav medijski stil redovno obuhva stereotipe o „ženskim“ ulogama i osobinama, navodi se partnerska istorija žrtve, ocenjuje njeno majčinstvo, prenose se

izjave laičkog psihologiziranja (navođenjem ljubomore kao kvaziuzroka nasilja), sociologiziranja (smeštanje nasilja u kvazidruštvene okvire krize, balkanskog mentaliteta), politikologiziranja (nalaženje kvazipolitičkih odgovora na nasilje u vidu zahteva da se donesu novi propisi, povećaju sankcije i sl.). I kontinuirano, nasilje se opravdava, a prijavljivanje nasilja se predstavlja kao nešto čemu žene teže zbog materijalne ili druge koristi, iz osвете ili želje za publicitetom. „U većini tekstova ne poštuju se pretpostavka nevinosti i pravo na privatnost, previše se pominju anonimni izvori, koji bi trebalo da budu izuzetak, navode se detalji istrage koji nemaju veze sa javnim interesom. Relativizacijom učinjenog nasilja od tragedije se pravi jeftina sapunica, od policijske istrage komedija apsurdna, a u trci za šokantnim vestima zanemaruje se novinarski kodeks, dok je zločin pretvoren u poligon za sluđivanje javnosti“ (Hrašovec Milanović, 2016).

Tako manje-više izgleda redovan medijski stil izveštavanja o nasilju nad ženama, kao da postaje gotovo nemoguće napisati i objaviti jednostavne činjenice, npr: „U slučajevima zloupotrebe vatrenog oružja u porodici, muškarci su bili počinioci 32 puta češće nego žene, i to se uglavnom završava smrtnim ishodom“ (Gligorijević, 2016) ili „Ozbiljan problem je međusobna nepovezanost institucija, što čini da se reaguje sporo i neefikasno“ (Jorgačević, 2016), a posebno „Svaki deset dana u Srbiji jedna žena strada u nasilju u porodici. Neretko je reč o ženama koje su nasilje prijavljivale, ali zbog dužine trajanja postupka i komplikovane procedure nisu doživele njegovo okončanje i izricanje kazne nasilniku. Stradale su baš od tog nasilja koje su prijavljivale“ (Stevanović, 2016).

„Ukoliko mediji odluče da prihvate da svoju komunikacionu moć usmere u pravcu stava da je nasilje nedopustivo, da mora biti kažnjeno i da žrtva mora da bude zaštićena - možemo se nadati zrelijem društvu, koje će ovakve stavove iskreno da deli“ (KonTAKTa, 2015).

Preporuke

Preporuke medijima

Izjave političkih ličnosti i državnih funkcionera koje se odnose na rodno zasnovano nasilje trebalo bi redovno objavljivati. Potrebno ih je posle izvesnog vremena „proveriti“ tj. obavestiti javnost da li su data obećanja ispunjena, koliko je ostalo do donošenja predloženog novog zakona ili kako izgleda primena novousvojenih propisa.

Poželjno je praćenje sudskih epiloga poznatih slučajeva koji su bili predstavljeni javnosti, kao i potreba da ta praksa bude nastavljena.

Potrebno je zato da se, osim o uhapšenim i osuđenim silovateljima, objavljuju i izveštaji o izvršenim takvim delima, jer je u posmatranom periodu uočena praznina u izveštavanju o nerazsvetljenim slučajevima silovanja.

Redovna i doslednija medijska upotreba termina „femicid“ je takođe potrebna jer je on međunarodno usvojen termin. On dobro odražava sve kompleksne specifičnosti ubistva koje je počinio muškarac nad ženom.

Mediji i svi ostali koji analiziraju medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama i bave se fenomenološkom analizom tog nasilja trebalo bi da imaju obavezu da ne prave razliku između žrtava i da ne poklanjaju svu pažnju isključivo partnerskim femicidima, upravo zbog vrlo ozbiljne kriminološke slike i društvene opasnosti nepartnerskih femicida.

Upotreba termina „hegemonistički maskulinitet“, kao pojma koji je svetski priznat u okviru kriminološke discipline fenomenologije nasilja, koji sadrži adekvatan uzrok femicida, silovanja i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja, takođe je nešto što je potrebno. Preporučuje se umesto laički konstruisanih kvazipsiholoških uzroka, kao što su medijski vrlo popularni „ljubomora“, „neuzvrćena ljubav“, „strast“, „turbulentna ljubav“, „dramatični ljubavni život“, i sl.

Potrebno je nastaviti sa dobrim medijskim praksama, pogotovo onim koje su analizirane u ovom izveštaju, a koje obuhvataju intervjue, javne događaje, serijsko objavljivanje stavova, rezultata istraživanja i argumenata stručnjakinja i stručnjaka za nasilje, kako iz ženskog pokreta, tako i iz oblasti relevantnih nauka. To se posebno odnosi na praksu nedeljnika „Vreme“, koju je svakako potrebno nastaviti. Tabloidni stil izveštavanja o nasilju nad ženama do sada se nije promenio i verovatno i neće, ali je upravo zato, ravnoteže radi, potrebno imati i druge medijske stilove i pristupe.

Potrebno je izbegavati i posredno, tim pre i neposredno, okrivljavanje žrtve za nasilje kojem je bila izložena i jasno teret odgovornosti staviti na nasilnika, ubicu, silovatelja.

Osuda nasilja je potrebna umesto stvaranja slike nasilja nad ženama kao odraza frivolnog životnog stila, kao i distanca prema nasilju umesto njegovog „normalizovanja“ i medijsko izveštavanje koje deluje mobilisuje na njegove konzumente.

Izveštavanje bi trebalo da bude što je moguće više uravnoteženo, bez senzacionalizma, izazivanja moralne panike, preterivanja, kvazinaučnih konstrukcija, kvazikriminalističkih spekulacija ili kvaziduhovitih pristupa tragičnim događajima.

Objaviti što više komentara stručnjaka koji će problematizovati pitanje femicida kao rodno zasnovanog nasilja proisteklog iz neravnoteže društvene moći između muškaraca i žena, analizirati mogućnosti da se femicid predvidi i blagovremeno spreči.

U svakom pojedinačnom slučaju potrebno je uredničko, redakcijsko i novinarsko uverenje da je urađeno sve što je bilo moguće kako bi izveštavanje o nasilju u porodici štitilo pravo žrtve na dostojanstvo.

Potencirati medijski pristup koji nasilje nad ženama, devojkama i staricama smešta u kontekst rodne ravnopravnosti i zloupotrebe ljudskih prava, a ne kao „nezgodu“, „loš odnos“ ili kao posledicu izgleda i aktivnosti tih žena.

Potrebno je izbegavati smeštanje nasilja nad ženama u kontekst krize ili balkanskog mentaliteta, čime se skida deo odgovornosti sa učinioca i smešta se u domen „objektivnih“ ili čak „neizbežnih“ uzroka nasilja.

Sve je manje *hard anti crime talk* (Cook, 2006)⁴², tj. sve je manje zahteva za povećanjem kazni kao „instant rešenja“ problema nasilja nad ženama. Taj punitivni medijski diskurs zamenjen je detaljnom prezentacijom različitih mera javnih politika i potrebe za sinergičnim delovanjem institucija. S takvom praksom treba nastaviti.

Preporuke Savetu za štampu i Regulatornom telu za elektronske medije

Savet za štampu i Regulatorno telo za elektronske medije trebalo bi da poklone punu pažnju slučajevima u kojima su prekršene etičke norme novinarskog kodeksa u medijskom izveštavanju o nasilju nad ženama.

Potrebno je prepoznati i sankcionisati praksu objavljivanja detalja kao protivnu novinarskoj etici, koja bi mogli dovesti preživelle u dalji rizik. Imena, fotografije ili druge identifikacione podatke preživelih, članova njihovih porodica, njihovih kuća ili ulica stanovanja mediji ne bi trebalo da koriste. Napori da se dokumentuje rodno zasnovano nasilje za potrebe izveštavanja medija kao prioritet mora da ima bezbednost preživelih i njihov najbolji interes.

Praksu navođenja detalja o napadačevoj porodici, daljim srodnicima, kolegama sa posla, deci i unucima, roditeljima i daljim precima potrebno je prepoznati kao protivnu novinarskoj etici i sankcionisati, sem ukoliko oni direktno nisu umešani u sam slučaj. Takve informacije uopšte ne bi smele da se nalaze ni u jednom medijskom izveštaju.

Preporuke međunarodnim organizacijama i domaćim organizacijama civilnog društva

Neophodno je da se u kontinuitetu nastave analize medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama, artikulišu predlozi pravaca

⁴² Oštro antikriminalni (tough/hard anti crime) diskurs je pojam u kriminologiji i označava način izražavanja koji koriste političke ličnosti i mediji olako javno nudeći laička „rešenja“ za sve oblike kriminaliteta, uglavnom u vidu strožih sankcija, dugotrajnijih zatvorskih kazni i sl.

poboljšanja, jer se samo tako stiče prava slika o ulozi medija u (ne) smanjivanju tog nasilja i mobiliše javnost da se to zahteva.

Potrebna je edukacija urednika i novinara nacionalnih medija o senzitivnijem izveštavanju o nasilju nad ženama.

U postojeće priručnike za urednike i novinare potrebno je uvođenje posebnih tematskih poglavlja o senzitivnom izveštavanju radi poboljšanja stila i medijskih praksi u toj oblasti.

Epilog

Vreme predaje rukopisa ove studije krajem avgusta 2019. podudara se sa intenzivnim, prolongiranim, kontinuiranim medijski plasiranim napadima na žene u javnom političkom prostoru Srbije, koji se dešavaju uprkos upozorenja Komiteta UN protiv diskriminacije žena. On je, između ostalog, pozvao Srbiju da preduzme sve neophodne mere za borbu protiv antirodno diskursa, kao i da intenzivira napore na podizanju svesti među ženama o njihovim pravima u skladu sa pravima iz Konvencije (KonTAK-Ta, 2015).⁴³

U pogledu diskriminatornih rodni stereotipa i predrasuda, Komitet je u glavi 21. izrazio zabrinutost zbog izveštaja o visokom nivou diskriminatornih rodni stereotipa koji ometaju unapređenje prava žena u Srbiji. Komitet je posebno zabrinut zbog:

- a) povećanog broja primera antirodno diskursa u javnosti i reakcije javnosti u percepciji rodne ravnopravnosti i mizoginističkih izjava koje se izražavaju u medijima, kao i od strane političara na visokom nivou, verskih vođa i pripadnika akademskih institucija, koji su nesankcionisani;
- b) promovisanja krajnje konzervativne ideje o tradicionalnoj porodici, sa ženama koje se prvenstveno smatraju majkama, što je pogoršano nacionalnom kampanjom za podsticanje rađanja i usvajanjem Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom, kojim se nude podsticaji za majke sa troje ili više dece.

⁴³ „Reforme u društvu su prisutne ali su formalističke, bez suštinske implementacije zakona, politika i njihovih efekata po položaj žena i rodne odnose. Mehanizmi za implementaciju nisu efektivni jer nedostaju prateći propisi koji definišu ove mehanizme ili se donose dugo nakon usvajanja zakona“. Saopštenje za medije, 20. mart 2019, predstavljeni zaključna zapažanja i preporuke Komiteta UN protiv diskriminacije žena za Republiku Srbiju.

Preporuke CEDAW komiteta u pogledu diskriminatorskih stereotipa i predrasuda sadržani u glavi 22. zapravo su ponovljene ranije preporuke (CEDAW/C/SRB/CO/2-3: 21), što stavlja akcent na njihovo uzimanje u obzir, a kojim poziva državu Srbiju da:

a) razvije posebnu strategiju i sprovede široke javne kampanje, usmerene na žene i muškarce na svim nivoima društva, uključujući i verske vođe, kako bi potvrdili politiku rodne ravnopravnosti i promovisali pozitivne slike žena koje aktivno učestvuju u društvenom, ekonomskom i političkom životu;

b) prati upotrebu mizoginog jezika u javnim izjavama i medijskom izveštavanju, ohrabri medije da uspostave efikasan mehanizam samoregulacije koji bi se bavio ovim jezikom i sprovede zakonske izmene i dopune, kako bi se autori smatrali odgovornim i iskoristili obrazovni sistem kako bi se poboljšali pozitivni i nestereotipni prikazi žena.

Zato je značaj pomenutih CEDAW preporuka naglašeniji, jer živimo u vremenu izraženih društvenih podela i konfrontacija, ali takođe i velikih društvenih nepravdi i povećavanja razlika. U isto vreme dešava se i globalni nestanak ideologija i porast nepoverenja prema politici i vlasti i opozicije, institucijama, političkim liderima i funkcionerima. U toj situaciji erozije standarda ljudskih prava i demokratskih vrednosti teško je zadržati i ostvareni nivo rodne ravnopravnosti i još ga dodatno unaprediti. Zbog toga je borba protiv rodno diskriminativnih stereotipa i predrasuda u javnom diskursu, kao prvi neophodni korak ka ostvarenju tog cilja, još značajnija.

Suočeni smo sa činjenicom da mediji podstiču patrijarhalne kulturne obrasce i stereotipne rodne uloge žena i muškaraca. Najčešći diskriminatorski stereotipi i predrasude javljaju se kod medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama i ulozi i aktivnostima žena na javnim funkcijama, na profesionalnim, ekspertskim pozicijama i sl. Otvoreni seksizam prisutan je u medijskom izveštavanju, posebno kada je reč o izveštavanju o ženama na pozicijama odlučivanja u političkoj, ekonomskoj ili drugim javnim oblastima. Sve češći napadi na žene koje javno i aktivistički istupaju nisu samo karakteristika medija, već pre svega karakteristika društva koje nije odmaklo od regresivnih patrijarhalnih normi, punih nasilja, agresije, seksualnog uznemiravanja i napastvova-

nja, kontrole i potčinjavanja žena. Žene koje prave iskorak iz privatne u javnu, političku sferu, neretko su suočene s ugrožavanjem lične bezbednosti. Mediji su sve češće alat za govor mržnje i ugrožavanje bezbednosti sa sve učestalijim napadima na žene, koji prete da iz domena medija pređu i u javni prostor.⁴⁴

Osim kontinuiteta etiketiranja, uvreda, pretnji, verbalnog nasilja i iskazivanja otvorene mržnje prema svemu ženski „drugom“ i „drugačijem“, to medijski plasirano nasilje nad ženama kao da zadobija novi, sve brutalniji oblik, da bi prema pojedinim ženama imao karakteristiku pravog medijskog linča. Takav je npr. slučaj trogodišnjeg proganjanja šest stručnjakinja koje su targetirane seksističkim uvredama, diskreditovanjem njihovog rada i sposobnosti, uglavnom na rodnoj osnovi, i to na društvenim mrežama, u tekstovima koji su objavljivani na napadačevom blogu, u medijima za koje piše i tokom nastupa u televizijskim emisijama, pri čemu Tužilaštvo za visokotehnoški kriminal, iako obavješteno, nikada nije reagovalo (*Danas*, 2019). Kao da je zaboravljeno da se, bez obzira na političke ili bilo koje druge razlike, moraju poštovati etički standardi komunikacije, pre svega između neistomišljenika, pogotovo da su nedopustivi uvredljivi ton i agresivnost verbalnog, pisanog ili medijskog komuniciranja, bilo da su izrečeni u živom govoru, štampanim i elektronskim medijima ili na društvenim mrežama (N1, 2019).

Verbalni napadi dolaze takođe i od strane opozicionih predstavnika, što jasno ukazuje na to da bismo mi kao društvo trebalo da se pozabavimo time da smanjimo ovaj stepen nasilja, govora mržnje koji se pojavljuje u medijima, jer brinu narastajuća agresija i nasilje u društvu (Milenković, 2019).

I sama brutalno verbalno napadnuta u tom istom julskom talasu napada na žene, poverenica za zaštitu ravnopravnosti upozorila je na nedopustivost i zakonsku zabranjenost da diskriminatorni stavovi, vređanje i omalovažavanje na osnovu izgleda, zdravstvenog stanja ili bilo kog drugog ličnog svojstva, budu dominantan način iznošenja drugačijih političkih stavova u našem javnom prostoru, a posebno kada su u pitanju narodni poslanici

⁴⁴ Srbija / Kome smetaju žene? / Jelena Memet / Mašina energyobserver.com, 9. maj 2019.

ili bilo koji drugi nosioci javne funkcije. Ovakva nedopustiva komunikacija postaje uobičajena praksa koja se toleriše i podrazumeva, posebno u obračunu sa ženama na javnoj sceni, ali toga nisu pošteđeni ni muškarci, što treba sve da nas zabrine. Ovakve pojave moraju da naiđu na najširu osudu javnosti, a nadležni moraju efikasno da reaguju i sankcionišu svaki sličan istup, jer je to način da se stane na put gotovo svakodnevnom verbalnom nasilju.⁴⁵ Preko su nam potrebni novi odgovori i mobilizacija kakvu do danas nismo uspeli da postignemo.

⁴⁵ Poverenica za zaštitu ravnopravnosti, 17. jul 2019, Upozorenje za javnost povodom uvredljivih komentara upućenih novinarkama.

Conclusions in English

Summary

The main characteristic of media reporting on violence against women in the period covering the 2015, 2016, 2017, 2018 and 2019 calendar years is the lack of significant differences compared to the previously analyzed periods of 2012 and 2014, both in terms of media coverage style and the criminological/phenomenological image of acts of violence, in particular femicide.

However, comparisons with previously the previously analyzed periods of 2012 and 2014 indicates the emergence of a series of very positive breakthroughs – for example, there is increased reporting of the prosecution of perpetrators, their trials, and the sentences passed, which is considered to have an important general preventive effect. Another strong positive is the explicit public statements of government officials, the Prime Minister, and relevant ministers, denouncing violence against women and promising vigorous action to prevent this phenomenon, including punishment of perpetrators, more effective protection of victims and adequate addressal by relevant institutions. The positive is less hard anti-crime talk and less demands to increase penalties as instant „solution“ of the problem of violence against women. Thus the punitive media discourse has been replaced by a more detailed presentation of the different, more sensitive measures of public policy and the need for synergistic action of the institutions.

In previous years, an absence of alliances of women politicians, experts and activists has often been a focus of criticism. If women in senior positions ceased to distance themselves from the feminist movement in public appearances, and if they understood that they achieved their positions in a large part due to the feminist struggle and efforts of women who are oppressed and marginalized, and if they became more aware of oppressed women, they probably would

become more involved in the fight against violence against women. (Stevanović, 2015). In the reporting period, this practice has completely changed, and the most prominent statement against violence against women and also on gender equality came from minister Zorana Mihajlović, which is certainly to be welcomed. Although systemic solutions are what is critically required, and not promises of any politician that they will be engaged in any particular case, this whole series of statements may be considered as having reached critical mass, and therefore as a credible promise of a path toward such systemic solutions. At the very least, political figures have expressed empathy, understanding of the phenomenon of violence against women, and a commitment to the obligation of the state to act preventively and with sanctions in combating violence against women. This allows the public to demand the fulfillment of this promise.

The phenomenon of serial and highly professional reporting on violence against women, including interviews, panel discussions, public lectures and paper presentations, that were mostly published by the weekly *Vreme*, but also in *NIN*, *Danas* and *Politika*, as well as in some local media, notably *Pančevac* and *Grad Krusevac*, should also be highlighted as a positive development. While in earlier observed periods high quality, professional media contributions were a rare occurrence, in the period 2015-2016 the publishing of such contributions became the norm, with 5 or 6 such reports occurring every month. In use are the same successful model for obtaining a correct and professional text on violence against women: in a form of interviews or other ways of presentations the experts' opinions, attitudes and arguments in the field of violence against women. The selection of good interlocutors also appears to have been prerequisite for the creation of a good text. As a result of this, it can be argued, the abundance of high-quality informational and educational media coverage caters to a more demanding audience, which opts to follow their coverage, rather than the tabloid „truth“.

Tereza Forkades, during her lecture which was held in 10th April 2017 in Belgrade, pointed out that women victims of violence always and everywhere express feelings of guilt, while violent men, those who have committed acts of gender-based violence, always express rage and anger allegedly provoked by a victim and her behavior. She wondered, would it not be logical to be just the oppo-

site, with the victim being angry and bitter about the violence and abuse experienced, with feelings of shame and guilt belonging to those who committed such violence?

Analysis of media coverage of violence against women gives footing to the belief that, among other things, the media also daily contributes to the creation of such a division of roles, justifying violent acts in many ways, by expressing an air of 'understanding' of victims feeling more or less by default the 'responsible' ones, normalizing in many ways violence as a regular and almost acceptable form of interpersonal communication, right up to the point of loss of life.

Media coverage of male violence against women and its most brutal form – murder, is becoming more tabloid in its style, and relying on less and less journalistic research every year. Instead of respect for victims, there is often condemnation, libel and humiliation to be found. Articles are less concerned with a history of violence, but more with intruding into the private life of a woman in search of discrediting information. These texts encourage the maintenance of prejudices about women, who are, if not entirely guilty, surely at least partially responsible for the violence they have suffered in this way, male violence against women becomes almost justified. Justification and relativization of violence often occurs through the statements of various witnesses who speak of the abuser as a good person, quiet and withdrawn, a pleasant person, a good worker, a son who loved his mother, or someone kind-hearted who 'wouldn't harm a fly'. Such statements were often highlighted, and sometimes placed in text boxes or included in the headline.

In most texts analyzed, the authors speculated themselves, or through the statements of interviewees, on a motive for the violence or murder, with predominant themes being jealousy, alcoholism, substance abuse, difficult life, nervousness. Existing guidelines for reporting on violence drew attention to the fact that it is important to highlight the fault of the perpetrator, and in no way to relativize the weight of violence, nor place the burden of responsibility upon the victim. „*Why do the media almost always in its search for a reason for violence against women find one in jealousy, alcohol, or even higher powers? If you look at this news, you will learn everything apart from the fact that the culprit is the killer*” (Cenzolovka, 2016). When we talk about the bad

economic situation, infidelity, vices, they might be some kind of trigger, but certainly not the real *causes* of violence. It is essential that the journalistic profession behaves responsibly and identifies the real causes of violence, because all of the above that are regularly cited show that they still do not perceive the imbalance in power, which absolves perpetrators (Jorgačević, 2016).

It is good that in the observed period various critical analyses of media content can be encountered, because it might be the right opportunity and the right way to protest, to express people's dissatisfaction with the media's style of presentation of violence against women. Only via such analyses might a very logical, but at the same time very simple, question be raised: *Why and how is it the woman who is always blamed?* To this question, is easy to give an answer relating to the fact that probably lies in the ever-present tabloid style of reporting on violence against women. In fact, almost half of the articles analyzed (47 percent) are texts of such tabloid type. This style is the most enthusiastically employed by *Kurir*, *Informier* and *Alo*, while not a single tabloid text is recorded in the dailies *Politika* and *Danas*. A considerable number of articles on women victims of violence were published in sections dedicated to showbiz, gossip, and similar.

Recommendations

Recommendations to media

The statements of political leaders and public officials should be published regularly. In addition, they have to be 'checked' from time to time, i.e. by informing the public whether promises have been fulfilled, the progress on the adoption of proposed new laws, and how implementation of newly adopted regulations is undertaken.

Monitoring court summaries of cases that have been reported to the public is both desirable and necessary, and this practice should be continued.

It is necessary that, in addition to reporting on arrested and convicted rapists, unsolved rape cases are also reported, because

during the analyzed period there were observed gaps in reporting on as yet unidentified or apprehended rape perpetrators.

The media should adopt use of the term 'femicide' as a regular and more consistent practice because it is an internationally-accepted term, which is employed in the latest UN reports on violence against women, and there is no reason to avoid it. The term 'femicide' reflects all the specifics of a murder committed by a man against a woman.

It is necessary to keep track of all instances of femicide, and not only those that took place in partnership relations because during the 2015-16 and 2017-2019 reporting period, as in previous periods since 2012, there were also clearly instances of non-partner femicide as a predictable result of hegemonic masculinity. Their victims were elderly women, mothers, girls, or other women. Non-partner femicide not rarely is of exact the same brutality as the partner murders, if not even more brutal. Outrage against such injustice focuses on helplessness of the victims, their total exposure to men's violence, and an almost total social lack of interest (invisibility) in such crimes.

The media and all who analyze media reporting on violence against women and deal with the phenomenological analysis of this violence should have an obligation to not discriminate between victims and to not exclusively pay attention to partner femicide and thus neglect the very serious criminological phenomenon and social danger of non-partner femicide.

The use of the term 'hegemonic masculinity' is required to be employed, as it is a globally recognized term within the criminological discipline of phenomenology of violence. It comprises adequate causes of femicide, rape and other forms of gender-based violence. It is recommended to be employed instead of lay person constructed quasi-psychological media-speculated causes, such as jealousy, unrequited love, passion, turbulent love, a dramatic love life, etc.

The term 'victim' is desirable, and it is a standard term in the context of the criminal justice system, and is also considered appropriate to its use in femicide cases for murdered individuals. But those who have survived violence are to be described more correctly as 'survivors'.

It is necessary to continue with good media practices, especially those that are identified in this report, which includes interviews, public events, serial publication of opinions, research results and arguments of experts on violence, both from the women's movement and from the area of the relevant scientific discipline. This particularly refers to the good practice of weekly *Vreme*, which should definitely be continued. Tabloid style reporting on violence against women has not changed and probably will not, but this is precisely the reason that other media styles and approaches are needed.

The indirect, and especially direct, blame of victims for the violence to which they have been exposed is to be avoided, and the burden of responsibility is to be clearly placed upon the abuser, murderer, or rapist.

Condemnation of violence is required, instead of the passing of the notion of violence against women being a reflection of their frivolous lifestyles. The distance towards violence is necessary instead of its „normalization“.

It is also necessary to avoid both indirectly and explicitly, blaming the victim for the violence she was exposed too, while the burden of responsibility is always to be placed on the perpetrator, the murderer, the rapist.

A fair reporting style is required, and it is recommended that journalists be sure to report in the most balanced way possible, without sensationalism, without causing moral panic, exaggeration, quasi-scientific structures, quasi-criminalistic speculation or a quasi-humorous approach to the tragic events.

It is necessary in each case of reporting about domestic violence, that firm editorial and journalistic belief exist in regard that everything was done to report on the family violence facts, the way the victim's right to dignity should be advocated and protected.

It is necessary to put violence against women, girls and older women in the context of gender equality and human rights abuses, and no longer merely as an 'accident', a product of 'bad relationships' or as a result of a woman's appearance and/or behavior.

It is necessary to avoid placing violence against women in the context of a socio-economic crisis or the 'Balkan mentality', which removes part of responsibility from the offender and places

it in the domain of 'objective' or even 'inevitable' causes of violence.

An explicitness of the gender dimension of violence in the context of unequal distribution of power and resources between the sexes is required in reporting, and in particular, mentioning of the fact that violence is not just a one-time violent incident, because almost every act of gender-based violence has a history preceding it.

It is necessary to avoid creating perceptions of perpetrators of violent deeds as mentally disturbed, maniacs, monsters, beasts, who are significantly different from ordinary 'normal' men. In this way, violence against women has been relocated from the domain of regular, everyday relationships between women and men, in the space of pathology, and therefore in area realm in which women and men only rarely enter.

Recommendations to the Press Council /Regulatory Authority for Electronic Media

The Press Council & the Regulatory Authority for Electronic Media should pay full attention to cases where ethical standards of the journalistic code are violated in the media reporting on violence against women.

It is necessary to recognize as contrary to journalistic ethics and to sanction practice of releasing details that might bring further risk to survivors. Names, photographs or other identifying information of survivors, their families, their homes (or streets) should not be used. Efforts to document gender-based violence for the purposes of reporting must first give priority to the safety and security of the survivors and their best interests.

It is necessary to recognize as contrary to journalistic ethics and to sanction practice of specifying the details of the attacker's family, distant relatives, co-workers, children and grandchildren, parents and distant ancestors, unless they were directly involved in the case itself, and such information should not be presented in any media report.

It is necessary to publish more commentaries of experts who deal with the issue of femicide as a gender-based violence re-

sulting from the imbalance of social power between men and women, and to analyze the possibilities for anticipating and preventing femicide.

There already are less hard anti crime talk, less demand for increased penalties as an instant „solution“ to problem of violence against women. This punitive media discourse has been replaced by a detailed presentation of various public policy measures and the need for synergistic functioning of institutions. With such a practice it is necessary to continue.

Recommendations to international organizations and domestic NVOs

Necesary are education for editors and journalists from the national media about sensitive reporting on violence against women.

Based on years of analysis of media reporting on violence against women it is necessary to write a manual with instructions on sensitive reporting for editors and journalists with intnetion to improve media practices and reporting tyle in this area.

Continuity in analysis of media coverage of violence against women is essential because it is the only way of acquiring the real image of the media's role in (not) reducing violence, articulating proposals of ways of improvement, and mobilizing the public to demand more consistent struggle against violence against women.

Bibliografija

- Anderson, K. 2015. *Modern Misogyny: Anti-femism i a post feminist era*, Oxford: Oxford University Press. Str 124. Dostupno na <https://books.google.rs/books?id=2b88BAAQBAJ&pg=PA124&lpq=PA124&dq=not+rapeable&source=bl&ots=0w27-4dYq&sig=cOvziupfxiZcqb0FFrsErrDJUa4&hl=sr&sa=X&ved=0ahUKEwjZnaabuqbVAhXMIpoKHZHKBFsQ6AE-IzAP#v=onepage&q=not%20rapeable&f=false>, pristupljeno 6. maja. 2018.
- Andrada, F. 2017. *WAVE Thematic Paper Preventing and eradicating femicide*. Vienna, 14 February.
- Autonomni ženski centar. 2008. *Vodič za medije o izveštavanju o nasilju*. Beograd: AŽC. Dostupno na http://www.womenngo.org.rs/images/publikacije-dp/vodic_za_novinarke_-_nasilje_u_porodici.pdf, pristupljeno 3. aprila 2017.
- Baletić, K. 2016. 18. novembar. Neprecizan Zakon o sprečavanju nasilja - hitne mere samo lepa želja? *Istinomer*.
- Beckett, K. and Godoy, A. 2008. Power, Politics and Penalty, *Studies in Law, Politics and Society*, Volume 45, 139.
- Bogdanić A., 2015. Uvod u analizu odgovornog novinarstva, In: *Medijska slika: istraživanja o odgovornom novinarstvu*, Ur: Aleksandar Bogdanić. Banja Luka: Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Banjoj Luci.
- Bogunović G, 2015. Ambis razorenog društva, *Vreme*, 29. maj.
- Cavadino, M. and Dignan. J. 2011. *Penal comparisons: puzzling relations*, Cambridge: Cambridge university press.
- Coalition to stop violence against women. 2016. *Femicide in Armenia: A Silent Epidemic*, Open Fund Society. Dostupno na http://coalitionagainstviolence.org/wp-content/uploads/2016/05/Femicide_Report_ENG.pdf?be05b6, pristupljeno 4. aprila 2017.

- Connell, R. and Beth, W. 1987. *Gender and power*. Sydney, Australia: Allen, Mercer and Urwin.
- Cook, D. 2006. *Criminal and Social Justice*, London: Sage publications.
- Daglas S., 2017. Toksična muževnost, *Peščanik.net*, 28.7.
- Đan, A. 2016. 9. mart. Žene u policiji su neravnopravne, *Danas*, str. 8
- Femicid u Srbiji – saopštenje. Dostupno na http://www.zeneprotivnasilja.net/images/pdf/FEMICID_Saopstenje_01.januar-1.jul_2016.pdf, pristupljeno 13. februara 2017.
- FEMICID - UBISTVA ŽENA U SRBIJI. Kvantitativno - narativni izveštaj 2016. Dostupno na http://www.zeneprotivnasilja.net/images/pdf/FEMICID-Kvantitativno-narativni_izvestaj_01.januar-31.jul_2016.pdf, pristupljeno 13. februara 2017.
- Gajić Tamara, 2012. *Mediji i nasilnički kriminalitet*, neobjavljeni seminarski rad, odbranjen 2012. u Novom Sadu u okviru predmeta nasilja. Novi Sad: Fakultet za evropske pravno političke studije.
- Gidens, E. 2007. *Sociologija*. Beograd: Ekonomski fakultet.
- Glavonić, Z. 2014. Pravda za žene: Za život bez straha, *Slobodna Evropa*, 14. februar.
- Gligorijević, J. 2016. 8. decembar. Manje oružja, manje mrtvih žena, *Vreme*, str. 28.
- Hrašovec Milanović, I. 2008. 27. mart. Kazna je zakon, *Vreme* br. 899.
- Hrašovec Milanović, I. 2016. 5. maj. Slučaj ubistva u medijima, *Vreme*, str. 25.
- Janković, B. Krstić, I. Andonov, A. Jakobi, T. 2016. *Borba za ravnopravnost*, Beograd: Poverenik za zaštitu ravnopravnosti.
- Jorgačević, J. 2016. 24. mart. Kako napustiti nasilnika, *Vreme*, str. 22.
- Jorgačević, J. 2016. 24. april. Dok država ćuti, *Vreme*, str. 28.
- Jovanović A., 2017. Formule ubijanja, *Peščanik*, 21. juli.
- J.D. 2016. Nova krivična dela, veće kazne, *Danas*, 16 juli.
- Kenig, S. 2012. Serijske ubice, neobjavljeni seminarski rad, odbranjen 2012. u Novom Sadu u okviru predmeta nasilja.
- KonTAKTa. 2015. Analiza izveštavanja dnevne štampe o nasilju u porodici (februar, mart, april 2015). Maj 20. Dostupno na <http://kontakta.rs/analiza-izvestavanja-dnevne-stampe-o-nasilju-u-porodici-februar-mart-april-2015/>, pristupljeno 5. maj 2017.
- Lacey, N. 2010. American imprisonment in comparative perspective, American academy of arts & sciences, *Daedalus*, Volume 139, Issue 3, July 2010.
- Lutovac, M. 2015. Tabloidno izveštavanje o nasilju u porodici, *Cenzolovka*, 22. maj. Dostupno na <https://www.cenzolovka.rs/misljenja/tablo>

- idno-izvestavanje-o-nasilju-u-porodici/, pristupljeno 2. maja 2017. godine.
- Manjoo Rashida, 2012. *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences*. Dostupno na http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/A.HRC.20.16_En.pdf, pristupljeno 3. aprila 2017.
- Mediji civilnog društva - Uputstvo za upotrebu*. 2016. Ur : Nedim Sejdinović i Žužana Serenčeš. Novi Sad: Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju Misija u Srbiji i Nezavisno društvo novinara Vojvodine. Dostupno na <http://www.osce.org/sr/serbia/292301?Download=true>, pristupljeno 10. maj 2017.
- Mršević, Z. 2013. Kvalitativna analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama u Srbiji, Beograd: Program Ujedinjenih nacija za razvoj. Str.165. Dostupno na http://zoricamrsevic.in.rs/knjige/UNDP_SRB_AnalizaMedija.pdf, pristupljeno 3. aprila 2017.
- Mršević, Z. 2014. *Nasilje i mi – ka društvu bez nasilja*, Beograd: Institut društvenih nauka. Dostupno na http://zoricamrsevic.in.rs/knjige/Nasilje_i_mi_final.pdf, pristupljeno 3. maja. 2017.
- Mršević, Z. 2015. *Mediji u Srbiji 2014. o rodno zasnovanom nasilju: Između stereotipa i zabave*. Beograd: Institut društvenih nauka i Program Ujedinjenih nacija za razvoj. Dostupno na <http://zoricamrsevic.in.rs/knjige/Izmedju-stereotipa-i-zabave-s-recenzentima.pdf>, pristupljeno 3. aprila 2017.
- Nikoletić, D. 2019. *Uvrede kao državni projekat*, NIN, 20. jun. br 3573. str 28-30.
- OSCE Mission to BiH. 2011. Krivična odgovornost i sankcionisanje počilaca nasilja u porodici, 109/110. Dostupno na <http://www.osce.org/sr/bih/106973?download=true>, pristupljeno 6. februara 2017.
- Peščanik. 2016. Srpski mediji i femicid. *Cenzolovka*, 9. april. Dostupno na <https://www.cenzolovka.rs/misljenja/srpski-mediji-i-femicid/>, pristupljeno 2. maja 2017. godine.
- Petrušić, S. 2016. 4. februar. Silovatelji se ne plaše naših zakona, *NIN*, str. 30
- Petrušić, S. 2016. Slučaj ubistva u medijima, *Vreme*, 5. maj, str 25.
- Presuda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu u celini preuzeta sa: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["003-883968-908286"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{), pristupljeno 2. maja 2017.
- Radisavljević – Jočić, G. 2019. Divna Vuksanović: Istina, prva žrtva informatičkih i medijskih ratova. *MediaSfera*. Dostupno na: <https://mediasfera.rs/2019/05/28/divna-vuksanovic-istina-prva-zrtva-informatickih-i-me>

- dijskih-ratova345/?fbclid=IwAR2EOCe1V8wBqPvNa4Mg5Mjd6Y0u-RUKbZhesly7tMDt4HmFPla5T7DsDtmw, pristupljeno 16. maja 2019.
- Ratković, A. 2016. *Hermeneutička kritika jezika medija*, Novi Sad: Zavod za kulturu Vojvodine.
- Reljić, S. 2018. *Bukvar medijske pismenosti*, Beograd: Učiteljski fakultet, Novi Sad: Akademski knjiga.
- Savet za štampu. 2016. 2017. Žalbeni postupci. 14. februar. 9. septembar. 1. februar. Dostupno na: <http://www.savetzastampu.rs/cirilica/zalbeni-postupci/3319>, <http://www.savetzastampu.rs/cirilica/zalbeni-postupci/3892>, http://www.savetzastampu.rs/cirilica/zapisnici-sa-sednica-komi-sije-za-zalbe/100/2017/02/01/1379/zapisnik-sa-sezdeset-prve-sednice-komisije-za-zalbe-odrzane-26_1_2017.html, pristupljeno 2. maja 2017.
- Skrozza, T. 2016. Etika u medijima: greške, samoregulacija i podizanje standarda, Šezdeset sedmi monitoring izveštaj ANEM-a. Beograd: ANEM.
- Skrozza, T. 2016. 11. februar. Sakaćenje ljudskih prava, *Vreme*, str. 16.
- Skrozza, T. 2016. 10. mart. Kako bi bilo da su uloge obrnute, *Vreme*, str. 28.
- Skrozza, T. Gligorijević J. 2016. 31. mart. Spaljivanje veštica, *Vreme*, str. 30. Dodatak nedeljnika *Vreme Protiv nasilja*.
- Spasić, D. Tadić, M. 2017. *Zloupotreba oružja i rodno zasnovano nasilje*. Beograd: Udruženje CENTAR. Centar za istraživanje javnih politika.
- Stevanović, K. 2016. 23. jun. Pravda dolazi kasno, *Vreme*.
- Tepšić, D. 2012. Rodni i mediji – rodni stereotipi i slika žena u medijima. *Zbornik radova. Ljetna škola rodne ravnopravnosti*. Ur: Spomenka Krunić. Banjaluka: Univerzitet u Banjoj Luci, Gender centar za jednakost i ravnopravnost polova.
- Tomić, B. 2012. *Uvod u medije*. Beograd: Čigoja štampa.
- Vajner, M. 2014. Nasilnici da budu strožije kažnjavani, *Boom93*, 25. novembar.
- Valić Nedeljković, D. 2007. *O novinarstvu i novinarima*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Vege, L. 2014. 15. februar. Pravda za žene: za život bez straha, Autonomija, *Portal građanske Vojvodine*.

INDEKS POJMOVA

- Analitičari medijskih sadržaja 34
Analiza interpretativnih tekstova 63
Analiza kratkih vesti o porodičnom nasilju 73
Analiza analitičkih najboljih medijskih izveštaja o nasilju nad ženama 76, 80, 86, 87
Analiza medijskog izveštavanja 11, 17, 18, 33, 63, 107, 208, 228, 249
Antidiskriminacija 47
Antrfile 66, 69, 71, 228
- Botovi 18,
Brutalizacija publike 37
- Diskriminacija 37, 214, 216
Diskriminatorni govor
Disciplinski postupak 146
Dominacija 11, 56, 64, 108, 125, 155, 184
Dominacija muškaraca 11, 184
Dostojanstvo 45, 46, 64, 70, 83, 89, 90, 99, 148, 199, 202
Društvena kontekstualnost 22
Društvena kultura 28
- Društvena nevidljivost 154
Društvena odgovornost 12, 13, 17, 45, 75
Društvena osuda 28, 47
Društvene mreže 50, 55, 59, 60, 61, 76, 99, 204, 237
Duvač u pištaljku 36, 104, 228
Dvorana srama 26
- Edukacija i medijska samoregulacija 37
Egzekucija 146
Ekonomsko nasilje 84
Ekonomska nemoć žene 104
Etiologija i fenomenologija nasilja nad ženama 248
Efikasnost organa gonjenja 183, 184
- Femicid 18, 21, 36, 38, 39, 41, 42, 69, 73, 96, 104-111, 113, 115, 117, 119, 121-127, 129, 131, 133, 138, 142, 145, 147, 148, 150-156, 158-162, 173, 174, 180, 182, 219, 220, 226, 228, 231, 232, 239, 243-249
Femicid starica 38, 152, 153, 155, 156, 158-160

- Femicid praćen izvršenim (ili pokušanim) samoubistvom ženoubice 127, 131, 133, 138, 142
- Femicid 104, 151
- Feminizam 78, 87, 227
- Feministički aktivizam 157
- Fenomenologija nasilja 26, 91, 184
- Fičeri 39, 41, 65, 73
- Fičerezacija 65
- Govor mržnje 15, 18, 45, 93, 237
- Hegemonistički maskulinitet 107, 108, 155, 156, 231
- Hlađenje (*cooling off*) 144
- Humanost 154
- Impermeabilni sistem 125
- Indeks rodne ravnopravnosti 217
- Individualni sigurnosni plan 31
- Inferiornost žena 106
- Informativni tekstovi 63, 73
- Informativno novinarstvo 23
- Institucionalna zaštita 179
- Interpretativni tekstovi 63, 65, 68
- Iracionalna osveta 145
- Islamsko nasilje 222
- Istanbulska konvencija 40, 77, 80, 84, 151, 153, 154
- Istinitost izveštavanja 51, 90, 92
- Izjave o rodnoj ravnopravnosti 216, 217
- Izjave političara i funkcionera o nasilju nad ženama 38, 208
- Izveštavanje „karnevalskog” tipa 19
- Javne sfere 13, 14, 23, 227
- Javni servis 14, 44
- Javno mnjenje 14, 25, 28, 147, 214
- Kažnjavanje pod uticajem medija 28
- Kvaziduhovitost izveštavanja 38, 89, 91
- Kliping 17, 33, 37, 38, 42, 150, 208, 229
- Kodeks novinara Srbije 44, 48, 50, 51, 60, 90, 92-94, 199, 202, 219
- Komunikološke discipline 34
- Konzumenti medija 34, 208
- LGBT populacija 215
- Ljubomora (patološka) 24, 85, 97, 110, 131, 135, 136, 144, 231
- Ljudska prava 14, 22, 30, 40, 41, 44, 45, 47, 55, 76, 78, 79, 87, 93, 106, 153, 185, 202, 217, 232, 236
- Mamurluk publike 37
- Marginalizovane društvene grupe 215
- Masovni femicid 21, 38, 147, 148
- Masovni porodični ubica 146
- Masovno ubistvo 42, 144-150
- Mediji 11-23, 25, 27-, 39, 30, 32, 33, 35-37, 41, 44, 47-50, 52, 54, 56, 58-64, 73, 75, 76, 78, 84, 85-87, 91, 93, 99, 104, 105, 108, 111, 144, 147, 148, 154, 155, 156, 164, 165, 167, 168, 173, 178-180, 183-188, 196, 203-205, 213, 219, 222, 227-231, 233, 235-237
- Mediji civilnog društva 249
- Mediji zajednice 57
- Medijska brutalnost 73
- Medijska dekonstrukcija patrijarhata 19
- Medijska etika 12, 24, 26, 39, 148
- Medijski linč 50, 61, 148, 237,
- Medijska informaciona produkcija 13
- Medijska sloboda 24, 37
- Medijska tišina 38
- Medijska manipulacija 85, 100

- Medijska metastvarnost 14
 Medijski napadi (medijski linčevi) 50, 52
 Medijski monitoring 58
 Medijski sadržaji 17, 20, 22, 24, 27, 28, 36, 47, 60, 229
 Medijske politike 50
 Medijsko izveštavanje 12, 14, 16, 17, 22, 24, 26, 27, 30, 33, 37-39, 43, 47, 50, 54-58, 63-65, 74, 83, 85, 104, 105, 107, 108, 147, 150, 173, 183, 184, 203, 206, 208, 226, 228, 231-233, 236
 Medijsko fingiranje 30
 #Metoo pokret 87
 Minhenska deklaracija 43
 Mizoginija 18, 22, 53, 59, 61, 62 82, 93 108

 Nasilje nad osobama poznatim javnosti 182
 Nasilje nad maloletnim licima
 Nasilje nad ženama 11, 12, 14-31, 33-40, 42-60, 62, 63, 65, 68, 73, 75, 78-80, 83, 84-88, 104-108, 126, 151, 153, 155, 173, 183, 184, 192, 205, 206, 208, 209, 211, 212, 214, 215, 219, 222, 223, 226-234, 236, 237
 Nasilje nad ženama u inostranstvu 222
 Nasilje nad prostitutkama 187, 188
 Nasilje nad transseksualnim osobama 187
 Nasilje u rijaliti-programima 94
 Nasilje prema Romima 215
 Nasilje u porodici 21, 28-30, 37, 64, 73-75, 84, 85, 87, 108, 114, 117-120, 129, 134, 135, 137, 144, 148, 150, 173, 185, 204, 209-214, 230, 232
 Načelo dužne pažnje 105, 106, 153
 Neravnopravnost 14, 35, 215, 217, 218
 Nepartnerski femicid 38, 151, 154, 156, 161, 231
 Neprikosnovenost ljudskog dostojanstva 43
 Nezadovoljstvo konzumenata medija 17
 Nezavisnost sudstva 173, 178
 Nezaposlenost 19, 78, 159, 218
 Niske kazne 178
 Novinarska etika 34, 47, 48, 64, 70, 75, 105

 Obdukcija 129, 133, 157, 166, 168
 Obična čitateljka 20
 Objava 19, 35, 37, 39, 41, 42, 89, 157
 Odgovorno novinarstvo 12, 48, 90
 Osveta 129, 145, 230

 Partnerski femicid 38, 42, 108, 110, 113, 117, 122, 123, 150, 152, 155, 156, 231
 Patrijarhat 19, 21, 22, 125, 155, 227, 236
 Pedofil 195
 Penološki populizam 31
 Period hlađenja 144, 145
 Polarizacija medija 19
 Policijsko zadržavanje 75, 146, 191
 Poligraf 63, 71, 101
 Politika suzbijanja nasilja nad ženama 227
 Polne slobode 185
 Položaj žena 23, 88, 215, 235
 Porodično nasilje 28-31, 73, 74, 79, 84, 108, 119, 120, 126, 135, 148, 178, 204, 206, 211, 212, 216, 218
 Pravda 41, 145, 183, 201, 211, 214, 218, 248, 250
 Pravna savetovališta 128
 Pravo na privatnost 64, 83, 89, 99, 100, 148, 230
 Predrasude 13, 47, 64, 76, 94, 106, 217, 228, 235, 236
 Pres-kliping 17, 33, 37, 42, 150, 208, 229
 Prevencija nasilja 28, 29, 84, 87, 153, 212
 Prekršajna prijava 146
 Prekršajni sud 79, 146, 177

- Pretpostavka nevinosti 45, 70, 71, 89, 90, 100, 230
 Pristup *naming and shaming* 18
 Profesionalna etika 12, 18, 19, 24, 26, 34, 43, 47, 48, 75, 89, 105, 148, 199
 Profesionalna pravila i procedure 34
 Profesionalna zdravstvena zaštita 128
 Profesionalni i etički kodeks 34, 43
 Psihički problemi 87, 139, 170
 Punitivni medijski diskurs 27, 233
- Ravnopravnost žena i muškaraca 35, 43, 77, 81, 218
 Regulatorno telo za elektronske medije (REM) 34, 44, 48, 49, 233
 Rijaliti-program 44, 45, 84, 94
 Rodna diskriminacija 13, 30, 37, 64, 75, 94, 104, 151
 Rodna nejednakost 104, 151
 Rodna preskriptivnost 16
 Rodna ravnopravnost 13, 14, 18, 22, 23, 37, 39, 40, 42, 44, 47, 52, 53, 61, 77, 81, 86, 87, 209, 211, 212, 215-218, 226, 232, 235, 236
 Rodni identitet 81, 215
 Rodni stereotipi 13, 17, 23, 24, 25, 47, 64, 107, 235, 236
 Rodno egalitarni pristup 35
 Rodno egalizujući pristup 35
 Rodno zasnovano nasilje 11, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 24-26, 73, 75, 86, 91, 106, 107, 126, 127, 154, 173, 180, 187, 208, 209, 215, 219, 220, 228, 231-233
 Rodno zasnovani stereotipi 13, 25
- Savet za štampu 19, 34, 44, 48, 51, 68, 89, 90-93, 100, 199, 219, 233
 Seksizam 14, 22, 47, 61, 82, 236,
- Seksualna agresija 108, 236
 Seksualna orijentacija 215
 Seksualno nasilje 22, 36-38, 73, 183-185, 187, 192, 197, 203, 210, 222
 Seksualno uznemiravanje i proganjanje – novo krivično delo 87
 Seksualno zlostavljanje dece 79, 80
 Sekundarna viktimizacija 180, 187
 Senzacionalističko novinarstvo 16
 Senzacionalizam 16, 28, 45, 75, 83, 232
 Serijska ubistva 144, 145
 Serijski ubica 99, 145
 Sigurna kuća 28, 31, 66, 76, 84, 122, 208, 210-213, 217
 Siromaštvo 34, 78, 218
 Sistematsko suprotstavljanje nasilju 105, 153
 Sloboda izražavanja 12, 49, 55
 Sloboda medija 12, 24, 37
 Slobodno falsifikovanje činjenica (*posttruth*) 24
 Slučaj tzv. pogrešne/slučajne žene 162
 Slučaj ubistva Jelene Krsmanović Marjanović 88
 Slučaj ubistva Tijane Jurić 88
 Smrtna kazna 28, 31
 SOS telefoni 30, 212
 Socijalna pravda 218
 Softver banalnosti 16
 Solidarnost 58
 Stakleni plafon 35
 Stereotip 13, 16-18, 22-25, 35, 46, 47, 50, 51, 64, 76, 85, 94, 106, 107, 153, 187, 216, 217, 229, 235
 Stigmatizacija žrtve 25
 Šovinizam 46, 87

Tabloid 15, 16, 19, 22, 24, 28, 66, 67, 69, 73, 85, 89, 94, 206, 227-229, 232, 240-242, 244
Tabloidizacija 15, 229
Teorija etiketiranja
Teroristički akti nasilja 95
Tabloidno novinarstvo 16
Tabloidni senzacionalizam 28
Teorija roda 18, 34
Tortura 40, 72, 77, 133, 136, 137, 154, 165, 194, 207
Tradicionalni rodni odnosi 155
Trgovina ljudima 185
Trivijalizacija javnog života 16
Trovanje 168
Tržišnocentrična štampa 16

Ubistvo 20, 22, 28, 37, 38, 41, 42, 54, 55, 65, 68, 69, 71-73, 83, 85, 90, 91, 96, 98-102, 104, 105, 107, 108-110, 114-117, 120-129, 131-152, 154-156, 160, 162-167, 169-172, 174-178, 181, 182, 194, 210, 214, 215, 220, 221, 224, 225, 228, 229, 231
Ubistva majki 117, 131, 166, 167, 171, 172, 177, 178, 220
Ubistva starijih žena 154, 155
Ubistva zbog zaštite časti 104, 151
Ubistva VIP osoba 180, 229
Uviđaj 136, 157, 160, 168
Umišljajno ubistvo 144, 145

Verbalni sukob 116
Višestruki povratnici 155-158
Vršnjačka agresija 76

Zabrana diskriminacije 43, 45, 68, 77, 92, 93
Zaglupljivanje čitalaca 16
Zaštita privatnosti i identiteta 46
Zdravorazumašenje 25, 64
Zločin iz strasti 21, 96, 104, 121, 151
Zloupotreba dece 161

Ženoubica 38, 42, 123-127, 131, 133, 138, 142, 220
Ženski pokret 18, 29, 71, 104, 105, 173, 232
Žensko liderstvo 216
Žene ubice 68, 92, 219
Žensko pismo 35
Žrtve nasilja 19, 23, 45, 64, 79, 85, 86, 88, 126, 200, 202, 205, 211, 228, 229, 232

CIP - Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

32.019.5:343.62-055.2(497.11)"2015/2019"

659.3/4:343.54/.55(497.11)

343.85:343.54/.55-055.2(497.11)

305-055.2:659.3/4(497.11)"2015/2019"

МРШЕВИЋ, Зорица, 1954-

Nasilje i mi : mediji o nasilju nad ženama / Zorica Mršević. - Beograd : IDN
Institut društvenih nauka, 2019 (Beograd : RIC grafičkog inženjerstva
Tehnološko-metalurškog fakulteta). - 254 str. ; 21 cm. - (Edicija Monografije /
[Institut društvenih nauka])

"Ova monografija nastala je kao deo projekta Instituta društvenih nauka u
Beogradu 'Društvene transformacije u procesu evropskih integracija
multidisciplinarni pristup', ..., br. III 47010." --> kolofon. - Tiraž 150. - Summary.
- Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 247-250.
- Registar.

ISBN 978-86-7093-221-0

а) Жртве насиља – Жене – Масовне комуникације – Србија – 2015-2019 б)
Жене – Масовни медији – Србија – 2015-2019

COBISS.SR-ID 279702540

Lektura i korektura: Gordana Kačavenda, Mr Svetlana Janković | Grafičko
oblikovanje: Milorad Mitić | Tiraž: 150 primeraka | Štampa: RIC grafičkog
inženjerstva Tehnološko-metalurškog fakulteta, Beograd

U ovoj monografiji sa kriminološko-fenomenološkog stanovišta prezentovana je analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama kao jednom specifičnom, javno diskursnom pristupu rodno zasnovanom nasilju. Značajan deo studije posvećen je femicidu kao najtežem obliku rodno zasnovanog nasilja sa smrtnim ishodom i najčešćoj medijskoj temi, koju zato autorka posebno analizira, ukazujući da su najteže posledice u mnogim slučajevima mogle institucionalno da se predvide i samim tim i spreče. U tom sadržinskom smislu, autorka ukazuje na to da su mediji važan instrument informisanosti i edukacije javnosti, ali i u kriminološkom smislu, značajni faktor generalne i posebne prevencije posmatranog tipa kriminaliteta.

Prof. dr Nevena Petrušić

Posebno mesto u ovoj monografiji zauzima analiza medijskog izveštavanja o hegemonističkom maskulinitetu, femicidu, slučajevima samoubistava ženoubica, nepartnerskom femicidu, sinovima ubicama, medijskom izveštavanju o sudskim postupcima za partnerske femicide, ubistva starica, ubistva majki, kao i presude u slučajevima koji su u prethodnom periodu privlačili medijsku pažnju i pažnju javnosti.

Dr Lilijana Čičkarić

Autorka u svojoj analizi medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama ističe društvenu odgovornost, ulogu i važnost medija koji su, između ostalog, i snažan faktor socijalizacije, pa i zaštitnici javnih interesa. Ona se zalaže za to da svaka analiza tematskih medijskih sadržaja stoga može da bude nova škola medijske pismenosti iz koje mogu, koliko god to delovalo utopistički, da izrastu unapređeni medijski stilovi izveštavanja.

Prof. dr Dragica Vujadinović